

یادداشت ماه

کتاب ماه است که بعد از ماه‌ها بحث و بررسی در شورای نویسندگان کتاب ماه و همفکری با صاحب‌نظران در داخل و خارج کشور، محورهای ذیل را تنظیم کردیم و از پژوهشگران، منتقدان و تمامی صاحب‌نظران درخواست می‌شود که با ارسال مقالات و پیشنهادات خود ما را در هر چه بهتر برگزار شدن این همایش یاری نمایند. محورهای این همایش عبارت است از:

۱- ماهیت و کارکرد نقد: اهمیت نقد در خلاقیت هنری، نسبت نقد با دموکراسی و آزادی، نقش نقد در تضارب آرا، نقد و مخاطب.

۲- نقد ادبی و دانش‌های دیگر: فلسفه و نقد ادبی، جامعه‌شناسی و نقد ادبی، روانشناسی و نقد ادبی، زبان‌شناسی و نقد ادبی.

۳- نظریه ادبی: نظریه ادبی در متون شعری، نظریه ادبی در متون منثور، وضعیت نظریه ادبی در ایران از آغاز تا امروز.

۴- رویکردهای نقد ادبی در ایران: تصحیح انتقادی متون، نقد تفسیری - تشریحی، نقد زندگینامه‌ای، نقد تذکراتی، نقد اخلاقی، نقد اصلاحی، نقد از طریق انتخاب و گزینش، نقد مرآمی، نقد بلاغی.

۵- نقد و بلاغت: بلاغت و نسبت آن با نقد، تأثیرپذیری بلاغت فارسی از عربی، انواع نقد بلاغی، سیر تحول بلاغت فارسی از آغاز تا امروز.

۶- تأثیرپذیری نقد ادبی ایران: شیوه‌های تصحیح متون مستشرقین، اندیشه‌های یونانی، نقد عربی، مکاتب نقد ادبی جدید، مکاتب فلسفی.

۷- موانع نقد ادبی در ایران: اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فقر تفکر فلسفی، سنت.

۸- وضعیت نقد ادبی در ایران کنونی: وضع ترجمه متون مربوط به نقد ادبی و تأثیر آن، نقد آکادمیک (وضع تدریس نقد در دانشگاه‌ها)، کتاب‌های درسی نقد ادبی (کتاب‌های موجود، کتاب‌های مقبول)، کتاب‌های نقد ادبی تألیف یونانیان، نقد ادبی در مطبوعات، مجله‌های تخصصی و نقد ادبی، تأثیر کتاب‌های ترجمه نقد در روند نقد ادبی.

دارند. امروزه در کمتر دانشگاه و دانشکده جدی در جهان ممکن است اصطلاحات این حوزه از قبیل آشنایی‌زدایی، نشانه‌شناسی، زبان‌شناسی، کلام یا سخن، قرائت، دیالوگ و گفت‌وگو و غیره و مکتب‌های نظری از قبیل ساختارگرایی، ساختار شکنی، فمینیسم و غیره بحث نشود. یعنی از حد یک تفتن، یک محفل و یا یک علم مثل باستان‌شناسی و به جرأت باید گفت حتی از حد خود شعر، داستان و ادبیات هم فراتر رفته است. به هر حال گستره نظریه‌پردازی ادبی امروزه تمام اندیشه، تمام جهان و تمامیت انسان را در کانون بحث و ترازوی سنجش قرار داده است و نمی‌توان به آن بهای لازم را نداد. باید اشاره کرد که به دلایل بسیار نقد به مفهوم درست و عمیق آن در ایران تاریخچه کوتاهی دارد. نقد ادبی به مفهوم مدرن آن در ایران بسیار جوان و نوپاست، آثاری که در زمینه نقد داریم، چندان زیاد نیست و از میان همین آثار نه چندان زیاد هم کتاب‌هایی که بتوان آنها را عمیق، روشمند و اندیشمندانه و مطابق معیارهای نقد به مفهوم جدی آن دانست، بسیار اندک و انگشت‌شمار است. البته نظریه‌پردازی ادبی به خصوص ترجمه نقدهای نظری یا تئوریک به نحو روزآمد آن و به‌صورتی سامان یافته از یک دهه پیش در ایران به صورت جدی آغاز شده و کتاب‌های مهمی مانند تاریخ نقد جدید اثر رنه ولک، نظریه ادبیات و... ترجمه و منتشر شده است که مبنای نظری نقد را برای منتقدان بیان می‌نماید. مجله ارغون و مقاله‌های آن نیز یکی از دستاوردهای این دهه است. به جرأت باید گفت که این گونه کتاب‌ها و نشریه‌ها و نویسندگان و مترجمان آن نقد و نظریه‌پردازی ادبی را از حالت کلیشه‌ای، سرسری و نامنسجم آن درآوردند و به صورتی علمی، دقیق و عمیق مطرح کردند.

کتاب ماه ادبیات و فلسفه از آغاز انتشار، یکی از وظایف اصلی خود را پرداختن به نقد و نظریه ادبی، فلسفی دانسته و همواره در طرح و اعتلای آن کوشیده است. مجموعه نشست‌های بررسی وضعیت نقد ادبی در ایران که از آبان ماه سال جاری و همزمان با هفته کتاب برگزار خواهد شد از برنامه‌های جدی و جدید

یکی از شاخه‌هایی که در حوزه ادبیات و کتاب تاکنون جایگاه درست و صحیح خود را نیافته است نقد ادبی و فلسفی در ایران است. نقدی که آثار خوب و بد و متوسط را محک بزند و لایه‌های زیرین و پنهان اثر را به خواننده نشان بدهد - مانند آنچه در کشورهای مغرب زمین رواج دارد و علم و فلسفه را به پشتیبانی خود می‌خواند و اثر را از غبار کاهلی و بیهودگی می‌شویند. شاید در ایران کمتر بوده است. نقد در ایران عملاً فعال نیست و تعداد آثاری که مورد بررسی دقیق و موشکافی‌های عمیق قرار گرفته محدود و در موارد فراوانی نقدنویسی یا به سبب شهرت نویسنده و شاعر و محقق بوده یا مغرضانه و به قصد تسویه حساب‌های شخصی و به روال بده و بستان‌های رایج بوده است. سنجش و ارزش‌گذاری آثار ادبی گوناگون، بی‌اثر نقد ادبی راه به جایی نخواهد برد. به هر تقدیر آشنایی با انواع ادبی، تاریخ ادبیات، آرایه‌شناسی، سبک‌شناسی، عرفان‌شناسی، فلسفه، تاریخ زبان، دستور، عروض و قافیه و... هر کدام به نحوی راه را برای شناخت بهتر آثار ادبی باز می‌کنند.

اگر به دقت تاریخ نقد ادبی را در غرب جست‌وجو کنیم تحولات آن را از آغاز قرن بیستم و اعتلای آن را در نیمه دوم این قرن می‌بینیم. در مجامع فلسفی و ادبی غرب از دهه دوم قرن بیستم به بعد، دیگر نقد ادبی، تصور رایجی نبود که منتقد ادبی را خرمگس معرکه و وجودی زائد و انگل می‌دید. ادبیات و نقد آن پا به پای همه تحولات اجتماعی، فلسفی و معرفتی و معمولاً پیشاپیش آنها می‌آید. از دهه‌های میانی قرن بیستم، باز چرخش بزرگ دیگری در نگره‌های فلسفی و ادبی پدید آمد و نظریه‌پردازی ادبی به صورت رشته‌های دانشگاهی و درس‌های ضروری دانشگاهی مطرح گردید و امروزه یکی از مباحث مهم و پیش‌تاز روز در تمامی محافل ادبی و فلسفی است و روز به روز، گستره عمق و غنای بیشتر می‌یابد. بنابراین در اهمیت نقد و نظریه‌پردازی ادبی همین بس که مکاتب جنجالی و مهمی که اصلاً حاصل موج و مد نیستند، بلکه خود موج‌ساز و تحول‌زا هستند تأثیر فراوانی بر آثار ادبی

محمدخانی: خوشحال هستم که بار دیگر در جمع فرهنگ دوستان و دانشجویان استان فارس هستیم. در جلسه قبل که در خدمتان بودیم بحث درباره ترجمه سه جلد آثار ارسطو بود که در خدمت مرحوم محمدحسن لطفی بودیم. ایشان کمتر در جایی شرکت می کردند. در شیراز فرصتی پیش آمد و ایشان آمدند درباره این کتاب بحث کردند و لازم است که در ابتدای این جلسه یاد ایشان را گرامی بداریم. دلیل اینکه در این جلسه بحث ترجمه آثار کلاسیک زبان شناسی را انتخاب کردیم این است که از چهل، پنجاه سالی که زبان شناسی در ایران آغاز شده، در سالهای اخیر به آثار کلاسیک زبان شناسی و ترجمه آنها توجه بیشتری شده است. در سال گذشته کتاب زبان نوشته ادوارد ساپیر که آقای دکتر حق شناس آن را ترجمه کردند، منتشر شد. همچنین در سال گذشته چند کتاب از یاکوبسن و چامسکی که آقای دکتر صفوی ترجمه کردند منتشر شد و کتابهایی از مارتینه (دوجلد) که آقای دکتر میلانیان در دست ترجمه دارند. زبان شناسی همگانی سوسور از مهمترین و بنیادی ترین آثار زبان شناسی همگانی است و تأثیر اساسی بر دانش زبان شناسی داشته است. غیر از اینکه این کتاب در تمام جهان مورد بحث

بوده، و ترجمه شده در کشورهای عربی هم در سال ۱۹۸۵ ترجمه ای از این کتاب در تونس و ترجمه ای دیگر در بغداد منتشر شده است. ولی در ایران تا این سالهای اخیر ترجمه ای از این کتاب وجود نداشت. که در سال جاری آقای دکتر صفوی این کتاب را ترجمه کردند و چند ماهی است که منتشر شده است. چون زبان شناسی سوسور که از سال ۱۹۱۶ آغاز شده و تا سال ۱۹۶۰ که آثار مارتینه منتشر می شود و با آثار او یک ارتباط تنگاتنگ دارد. مناسب دیدیم که این دواثر یعنی ترجمه اثر سوسور و هم آثار مارتینه که به زودی منتشر خواهند شد، بحث و گفتگو شود. درباره این زبان شناسی اروپایی بحث بیشتری شود و ارتباط و نقشی که این اثر در حوزه زبان شناسی داشته و متقابلاً تأثیری که زبان شناسی و ادبیات با هم دارند صحبت شود. ابتدا از آقای دکتر صفوی خواهش می کنم که در این مورد بحث خود را آغاز کنند.

دکتر صفوی: در آغاز باید بگویم که ترجمه این کتاب سوسور را بنا به پیشنهاد استادم آقای دکتر میلانیان در سال ۱۳۵۷ آغاز کردم و تا سال ۱۳۵۸-۱۳۵۹ به پایان رسید. ولی سرنوشت این بود که آقای دکتر میلانیان خودشان برگشتند و بازخوانی این کتاب به عهده خود ایشان قرار گرفت. ابتدا درباره شرح حال سوسور صحبت می کنم و بعد تأثیر سوسور در آراء زبان شناسی بعد از او را مورد بحث قرار می دهم.

سوسور در سال ۱۸۵۷ در ژنو به دنیا آمد، خانواده او

یکی از خانواده های طراز اول ژنو بود. پدر او رئیس شورای شهر ژنو و از پزشکان صاحب نام بود. پدر بزرگ او از شیمی دانان بزرگ قرن هجدهم به حساب می آمد که عنصر سوسوریت را کشف کرد. فردینیان در چنین خانواده ای که لقب اشرافی «دو» را هم به همراه داشت، بزرگ شد.

براساس شرح حال مفصلی که شخصی ایتالیایی در موردش نوشته، سوسور در کودکی مانند سایر بچه ها به مدرسه می رود ولی پس از مدتی به پدر و مادرش خبر می دهند که او انگار کند ذهن است و با سایر بچه های کلاس نمی تواند هماهنگ باشد بنابراین برای حفظ آبروی خانواده، سوسور را بر می گردانند به خانه و برای او معلم سرخانه می گیرند این در حالی است که او در شش، هفت سالگی یونانی و لاتین آموخته بود، و از کتابهای یونانی و لاتین استفاده می کرد. طبعاً فرانسه و ایتالیایی و آلمانی را هم بلد بوده، یک چنین شرایطی را در نظر بگیرید برای بچه ای که مدرسه به او گفته، عقب افتاده. یکی از معلمانی که برای سوسور می گیرند شخصی بود بنام ژوزف ورتهاایمر که بعد خود او نیز جزء زبان شناسان طراز اول اروپا می شود. ورتهاایمر در آن زمان دانشجوی زبان شناسی تاریخی دانشگاه ژنو بود و درس هایی را که می بایست بخواند و یاد بگیرد برای سوسور بازگو می کرد. یعنی کودک شش، هفت ساله ای که قبل از اینکه بداند دودوتا چند تا می شود، درباره مطالعات جدید ریشه شناسی زبان های مختلف اطلاعات داشته و این

در گفت و گو با هرمز میلانیان و کورش صفوی

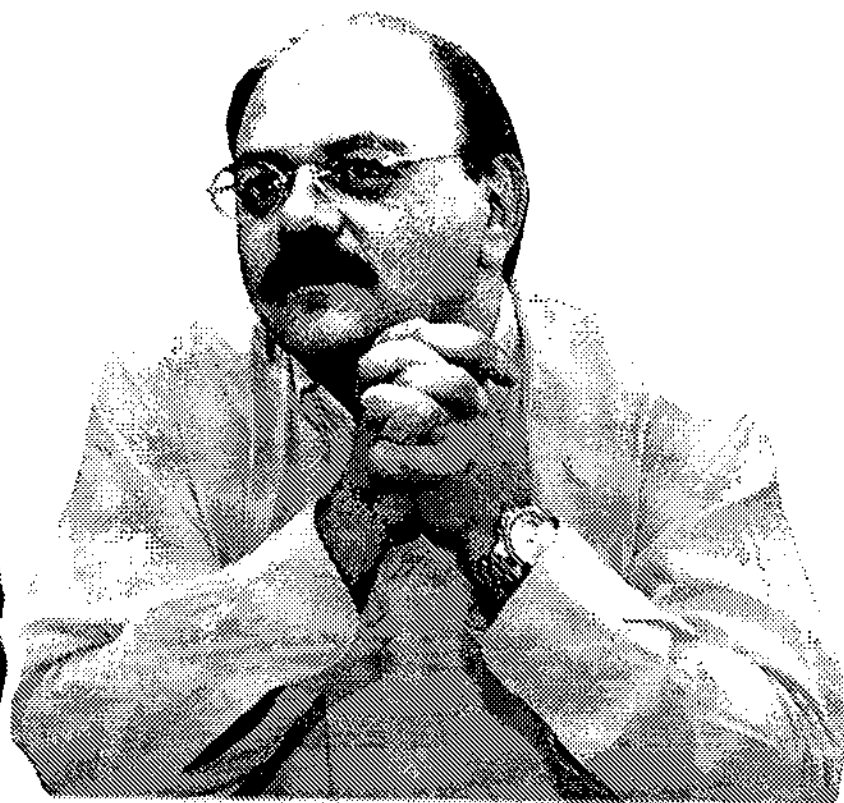
کلاسیک های زبان شناسی*

اطلاعات را ما می‌بینیم که بعدها در اولین مقاله‌ای که چاپ می‌کند، آنچنان نبوغی از خودش نشان می‌دهد که یکباره سوسور تبدیل می‌شود به یکی از نوایغ بزرگ زبان‌شناسی عصر خودش. ماجرا اینگونه بود که او در خانه دیپلم می‌گیرد و بعد تحت تأثیر سیستم خانوادگی در رشته علوم دانشگاه ژنو ثبت نام می‌کند. تا بعد برود آن رشته خانوادگی‌شان مثلاً پزشکی را ادامه دهد. در همان ترم اول می‌بیند که با علوم طبیعی هیچ سازگاری ندارد. سوسور از دانشگاه ژنو و رشته‌ی «تحصیلی علوم می‌گزیزد و برای تحصیل در رشته‌ی زبان‌شناسی تاریخی - تطبیقی راهی لایپزیک می‌شود.

لایپزیک که لقب «پاریس کوچک» داشت با آن ویژگی‌های سبک روکو کو خودش مسلماً تأثیر شدیدی بر روی سوسور می‌گذارد. سوسور در آنجا در دانشگاه لایپزیک ثبت نام می‌کند و در نهایت دانشجوی افرادی می‌شود که در همان زمان که دانشجوی دوره دکتري دانشگاه لایپزیک بودند آنها را به طعنه نودستوریان خطاب می‌کردند. نودستوریان به معنی منفی؛ چیزی به معنی جوجه دستوری، زیرا این چهار نفر یعنی بروگمن ولسکین، اوستوف و دلبروک معتقد بودند که زبان آنچنان قاعده‌مند است که می‌توان تغییرات آن را مدون ساخت. به هر حال سوسور در چنین محیطی به تحصیل می‌پردازد. آن هم در دانشگاهی که در آن ایام مهد پژوهش‌های تاریخی - تطبیقی به حساب می‌آمد. فردینان پس از دریافت درجه‌ی دکتري، در همان

دانشگاه لایپزیک به تدریس مشغول می‌شود. آنچه سوسور را معروف می‌کند مقاله‌ای است که در بیست و یک سالگی در مورد مصوت‌های زبان هند و اروپایی مادر به چاپ می‌رساند. کسی باور نمی‌کند که این نوشته همان سوسور جوان است و او این کتاب را نوشته. به طوری که او خود در خاطراتش نوشته که روزی به او گفتند شما با آن سوسور بزرگ نسبتی دارید یا نه. بعد به پاریس می‌رود مدتی در آنجا بسر می‌برد. حتی در پاریس فعالیت زبان‌شناسی‌اش طوری است که نشان افتخار به او می‌دهند. سرانجام دانشگاه ژنو از او دعوت می‌کند به تدریس در آن دانشگاه بپردازد. در دانشگاه ژنو مانند سایر دانشگاه‌های آن زمان اروپا هر استادی یک کرسی داشته و آن استاد تا زمانی که خودش تقاضای بازنشستگی نمی‌کرد یا نمی‌مرد آن کرسی در اختیارش بود. شخصی بنام آدولف ریدلینگر کرسی درس زبان‌شناسی را در اختیار داشت، بنابراین وقتی سوسور وارد می‌شود، همان دروس تاریخی تطبیقی را تدریس می‌کند. در نهایت پس از مرگ ریدلینگر کرسی تدریس او را به سوسور می‌دهند. او سه دوره درس زبان‌شناسی را تدریس می‌کند و در سال ۱۹۱۳ در سن ۵۷ سالگی فوت می‌کند. آن سه دوره کلاس‌هایش طبعاً یک مقدارش به تدریس زبان‌شناسی تاریخی تطبیقی اختصاص یافت، دانشجویانی می‌آمدند سخنرانی‌ها را گوش می‌کردند و بعد قرار می‌شد که بر روی آن صحبت‌ها تحقیقاتی را انجام دهند. در دوره سوم یکی

از همکاران سوسور، به نام آلبرت سه‌شه‌یه در این کلاس‌ها شرکت می‌کرد. بعد از فوت سوسور، سه‌شه‌یه و بانی تصمیم گرفتند، یادداشت‌های دانشجویان این سه دوره را بگیرند و کتابی را از روی سخنان سوسور تهیه بکنند. طبعاً نوشته‌ها و یادداشت‌های دانشجویان یکدست نبود. هر کس براساس علائق شخصی خودش یادداشت‌هایش را برداشته بود. وقتی این یادداشت‌ها جمع‌آوری شد، دیدند که بسیار پراکنده است و دقیقاً نمی‌توان فهمید سوسور چه می‌خواسته بگوید. بنابراین براساس آنچه در پیشگفتار دوره زبان‌شناسی عمومی آمده است، تصمیم می‌گیرند دوره سوم دروس سوسور را مبنای کار قرار دهند، مطالب و یادداشت‌های دوره‌های اول و دوم دانشجویان را نیز جمع‌آوری کنند و بعد این را نظم بدهند. طبعاً ممکن است براساس ذهنیت خود نیز این کار را کرده باشند. مثلاً من به یاد دارم وقتی که در خدمت استاد میلانیان، کتاب را بازخوانی می‌کردیم استاد میلانیان نظرشان این بود که یک قسمتی دارد تحت عنوان آواشناسی که این را این دو تن خود اضافه کردند. یعنی اصلاً ربطی به آن دوره زبان‌شناسی عمومی نداشت و بعد آن را به این کتاب اضافه کردند و من ناچار شدم که در آن مقدمه بگویم که اساساً نیازی نیست آن بخش خوانده شود، چون ربطی به مابقی کتاب هم ندارد. نکته جالب توجه اینجاست که به دلیل سرعت بیش از حد تحول علم نه تنها در رشته زبان‌شناسی بلکه فلسفه، زیست‌شناسی و شیمی و

غیره، ما از خواندن کتاب‌های کلاسیک گریزان شدیم آن هم به دلیل اینکه وقت نداریم از روی کتاب‌های دست دوم و دست سوم و شرح و حواشی سوسور را شناختیم، چامسکی را شناختیم، یا کوپسن را شناختیم و غیره. هنوز که هنوز است دانشجویان دوره فوق لیسانس و دکتری، دانشجویان زبان‌شناسی وقتی صحبت می‌شود می‌گویند که، دانشجویان سوسور آمدند کتاب سوسور را جمع کردند. در صورتی که دانشجوی سوسور کتاب سوسور را جمع نکرد. در آن دوره شرایط و رابطه بین استاد و دانشجو جوری نبود که دانشجو به خود اجازه دهد یادداشت‌های جزوه خود را به اسم استادش چاپ بکند. در اصل این دو همکار آمدند یادداشت‌های دانشجویان را جمع کردند و بعد کلیه‌ی مسائلی را ما در کتاب زبان‌شناسی عمومی می‌بینیم که اینها در شرح‌هایی که شده با اندک اختلافی می‌بینیم مطرح شده است. مثلاً من خودم اولین بار وقتی شروع کردم به خواندن زبان‌شناسی مثلاً بیست و پنج سال پیش چیزی که برایمان مهم بود این بود که سوسور آمده دو شاخه زبان‌شناسی را از هم جدا کرده، یک شاخه آن را می‌گوید مطالعات در زمانی در زبان‌شناسی و یکی مطالعات هم زمانی در زبان‌شناسی. بعد وقتی شروع به ترجمه کردم دیدم که اساساً سوسور معتقد به چیزی بنام زبان‌شناسی در زمانی نیست. یک فصلی از کتابش را به زبان‌شناسی در زمانی اختصاص می‌دهد ولی در آن بخش تمام صحبتش این است که چیزی به نام زبان‌شناسی در زمانی نمی‌تواند وجود داشته باشد. یعنی وقتی ما می‌گوییم مطالعه زبان در طول تاریخ ما مقاطع مختلف هم زمانی اگر نداشته باشیم اساساً مطالعه در زمانی نمی‌تواند وجود داشته باشد. اگر قرار باشد ما مثلاً فلان واژه را بگوییم که تغییر کرده و به این شکل درآمده ما باید یک مقطعی داشته باشیم که واژه به این شکل

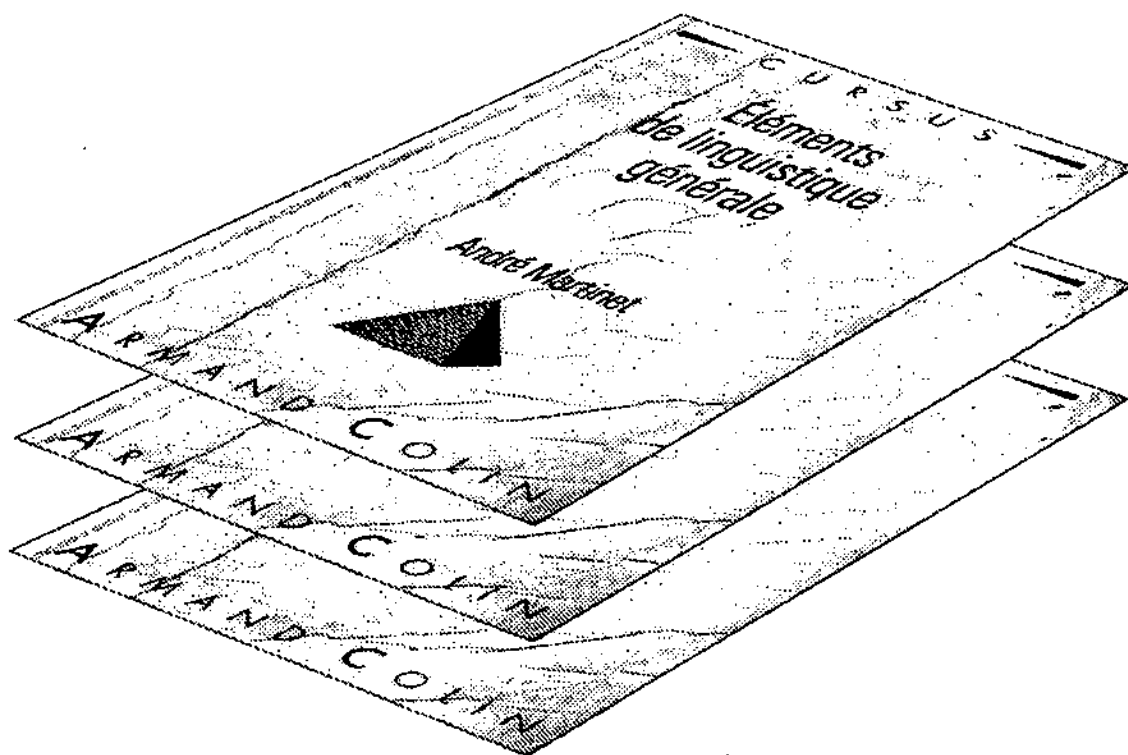
بوده و یک مقطع دیگری داشته باشیم که واژه به یک شکل دیگر درآمده باشد تا بتوانیم بگوییم که این تغییرات صورت گرفته. این مطالعه کتاب‌های کلاسیک دست کم وقتی یک مملکتی ادعا می‌کند که یک رشته علمی مثل زبان‌شناسی دارد، باید کتاب‌های کلاسیک این رشته را در اختیار داشته باشد.

در این چند سال اخیر در اصل با همین هدف، این کتاب‌ها ترجمه شده و قرار هم هست که ترجمه شود. سوسور خود کتابش را ننوشت. در سال ۱۹۱۳ فوت کرده و در سال ۱۹۱۶ کتابش به چاپ رسیده، من در مقدمه کتاب نوشته‌ام که شاید اگر سوسور خودش زنده بود، نمی‌گذاشت کتاب به این شکل چاپ شود. اگر این کار را می‌کرد شاید ما امروز آنچه را که به عنوان زبان‌شناسی داشتیم نداشتیم، چون بسیاری از مطالب دیگرش را هم سوسور نگذاشته چاپ شود. مثلاً یک مجموعه تحقیقات وسیعی در مورد آناگرامها (تحریفات) دارد که درخواست چاپ شود. یک مقدار محافظه کار بودن او به خصوص بعد از آن مقاله‌ای که در سن بیست و یک سالگی نوشته شاید احساس کرده بعد از آن مقاله اگر چیزی از او چاپ شود، که یک مقدار سطحش پایین تر باشد آن آبرو و حیثیتش ممکن است به خطر بیفتد، آنها را نگه داشته و چاپ نکرده، و چه خوب شد اینها چاپ شد، وگرنه بدون دوره زبان‌شناسی عمومی سال‌های بعد از دوره را نمی‌داشتیم. در زمانی که سوسور در دانشگاه ژنو به تدریس مشغول بود، در روسیه نیز چیزی شبیه به مطالعات سوسور در زمینه زبان‌شناسی و ادبیات انجام می‌شد. در آنجا زبان‌شناسی به نام «مار» روش خاص خود را در مطالعه زبان معرفی می‌کرد. این دسته از زبان‌شناسان روس بویژه بعد از چاپ کتاب دوره زبان‌شناسی عمومی تحت تأثیر آرای سوسور قرار

گرفتند.

از جمله این زبان‌شناسان می‌توان تروبتسکوی و یا کوپسن را نام برد. یا کوپسن و تروبتسکوی به پراگ می‌روند و بعد مکاتب دیگری که در کنار مکتب پراگ یا بعد از آن شروع می‌شود، مکتب لندن و پاریس، پراگ، مکتب مطالعات صور تگرایان مسکو و مکتب کپنهاک. این مکاتب تحت تأثیر آرای سوسور شکل می‌گیرند. هر کدام از این مکاتب دست کم یکی از نکات مهم آرای سوسور را مورد نظر قرار می‌دهند. برای مثال سوسور در کتاب خودش برای معرفی «نظام زبان» از بازی شطرنج استفاده می‌کند. به اعتقاد سوسور جنس این مهره‌ها در بازی مهم نیست، می‌تواند کائوچو یا طلا و نقره باشد و یا هر چیز دیگر. حرکت این مهره‌ها بر روی شطرنج است که این بازی را به وجود می‌آورد. یعنی اگر قرار است اسب حرکت خاص خود را داشته باشد. فیل باید حرکت دیگری داشته باشد که متفاوت با حرکت اسب باشد و اگر این دو حرکت با هم اشتباه شود این بازی به هم می‌ریزد.

مسأله‌ی «نقش» واحدهای زبان، گروهی از زبان‌شناسان را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد، مسأله دیگری که سوسور بیان می‌کند دال و مدلول است. مثلاً می‌گوید این صوتی که من به کار می‌برم مثلاً می‌گویم رود. هریار که من رود را به کار می‌برم یا دفعه قبل و بعد خود تفاوت دارد. فرکانس‌هایش فرق می‌کند. ولی هر بار که من می‌گویم رود به هر صورتی که بگویم رود، شما متوجه می‌شوید که من می‌گویم رود زیرا با زود و بود و دوه و غیره تفاوت دارد. سوسور می‌گوید وقتی شما می‌فهمید که هر بار که من می‌گویم رود، به این دلیل است که شما یک تصور صوتی دارید در ذهنتان که به آن می‌گوید دال، از طرف دیگر رودهایی که در جهان

خارج جاری هستند یعنی در واقع مصادیق رود در جهان خارج، رود کارون، نیل، دانوب و غیره هیچ کدام به یکدیگر شباهت ندارد ولی ما به همه آنها می‌گوییم رود. چون یک تصور معنایی از انواع آب‌های جاری در جهان خارج در ذهنمان داریم، بنابراین ما با دو تصور یکی تصور صوتی و یکی تصور معنایی در زبان سر و کار داریم. یعنی آن چیزی که سوسور دال و مدلول نامیده است.

این مسأله دال و مدلول مبنا قرار می‌گیرد برای مکتب دیگری که یلمزلف دنبال آن است به نام مکتب کپنهاک. هرکدام از آراء سوسور در یکی از این مکاتب پررنگ‌تر یا کم رنگ‌تر مطرح می‌شود و اگر ما واقعاً بیایم زبان‌شناسی پس از سوسور را با هم مقایسه بکنیم، مکتب ژنو دقیقاً پیرو سوسور باقی می‌ماند، مکتب پراگ به نظر من ارزشمندترین نگرش را بعد از خود سوسور مطرح می‌کند و جهانی‌های زبانی از طریق مکتب پراگ مطرح می‌شود و طبعاً یکی از افرادی که در مکتب پراگ بارور می‌شود، یعنی آندره مارتینه همانی است که بنیانگذار مکتب پاریس می‌شود و پیش‌آهنگ زبان‌شناسی نقش‌گرای اروپایی. بنابراین ما مسیری را طی می‌کنیم از سوسور تا برسیم به مارتینه.

مارتینه به دلیل اینکه تا چند ماه پیش زنده بود، ما می‌توانستیم ببینیم آراء او به چه شکل مطرح می‌شود و این آراء سوسور در افکار و آراء مارتینه شکل می‌گیرد.

دکتر هرمز میلانیان:

خیلی خوشحالم که پس از ۲۴ سال بار دیگر در شهر زیبای شیراز هستم و در خدمت شهروندان عزیز شیرازی. اخیراً مجله GEO در فرانسه شماره مخصوصی درباره ایران و شهرها و زیبایی‌های آن با تصاویر رنگی بسیار جالبی منتشر کرده و از شیراز بعنوان «شهر گلها»

نامبرده است. من نیز سی سال پیش در جایی نوشته‌ام «باغی که شیراز نام گرفته».

آقای محمدخانی اشاره کردند که من پانزده روز قبل از مرگ مارتینه با او در پاریس دیدار داشته‌ام. این آخرین دیدار در تابستان گذشته انجام شد ولی اولین دیدار به چهل سال پیش (۱۹۶۰) بازمی‌گردد که من پس از اخذ لیسانس ادبیات فارسی از دانشگاه تهران برای ادامه تحصیل به پاریس رفتم و تا آنجا که یادم است اولین دانشجوی ایرانی مارتینه بودم. بعداً دوستان دیگری از ایران، که اینک همگی استادانی برجسته هستند، به جمع دانشجویان وی پیوستند. البته پس از مراجعت به ایران (۱۳۴۴=۱۹۶۵) بارها وی را در مسافرتها به خارج ملاقات کرده بودم و آخرین ملاقاتم با او، پیش از دیدار واپسین در تابستان ۱۳۷۸، به جشن سی‌امین سال تاسیس مجله La linguistique «زبان‌شناسی» در پاریس (۱۹۹۵) مربوط می‌شود که مارتینه بنیانگذار آن در ۱۹۶۵ بود. در زمستان ۱۳۷۸ چند ماه پیش از سفر اخیرم به پاریس، بخاطر ترجمه کتاب مبانی زبان‌شناسی عمومی نامه‌ای به او نوشته بودم و سؤالاتی را مطرح کرده بودم که او در ۹۱ سالگی با دستی لرزان به آن پاسخ داده بود. وقتی که بعداً به پاریس رفتم و با او در خانه‌اش ملاقات کردم، مسائلی را مربوط به کتاب دیگرش یعنی تراز دگرگونی‌های آوایی پیش کشیدم که وی مدت دو ساعت با وجود کهنسالی و ناتوانی جسمی و تاحدی ذهنی بدانها پاسخ می‌داد. البته خانمش، ژان مارتینه، که خود زبان‌شناس است، یاور او در این بحثها بود. ولی پانزده روز بعد از این ملاقات، ناباورانه، خبر مرگ او را در ستون «دگرگشتگان» روزنامه Le Monde خواندم و در نتیجه توانستم دو سه روز بعد در مراسم سوزاندن جسدش، بر اساس وصیتی که کرده بود، در گورستان «مون والرین»

در حومه پاریس، شرکت کنم. سرنوشت چنین خواست که اگر من نخستین شاگرد ایرانی‌اش بوده‌ام، از میان تمامی شاگردان قدیمش، به گفته همسرش ژان، آخرین کسی باشم که پیش از مرگ با او ملاقات و گفتگو داشته است. باید اضافه کنم که سی سال پیش مارتینه بدعوت دانشگاه تهران به ایران آمد و دو سخنرانی در این دانشگاه و نیز یک سخنرانی در دانشگاه شیراز شما ایراد کرد.

در گفتگوها و بحثهایی نظیر آنچه هم‌اکنون ناظرش هستید، مشکل اصلی در اینست که با توجه به گوناگونی زمینه‌ها و علائق کسانی که لطف کرده و در چنین جلساتی شرکت کرده‌اند، گوینده نمیداند تا چه حد بحث را «تخصصی» نگاه دارد یا ندارد. درست به همین دلیل خواهش من اینست که در پایان صحبت‌های آقای دکتر صفوی و من، هر پرسشی را که لازم می‌دانید، مطرح کنید حتی اگر بنظر تان «ابتدایی» بیاید. بعلاوه با در نظر گرفتن محدودیت وقتی که در اختیار ماست، بناچار بسیاری از مسائل ناگفته خواهند ماند. ولی چون به هر حال در اینجا معرفی سه اثر از دو زبان‌شناس برجسته قرن بیستم مطرحست، اگر بتوانیم کنجکاوای شنوندگانی را که زبان‌شناسی رشته تخصصیشان نیست، برانگیزیم و برای آنها بی هم که با زبان‌شناسی آشنایی دارند، اهمیت این سه کتاب را توجیه کنیم، به هدف اصلی این جلسه رسیده‌ایم. آقای محمدخانی از سوسور و مارتینه بعنوان مؤلفان آثاری «کلاسیک» در زبان‌شناسی یاد کردند. البته در مورد آثار مربوط به رشته‌های علوم انسانی پاسخ به اینکه اثر کلاسیک چیست، چندان آسان نیست. بخصوص از این نظر که زبان‌شناسی نوین امروزی خود در همه جای دنیا دانشی جوان است و هنوز نمی‌توان معیار گذشت زمان را بر آن

اعمال کرد. آقای دکتر صفوی اشاره کردند که چگونه سوسور، هنگامیکه در ۲۱ سالگی شاگرد «نودستوریان» آلمان بود، با رساله خود درباره بازسازی نظام واژه‌ها (مصوتها)ی زبان هند و اروپایی مادر، جهان زبانشناسی تاریخی - تطبیقی آنروز را خیره کرده بود. ولی چه کسی امروزه این رساله را میخواند؟ و اگر در آغاز قرن بیستم، پس از مرگ سوسور، کتاب دوره زبانشناسی عمومی او، با استفاده از جزوه‌های شاگردانش، چاپ نمی‌شد، کمتر کسی حتی با نام او آشنایی داشت. چه کسی امروزه آثار همین «نودستوریان» را که در نیمه دوم قرن نوزدهم قملرو زبانشناسی در تصرفشان بود، میخواند؟ با اینهمه در آنچه به دوره زبانشناسی عمومی سوسور مربوط میشود، حالا دیگر نزدیک به یک قرنست که هیچ زبانشناسی، به هر مکتبی که تعلق داشته باشد، با آن بیگانه نیست. از این دیدگاه، میتوان اثر سوسور را کلاسیکترین کتاب زبانشناسی قرن بیستم بحساب آورد. نکته جالب اینجاست که سوسور بسیاری از نظریات خود را در واکنش به آموزش استادان «نودستوری» خود ارائه داد. نودستوریان قرن گذشته، در بررسی اجزاء و واحدهای منفرد زبان - آنهم فقط از نظر تحول تاریخی این واحدها - همتایی نداشتند. حال آنکه سوسور در همان رساله بیست و یکسالگی‌اش، نظام بهم پیوسته واژه‌های هند و اروپایی را بازسازی کرد. تأکیدی که وی بعداً در دوره زبانشناسی عمومی بر مفهوم دستگاه و نظام زبان و همبسته بودن واحدهای آن نهاد، درحقیقت نخستین سنگ بنای دیدمان زبانشناسی وی بشمار میرود. برای سوسور، زبان نظامیست انتزاعی، ذهنی و جمعی (مشترک میان تمام سخنگویان آن در جامعه). ولی تحقق عملی آن که «گفتار» نام دارد، از سوی کسی که بدان سخن میگوید، ملموس، عینی و فردی است. نتیجه این تأکید، واکنش دیگری بود به روش نودستوریان و درحقیقت تمامی زبانشناسی قرن نوزدهم که زبانها را در مسیر تحول تاریخیشان بررسی می‌کرد. برای سوسور، نظام زبان جنبه همزمانی دارد و برای کسی که آنرا بکار می‌برد، آگاهی همزمانی از زبان کافیهست. البته هر زبانی در طول زمان تغییر میکند و تحول می‌یابد و بررسی این تحول، مستلزم دیدگاهیهست در زمانی که آگاهی از آن مفید است ولی گوینده زبان اجباری ندارد که با گذشته در زمانی زبان خود آشنایی داشته باشد. بسیاری از زبانها هستند که هیچ اطلاعی از تاریخ گذشته‌شان بدست نیست ولی آنها از کارکرد همزمانی خود بازنیستاده‌اند. زبانشناس نیز باید در توصیف یک زبان دیدگاه همزمانی را اختیار کند و هرگز آگاهیهای

درزمانی را در امر توصیف مطرح نسازد. برای سوسور، پیامد دیگر همبستگی واحدهای زبان درون دستگاه زبان آنست که بجای تعریف مثبت و مجزا از یک واحد منفرد زبان، باید تعریفی منفی از آن در رابطه با واحدهای دیگر زبان بدست داد. عبارت دیگر، برای تعیین ارزش زبانی یک واحد، نباید گفت این واحد چه «هست» بلکه چه «نیست». رابطه واحدها نیز روی دو محور برقرار میشود: محور عناصر حاضر و محور عناصر غایب. بیان این چند نکته برخورد ما را با مکتب نقشگرای مارتینه، که گواينکه به هر حال از سوسور مایه میگیرد، ولی از دیگر مکاتب ساختگرایی اروپایی ملهم از سوسور، متمایز است. آسانتر میسازد، پیش از هر چیز باید بگویم که دو کتاب مارتینه که من ترجمه کرده‌ام و بزودی از طرف انتشارات «هرمس» منتشر خواهند شد یعنی مبانی زبانشناسی عمومی و تراز دگرگونیهای آوایی، چه آنها را «کلاسیک» بدانیم و چه ندانیم، بهر حال در میان آثار متعدد مارتینه، از همه برجسته‌تر و مهم‌ترند. مبانی زبانشناسی عمومی، بگفته خود مؤلف، کتابیست آموزشی ولی فشرده و موجز چون تمام جنبه‌های کارکرد و کاربرد و نیز تحول زبان را میپوشاند. این کتاب که نخستین بار چهل سال پیش منتشر و به زبانهای بسیاری، و اینک نیز به فارسی، ترجمه شده است، هنوز، با تغییراتی چند، بعنوان کتابی درسی در سطح دانشگاه مطرح‌ست. پس از سوسور، تعبیرات متفاوتی از نظریات او شده است بویژه که کتاب وی مستقیماً نوشته سوسور نبود. هر یک از گرایشهای ساختگرایی اروپایی تأکید را بر گفته‌ای از وی گذاشته‌اند و پیامدهای منطقی آن را در بررسی زبان دنبال کرده‌اند. مثلاً مکتب دانمارک با تکیه بر تعریف منفی از واحدهای زبان، چه واحدهای آوایی یعنی واجها و چه واحدهای معنایی یعنی تکواژها و واژه‌ها، بررسی جوهر آوایی یا معنایی این واحدها را کنار گذاشت و تنها به بررسی روابط صوری این واحدها پرداخت. برعکس، مکتب مارتینه واقعیت آوایی و واقعیت معنایی این واحدها را به هیچوجه نادیده نمیگیرد. از سوی دیگر، همانطور که آقای دکتر صفوی اشاره کردند، درجایی در کتاب سوسور میخوانیم که تحقق آوایی زبان در گفتار که اندامهای گویایی انسان عامل آن هستند، در رابطه با دستگاه انتزاعی زبان، امریست مهم ولی فرعی و زبان میتواندست بیاری جوهرهای دیگری تظاهر کند. مارتینه برعکس معتقد است که آوایی بودن زبان در شکل‌گیری و سرنوشت زبان بشر بسیار مؤثر است چون امکانات و محدودیتهای خاصی را به‌پیش میکشد و همچنین عامل تحول و دگرگونی زبان نیز میشود. اگر جوهر زبان چیز

دیگری جز آواها بود، مثلاً اگر بجای سخن گفتن، ما پیامهای خود را فقط با حروف مکتوب میفرستادیم، میتوانستیم همه حروف را با هم ترکیب کنیم و ترکیبهای بسیار طولانی‌ای نیز بسازیم (مثلاً: مکتلفبسشجحنقیپ). درحالیکه چون جوهر اصلی زبان آوایی است، چنین کاری امکان ندارد. اگر در تمام زبانهای جهان واحدهای آوایی یعنی آنچه که ما واج مینامیم به دو دسته متمایز همخوان (صامت) و واکه (مصوت) تقسیم میشوند که بجای هم نمایند بلکه در کنار هم روی زنجیر گفتار میایند، از آنروست که نمی‌توان تنها با استفاده از صامتها که در تلفظشان دهان بسته یا تقریباً بسته است، سخن گفت و باید اجباراً به تناوب دهان را باز کرد و باز کردن دهان مصوتها را بوجود میآورد. و اگر میخواستیم تنها با دهان باز یعنی مصوتها، مانند آ، ای، آ... حرف بزنیم، امکانات دستیابی به واژه‌های گوناگون بسیار محدود میشد. بنابراین وجود اجباری صامتها در کنار مصوتها در تمام زبانها واقعیتی است ناشی از جوهر آوایی زبان. ویژگی دیگر مکتب مارتینه در رابطه با آموزش سوسور، به تمایز میان زبان و گفتار برمیگردد. بعضیها این تمایز سوسوری را چنین تعبیر می‌کردند که وظیفه زبانشناس بررسی زبان است نه گفتار. مارتینه اینرا نمی‌پذیرد و معتقد هم نیست که سوسور از این تقسیم‌بندی چنین نتیجه‌ای را گرفته است. ما از طریق تظاهر ملموس گفته‌ها (Utterances به انگلیسی و énoncés به فرانسه) در گفتار یعنی از طریق ملموس هرچه که از دهان بیرون می‌آید و معنی می‌دهد، به نظام انتزاعی و ذهنی‌ای که زبان نامدارد، میرسیم. ولی بدون وجود قبلی این نظام نیز گفته‌ها تحقق نمی‌یابند. زبان و گفتار دو روی یک سکه هستند و زبانشناس باید هر دو روی سکه را ببیند. گرایش دیگری که عمدتاً ناشی از نظریات سوسور است و خود تحولی عظیم در زبانشناسی نوین ایجاد کرده و یکی از بزرگترین دستاوردهای زبانشناسی را شکل بخشیده است، مکتب واجشناسی پراگ است که بنیادگذاران آن زبانشناسان روسی مهاجر یعنی ترویتسکوی و یاکوبسن هستند که بویژه در دهه سی میلادی قرن بیستم نظریات خود را ارائه دادند. مکتب پراگ تکیه را بر نقشهای آواهای زبان نهاد. اندامهای گفتاری انسان صداهای بسیاری را تولید میکنند که آواشناسی یا «فونتیک» آنها را فی نفسه مطالعه میکند. ولی واجشناسی جویای آنست که ببیند این آواها در هر زبانی چه نقش یا نقشهایی را برعهده میگیرند چون آواهای یکسان میتوانند در زبانهای متفاوت نقشهای متفاوتی داشته باشند بویژه از این نظر که نقش

تمایزدهندگی معنا را برعهده داشته باشند یا نه. برای نمونه حرف چ در زبان عربی یا مانند چ در فارسی تلفظ میشود یا مانند گ در فارسی و یا مانند ژ در فارسی. ولی این تفاوتها در عربی تمایزدهنده نیست بلکه نمودار گونه‌های محلی عربیست. مثلاً واژه‌ای که جمال باشد در مصر جمال تلفظ میشود و در لبنان ژمال بدون آنکه صورت مکتوب آن یعنی جمال تغییری کند. حال آنکه در فارسی چ، گ، ژ سه واج متفاوت محسوب میشوند زیرا کاربردشان بجای هم، واژه‌هایی با معانی متفاوت بوجود می‌آورد. اگر بخواهیم مثالی از فارسی بدهیم، می‌بینیم که واجهای /k/ و /z/ که در خط فارسی بترتیب حروف چ و ج نمودار آنها هستند، در گونه فارسی تهران بصورت [ts] و [dz] تلفظ می‌شوند و در گونه فارسی اصفهان و یا فارسی به لهجه آذری بصورت [ts] و [dz]. ولی این تفاوت‌های تلفظ، در فارسی واجهای متفاوتی را نمیسازند چون مثلاً واژه‌هایی چون چوب یا جوب چه به لهجه تهرانی تلفظ شوند چه به لهجه اصفهانی یا آذری، معنای متفاوتی نمی‌یابند بلکه نمودار گونه‌هایی جغرافیایی هستند حال آنکه همین تفاوت‌های فونتیکی در ایتالیایی تفاوت‌هایی فونولوژیک یعنی واجی هستند و کلماتی با معانی متفاوت را می‌سازند. مارتینه را میتوان ادامه دهنده واقعی مکتب پراگ دانست بویژه تا آنجا که بنظریات تروپتسکوی مربوط میشود. علاوه بر نقش تمایزدهنده واجها، وی نقش تباین دهنده آواهای زبان را نیز مطرح می‌کند که می‌تواند مرزها نیز باشد. برای نمونه در فارسی همنشینی سه صامت در یک واژه علاوه بر نقش تمایزدهنده معنایی آنها، نمودار مرز دو تکواژ نیز هست که اولی به دو صامت ختم می‌شود و دومی با یک صامت آغاز. یعنی واژه‌ای چون دستبند، حتی اگر معنی آن را نیز ندانیم، مطابق این قاعده اجباراً به دست و بند تجزیه خواهد شد. نقش دیگر آواهای

زبان نقش قله‌نماست که معمولاً «تکیه» نمودار آنست که اگر جای آن در واژه ثابت باشد، در عین حال نقشیست مرزها. بزی درک دقیقتر آنچه که مارتینه «تقابل» و «تباین» مینامد، باز باید به سوسور برگردیم. سوسور، چنانکه دیدیم از عناصر حاضر (روی زنجیر گفتار) و عناصر غایب (در زنجیر گفتار) سخن رانده است. مارتینه این تمایز مهم را دقیقتر کرده است. واحدهای زبان، چه آوایی چه معنایی، روی دو محور متفاوت با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند: محور همنشینی و محور جانشینی. در جمله‌ای چون من فردا به مدرسه میروم، واژه‌های من، فردا، به، مدرسه، میروم با یکدیگر همنشین شده‌اند (محور همنشینی) و چون زنجیرهاوار به هم پیوسته‌اند، باصطلاح «زنجیر گفتار» را بوجود آورده‌اند. ولی اینکه ما میتوانیم بگوئیم این واحدها کنار هم آمده‌اند بدین خاطرست که آنها را متمایز از هم تشخیص داده‌ایم. چنین رابطه‌ای را که میان واحدهای متمایز ولی همنشین برقرار می‌شود، مارتینه «تباین» (Contraste) مینامد. ولی مسئله اینجاست که چرا ما این واحدها را متمایز از یکدیگر دانسته‌ایم. از آنرو که هر یک از آنها به محور جانشینی متفاوتی تعلق دارد. یعنی محور عناصری که در این نقطه از زنجیر گفتار حضور ندارند ولی میتوانسته‌اند بجای عنصری که عملاً در این نقطه بکار رفته، بیایند و ما هر بار در هر نقطه از زنجیر گفتار یکی از آنها را انتخاب کرده‌ایم و در رابطه با پیامی که باید به مخاطب خود انتقال دهیم، انتخاب‌های بعدی خود را نیز عملی ساخته‌ایم و سپس روی محور همنشینی میان واحدهایی که اینچنین بدست آمده‌اند، رابطه نحوی موردنظر خود را برقرار کرده‌ایم؛ مثلاً ما، تو، او... بجای من، دیروز، فردا، پریشب... بجای امروز. دانشگاه، کوه، سینما... بجای مدرسه، میروم، رفتم، خواهم رفت... بجای

میروم (البته برای روشن بودن بحث، ما در این مثال به روابط دیگری که میان این واژه‌ها برقرارست، اشاره نکرده‌ایم). مارتینه، رابطه عناصری را که به یک محور جانشینی تعلق دارند، «تقابل» (Opposition) مینامد. این مسئله در مورد واحدهای آوایی یعنی واجها نیز صادقست. وقتی می‌گوئیم واژه کار /kār/ از سه واج درست شده، این بدان معناست که سه واحد آوایی یعنی ک (/k/)، ا (/ā/) و ر (/r/) روی یک محور همنشینی کنار هم آمده‌اند ولی از هم متمایزند. چرا متمایزند؟ چون هر یک از آنها به محور جانشینی جداگانه‌ای تعلق دارد: بجای ک میتوانم مثلاً واج م (/m/) بیاید و واژه مار را بسازد. بجای ا میتوانم مثلاً واج او (/u/) بیاید و واژه کور را بسازد. بجای ر میتوانم مثلاً واج خ (/x/) بیاید و واژه کاخ را بسازد. این واجها خود بتنهایی معنایی ندارند ولی تمایزدهنده معنا (ی تکواژها یا واژه‌ها) هستند. بدین ترتیب، کل دستگاه یک زبان را میتوان شبکه‌ای بهم پیوسته از محورهای همنشینی و جانشینی دانست. حال اجازه بدهید به تعریفی که مارتینه از زبان بشری بدست میدهد، اشاره کنم چون این تعریف و پیامدهای آن یکی از مشخصات اصلی مکتب نقشگرایی اوست. قبلاً بهترست یادآور شویم که سوسور تاکید زیادی بر قراردادی بودن رابطه میان دال و مدلول یا ساده‌تر، صورت و معنا، در نشانه زبانی نهاده است. مکتب دانمارک این دو رویه نشانه را که یکی برونه آوایی است («برونه» را معادل اصطلاح expression در فرانسه و انگلیسی بکار میبرم) و دیگری درونه معنایی («درونه» را معادل اصطلاح Contenu در فرانسه و Content در انگلیسی بکار میبرم)، موازی و همتراز می‌گرفت و بررسی هر یک را جدا و مستقل از دیگری انجام میداد. برعکس، مارتینه در تعریف خود از زبان از تجزیه دوگانه سخن میراند یعنی تجزیه اول و تجزیه دوم. هرچه که گوینده میخواهد از طریق زبان به شنونده انتقال دهد، در تجزیه اول به واحدهایی تجزیه میشود که دارای صورت آوایی و معنا هستند. اگر این تجزیه را تا آنجا پیش ببریم که به کوچکترین واحدهای معنی‌دار برسیم، واحدی بدست می‌آید که مارتینه «تکواژ» (Monème) مینامد که نباید آنرا با «واژه» اشتباه کرد. البته یک واژه ممکنست از یک تکواژ درست شده باشد (که در این صورت دستورهای ما به آن واژه بسیط میگویند) مثلاً فردا در مثال بالا. ولی در همین مثال واژه میروم (/miravam/) از سه تکواژ می /mi/، زو /-zə/ و /-rav/ و م /-am/ درست شده است. نباید تصور کرد که فقط تکواژها یا واژه‌های مستقلی چون فردا، مدرسه یا میروم دارای معنا هستند و تکواژهای وندی یا پینندی که

مارتینه

مستقلاً کاربردی ندارند، فاقد معنی. مجسم کنید سلطانی مستبد را در گذشته‌ها که جلاد با تبرش منتظر حکمیست که او باید بدهد. حیات فرد محکوم بستگی به این خواهد داشت که سلطان پیشوند نفی را بکار ببرد یا نبرد؛ بزن یا نزن! البته تکواژهای دستوری معنایی بسیار عامتر و انتزاعی‌تر از تکواژهای قاموسی دارند که در اینجا فرصت بحث درباره آن نیست. گفتیم که معنای یک تکواژ، دیگر به واحدهای کوچکتر معنی‌داری تجزیه نمی‌شود. مثلاً دیگر نمی‌توان گفت که واژه فردا به دو تکواژ فر و دا (هرکدام با معنای خاص خود) تجزیه می‌شود. ولی صورت آوایی این تکواژها در تجزیه دوم به واحدهای کوچکتری مانند هجا (مثل فر و دا در فردا) و سرانجام کوچکترین واحد آوایی که به آن «واج» (Phoneme) می‌گویند، تجزیه می‌شود (مانند ف، ر، د، ا در فردا) که، همانطور که پیشتر گفته شد، فاقد معنا ولی تمایزدهنده آن هستند. تعبیر مارتینه از «قراردادی بودن» و «اختیاری بودن» رابطه صورت و معنا در نشانه زبانی، آنطور که سوسور بر آن تاکید داشت، اینست که گرچه چهارچوب تجزیه دوگانه برای همه زبانهای بشری اجباری و یکسان است، برعکس صورت واحدهای زبان و نحوه آرایش آنها در زنجیر گفتار از زبانی به زبان دیگر فرق میکند و اگر نکند ما با پدیده‌ای روبرو هستیم که یا ارزش زبانی ندارد (مثلاً بمتر بودن صدای مردان و زیوتر بودن صدای زنان که برای همه افراد بشر یکسان صادقست) و یا اینکه جنبه زبانی ضعیفی دارد (مثلاً آهنگ صدا که نه در چهارچوب تجزیه دوگانه بلکه، اگر بشود گفت، روی آن قرار میگیرد). بنظر من نتایجی که مارتینه از تعریف خود میگیرد بسیار مهمست؛ اگر زبان بشر فاقد تجربه دوگانه بود چه میشد؟ مجبور میشدیم که تمام پیچیدگیهای مفاهیم ذهنی و تجربه درونی خود را با آغون واغونهای نوزادوار (که اصوات طبیعی و غیرقراردادی بشر هستند) به دیگری انتقال دهیم. چیزی که تجسم آن هم مشکلاست. البته ما گاه از این نوع صداهای تجزیه‌ناپذیر استفاده میکنیم مثلاً وقتی که دیگری را از سر درد خود با آه و ناله و آخ و اوخ، خود آگاه و اغلب ناخودآگاه، آگاه می‌سازیم. اما کافیت بجای آه و ناله بگوئیم سرم درد میکند تا بلافاصله در قلمرو زبان بشری برخورد از تجزیه دوگانه، در اینجا فارسی، گام بنهیم. تجزیه اول به انسان امکان میدهد که با چند هزار تکواژ و ترکیب آنها با یکدیگر چندین برابر واژه را بسازد و با ترکیب واژه‌ها، بینهایت جمله را. حال فرض کنیم که تجزیه دوم وجود نداشت، در چنین وضعیتی ما

مجبور بودیم چندین هزار آوای متمایز را تولید کنیم که هر یک از آنها در عین حال معنای یک تکواژ را برساند. این نیز از توانایی گفتاری و شنیداری بشر خارجست. تجزیه دوگانه به انسان اجازه داده است که با حداکثر چندین دوجین واج در تجزیه دوم (در فارسی ۲۹ واج) تمامی واحدهای معنی‌دار تجزیه اول را بسازد. تعریف مارتینه از ابزار پر توانی که تجزیه دوگانه در اختیار بشریت گذاشته، درحقیقت پاسخی به نژادپرستی زبانی هم هست. تمامی زبانهای بشری خواه خط و نوشته و ادبیاتی غنی داشته باشند و تکیه‌گاه فرهنگی والا باشند و خواه زبان بی خط و نوشته قبیله‌ای باشند که فقط آنرا برای برآوردن نیازهای روزمره خود بصورت شفاهی بکار می‌برد. توانایی ذاتی کارکردشان بخاطر وجود تجزیه دوگانه یکسان است. آنچه که میان زبانها تفاوت می‌اندازد کاربرد آنها از سوی کسانیست که بدان سخن می‌گویند و چنین کاربردیست که برای یک زبان ارزشی فرهنگی بوجود می‌آورد یا نمی‌آورد. کارکرد زبان را نباید هیچگاه با کاربرد آن اشتباه کرد (و اصطلاحات متفاوتی مانند «زبان» و «گویش» نمودار تفاوتهای کاربردی هستند نه کارکردی). تجزیه دوگانه به انسان امکان میدهد چیزی را که آشکار نیست یعنی معنی را از طریق چیزی که آشکارست یعنی آوا به دیگری انتقال دهد. پیامد بنیادین دیگر تجزیه دوگانه در آنست که قلمرو آوایی زبان را از قلمرو معنایی آن مستقل می‌سازد چون اگر نوسانات معنایی نمیتوانستند در آواهای واحدهای معنیدار زبان تأثیر بگذارند، صورت این واحدها دستخوش تزلزل دائمی میشد. البته، اگر بخواهیم مثالی بدهیم، واج ک در کار میتواند بمرور زمان تغییر کند ولی این تغییر ارتباطی به معنای واژه کار نخواهد داشت و ک در کور یا ک در کر نیز در همان راستا تغییر خواهند کرد. بدینسان تعریف مارتینه از زبان بر اساس تجزیه دوگانه و نتایجی که از این تعریف میتوان گرفت، یکی از «جهانیها»ی مهم مکتب نقشگرا بشمار می‌رود (اصطلاح «جهانیهای زبان»، در زبانشناسی، به مشخصاتی اطلاق میشود که در همه زبانهای بشری، بدون استثنا، وجود دارد). نکته دیگری که یکی از دستاوردهای مهم مارتینه (با الهام از نظریات مکتب پراگ) بشمار می‌رود باز بنحوی به سوسور برمی‌گردد. سوسور معتقد بود که در بررسی زبان «نقطه‌نظر» است که موضوع را می‌فریند نه برعکس. مارتینه این نظر را که بسیار کلی است اینطور می‌شکافد و بسط میدهد که اگر بخواهیم پدیده‌ای را توصیف کنیم، اجباراً توصیف ما محدود خواهد بود. هر پدیده‌ای در جهان خارج از

بینهایت مشخصه درست شده است. اما توصیف ما اجباراً بعضی از مشخصات این پدیده را مطرح میکند. چگونه؟ با انتخاب نقطه‌نظری خاص برای نگرش به پدیده. هیزم‌شکنی که درختی را میبرد تا بصورت هیزم آنرا برای ایجاد سوخت به دیگران بفروشد، نقطه‌نظرش با نقاشی که آنرا روی پرده نقاشی خود میکشد و نجاری که از چوب آن میز و صندلی و نیمکت می‌سازد، فرق می‌کند. برحسب نقطه‌نظری که انتخاب می‌کنیم بعضی از مشخصات پدیده «معتبر» میشوند و بقیه غیرمعتبر. در مورد پدیده‌ای نیز که زبان نامدار، وضع چنینست. برای نمونه، فیزیکدان صوت می‌تواند اصوات زبان را بدقت تمام توصیف کند، ولی کار زبانشناس هنگامی شروع می‌شود که زبان را بعنوان ابزاری ارتباط‌دهنده در نظر بگیرد و از این دیدگاه است که واجشناسی جوایی مشخصات معتبر و اجهاست یعنی مشخصاتی که در امر تمایز معنایی نقشی دارند. از بنروست که مارتینه در بیان وظایف زبان، وظیفه ایجاد ارتباط را وظیفه مرکزی آن میداند. این بدان معنا نیست که زبان وظایف دیگری را برعهده ندارد. زبان تکیه‌گاه اندیشه بشر است و شاید از این نظر، همانطور که مارتینه می‌گوید، به بشریت بیشتر خدمت کرده باشد. وظیفه سوم زبان را می‌توان وظیفه عاطفی نامید یعنی هنگامیکه واکنش مخاطبمان آنقدر اهمیت نداشته باشد که بیان درون و حدیث نفسمان. سرانجام میتوان از وظیفه زیبایی‌آفرین زبان سخن راند که انعکاسی از وظایف دیگر را نیز در خود دارد ولی در اینجا دیگر زبان تنها وسیله نیست بلکه هدف نیز بشمار می‌رود. نقش زیبایی‌آفرین زبان بیش از هر جای دیگر در شعر منعکس است. با اینهمه وقتی می‌گوئیم وظیفه ارتباط‌دهنده زبان، وظیفه مرکزی آنست از آنروست که ایجاد ارتباط به نظام زبان شکل می‌بخشد و چون نیازهای ارتباطی دگرگون شوند، هستند، در نهایت امر، عامل تحول زبان نیز می‌شود. زبان مرده، زبانیست که دیگر از ایجاد ارتباط بازایستاده است. هنگامیکه در واجشناسی مشخصات معتبر واجها را تعریف می‌کنند، بر اساس نقش ارتباط‌دهنده آنها در تمایز صورتهای معنی‌دار زبانست. اما اگر مثلاً نقش زیبایی‌آفرین زبان مطرح شود، ممکنست بعضی مشخصات غیر معتبر (در امر ارتباط) از این دیدگاه معتبر شوند، برای نمونه، در فارسی، بلندی و کوتاهی واکه‌ها (مصوتها) که در تمایز معنایی غیر معتبر محسوب می‌شوند، از نظر نقش زیبایی‌آفرینی زبان، معتبر بشمار می‌روند چون وزن شعر فارسی بر اساس بلندی و کوتاهی هجاهاست که آن خود به بلندی و کوتاهی

واکه‌ها مربوط می‌شود. یا هنگامی که نقش عاطفی زبان دست بالا را می‌یابد، بار معنایی عاطفی واژه‌ها می‌تواند، استثنائاً، در صورت آوایی آنها تأثیر بگذارد. نکته دیگر از «جهانیهای زبانی» مکتب مارتینه، چگونگی بیان روابط نحوی در زبانهاست که مطابق نظریه وی اجباراً و منطقاً تنها به سه طریق در زبانهای متفاوت انجام می‌گیرد. طریق نخست آنست که رابطه نحوی واحد معنی دار در خود معنای آن واحد نهفته باشد. برای مثال، «قید زمان» معمولاً چنین وضعی دارد. وقتی می‌گویند دیروز من آنجا بودم، واژه دیروز در این جمله، فقط بمعنای «روز گذشته» نیست چون اگر می‌خواستید بیان نقش نحوی آن را از آن جدا کنید، باید می‌گفتید «در روز پیش از امروز». ازینروست که میتوان گفت دیروز، هم معنای قاموسی خود را داراست و هم بیان رابطه نحوی خود را با دیگر اجزاء جمله. ولی نمی‌شود این روش را تعمیم داد چون اگر هر واژه‌ای در هر زبانی، علاوه بر معنای قاموسی، تمام روابط نحوی را نیز درون خود می‌داشت، باید تعداد واژه‌های زبان چندین برابر می‌شد چون ما، در زبان، انواع نقشهای فاعلی، مفعولی، قیدی و مانند آن را داریم. در یکچنین زبان فرضی، مثلاً مرد در مردی آمد با مرد در مردی را دیدم شباهت صوری نخواهد داشت. بنابراین هیچ زبانی در جهان نیست که فقط از این طریق برای بیان روابط نحوی استفاده کند. راه دوم برای نشان دادن رابطه نحوی یک واژه با بقیه اجزاء جمله، جای آن در این جمله است که در فارسی کمتر بکار میرود ولی در زبانهایی چون فرانسه یا انگلیسی معمولاً فاعل پیش از فعل می‌آید و مفعول بیواسطه، پس از فعل، اما راه سوم

که بصرفه‌ترست و در همه زبانها بیشتر از آن استفاده می‌شود، افزودن تکواژی به واژه است که کارش نمودن نقش نحوی این واژه می‌باشد و ازینرو میتوان آنرا «نقشما» نامید. حروف اضافه، تکواژهایی نقشما هستند. مثلاً حرف اضافه موخر را در فارسی چنین نقشی دارد و ازینرو به واژه نقش‌پذیری که با آن می‌آید، استقلال نحوی میبخشد: حسن به پرویز کتاب را داد. یا حسن کتاب را به پرویز داد. به نیز که تکواژی نقشماست به پرویز استقلال نحوی بخشیده است: به پرویز حسن کتاب را داد، و مانند آن. ممکنست از نظر آرایش نحوی، یکی از این آرایشها عادیتر، یا باصطلاح بی‌نشانه‌تر، باشد ولی بهر حال، این جایجایی‌ها معنی اصلی واژه‌ها و نقشهای نحوی آنها را در جمله بهم نمی‌زنند. بجز حروف اضافه، در زبانهایی که اسم صرف می‌شود (مثل عربی، روسی، لاتین، اوستایی) پیوندهای صرفی اسم که حالات متفاوت نحوی اسم را نمودار می‌کنند، نقشما هستند. از لحاظ صورت، حرف اضافه یا پیوند صرفی کاملاً تفاوت دارد ولی ایندو از لحاظ نقش یکسان هستند. این سه طریق در همه زبانهای جهان بچشم می‌خورند ولی همانطور که گفته شد، طریق سوم که استفاده از نقشماها باشد، بصرفه‌تر و از این جهت، رایج‌تر و جهانی‌ترست.

بار دیگر به یکی از تقسیمات مهم سوسور بازگردیم تا با دستاورد دیگری از مارتینه آشنا شویم: به اهمیت تقسیم‌بندی همزمانی - در زمانی در امر پژوهش زبانشناختی از نظر سوسور، اشاره شد. سوسور مفهوم دستگاه و نظام زبان را مفهومی همزمانی میدانده که توصیف آن از دیدگاهی ایستا باید انجام بگیرد ولی

با اعتقاد وی، در تحول در زمانی زبانها، که نمودار پویایی زبانست، مفهوم نظام و دستگاه جایی نمی‌یابد. مارتینه برعکس معتقدست، علل تغییرات زبان هرچه باشد، انعکاس این تغییرات در دستگاه زبان، بخاطر همبستگی واحدهای آن، در بخشهای دیگر دستگاه نیز، زنجیره‌وار و گام به گام، منعکس می‌شود. البته تغییرات اجتماعی و نیازهای نوین ارتباطی خیلی سریعتر در واژگان زبان که دستگاهی بسست‌تر و باز است منعکس می‌شوند و خیلی کندتر در نظامهای بسته دستوری و آوایی. ازینروست که مفهوم دستگاه یا نظام (Systeme) در بررسی تاریخی و در زمانی زبان نیز اهمیت خود را حفظ می‌کند. همچنین بنظر مارتینه نباید بررسی همزمانی را ایستا و بررسی در زمانی را پویا دانست بلکه هم بررسی همزمانی می‌تواند از دیدگاهی ایستا و یا پویا انجام گیرد و هم بررسی در زمانی. کتاب دومی که من ترجمه کرده‌ام و آنهم بزودی منتشر خواهد شد یعنی تراز دگرگونیهای آوایی (که در ۱۹۵۵، پنج سال زودتر از مبانی زبانشناسی عمومی منتشر شده) به این مسائل در دستگاه آوایی و واجگانی زبان می‌پردازد. در اینجا یکی دیگر از «جهانیها»ی نظریه مارتینه را می‌توان بازدید و آن اینکه تحول زبان زیر سلطه درگیری دائمی دو گرایش متضاد است: از یکسو گرایش به بیان هرچه دقیقتر نیازهای ارتباطی بشر و از سوی دیگر، گرایش بشر به کاهش هرچه بیشتر فعالیت ذهنی و بدنی (که به اصل مهم صرف کمترین کوشش تا آنجا که ممکنست، بازمی‌گردد) در هر مرحله از تحول زبان، تراز موقت میان این دو گرایش برقرار می‌شود که درحقیقت نظام همزمانی یک زبان، نمودار آنست. موقتی بودن تراز درونی یک زبان البته می‌تواند قرن‌ها (پویژه در مورد نظام دستوری و آوایی آن) طول بکشد ولی به هر حال، این تراز بست ناپایدار چون نیازهای ارتباطی بشر تغییر می‌کنند و نیازهای نوینی همیشه ظاهر می‌شوند که دیر یا زود در دستگاه زبان انعکاس می‌یابند. از اینرو می‌توان گفت هیچ زبانی هیچگاه به تراز پایدار و ابدی نخواهد رسید. کتاب تراز دگرگونیهای آوایی مارتینه در هیچیک از مکاتب دیگر زبانشناسی نوین همتایی ندارد. خود وی نیز از ۱۹۶۰ بعد، در مبانی زبانشناسی عمومی و آثار دیگرش، بیشتر به مسائل نظری بررسی همزمانی زبان، از دو دیدگاه ایستا و پویا، پرداخته است. با سپاس از حوصله‌ای که برای شنیدن حرفهای من بخرج داده‌اید، بحث درباره این دو اثر مارتینه را در همینجا تمام می‌کنم.

□ آقای دکتر صفوی، شما دربارهٔ دورهٔ زبان‌شناسی سوسور بحث کردید می‌خواهم بدانم چه اختلافی بین سوسور و چامسکی وجود دارد؟ چرا که یکی به مکتب اروپایی تعلق دارد و دیگری به مکتب زبان‌شناسی آمریکایی.

□ دکتر صفوی: چامسکی خود معتقد است که به نوعی ساختارگراست. زیرا مدعی است به نظام زبان توجه دارد ولی خود او چند نکته را مطرح کرده که حائز اهمیت است. یکی ذاتی بودن زبان و می‌گوید اختلافی با سوسور در این است که سوسور نگفته زبان ذاتی است. خوب وقتی سوسور نگفته زبان ذاتی است دلیل ندارد با آن مخالف بوده باشد. مثلاً این سینا در هیچ یک از آثارش نگفته که آدمزاد پنج انگشت دارد. خوب چون این سینا این مطلب را نگفته یعنی به آن اعتقاد ندارد؟ شوق استلال چامسکی این مسائل را هم پیش نمی‌آورد. من خود در مکتب چامسکی بزرگ شده‌ام ولی هر چه بیشتر با او کلتچار می‌روم کمتر می‌فهمم منظورش چیست.

از سال ۱۹۵۷ تا کتابت شاخه‌های نحوی و در اصل از وقتی که در ام. آی. تی استخدام شد دنبال این بود که ببیند زبان را چگونه می‌توان به کامپیوتر داد و کامپیوتر چگونه می‌تواند زبان را تولید کند. پیچیدگی مسائلی را هم که مطرح می‌کند به همین نکته باز می‌گردد، ولی به قول لئوناردو داوینچی اگر ما دستگاهی بسازیم که پیچیده‌تر از کاری که انجام می‌دهد باشد، این دستگاه به لحاظ روش‌شناسی مردود است. به عنوان مثال اگر دستگاهی بسازیم که صد میلیارد دلار هزینه بردارد، به اندازهٔ نصف شیراز هم حجم داشته باشد، پانصد هزار وات هم برق مصرف کند و کارش این باشد که به ظرف سالاد نمک بزند، ساخت این دستگاه به لحاظ روش‌شناسی مردود است.

اینکه ما می‌بینیم چامسکی به خاطر یک جملهٔ «حسن رفت» یک نمودار درختی می‌کشد که در نهایت با پیچیدگی‌های زیاد هم نتواند آن را توضیح دهد، روش درستی نیست. حالا اگر بتواند آنرا توضیح دهد خوب است ولی اگر نتواند مسئله بفرج می‌شود. در طول این سال‌ها چامسکی دائماً در حال نوشتن است، تا شروع می‌کنیم ببینیم در این کتاب چه گفته، قبل از آنکه کتاب تمام بشود می‌بینیم خودش مطالب آن را رد کرده و گفته نه منظورم این نیست.

مشکل ما این است که او تکلیف آدم را با نظریه‌اش روشن نمی‌کند، یعنی آن زمان که می‌گفت ژرف ساخت و روساخت، قبل از اینکه بتوانیم مفهوم آنها را درست درک کنیم مدعی شد که ژرف ساخت آن قدر هم ژرف نیست. سپس گفت کاربرد گشتار را باید محدودتر کرد.

شما با آرای سوسور چنین مشکلی ندارید. وقتی صحبت از نظام زبان می‌کند، در تمامی سه دوره تدریسش وحدت نظر خود را حفظ می‌کند. وقتی می‌گوید محور عناصر غایب (= جانشینی) و محور عناصر حاضر (= هم نشینی) تکلیف روشن است.

درست یا غلط حرف سوسور مشخص است. حرف یا کوبسن نیز مشخص است. حرف مار تینه هم مشخص است. خواننده آثار آنها را می‌تواند نقد بکند ولی تکلیف آدم یا چامسکی روشن نیست. وقتی می‌خواهید به توضیح آرای چامسکی بپردازید و مثلاً بگویید این مطلب درست نیست خود او فوراً می‌گوید منظورم چیز دیگری بوده این ماجرا شایستهٔ می‌شود که ما ندانیم اختلاف بین چامسکی و سوسور در چیست. چامسکی معتقد است زبان ذاتی انسان است اما سوسور این را نمی‌گوید. سوسور می‌گوید زبان اجتماعی است، یعنی آدم اگر با این شرایطی که در ذهنش وجود دارد در اجتماعی قرار نگیرد، زبان در او به وجود نمی‌آید، و اینها مسائلی است که اختلاف سوسور و چامسکی را مشخص می‌کند، به همین دلیل باید این مسائل را طبقه‌بندی کنیم و به بررسی بپردازیم.

□ دکتر میلان: در ادامه صحبت آقای دکتر صفوی باید اشاره کنیم به کتابی که دکتر ترجمه کرده‌اند (بنام اندیشه و زبان که بزودی انتشارات هرمس آنرا منتشر خواهد کرد) باید یادآور شویم که بخش اولش حرفهای چومسکی است و بخش دومش بحثهای او با چند نفر از صاحب‌نظران. البته چومسکی نظریات جالبی داشته است و ما نمی‌خواهیم تمامی دستاوردهای او را رد گذشته نفی کنیم، ولی بقول فرانسویها «پاسخ نرماندی‌وار» در این کتاب زیادست. می‌گویند اهالی ناحیهٔ نرماندی در فرانسه جوابشان در مورد هر سوالی اینست که: شاید بله، شاید هم نه. چومسکی نیز پیوسته، بخصوص در کتاب «اندیشه و زبان»، می‌گوید: «ممکنست اینطور باشد. البته شاید هم اینطور نباشد».

بهر حال، من تفاوت بنیادینی میان زبان‌شناسی چومسکی با زبان‌شناسی سوسوری یا اروپایی و سرانجام زبان‌شناسی مار تینه میبینم و آن تفاوت در مقصود ما از بررسی زبان بشر است: برای زبان‌شناس سوسوری، زبان وسیله نیست بلکه فی‌نفسه هدف است. آخرین جمله کتاب سوسور (که ظاهراً همکارانش اضافه کرده‌اند ولی مسلماً نمودار اندیشهٔ اوست) چنینست: «یگانه موضوع راستین زبان‌شناسی، بررسی زبان در نفس آن و بخاطر خود آن است» (ترجمه دکتر صفوی). اینکه تعریف و توصیف و بررسی زبان فی‌نفسه چه نتایجی از نظر جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، فلسفه و غیره داشته باشد، که حتماً دارد، زبان‌شناسی سوسوری آنرا برعهدهٔ متخصصان این رشته‌ها میگذارد. نمی‌گویم که همکاری‌ای میان زبان‌شناس و متخصصان این رشته‌ها وجود ندارد ولی زبان‌شناس سوسوری صلاحیت خود را فقط در توصیف زبان، بعنوان پرتوان‌ترین ابزار برقراری ارتباط میان افراد یک جامعه میدانند. توصیف ساختار زبان و احیاناً توجیه ویژگیهای ترونی آن، هدف اصلی زبان‌شناس سوسوریست حال آنکه چومسکی از همان اولین کتابش در ۱۹۵۷ زبان‌شناسی را در چارچوب Cognitive psychology یعنی «روانشناسی شناخت»

ذهنی بشر جای داده است و از همین دیدگاه هم روی ذاتی بودن زبان انگشت گذاشته. چومسکی به زبان بعنوان وسیله‌ای نگاه میکند که بررسی آن میتواند برای دست‌یافتن به هدفهای دیگر یاری کند و این هدفها بیش از پیش جنبهٔ روانشناختی، فلسفی، منطقی، رایانه‌ای... و، و دارد و اگر چومسکی در چهل سال گذشته نظریات خود را اغلب عوض کرده، شاید یک دلیلش سردرگمی میان هدفهای گوناگون باشد. من معتقدم که از همان آغاز مقایسه میان سوسور و چومسکی، میشود به این تفاوت بنیادین لااقل اشاره کرد.

□ آقای دکتر صفوی دربارهٔ تنوری دال به دال و ارتباط آن با ادبیات امروز توضیح دهید.

□ دکتر صفوی: برای پاسخ به این مسئله باید ببینیم کدام شاخه از زبان‌شناسی سراغ ادبیات آمد، چون حرکت دال به دال دریدا و پس‌ا‌اختارگرا زمینه‌ای می‌خواهد تا من جای خود را مشخص کنم. اولین گروه بعد از سوسور - چون سوسور روی ادبیات کار نکرد یا حداقل در کتابش مشخص نیست - تنها کاری که کرده همان «تحریفات» یا آناگرامها است که واژه‌هایی را شاعران لاتین کلاسیک با اسمهای خاص تحریف می‌کردند مثلاً پتروس را در شعرشان به صورت تریوس می‌آوردند و این ابزاری شد برای مطالعاتی که به خصوص یا کوبسن به دنبالش رفت تا دلیلش را بفهمد. او ابتدا گفت برای اینکه دو نفر با هم ارتباط برقرار کنند، یک شنونده و یک گوینده لازم داریم. حال ممکن است گوینده نویسنده باشد و آن یکی خواننده.

اینها از یک مجرای ارتباطی شروع می‌کنند به حرف زدن؛ بنابراین با وسیله‌های مختلف که بتوان پیامی را منتقل کرد با هم در ارتباط قرار می‌گیرند، حال تلفن باشد یا... سپس گوینده از مجرای ارتباطی پیامی را به صورت یک جمله می‌فرستد. این پیام را با زبان خاصی می‌فرستد، پس ما یک گوینده و یک شنونده و یک مجرای ارتباطی و یک زبان یا کد می‌خواهیم تا بتوانیم حرف بزنیم. یک موضوع می‌خواهیم تا دربارهٔ آن صحبت کنیم و نیز خود آن پیام. یا کوبسن می‌گوید که اگر توجه این پیام - جمله‌ای که ما می‌گوییم - به هر کدام از این شش جزء معطوف شود، یک نقش زبان به وجود می‌آید. مثلاً جمله‌ای بگویم که فقط برای خودم که گوینده هستم مهم باشد، مانند: «ای خدا با این قرضه‌هایی که دارم مرگم را برسان» در اینجا قرار نیست کسی کاری بکند و قرار نیست مرگ من هم برسد. این فقط بخاطر این است که خودم را کمی آرام کنم، از اینرو می‌گویم این جمله نقش عاطفی دارد. ولی وقتی به پسر می‌گویم «یک لیوان آب برای من بیاور» یعنی من جمله را می‌گویم تا شنونده کاری انجام دهد که در اینجا نقش جمله، ترغیبی است.

اما اگر در جمله‌ای ظاهر جمله از موضوع و محتوای آن مهمتر باشد، نقش ادبی زبان آشکار می‌شود، یعنی

شما با شنیدن جمله دنبال این نباشید که چه می‌خواهد بگوید بلکه بیشتر دنبال این باشید که مطلب را چه زیبا بیان می‌کند. وقتی من وارد بقالی می‌شوم می‌گویم «یک کاسه ماست و دو تا شیشه شیر بده»، اما اگر وارد بقالی شوم و به قول شاملو بگویم:

الا ای بنکدار نقدینه گیر

مرا ماستی ده، دو تا شیشه شیر
این بنکدار نقدینه گیر ماست و شیر نمی‌آورد، مرا نگاه می‌کند و می‌گوید این جمله چرا اینطوری بود. یا اینکه مثلاً ماشین من با ماشین دیگری تصادف کند و بجای اینکه بگویم «مردک مگه کوری چرا ندیدی!» بگویم «چنانست بگویم به گرزگران...» این شرایط ما را به یک فضای دیگر می‌برد، فضایی که اگر در آن دروغ گفتن نباشد فایده ندارد. اگر کسی بگوید بازار تهران آتش گرفته به طوری که در شیراز دیده می‌شد، می‌گویم چه دروغ بزرگی ولی وقتی شعر دقیقی را می‌خوانیم که می‌گوید:

یکی آتش انگیزم اندر جهان

کزین جا به کیوان رسد دود آن
نمی‌گوئیم با اینهمه فاصله حرفش دروغ است، می‌گویم عجب زیبا گفت. اگر من به کسی بگویم قربانت بروم معنیش این نیست که همانجا کارد بگذارم روی گلوئی خودم، زیبایی این جمله در افراطی بودنش است. اجازه بدهید برویم بر سر همان شطرنج سوسور. من بازی را با توجه به طرف مقابلم انجام می‌دهم؛ فرض کنید یک مهره اسب گم شود و بجایش مثلاً یک نمکدان قرار دهیم. به طرف مقابل هم می‌گویم این نمکدان بجای اسب من بازی می‌کند، بازی ادامه پیدا می‌کند ولی اگر شرایط به این شکل باشد که من با یک خانم شطرنج بازی کنم و مهره اسب بشکند و بجای آن یک گل رز یا حلقه بگذارم دیگر بازی آن بازی قبلی نیست. ماجرای هم که در زبان مطرح می‌شود همین

گونه است. یعنی عناصری را بجای عناصر دیگری به کار می‌بریم ولی آن عنصری که بجای عنصر دیگر می‌آید نقش آن عنصر اول را ندارد. وقتی حافظ یارش را توصیف می‌کند ببینیم در نظام زبان این یار چگونه وصف می‌شود.

می‌گوید صورتش قرص قمر. یک یار در نظر بگیرد صورتش دایره، چشم او نرگس، ابروانش هم کمان، لبش هم لعل، یعنی دو تا سنگ مثل سنگ پا ولی گران قیمت؛ یکی را بالا و یکی را پایین بگذارید. مژه‌ها هم که تیر است به جای مو هم کمند اسب، یکی این طرف یکی آن طرف، قدش هم هفت، هشت متر اندازه سرو. آن وقت «نیمه شب مست به بالین من آمد بنشست». در این صورت آدم سخته می‌کند و در جا می‌میرد. اما چرا ما چنین شرایطی را می‌پذیریم، بخاطر این که وقتی می‌گوید کمند گیسو، هر کسی کمند گیسوی یار را می‌بیند که اصلاً کمند نیست، گیسوی یار حافظ هم نیست، بلکه استعاره است، استعاره‌ای که برای من اهمیت پیدا می‌کند. این مسئله را دریدا مطرح می‌کند، البته من آنرا قبول ندارم زیرا معنی اولیه خود را نیز دارد ولی حرفی که می‌زند برای خودش اهمیت دارد می‌گوید ما حرکت می‌کنیم و از دال به مدلولی نمی‌رسیم، به دال دیگری می‌رسیم؛ یعنی وقتی می‌گوید نرگس عربده جوی، من از نرگس حرکت می‌کنم می‌روم طرف چشم. پس در یک نظامی هستیم که نرگس و چشم در آن روی محور جانشینی بجای همدیگر استفاده می‌شوند.

اشکالی که می‌توان به دریدا گرفت این است که وقتی می‌گویم نرگس عربده جوی، هم نرگس و هم چشم مدنظر است، یعنی حرکت فقط از این دال به آن دال نیست. اگر این دال، مدلول خود را پیدا نکند در زبان نشانه نمی‌شود که بخواهد به معنای دیگری برسد. دریدا معتقد است که فرق می‌کند. فرض کنید من لغت

«اشتلامبوس» را پیدا بکنم، فرهنگ لغت را ورق می‌زنم می‌بینم نوشته «شسپیکتلمتیم»، حال این را پیدا می‌کنم می‌بینم جلوش نوشته «اشکمبولیش»، باز هم معنی آن را نمی‌فهمم. حال «اشکمبولیش» را پیدا می‌کنم می‌بینم جلوش نوشته «میز». من زمانی وارد زبان شدم که به واژه میز رسیدم. این مسئله مهم است یعنی پس‌اساختارگراها، البته حرفهایی هم دارند که در ادبیات جذاب است و می‌تواند مؤثر باشد.

مسیری را از طریق همین محور و از طریق دال و مدلول انجام دادیم. سوسور آن را آغاز کرد و افرادی مثل یاکوبسون، رولان بارت و لیچ آن را ادامه دادند. پس‌اساختارگرهایی مانند اینان و از طرفی افرادی چون لاکان در روان‌شناسی، لوی اشتراوس در مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی توانستند این مسیر را دنبال کنند.

□ دکتر میلانی: آقای دکتر صفوی شما به «استعاره» اشاره کردید؛ اجازه بدهید که من فقط یک پراتز اینجا بازکنم و آن اینکه مارتینه در اشاره به اسمهایی که ذکر کردید، معتقدست که تمام این وام‌گیریهایی که کسانی مانند لوی اشتراوس از زبان‌شناسی ساختگرا و نقشگرا کرده‌اند، درحقیقت جنبه استعاری دارند و این اشخاص آن ارزشها یا مفاهیمی را که اصطلاحات زبان‌شناسی درگیر میکنند، بدرستی نگرفته‌اند و این اصطلاحات را با تغییر خاص خودشان - که احتمالاً در زمینه کارشان معتبر نیز هست - بکار برده‌اند و اولین چیزی هم که نزد اینها جنبه استعاری پیدا کرده، همین اصطلاح «ساختگرایی» است که از زبان‌شناسی بوم گرفته‌اند ولی ساختگرایی اجتماعی یا مردم‌شناختی، بشیوه لوی اشتراوس، که البته کارش بسیار بارزتر است، آن چیزی نیست که ساختگرایی در زبان‌شناسی ارائه می‌دهد.

□ راجع به در زمانی و هم زمانی صحبت شد، سؤال این است که اگر به زمان گذشته برگردیم مثلاً به بیست سال پیش و شما این کتابها را در آن زمان ترجمه می‌کردید با آنچه که امروز ترجمه کرده‌اید چه تفاوتی مشاهده می‌نمودید؟

□ دکتر میلانی: چون اصطلاح «در زمانی» و «هم‌زمانی» در این سؤال آمده، باید به یک تفاوت دید میان سوسور - یا در حقیقت کتاب سوسور - و مارتینه در اینجا اشاره کنم. در کتاب سوسور این مسئله طوری مطرح میشود که ظاهراً بررسی هم‌زمانی زبان، یک بررسی استاتیک یا «ایستا» ست و بررسی در زمانی برعکس، یک بررسی دینامیک یا «پویا». ولی مارتینه همانطور که قبلاً اشاره کردم، معتقدست بررسی هم‌زمانی را میتوان با دیدی ایستا انجام داد یا با دیدی پویا، و بهمین نحو هم بررسی در زمانی و تاریخی را میتوان یا با دیدی ایستا انجام داد یا با دیدی پویا. و بررسی پویای تحول زبان از نظر مارتینه اینست که پس از توصیف به توجیه برسیم (و از این نظر، مارتینه خیلی پیش از چومسکی این مسئله را مطرح کرده یعنی در تراز دگرگونیهای آوایی در ۱۹۵۵) و از این دیدگاه

حتی زبانشناسان ساختگرا را هم مارتینه به دو دسته تقسیم میکنند: آنهایی که در «توصیف» میمانند و آنهایی که میخواهند از توصیف بگذرند و خطر کنند و به «توجیه» برسند. اما در پاسخ به سؤال مطرح شده، باید بگویم که مسلماً نحوه ترجمه من با ترجمه بیست سال پیشم فرق خواهد داشت. وقتی که سه سال و نیم پیش، پس از ۱۷ سال دوری، به ایران برگشتم اصطلاحاتی را، بویژه در نزد نسل جوان، شنیدم یا خواندم که پیشتر بکار نمیرفتم. مثلاً ما در دوران جوانیمان نمیگفتیم «دمش گرم» حال آنکه امروزه این، اصطلاح بسیار رایجی بخصوص نزد جوانهاست. بهرحال، ازینکه بگذریم، مسلماً تجربه زبانی من با گذشت سالها بیشتر شده و بیست سی سال پیش احتمالاً بدتر ترجمه میکردم. به این مسئله کلی باید ورود اصطلاحات جدید را اضافه کرد که بعضی از آنها را در زبانشناسی - من و شما ساخته ایم.

مثلاً چون صحبت از چومسکی شد، ما در سالهای ۴۰ اصطلاح Transformation چومسکی را به «تاویل» ترجمه میکردیم - چون این اصطلاح در عربی بکار میرفته و نحوین عرب صورتهایی را مؤول از صورتهای بنیادین دیگری میگرفته اند - ولی بعداً خود من اصطلاح «گشتار» را بجای «تاویل» پیشنهاد کردم. اگر به نظر مارتینه برگردیم این تفاوتها و تغییراتی را که در طول زندگی یک فرد رخ میدهد هم میتوان با دید همزمانی ایستا بررسی کرد و هم با دید همزمانی پویا. بررسی همزمانی ایستا، این تفاوتها را بعنوان گونه های اختیاری و موازی در نظر میگیرد چون نسلهای متفاوت ولی حاضر در صحنه و در کنار هم، چندان به این تفاوتها توجهی نمیکند و تا زمانی که این تفاوتها به تفهیم و تفاهم کلاً لطمه ای نزنند، از نظر دور میمانند. اما در بررسی همزمانی پویای همین تفاوتها باید مسیر زمانی تحول گونه ها را با مقایسه کاربردهای متفاوت نسلهای جوانتر با نسلهای مسن تر ترسیم کرد.

□ آقای دکتر صفوی بخشی از شعر امروز ایران با هجوم به هنجار عادی زبان و شکستن صورت واحدهای آن و با پس راندن نهادهای ارتباط گرای کلاسیک در پی آفرینشهای تازه تر و دیگری است، نظراتان را درباره این شاخه از شعر امروز ایران بیان کنید.

□ در هر دوره ای افرادی هستند که سعی می کنند در مسیر خاص ادبیات حرکت تازه ای را نشان دهند. این یک مساله طبیعی است. در همان زمانی که بر فرض رمانتیسم می خواست شکل بگیرد، در آن موقعی که سبک سوررئالیسم و دادائیسم می خواست شکل بگیرد خُب این مسائل بود.

اینکه ما امروز بتوانیم بگوئیم که آیا این حرکت که روی بازیهای زبانی عمل می کند تا چه اندازه می تواند در ادبیات فارسی جاداشته باشد امروز نمی توانیم بگوئیم. آنچه که برای ما می تواند حائز اهمیت باشد این

است که در زبان شناسی مساله ای داریم بنام اصل رسانگی، یعنی شما در نهایت باید شعراتان یا ادبیاتتان به شکلی باشد که بتواند مفهومی را انتقال دهد.

آنچه در زبان شناسی مطرح می شود این است که هر کس می تواند بازیهای زبانی خود را در ادبیات به صورت میلیاردها نوع مختلف مطرح کند که یکی از انواعش هم این است که در این چند سال اخیر من بسیار دیده ام که افرادی آمدند یک نگرش خاصی را ابراز کردند.

من شعر آنها را نمی فهمم البته نمی گویم چون من نمی فهمم بنابراین خوب نیست ولی اگر بیست و پنج نفر شعری را بخوانیم و هریست و پنج نفرمان نفهمیم این نشان می دهد که این کاری است که نمی تواند دوام بیاورد؛ هر چند که احساس کنیم کار جدیدی انجام می دهیم و رونق دارد. اینها کار مهمی انجام نمی دهند، در واقع مثل ماشینی می ماند که سعی کردیم شکلش را عوض کنیم یادمان رفته که چرخ می باید داشته باشد. این ماشینی است که شکلش خیلی قشنگ شده ولی باید حرکت هم بکند.

□ آقای دکتر میلانیان در اینجا سؤالی به وجود می آید که آیا ممکن است با پیشرفت زبان شناسی انسان روزی سخنان پرنندگان و یا حیوانات را بفهمد.

□ دکتر میلانیان: ببینید اگر یادتان باشد گفتم که تعریف مارتینه از زبان در چهارچوب تجزیه دوگانه چرا بسیار مهمست. مارتینه میگوید ما هر چیزی، هر پدیده ای را که با این تعریف بخواند، زبان مینامیم. ولی این تعریف را ما از پیش ارائه نداده ایم بلکه از کهن ترین دوران تاکنون دیده ایم که زبانهای بشری همه این ویژگی را دارند. اما وقتی که این تعریف را پذیرفتیم، دیگر هر چیزی که با این تعریف نخواند، زبان نخواهد بود. این نکته در مورد پرنده ها، حیوانات و حتی نوزاد انسان صادقست. قبلاً گفتم که اگر قرار بود انسان با آغون و آغون و اینچور چیزها، میلیاردها و در حقیقت بینهایت امکانات زبانی و پیچ و خمهای فکر و اندیشه و نیازهای ارتباطی و گوناگونی عواطف خود را بیان کند، هرگز نمیتوانست. فقط تجزیه دوگانه این امکان را به انسان داده است، به آن صورتی که من گفتم. حیوانات و پرنندگان یکچنین زبانی ندارند که ما بفهمیم اما یک چیزی حتماً دارند ولی ما دیگر به آن زبان نمیگوئیم. و هر چه که دارند حتی اگر روزی آنرا بفهمیم، بسیار محدود خواهد بود، به همان حد که شما خانمها و آقایانی که فرزند نوزاد دارید، آغون و آغونهای آن فرزند، حرکات دست یا گریه هاش را نمودار یک پیام میگیرید: گرسنه، (بیخشنید) جاشو ترکرده، گرمشه، سردشه. ولی از این محدوده فراتر نخواهید رفت. به این نکته که قبلاً وقت نبود آنرا گسترش دهیم، توجه کنید: وقتی میگوئیم زبان بشر، بجز وظیفه ایجاد ارتباط و وظایف دیگر، وظیفه بیان اندیشه را نیز برعهده دارد و

در حقیقت، تکیه گاه اندیشه بشرست، نکته ای را بیان کردیم که بسیاری گفته اند و مارتینه نیز بر اهمیت آن تاکید گذاشته ولی هیچکس حتی خود مارتینه تا حالا بررسی نکرده نظام زبانی بشر در کجا این قدرت اندیشیدن بشری را منعکس میکند. اغلب فکر کرده اند این اندیشه ها، اندیشه های فلسفی هستند. من بارها در گذشته سر کلاس، گفته ام که ساده ترین جمله زبان، قدرت اندیشه بشر را نشان میدهد چون اگر ما زبان تجزیه پذیر خود را نداشتیم، قشر شکنی ذهنی اصلاً برای ما میسر نبود و ما مثل حیوانات، مثل پرنندگان برده محیطی بودیم که زبان حال و مکان کنونی را بر ما تحمیل میکند، مثل حالا در این تالار. اگر زبان بشری نبود، من چطور میتوانستم بگویم من دیروز در تهران حسن را دیدم. چگونه دیروز یعنی زمانی را که گذشته است، میافزیدم؟ با حسنی که اینجا نیست یا باصلاح غایب است چکار میکردم؟ مکانی را که تهران است، از کجا میاوردم؟ ببینید ساده ترین جمله آنچنان قدرت قشر شکنی یا عبارات دیگر رهایی از تسلط زمان و مکان لحظه حاضر را به انسان میدهد که هیچ حیوانی از آن برخوردار نیست. بنابراین اگر روزی زبان حیوانات را بفهمیم، که در آنهم من شک دارم، به هیچوجه نباید فکر کرد که چنین زبانی، زبانی مثل زبان بشری خواهد بود.

□ آقای دکتر صفوی اگر برجسته سازی شامل هنجارگریزی و قاعده افزایی است همانطور که حضرت عالی هم اشاره کردید در این بیت حافظ بیان بفرمائید آیا هنجارگریزی همان قاعده افزایی نیست؟

رشته تسبیح اگر بگسست معذورم بدار
دستم اندر ساعد ساقی سپیم ساق بود

□ اوایل که من به این مسائل می پرداختم دو اصطلاح بکار می بردم. گفته ام برجسته سازی دو نوع است یک نوع آن هنجارگریزی است و نوع دیگر قاعده افزایی. بعد در جلد دوم از زبانشناسی به ادبیات که اکنون زیر چاپ است یعنی جلد شعر، برایم مسلم شده است که قاعده افزایی هم خود نوعی گریز از هنجار است. اینها را دو گروه کردم و گفته ام اگر بیانییم موسیقی به نثر بدیم قاعده افزایی انجام داده ایم و در نهایت به نظم می رسیم. مثلاً بجای اینکه بگویم «اگر اسید با باز ترکیب شود از ترکیب آنها نمک بدست می آید»، بگویم: چون که بازی شد مرکب با اسید

پس از آنها ملح می آید پدید
این شعر از استاد محمود شیمی بود. این برای این بود که بچه ها زودتر بتوانند یاد بگیرند. ببینید اگر در جدول ضرب از نظم استفاده نمی کردیم برای یادگیری اش دچار مشکل می شدیم و مطمئناً که آن را یاد نمی گرفتیم. پس اگر ما روی این نثر قاعده بیفزائیم می رسمیم به نظم، اگر بیانییم از این قواعد نثر قاعده بکاهیم، که قبلاً به آن گفته بودم هنجارگریزی و الان می گویم قاعده کاهی، به شعر می رسمیم. قاعده کاهی یعنی اینکه من مثلاً در زبان روزمره نمی توانم بگویم که

این میکروفن نسبت به من نظر سوء دارد، چرا؟ چون «نظر سوء داشتن» در مورد بیجان‌ها نمی‌تواند بکار برده شود. ولی در شعر می‌گوییم: «صبحدم مرغ چمن با گل توخاسته گفت.» هیچ کس هم به من نمی‌گوید که گل توخاسته نمی‌تواند با مرغ چمن سخن بگوید. حال به این نمونه توجه کنید:

رشته تسبیح اگر بگسست معذورم بدار

دستم‌اندر ساعد ساقی سیمین ساق بود
اینجا یک قاعده افزایی انجام شده. تکرار صدای سین در ساعد ساقی سیمین ساق، در اینجا شاید نشان می‌دهد که صدایش را در نیاور، هیس.
خیزید و خزارید که هنگام خزان است

باد خنک از جانب خوارزم وزان است
این صدای خُز خُز را بیخود نمی‌آورد، در اصل شاعر می‌آید از روی محور جانشینی واژه‌هایی را انتخاب می‌کند و یک نوع صدایی را در بطن آن ساختار می‌گذارد.

این افزودن صدا چون یک معنای اضافی به من می‌دهد بخشی از شعر می‌شود و دیگر بخشی از نظم نیست چون به جای ساعد می‌توانست بازو بگذارد. جای ساقی هم باده فروش بگذارد ولی دیگر این صدای سین‌ها پشت سر هم نمی‌آید. شاعر فکر می‌کند و این را به این صورت در می‌آورد. ما بعد از سرودن یک شعر روی صورت‌بندی‌ها و پیکربندی‌ها کار می‌کنیم و درستش می‌کنیم همینطوری چاپ نمی‌کنیم.

شما در شاهنامه می‌توانید داستانی را بخوانید بعد می‌توانید به نقل کردن داستان بپردازید چون نظم است؛ اما شعر حافظ مثلاً:

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین حایل

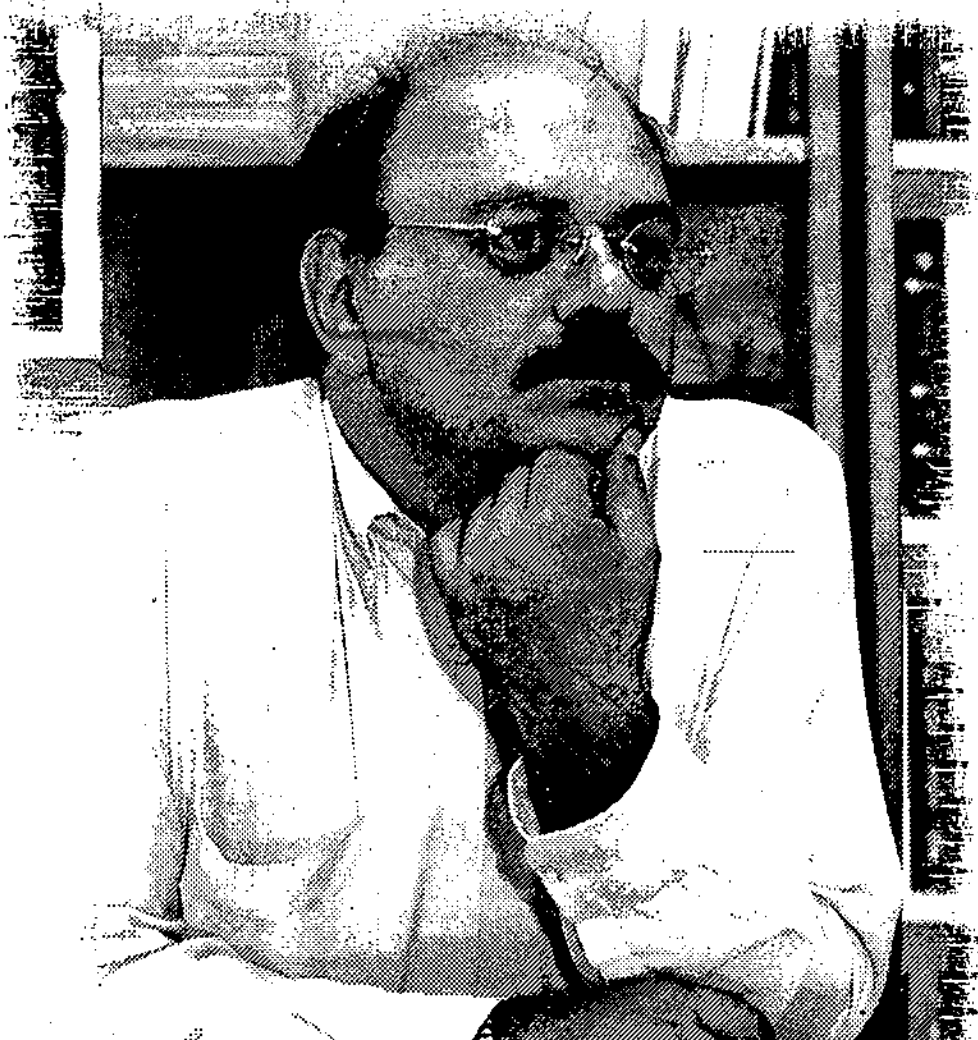
کجا داند حال ما سبکبالان ساحلها
را غیر از خود شعر نمی‌توان طور دیگری توضیح داد. فردوسی آمده از روی عمد این نوع ساختار شعر را انتخاب کرده و از این نوع ابزار استفاده کرده است. حافظ ابزار دیگری را استفاده کرده و سعدی و دیگران هم همینطور. مثلاً به یاد دارم که در دوره کارشناسی به ما می‌گفتند که فردوسی آمده شاهنامه را بر وزن فعلون فعلون فعلون سروده هیچ کس به ما نگفت وزن فعلون چه کار می‌کند، می‌گفتند فعلون شعر را حماسی می‌کند. این فعلون‌ها را سعدی هم در بوستان استفاده کرده چرا آنجا شعرش حماسی نشده؟ گفتند واژه‌ها مهم است. پس شمشیر و گرز و غیره اینجا مهم است داستان زال و رودابه چرا حماسی است آنجا که دیگر نه شمشیر است نه گرز است نه کمند، در اصل ابزارهای دیگری کنار این می‌آید، این ماچرا را من نفهمیدم تا پانزده سال پیش که رفته بودیم ترکمن صحرا، در هتلی که ما خوابیده بودیم کنارش اسب رد می‌شد دائماً صدای پای آنها می‌آمد با آهنگ خاص خودش (دُدم دُم، دُدم دُم) گوش دادم و دیدم بحر متقارب در بیرون هتل در جریان است. یعنی وقتی شما دقت می‌کنید می‌بینید آن وزنی که انتخاب می‌شود برای شعر خودش خیلی مهم است. یعنی در اصل نوع انتخاب شعر بسته به آن حال و هوا دارد. اینها مجموعه‌ای هستند که ما روی اینها فرضیه داریم هیچ کدامشان را نمی‌توانیم بگوئیم که درست است یا غلط است، فرضیه است یا نه. بعضی از آنها بیشتر به دل ما می‌نشینند بعضی‌ها را نمی‌توانیم ثابت کنیم، مثلاً بگوییم چرا بحر متقارب؟ پس بحر هزج

چیست. ولی بعضی مواقع جرعه‌هایی در ذهن ما ایجاد می‌شود که به نظر می‌رسد آن مورد خاص جذاب است و انسان می‌تواند آن را مطرح کند ولی بعضی از وزن‌ها را با این که می‌شناسد نمی‌تواند مطرح کند. به دلیل این است که شسته و رفته نمی‌توان روی این مسئله بحث کرد. سلیقه اعمال می‌شود، خیلی از چیزهایی که من گفتم این شعر است، این نظم است و... اینها سلیقه شخصی من است ممکن است درست باشد یا نباشد.

□ دکتر میلانیان: میبخشید آقای دکتر صفوی، ولی این تمایز میان «نظم» و «شعر» بنظر من تاحدی خطرناک است. قبلاً هم بعضیها همین تمایز را بکار برده‌اند، البته شاید نه به همین صورت ولی بهر حال برای آنکه با «ناظم» دانستن فردوسی اهمیت کار او را کم کنند. بنابراین، من پیشنهاد میکنم که نظراتان را در مورد فردوسی و حافظ طور دیگر و با بکاربردن اصطلاحاتی بجز ناظم و شاعر بیان کنید. باید بگویم که برای من، فردوسی و سعدی و حافظ سه گول ادبیات فارسی هستند ولی ما نمیتوانیم هیچ مقایسه‌ای بین فردوسی و حافظ بکنیم چون در اینجا با دوجهان متفاوت، دو بینش متفاوت، دو شخصیت متفاوت و دو سبک ادبی و زبانی متفاوت روبرو هستیم. فردوسی داستانسر است و شعر برایش وسیله است. فردوسی میتواند اثر جاوید خود را به نثر نیز پدید بیاورد، البته به نثری زیبا و مثلاً تاریخ بیهقی وار. گویا اینکه برای ذهن ایرانی، بخصوص در آن دوران، شعر جاذبه دیگری داشت. حافظ چیز دیگریست، جهان دیگریست. البته بیان مفاهیم و اندیشه‌های والا برای حافظ بسیار مهمست و چگونگی ارائه آن‌ها با استادی و زیبایی بینظیری انجام گرفته ولی خود آفرینش شعری نیز برایش هدف است و اگر حافظ به نثر روی آورده بود، بیشک حافظ نمیشد. به همین دلیل، من با اینطور مقایسه‌ها و گفتن اینکه آن نظم است و این شعر، موافق نیستم چون ممکنست سوء تفاهمی ایجاد کند.

□ دکتر صفوی: این بستگی دارد که شما این دو اصطلاح را چطور تعریف کنید. من صد صفحه در تسعیر شعر و نظم نوشته‌ام. و هنگامیکه از برجسته‌سازی حرف میزنیم با اصطلاحات امروز است. □ دکتر میلانیان: البته میبخشید ولی من کتاب شما را هنوز نخوانده‌ام. ولی سی سال پیش مقاله‌ای خواندم از یک شاعر بزرگ که اسمش را نمی‌آورم که نوشته بود «فردوسی ناظم است و شاعر نیست». اگر اینطور استدلال کنیم باید شکسپیر غزل‌سرا را بر شکسپیر نمایشنامه‌نویس ترجیح بدهیم. من ازین جهت بود که این مسئله را مطرح کردم.

«گفت و گوی حاضر، باز نویسی و ویراسته متن میزگرد ترجمه آثار کلاسیک زبان‌شناسی است که در دی‌ماه ۱۳۷۸ به همت کتاب‌ماه ادبیات و فلسفه و با همکاری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی فارس در شیراز برگزار شد.

من، هرمز میلانیان، به سال ۱۳۱۶ شمسی در تهران متولد شدم. ازدواج کرده‌ام و سه دختر و دو نوه دارم. پدرم ناخدا حسن میلانیان فرمانده ناو «پلنگ» بود که در حمله متفقین به ایران (روسیها از شمال و انگلیسیها از جنوب) هنگام دفاع از آبادان زخمی و پس از انتقال یافتن به تهران، در ۲۸ سالگی، به درجه شهادت نائل شد و مادرم، بانو درخشنده شیمی (که خوشبختانه هنوز در قید حیات است) مسئولیت بزرگ کردن و تربیت من و برادر کوچکترم هومان را برعهده گرفت. تحصیلات ابتدایی و متوسطه من در تهران انجام گرفت (دبیرستانهای «شرف» و «دارالفنون»). علاقه من به ادبیات و بویژه ادبیات فارسی باعث شد که پس از دریافت دیپلم متوسطه در رشته ادبی و موفقیت در امتحان ورودی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران به سال ۱۳۳۴، در رشته ادبیات فارسی به ادامه تحصیل بپردازم و از محضر استادانی چون استاد فروزانفر، استاد همایی، استاد مدرس رضوی، دکتر معین، دکتر خانلری، دکتر مقدم، دکتر صفا، دکتر کیا، دکتر خطیبی و بانو نفیسی بهره‌ور شوم. در سال ۱۳۳۷، پس از اخذ درجه لیسانس در رشته ادبیات فارسی، مدت یک سال، بعنوان دبیر ادبیات فارسی، در دبیرستانهای حرفه‌ای تهران به تدریس پرداختم. از همان سال‌های دبیرستان، علاقه من به زبان فارسی و آموختن زبانهای بیگانه مرا مصمم کرده بود که در صورت امکان به تحصیل در رشته «زبان‌شناسی» بپردازم گویانکه هنوز تصویر چندان روشنی از این دانش کمابیش نوین در ذهن نداشتم. خوشبختانه در شهریور ماه ۱۳۳۹ (۱۹۶۰) شرایط ادامه تحصیل در این رشته برای من فراهم شد و

من به پاریس رفتم و در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه پاریس (سرین) نام‌نویسی کردم و بعنوان نخستین دانشجوی ایرانی آندره مارتینه، زبان‌شناس برجسته فرانسوی، با آموزش و دیدمان وی در زمینه زبان‌شناسی ساختگرا و بویژه نقشگرا آشنایی نزدیک پیدا کردم. دوران تحصیلات عالی من در پاریس پنج سال بطول انجامید و من در این مدت به اخذ دو «گواهینامه عالی» در «زبان‌شناسی عمومی» و «آواشناسی» و درجه دکتری در «زبان‌شناسی عمومی» (با قید «بسیار مفتخر») نائل شدم. پس از مراجعت به ایران در فروردین ماه ۱۳۴۴، در «بنیاد فرهنگ ایران» مسئولیت پژوهش در زمینه تاریخ زبان فارسی را، زیر نظر دکتر پرویز خانلری، برعهده گرفتم و با همکاری پژوهشگران دیگری که به من پیوستند، به بررسی تحول صرف فعل در زبان فارسی پرداختم که نتیجه آن فراهم آوردن نمودارها و جدولهای دقیقی در این زمینه بود. در نیمه دوم سال تحصیلی ۴۵-۱۳۴۶، پس از موفقیت در امتحان استادیاری، بعنوان استادیار زبان‌شناسی در گروه «زبان‌شناسی همگانی و زبانهای باستانی» دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، که استاد گرامی ما مرحوم دکتر محمد مقدم بنیادگذار آن بود، به استخدام رسمی این دانشگاه درآمد و بدینسان کار من در «بنیاد فرهنگ ایران» نیز پایان گرفت. در شهریور ماه ۱۳۴۹ بعنوان استادیار مهمان، برای یکسال تحصیلی، به دانشگاه ایلینوی در شهر اوربانا برای تدریس زبان فارسی رفتم (چون در آنزمان همکاری نزدیکی میان این دانشگاه و دانشگاه تهران وجود داشت). پس از مراجعت به ایران در سال ۱۳۵۰، بار دیگر به تدریس خود در دانشگاه تهران ادامه دادم و چند سال بعد به رتبه دانشیاری ارتقاء یافتم. در طول سالهای ۵۰ شمسی با «فرهنگستان زبان ایران» نیز همکاری نزدیک داشتم و در یکی دو کمیسیون واژه‌گزینی آن شرکت میکردم. همچنین سرپرستی پژوهشهایی را در زمینه دستور، تلفظ و املا فارسی، براساس آزمونهایی میان پاسخگویان فارسی‌زبان برخوردار از تحصیلات اقل دبیرستانی، برعهده داشتم

(هدف از این پژوهشها، بویژه در زمینه تلفظ و املا، دستیابی به ساختار و قواعد واقعی و طبیعی و نیز امکانات و محدودیتهای این دو زمینه بود و نه تحمیل دستورالعملهای تصنی و باصلاح «فاضلان»). در طی همین سالها در چندین کنگره و همایش تحقیقات ایرانی و نیز زبان‌شناسی عمومی در ایران و خارج شرکت کردم که بعضی از سخنرانیهایم بعداً بصورت مقالاتی بچاپ رسیده‌اند (نگاه کنید به «پیوست»). یکسال و نیم پیش از پیروزی انقلاب از سوی همکارانم بعنوان مدیر گروه زبان‌شناسی و زبانهای باستانی دانشگاه تهران انتخاب شدم. شش ماه پس از انقلاب برای استفاده از «فرصت مطالعاتی»، که پرونده دانشگاهی آن از مدتها پیش آماده شده بود، عازم فرانسه شدم و کمی بعد از سوی دانشگاه «سربن جدید (پاریس ۳)» دعوت شدم که بعنوان «استاد مهمان» به تدریس زبان، ادبیات و زبان‌شناسی فارسی در آن دانشگاه بپردازم. این دوره از فعالیت دانشگاهی من که قرار بود دو سال طول بکشد، مدت شش سال (از ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۵) ادامه یافت و از سال دوم سرپرستی بخش فارسی این دانشگاه را نیز برعهده گرفتم. تجربه این دوره از فعالیت دانشگاهی، دریافت و شناخت عمیقتری از مسائل عملی و نظری امر ترجمه ادبی بود که تدریس ادبیات کهن و معاصر فارسی در کشوری بیگانه الزاماً مطرح میساخت. پس از پایان دوره «استادی مهمان» (اکتبر ۱۹۸۵) برای گذران زندگی و تأمین مخارج خانواده به کارهای دیگری پرداختم که ارتباطی به فعالیت دانشگاهی نداشتم و سرانجام در شهریور ۱۳۷۸ (۱۹۹۶)، چون فرزندانم دیگر تحصیلات خود را به پایان رسانده و مشغول کار شده و تشکیل خانواده داده بودند، پس از ۱۷ سال دوری از میهن، به ایران بازگشتم و از آن زمان تاکنون بکار تالیف و ترجمه و تحقیق در زمینه زبان‌شناسی عمومی و فارسی مشغول هستم و در این زمینه با «موسسه فرهنگی شهید رواقی»، انتشارات «هرمس» و نیز انتشارات «فرهنگ معاصر» افتخار همکاری دارم. در آنچه که به نوشته‌ها و مقالات من در زمینه زبان‌شناسی مربوط می‌شود (نگاه کنید به پیوست)، باید بگویم از

از زبان میلانیان

همان نخستین مقاله (۱۳۴۸) هدف اصلی من اعمال معیارهایی از زبانشناسی نوین بر زبان فارسی بوده است که به کارایی و سود آنها در پیشبرد آگاهی ما از نظام زبان فارسی (و نیز خط فارسی) اعتقاد داشته‌ام. نیز از همان ابتدا کوشیده‌ام که برای اصطلاحات زبانشناسی نوین معادل‌های فارسی مناسبی را پیشنهاد کنم که بسیاری از آنها اینک پذیرفته شده‌اند. توجه به کاربرد فرهنگی و اجتماعی زبان فارسی و تقویت و گسترش آن و کم کردن فاصله میان زبان گفتار و نوشتار و مخالفت با دستورالعمل‌های «من‌دراوردی» و تصنعی در زمینه تلفظ و املا، که گاه به «مُد» روز تبدیل می‌شود و حتی گریبان بعضی از دوستان زبان‌شناس را نیز می‌گیرد و بجای تثبیت به تشمت بیشتر میانجامد، یکی از هدف‌های فعالیت علمی من بوده و هست. ساختار زبان و خط فی‌نفسه تا آن اندازه دشوار هست که ما را از تحمیل «تابو»های جدید (و بیفایده) بر نسل جوان (و پیرتر) این مرز و بوم بازدارد.

پی‌نوشت

عضویت در مجامع بین‌المللی: انجمن زبانشناسی پاریس؛ انجمن جهانی زبانشناسی نقشکرا.

فهرست مقاله‌ها و نوشته‌های هرمز میلانی در زمینه زبانشناسی عمومی و فارسی:

به فارسی:

- ۱- «خنثی شدن تقابلهای دستوری در گروه اسمی زبان فارسی». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران. سال هفدهم، شماره ۲، ۱۳۴۸.
- ۲- «زبان‌شناسی و تعریف زبان». فرهنگ و زندگی، شماره ۲، ۱۳۴۹.
- ۳- «چند نکته درباره وابسته‌های ملکی در زبان فارسی». مجله سخن. سال بیستم، شماره ۳، ۱۳۴۹.
- ۴- «کلمه و مرزهای آن در زبان و خط فارسی». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران. سال هجدهم، شماره ۳، ۱۳۵۰.

۵- «کاربرد زبان فارسی در زمینه علوم و فنون». مجموعه سخنرانیها در نخستین سمینار آموزش زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی. وزارت علوم و آموزش عالی، ۱۳۵۰.

۶- «چند نکته درباره واژه‌های فارسی در گذشته و حال». مجموعه خطابه‌های نخستین کنگره تحقیقات ایرانی، دانشگاه تهران، ۱۳۵۰.

۷- «دستگاه عدد در زبان فارسی». مجموعه خطابه‌های سومین کنگره تحقیقات ایرانی، بنیاد فرهنگ ایران (در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران)، ۱۳۵۱.

۸- گسترش و تقویت فرهنگی زبان فارسی. چاپ کاویان، بخش از انتشارات «زمان»، ۱۳۵۱.

۹- «کهنه و نو در زبانشناسی». کتاب امروز، شماره ۵، ۱۳۵۲.

۱۰- «کوتاه‌ترین جمله و ساختمان آن در زبان فارسی». پژوهشنامه فرهنگستان زبان ایران، شماره ۱، ۱۳۵۴.

۱۱- «درست و غلط در زبان از دیدگاه زبانشناسی». فرهنگ و زندگی، شماره ۲۱-۲۲، ۱۳۵۵.

۱۲- «آزادی و بند در زبان». جشن‌نامه دکتر محمد مقدم، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، سال ۲۳، شماره ۲۴، ۱۳۵۵.

به فرانسه:

1- "Les monèmes et les procédés de passage en persan: de la catégorie verbale à la catégorie nominale et vice versa" *, Printed from WORD, vol. 25, No 1-2-3, PP. 214-227. New York, 1968.

2- "Peut-on dire qu'une langue est plus difficile qu'une autre?" **, Actes du 8e colloque de la Société Internationale de la Linguistique Fonctionnelle, Grèce, 1978.

* «تکواژها و روندهای گذر در زبان فارسی: از مقوله فعل به مقوله اسم و بالعکس»
** «آیا می‌توان گفت زبانی از زبان دیگر مشکل‌ترست؟»

کوروش صفوی در سال ۱۳۳۵ در تهران متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را در آلمان و سپس در اتریش آغاز کرد و به پایان رساند. در سال ۱۳۵۰ به تهران بازگشت و مجدداً از دبیرستان هدف آن ایام دیپلم ریاضی گرفت. در سال ۱۳۵۴ مدرک کارشناسی خود را در رشته‌ی زبان و ادبیات آلمانی دریافت کرد و سپس برای ادامه‌ی تحصیل در رشته‌ی زبان‌شناسی به آمریکا رفت ولی تحصیل خود را نیمه تمام گذاشت و به ایران بازگشت و دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری خود را در رشته‌ی زبان‌شناسی در دانشگاه تهران به پایان رساند. وی از سال ۱۳۵۶ در استخدام دانشگاه علامه طباطبائی است و هم‌اکنون در گروه زبان‌شناسی این دانشگاه به تدریس اشتغال دارد.

مجموعه‌ای حدود بیست کتاب تألیف و ترجمه و بیش از یکصد و بیست مقاله‌ی تخصصی حاصل کار وی تا به امروز است. از جمله تألیفات وی می‌توان به کتاب‌های «درآمدی بر زبان‌شناسی»، «واژه‌نامه‌ی زبان‌شناسی»، «نگاهی به پیشینه‌ی زبان فارسی»، «از زبان‌شناسی به ادبیات در ۲ مجلد»، «هفت گفتار درباره‌ی ترجمه» اشاره کرد. کتاب‌های ترجمه شده‌ی وی به حدود پانزده جلد می‌رسد که از جمله می‌توان به «تاریخ خط» با همکاری آقای عباس مخبر، «نگاهی تازه به معنی‌شناسی»، «سه رساله درباره‌ی حافظ»، «دوره‌ی زبان‌شناسی عمومی»، «زبان‌شناسی و ادبیات با تاریخچه‌ی چند اصطلاح»، «دنیای سوفی»، «زبان و ذهن»، «روندهای بنیادین در دانش زبان»، «فن دستور»، و غیره اشاره کرد.

هم‌اکنون از وی ترجمه‌های «دیوان غربی- شرقی» گوته «زبان و اندیشه» چامسکی، «فردینان دوسوسور» کالر در دست انتشار است.

انتشارات هرمس علاوه بر کتاب‌های متعددی که از صفوی منتشر ساخته، اقدام به چاپ مجموعه‌ی مقالات وی در مجلدات مختلف کرده است که بیست مقاله وی هم‌اکنون تحت عنوان «گفتارهایی در زبان‌شناسی» در دست انتشار است.

کوتاه با صفوی

در تیرماه گذشته دانشگاه تهران و جامعه علمی ایران، پیش‌کسوت استادان و یادگار پیشینیان دکتر یحیی مهدوی را از دست داد. این دانشمند کریم‌النفس و نجیب و بزرگوار در ۹۲ سالگی پس از عمری پرفیض و برکت و پرخیر و پرثمر بسوی معبود شتافت و شاگردان و همکاران و مریدان و خانواده شریف خود را به ماتمی دردناک نشاندد.

دکتر مهدوی بسال ۱۲۸۷ شمسی در خاندانی متعین و متدین و آراسته به مکارم اخلاقی به دنیا آمد. پدرش مرحوم حاج حسین آقا امین‌الضرب تربیت فرزندان خود را بسیار بجد می‌گرفت. تمام دل‌مشغولیش این بود که در آنان، آن «فطرت الله التي فطر الناس علیها» دست نخورده بماند و آلاینده‌های محیط آن را نیالاید، و همچنانکه از سرچشمه فیض الهی صاف و زلال و خالی از هر کدورت جریان یافته، زلال و پاک بماند. به همین سبب با مکتب و مدرسه رفتن فرزندان و اساساً با تنها از خانه بیرون رفتن ایشان مخالف بود. مبادا از کودکان کوی و برزن و همبازیها و مصاحبان ناچسب لفظی ناشایست یا حرکتی زشت بیاموزند. دختران که جای خود، پسران هم مجاز نبودند بدون لاله از منزل بیرون بروند.

از شروع خواندن و نوشتن و آموختن الفبا برای ایشان بهترین معلم سرخانه را می‌آورد. پس از آموزش خواندن و نوشتن مرحوم شمس‌الشریعه ایلی (مردی عالم و با تقوی و از شاگردان مبرز مرحوم مدرس) را برای تعلیم ایشان به خانه آورد و آن عالم پارسا از صبح تا عصر در منزل می‌ماند و به آقا یحیی درس می‌داد. ایشان خود در مصاحبه گفتند مرحوم شمس بسیار جدی و با خدا بود. موقع درس مرا صدا می‌زد و می‌گفت: بیا دوزانو بنشین و درس بخوان. ابتدا یک حزب قرآن می‌خواندیم و بعد فارسی را شروع می‌کردیم و آنگاه عربی و صرف و نحو را. تمامی جامع‌المقدمات را خواندم و الفیه ابن مالک و شرح ملاجلال سیوطی بر آن

و تبصرة علامه و شرایع را تلمذ کردم. کمی هم به تفسیر قرآن و ترکیب برخی آیات پرداختم. پس از ایشان شرح لمعه را در نزد معلمی دیگر فراگرفتم.

خوشبختانه آقایحیی از همان کودکی ذاتاً عشق و گرایش شدیدی به آموختن داشت. از درس خواندن و مطالعه لذت می‌برد. احتیاجی به تحکم و فشار از خارج نداشت. فراگرفتن و دانش اندوختن را بر هر سرگرمی دیگر ترجیح می‌داد. (یا یحیی خذالکتاب بقوة و آتیناه الحکم صبیاً)

برای آموختن حسن خط، هم معلمی داشت و این تمرین خوشنویسی را تا همین اواخر عمر ادامه می‌داد تا جایی که در نوشتن خط نستعلیق خطاطی چیره‌دست شد. (نمونه‌هایی از خط زیبای ایشان را در آخر کتاب مهدوی نامه ملاحظه می‌کنید).

مرحوم گل‌گلاب هم که دانشمندی جامع بود و در فنون مختلف آگاهی داشت، تدریس جغرافیا و ریاضی و زبان فرانسه و سایر دروسهای دبیرستانی را به ایشان برعهده داشت.

بدین سان آقایحیی چند سال با مراقبت خاص پدر و انگیزه درونی خود با اشتیاق و شور فراوان در خانه به آموختن پرداخت بدون اینکه هرگز قدم به مکتبی یا به مدرسه‌ای بگذارد.

محیط خانه هم الحق محیطی بود استثنائی، همان وقت در بسیاری از خانه‌های رجال و خاندانهای مرفه متأسفانه فسادهایی رایج بود، از تریاک و شرب خمر و قمار و مجالس لهو و لعب و کارهای شرم‌آور دیگر. و البته انتظار غلطی است که بخواهیم از چنین شوهرزاه‌ها سنبل برآید. اما پدر دکتر مهدوی بشدت مذهبی و متشرع بود و با عالمان دین و اتقیا و صلحا ارتباط نزدیک داشت. در محیط خانه‌اش دیانت و صدق و معنویت و حیا و عفت و وقار و متانت حاکم بود.

مرحوم آیه‌الله حاج سیدمحمدتقی خوانساری قبل از این که در قم به مقام مرجعیت برسند مدتی در خانه ایشان بسر می‌بردند و چشم آقایحیی هر روز به دیدن قیافه نورانی و بهجت‌افزای ایشان روشن می‌شد. و مخصوصاً از نحوه وضوگرفتن ایشان در زمستان بسیار سرد بر سر حوض یاد می‌کرد. مرحوم آیه‌الله‌زاده شیرازی

(پسر مرحوم آیه‌الله میرزا محمدتقی شیرازی) که از عراق تبعید شده بودند نیز، چند سال در منزل ایشان سکنی داشتند.

دکتر مهدوی از این عالمان بزرگوار و نیز از معلمان سرخانه خود یا بیانی لبریز از عاطفه و محبت و احترام بسیار یاد می‌کرد. بلی چنین محیطی می‌تواند فرزندی صالح پروردد. (والبلد الطیب یخرج نباته باذن ربه والذی خبث لا یخرج الا نکیداً). صفای روح دکتر مهدوی از همین جا نشأت یافته بود که گوئی در یک محیط بسته یا یک دیر یا صومعه بزرگ شده است. همان صفا و پاکی و معصومیت دوران کودکی را تا آخر عمر حفظ کرده بود. وقتی قانون نظام وظیفه اجباری به تصویب رسید، و مطابق آن قانون، تحصیل کرده‌ها به خدمت افسری می‌رفتند نه نظام وظیفه عمومی، پدر ناچار رضا داد که ایشان به مدرسه بروند. این بود که در امتحانات سیکل اول (کلاس نهم) شرکت کرد و چون آنچه در خانه بدقت آموخته بود، بمراتب از برنامه دبیرستان بالاتر بود، به سهولت در آن امتحان توفیق یافت. پس از تابستان کلاس چهارم را با موفقیت گذراند و در سال پنجم دارالفنون نام‌نویسی کرد و به تحصیل پرداخت. (البته در آمد و شد به مدرسه همواره لاله‌ای همراه ایشان بود). پس از تابستان در امتحان دیپلم شرکت کرد و به اخذ دیپلم نائل آمد.

بنابراین تحصیل ایشان در دارالفنون تنها یک سال بود (سال پنجم). (از ۱۳۰۶ تا ۱۳۰۷) سطح تعلیمات در دارالفنون بسیار بالا بود و معلمانی همچون مرحومان فروزانفر، و اقبال آشتیانی، و میرزا عبدالعظیم خان قریب، و مسعود کیهان، و گل‌گلاب، و دکتر سیاسی و کاظم شیمی (فرزند دکتر محمودخان شیمی)، و دکتر شفق و نظایر ایشان - که بعداً به استادی دانشگاه رسیدند - در آنجا تدریس می‌کردند. همگی در رشته خود متبحر و گاه منحصر بودند و در امتحانات و نمره امتحانی نیز نهایت دقت و وجدان را بکار می‌داشتند.

پس از گرفتن دیپلم دوره دارالمعلمین را در سه سال گذراند (۱۳۰۷ تا ۱۳۱۰) و ورقه لیسانس ایشان نخستین شماره بود.

درگذشت اوستاد اوستادان مهدوی

در سال ۱۳۱۰ از طرف دولت و بخرج دولت همراه محصلان اعزامی به خارج، عازم فرانسه شد. سال بعد (۱۳۱۱) پدر بزرگوارشان برحمت ایزدی پیوست و دیگر نظارت و کنترل دقیق ایشان در تحصیل فرزند منتفی شد. اما آن فرزند نجیب و پاک‌نهاد تحت نظارت وجدان خود بود و گوش بفرمان اوامر و نواهی آن چشمه شوق از درون او می‌جوشید.

کاریز درون جانها می‌باید

کز عاریه‌ها دری ترا نگشاید
یک چشمه آب از درون خانه

به زان جوئی که از برون می‌آید
جوانی برومند که در ایران و در خانواده آن همه قید و بند داشته، یک مرتبه خود را دور از چشم پدر در محیط فرانسه می‌یابد، در شهر پاریس عروس شهرهای دنیا، با آن همه آزادی که در آن هست، اما در مدت هفت سال تحصیل در آن سامان با داشتن قیافه‌ای جذاب، و لباس و سر و وضع آراسته، و امکانات مادی و رفاهی، تسلیم وسوسه‌ها و عشوه‌گری‌ها و افسون‌های آن دیار نمی‌شود. لحظه‌ای تن به تن آسانی نمی‌دهد و هیچ‌گاه از حضور در کلاسها و کتابخانه‌ها و

مطالعه و تحقیق باز نمی‌ایستد. شاعر می‌گوید:

آشنایان ره عشق در این بحر عمیق
غرقه گشتند و نگشتند به آب آلوده
بقول مرحوم الهی قمشه‌ای:

در شوق نه هر دلی چو پروانه است
کز سوختنش ز شوق پروا نیست
شب تا به سحر چو شمع باید سوخت

دانشوری ای پسر به دعوی نیست
جانسوزی و جانفروزی است اینجا
عشق است! حساب سود و سودا نیست!

خرما است که کودکان بدست آرند
قوت خردای ادیب خرما نیست
مانند طلبه‌ای پرشور و گرمرو مردانه در کار آمد و با

عشق و ولع و جان عطشناک به کار و کوشش پرداخت. در این مدت به گرفتن هفت سرتیفیکا (گواهی‌نامه) توفیق یافت. (یکی در فیلولوژی زبان عرب، یکی در روان‌شناسی، یکی در جامعه‌شناسی، و یکی در فلسفه و منطق و...) کسانی که با نظام آموزشی فرانسه آشنا نیستند می‌دانند که گرفتن یک سرتیفیکا در فرانسه مستلزم چه مایه کوشش است.

همت عالی او برای گرفتن دکتری، مشکلتترین و عالی‌ترین نوع آن یعنی دکترای مملکتی (دکترای [تا] را انتخاب کرد، به راهنمایی پروفیسور لالاند (صاحب فرهنگ بسیار معروف و معتبر فلسفی) (لن الله یحب معالی الأمور و اشرافها، و یکزه سفافها)

خرم آن ترکی که استیزه نهد
اسبش اندر خرمن آتش جهد

گرم گرداند قوس را آنچنان
که کند آهنگ اوج آسمان

گر پشیمانی ورا عیبی کند
آتش دل در پشیمانی زند

خود پشیمانی نروید از عدم
چون ببیند گرمی صاحب قدم

و چون لالاند بازنشسته شد، به راهنمایی «برهیه» (صاحب تاریخ معروف فلسفه) کار را ادامه داد. برای گرفتن دکترای مملکتی گذراندن دو رساله ضروری است و ایشان هر دو رساله را فراهم آورد. اولین رساله درباره «بحث معرفت و شناسایی در نزد نخستین فلاسفه اسلام: کندی، فارابی، ابن‌سینا» بود، و رساله دوم درباره «فهرست مصنفات ابن‌سینا». (کتاب اخیر را انتشارات دانشگاه تهران بچاپ رسانده است).

پس از چندین سال تحصیل و تحقیق و کار مداوم خستگی‌ناپذیر و استفاده از محضر استادانی چون آندره لالاند (André lalande) و بوگله (Bouglé) و فوکونه (P. Fouconnet) و آپل ری (Abel Rey) و هانری والن (Henri Waton) و جز آنان، به سبب برافروخته شدن نائرة جنگ جهانی دوم، و نیز برای تحقیق بیشتر و جامع‌تر در رساله «فهرست مصنفات ابن‌سینا» به سال ۱۳۱۷ با ارمغانهای گرانهای علمی و فلسفی به وطن بازگشتند و تا سال ۱۳۱۹ خدمت نظام وظیفه را گذراندند. پس از خدمت نظام چون بحبوحه جنگ بود، بازگشت ایشان به اروپا امکان نداشت. و در همین وقت بود که برای تدریس فلسفه در دانشکده ادبیات و دانشسرای عالی دعوت شدند و مرحوم دکتر غلامحسین صدیقی از ایشان خواستند که در همین جا بمانند.

در همین سال ۱۳۱۹ شورایی مرکب از مرحوم دکتر

محمد خوانساری

سیدولی الله خان نصر، ریاست دانشکده ادبیات، و دکتر غلامحسین صدیقی استاد فلسفه، ایشان را با توجه به گواهی نامه های معتبری که گذرانده بودند، و تحقیقاتی که در تدوین رساله های خود بعمل آورده بودند دکتر شناخت و دکترای ایشان به تصویب شورای عالی وزارت فرهنگ رسید.

در سال ۱۳۲۰ رسماً بعنوان دانشیار فلسفه وارد خدمت دانشگاهی شدند و تا مهرماه سال ۱۳۵۲ که به افتخار بازنشستگی نائل آمدند و تا سالها پس از آن صادقانه و خالصانه بلکه عاشقانه به تدریس تاریخ فلسفه و متدولوژی و متافیزیک و مکاتب فلسفی پرداختند.

دوره دکتری فلسفه را بنیان نهادند و خود نیز درسهائی را در آن برعهده گرفتند. در دوران طولانی تدریس در دوره لیسانس و دکتری، دانشجویان بی شماری از محضر درس ایشان بهره گرفتند و پس از بازنشستگی سالها بعنوان استاد ممتاز به تدریس در دوره دکتری ادامه دادند.

سرانجام در تیرماه گذشته از تیره دان خاک به عالم پاک به پرواز درآمدند با نامه عملی مشحون به خیر و خدمت و صفا و صمیمیت.

آثار قلمی استاد: دکتر مهدوی از همان زمان کودکی کتاب را بعنوان دوست و مونس خود برگزید و هیچگاه از خواندن و نوشتن فارغ نماند.

در دوران استادی نیز مطالعه و ترجمه و تصحیح متون را بهترین شغل شاغل خود می دانست. بالاترین لذت و بهجتش در زندگی، همین بود. ۱۴ کتاب معتبر و بسیار دقیق ترجمه و تصحیح کرد که به ترتیب تاریخی

عبارتند از:

۱- جامعه شناسی یا علم الاجتماع (۱۳۲۲).

۲- ترجمه شناخت روش علوم یا فلسفه علمی تألیف فلیسین شاله (۱۳۲۳).

۳- تصحیح مصنفات افضل الدین محمد مرقی کاشی (به اهتمام ایشان و مرحوم مجتبی مینوی) (۱۳۳۷-۱۳۳۱).

۴- فهرست نسخه های مصنفات ابن سینا (۱۳۳۸).

۵- تصحیح ترجمه قصه های قرآن از روی نسخه موقوفه بر تربت شیخ جام (با همکاری مرحوم مهدی بیانی) (۱۳۳۸).

۶- قصص قرآن مجید، برگرفته از تفسیر ابوبکر عتیق نیشابوری مشهور به سورآبادی (۱۳۴۷).

۷- ترجمه فلسفه عمومی یا مابعدالطبیعه تألیف پل فولکیه (۱۳۴۷).

۸- ترجمه بحث در مابعدالطبیعه نوشته ژان وال (با همکاری چند تن از استادان) (۱۳۷۰).

۹- هفتاد مقاله (اهداء به مرحوم دکتر غلامحسین صدیقی) (با همکاری آقای ایرج افشار) (در دو جلد) (۱۳۷۱-۱۳۷۰).

۱۰- نگاهی به پدیدارشناسی و فلسفه های هست بودن، نوشته روزه ورنو و ژان وال و دیگران (۱۳۷۲).

۱۱- ترجمه متدولوژی لایب نیتس (بامقدمه و شرح از بوترو و دیگران) (۱۳۷۵).

۱۲- شکاکان یونان (۱۳۷۶).

۱۳- ترجمه و تلخیص تاریخ فلسفه قرون وسطی و دوره تجدد. تألیف امیل برهیه (۱۳۷۶).

۱۴- ترجمه هستی شناسی (بحث وجود) از فولکیه

(۱۳۷۸).

معرفی و نقد بالنسبه مبسوط این آثار به قلم این بنده در «مهدوی نامه» آمده است.

استاد تا نود سالگی قلم از دست نهاد و در آثار بازپسین سالهای عمر ایشان به هیچ روی اثری از کهولت سن و ضعف و سستی که غالباً لازمه «و من نمره ننکسه فی الخلق» است مشهود نیست.

در بین این کتابها دو کتاب برنده جایزه سال شد: یکی کتاب ترجمه بحث در مابعدالطبیعه، به سال ۱۳۷۱.

و دیگر ترجمه متدولوژی بسال ۱۳۷۶. چون وضع مزاجی استاد چنان نبود که بتوانند در جشن توزیع جوایز شرکت کنند، در هر دو مورد حکم ریاست محترم جمهور همراه با پنجاه سکه بهار آزادی به خانه ایشان ارسال شد.

نثر استاد نثری است بسیار سخته و پخته و فخیم و استوار. و آن ناشی از ذوق و استعداد ذاتی و مطالعه مداوم در کتب ادب فارسی از قبیل گلستان و کلیله و دمنه و چهار مقاله و قابوسنامه و سیاست نامه و نظایر آن است. همچنین آیتی است از دقت و امانتداری در انتقال مطلب از فرانسه به فارسی.

استاد همان دقتی را که در نگارش و ترجمه به کار می داشتند، در تصحیح چاپی نیز به کار می بستند. و با صبر و حوصله و تانی و صرف وقت بسیار نمونه های چاپی را غلط گیری می کردند (و آن کاری است بسیار خسته کننده) تا آنجا که جز یکی دو کتاب اخیر ایشان (که آن هم ناشی از ضعف چشم بوده)، هیچ کتابی احتیاج به غلطنامه نداشته است.

از راست:

علی اصغر محمد خانی، غلامعلی حداد عادل، نصر الله پورجوادی، یحیی مهدوی، محمد خوانساری، حسن سید عرب

همچنین در اندازه فاصله بین کلمات، دقت نظری خاص داشتند. مثلاً مقید بودند که بین مضاف و مضاف‌الیه فاصله‌ای نباشد (یعنی فی‌المثل بین «منطق ارسطو» کمترین فاصله باشد) و نیز بین موصوف و صفت. و بالاخره دقت نظرهای دیگر که در این مختصر نمی‌گنجد. گذشته از این در سجاوندی (گذاشتن نقطه در آخر جمله، و ویرگول و پرانتز، و گیومه و علائم دیگر) هم ضوابط خاص به کار می‌بستند.

مکرم اخلاقی: دکتر مهدوی تجسم درستی و صدق و صفا و وظیفه‌شناسی و حق‌جوئی و حق‌گوئی بود. بنده بیش از نیم قرن (حدود پنجاه و هفت سال) به شاگردی و مصاحبت ایشان مفتخر بودم. در طی این مدت هرگز از ایشان سخنی که کمترین بونی از خودنمایی و خودبینی و خودستائی از آن استشمام شود نشنیدم. یک پارچه فضیلت بود.

از همان اوایل استخدام در دانشگاه، حقوق ماهانه خود را به دانشگاه بخشیدند و از ممر آن کتابهای ارزشمند بسیار به چاپ رسید. کتابخانه بسیار غنی و نفیس خود را نیز به کتابخانه مرکزی دانشگاه اهداء فرمودند.

وظیفه استادی و آموزشی برای ایشان بی اندازه اصالت داشت. محور زندگی ایشان بود. عمده دل‌مشغولی ایشان آن بود که دانشجو هر چه بیشتر علم بیاموزد، نواز ضبط صوت نباشد. فلسفه را دریابد و به عمق آن پی برد. سروقت در کلاس درس حاضر می‌شدند دانشجویان را به کار و کوشش وامی‌داشتند. در ارزشیابی ورقه‌های امتحانی و رساله‌های دکتری دقت را از حد می‌گذراندند.

استاد ارجمند آقای دکتر حداد عادل مانند همه کسانی که با دکتر مهدوی رساله می‌گذراندند پیش‌نویس رساله خود را بتدریج فصل به فصل به استاد می‌دادند و استاد آن اوراق را با اظهارنظرهای خود در حاشیه به ایشان باز می‌گرداندند. آقای دکتر حداد آن اوراق را به سبب موشح بودن به یادآوری‌های استاد، همچون یادگاری عزیز نگاهداشته‌اند و شمه‌ای از آن یادآوری‌ها را در ذکر خاطرات خود از استاد ذکر کرده‌اند که همه خواندنی و عبرت‌گرفتنی است. (مهدوی‌نامه، ص ۴۸ تا ۵۱).

برای نمره‌ای که به ورقه امتحانی می‌دادند مدتی ورقه را سبک و سنگین می‌کردند و شاید چند مرتبه آن

را می‌خواندند. از این که برخی استادان سخاوتمندانه نمره می‌دادند و تدریس و تحقیق و ارزشیابی کار دانشجو را بجد نمی‌گرفتند ناراحت بودند.

به اجرای دقیق مقررات تقید داشتند تا آنجا که در مصاحبه خود می‌گفتند من گاه ناگزیر بودم در برابر کسانی که سمت بزرگی بر من داشتند، و برای آنها احترام قائل بودم، بایستم.

گروه فلسفه مورد عنایت خاص ایشان بود. اعضای گروه را گویا اعضای خانواده خود می‌دانستند و به آنها محبت می‌ورزیدند و کرامت آنها را پاس می‌داشتند.

برای انتخاب کادر آموزشی فلسفه بسیار محتاط و سختگیر بودند و هر کس را برای تدریس برمی‌گزیدند در حد اعلائی شایستگی بود. به همین سبب گروه فلسفه به اذعان همه استادان در بین گروه‌ها، گروهی ممتاز و آراسته بود، و در بین اعضای گروه تفاهم و احترام متقابل وجود داشت. هنوز هم آن گروه حرمتی خاص دارد.

مرحوم منوچهر بزرگمهر و مرحوم سیداحمد فردید مدرک صوری ظاهری در فلسفه نداشتند اما از هر جهت شایستگی تدریس داشتند. دکتر مهدوی هر دو را به تدریس دعوت فرمود و برای مرحوم فردید رتبه استادی هم گرفت.

پس از فوت مرحوم فاضل تونی برای این که تدریس فلسفه اسلامی را بعهده چه کسی واگذار، بسیار از این و آن پرس و جو کرد و بالاخره بحق معتقد شد که شایسته‌ترین کس مرحوم حاج میرزا ابوالحسن شعرانی است. و ایشان را برای تدریس دعوت کرد.

عجب آنکه دل نگران رشته‌های دیگر دانشکده هم بود و بسیار کوشش داشت که افرادی که در هر رشته برای تدریس برگزیده می‌شوند، صالح و شایسته باشند. استاد ارجمند آقای دکتر محقق، در بدو استخدام در دانشگاه در کارگزینی و حسابداری دانشگاه با اشکال تراشی‌هایی مواجه بودند و چند ماهی می‌رفتند و می‌آمدند. وقتی کار در شرف درستی شدن بود، روزی رئیس کارگزینی از ایشان می‌پرسد آقای دکتر مهدوی با شما چه نسبتی دارد؟ گفته بودند با من نسبتی ندارند. شاید رئیس کارگزینی نتوانسته بود باور کند. گفته بود تاکنون سه مرتبه در مورد کار شما به من مراجعه کرده‌اند که چرا کارهای دکتر محقق درست نمی‌شود. البته اگر رئیس کارگزینی این حرف را نزده بود، آقای دکتر مهدوی محقق هرگز متوجه نمی‌شدند که دکتر مهدوی در

استخدام ایشان چه اثری داشته است. چون دکتر مهدوی به شایستگی ایشان اعتماد داشت، برحسب وظیفه وجدانی اقدام می‌کرد بدون اینکه از اقدام خود چیزی بر زبان بیاورد.

قَالُوا وَ مَا قَعَلُوا وَ اَيْنَهُمْ

مِنْ مَعْشَرٍ قَعَلُوا وَ مَا قَالُوا!

و تنها خدا آگاه است که در سراسر عمر خود از این نوع کارهای بی‌روی و ریا و بدون شائبه‌ی هوئی چه اندازه داشته‌اند، و احدی از آن آگاه نشده است.

هر سخنی که بر زبان می‌راند، هر حرفی که در شورای دانشکده یا شورای دانشگاه به موافقت یا مخالفت می‌زد، هر قدمی که برمی‌داشت، از هر گونه شائبه سوداگری و حساب سود و زیان و حتی شهرت‌طلبی و کسب وجهه میرا بود. تابع همان امر مطلق بود که کانت بر آن پای می‌فشارد و اساس و محور اخلاق خود قرار می‌دهد.

گاهی به من می‌گفتند کتابخانه دانشکده بتازگی مقداری کتاب فرانسه در فلسفه و منطق وارد کرده، فلان کتاب منطق یا فلسفه برای شما مفید است. آن را بگیرید مطالعه کنید. یا می‌گفتند مقداری کتاب فلسفه به زبان فرانسه برای کتابخانه رسیده است.

بعدها که در پاریس در کتابخانه ورن خدمت ایشان رسیدم دیدم کتابخانه‌ی را برای دانشکده ادبیات انتخاب می‌کنند و سفارش می‌دهند. فهمیدم که همه آن کتابها به انتخاب و پیشنهاد ایشان خریداری می‌شده است. اما هرگز نمی‌گفتند کتابخانه‌ی که من انتخاب کرده و سفارش داده‌ام رسیده است.

چون به روان‌شناسی و جامعه‌شناسی هم علاقه خاص داشتند و گواهی‌نامه آنها را هم خود گذرانده بودند و معتقد بودند که هر کس بخواهد به مکتبهای فلسفی جدید دست یابد، باید با این دو علم خاصه روان‌شناسی آشنا باشد، در آن دو رشته هم کتابهای معتبر برمی‌گزیدند و سفارش می‌دادند. و تا وقتی که ایشان به دانشکده می‌آمدند، بخش فلسفه و منطق و روان‌شناسی کتابخانه دانشکده ادبیات بسیار بسیار غنی بود. کمتر کتاب معتبر فلسفی در زبان فرانسه بود که در آنجا نباشد (البته از کتابهای معتبر و مرجع انگلیسی هم غافل نبودند). به دستور ایشان آنها را برحسب موضوع کنار هم قرار داده بودند: قفسه منطق و متدولوژی، قفسه تاریخ فلسفه، قفسه متافیزیک و...

مرحوم اسدی در ضلع شمالی میدان بهارستان کتابفروشی داشت و غالباً از مصر و بیروت کتابهای عربی چاپ جدید وارد می کرد. کتابهای فلسفی در آنها بسیار نادر بود. بیشتر تاریخ ادبیات عرب بود و متون تاریخی و جغرافیائی. قفسه های کتابفروشی محدود بود. کتابهایی را که جدیداً وارد می کرد، روی زمین بر روی هم می انباشت، بدون این که هیچ نظم و ترتیبی در آنها ملحوظ باشد. من که مکرر از بهارستان رد می شدم می دیدم آقای مهدوی سرپا بر روی زمین نشسته و سرگرم انتخاب کتاب است و این کتابها را برای رشته ادبیات فارسی و عربی و تاریخ و جغرافیا و کلام اسلامی برمیگزید و کنار می نهاد. سپس از رئیس کتابخانه دانشکده ادبیات می خواست آنها را خریداری کند. (با این که ایشان در آن وقت به کمردرد مبتلا بودند و نشستن سرپا بر روی زمین برایشان دشوار بود). این قبیل خدمات برایشان فریضه نبود. وظیفه استادان رشته مربوط بود، یا وظیفه رئیس کتابخانه. اما دکتر مهدوی تنها به انجام موبه موی فرائض خرسند نبود. یک قسمت عمده وقتش هم مصروف نوافل می شد. روزی می خواستم از مرحوم اسدی کتابی خریداری کنم. آقای دکتر مهدوی را دیدم که سرپا بر روی زمین نشسته و کتابها را زیر و رو می کند و معمولاً توری می کند و بعضی از آنها را کنار می نهد. لبه آستین پیراهن ایشان از تماس با کتابها خاکی و کثیف شده بود.

همچنین به بسط و گسترش کتابخانه مرکزی دانشگاه مخصوصاً تهیه عکس از روی نسخ بسیار علاقمند بود و غالباً با آقای ایرج افشار رئیس کارآمد کتابخانه همدلی و همفکری می کرد.

اکنون دو کلمه ای هم از ایادی منی که بر من دارد بگویم:

من در مدت تحصیل سه درس را نزد ایشان تلمذ کردم، رساله خود را هم با ایشان گرفتم. (در آن وقت برای گذراندن لیسانس هم گذراندن یک رساله الزامی بود). در سال ۱۳۳۳ از رشته فلسفه فارغ التحصیل شدم. وزارت فرهنگ می خواست مرا به شهرستان (بندرعباس

یا بیرجند) بفرستد. من شرم داشتم که برای کار خود از دکتر مهدوی خواهشی کنم. اما ایشان خود گفتند من سعی می کنم که شما در تهران بمانید و مطالعات خود را ادامه دهید و به کتابخانه ها دسترسی داشته باشید. ایشان تازه وارد کادر آموزشی دانشسرای عالی شده بودند و هنوز چهره های سرشناس نبودند. البته بعدها بواسطه اشتغال ایشان به بی نظری و عضویت در شورای دانشکده و شورای دانشگاه نفوذ کلمه کامل یافتند و مرحوم دکتر سیاسی رئیس دانشگاه و دانشکده ادبیات مخصوصاً به پیشنهادهای ایشان ارج و وقع بسیار می نهاد و در مهم امور دانشگاهی با ایشان یا با مرحوم دکتر غلامحسین صدیقی مشورت می کرد. اما در آن آغاز کار آن چنان نفوذ کلمه ای مخصوصاً در وزارت فرهنگ نداشتند. بسیار به این در و آن در زدند تا سرانجام پس از چند ماه رفت و آمد محل خدمت مرا در شهر ری قرار دادند و به این ترتیب به پایمردی ایشان در تهران ماندگار شدم.

چند سال بعد، بنا شد بورسی از طرف یونسکو در اختیار من قرار گیرد تا برای مطالعه علمی به خارج بروم، که آن هم به پیشنهاد دکتر سیاسی و دکتر مهدوی بود. اما آن بورس به من داده نشد. و من هم خود را برای رفتن آماده کرده بودم. تصمیم گرفتم بدون بورس بروم و فقط به حقوق ماهانه دبیری خود اکتفا کنم. هر استاد که به مطالعه علمی می رفت، باید در ضمن تقاضای مرخصی علمی برای درسهای خود جانشینی تعیین کند، و لابد به جانشین خود هم چیزی پرداخت می کرد، باز دکتر مهدوی گره از کار من گشود و با کمال بزرگواری گفت: من بجای شما درس منطق را می دهم، و سه سال بجای بنده درس گفتند. با این که ساعت درس و گرفتاریهای خود ایشان کم نبود. آیا این کرامتها هرگز فراموش می شود؟

چون عربی هم تدریس می کردم، استاد بزرگوار دیگر مرحوم محدث آرموی که در آن هنگام فقط در الهیات تدریس می کردند، بدون هیچ گونه توقع و حتی بدون آشنائی قبلی با بنده به خواش بنده تبرعاً

تدریس عربی بنده را پذیرفتند.

این بود وصفی بسیار ناچیز، درباره آن استاد عزیز. انسانی والا و وارسته، پاکدل و خدمتگزار بی روی و ریا. کسی که آرزوی پدر را که می خواست فطرت پاک الهیش آلوده و آغشته نشود بحد اعلی بر آورده ساخت و چنانکه در آغاز گفتم همان صفا و پاکی و معصومیت دوره کودکی را تا آخر عمر حفظ کرد. استادی که سنت های حسنه و صدقات جاریه او (از دانشجویان پرورش داده، از استادان به کارگمارده، و کتابهای تدوین کرده و کتابهایی که از ممر حقوق اهدائی ایشان به چاپ رسیده، و کتابهای اهدائی کتابخانه اش، و خیرات بی شمار دیگر که جز خدای کس نمی داند) همچنان مانند قناتهای پرآب در جریان است. نامه اعمال او به بایگانی سپرده نشده و پیوسته مفتوح مانده است. همواره ثواب و حسنه آن آثار بجای مانده در آن به ثبت می رسد (نحن نحیی الموتی) و نکتب ما قدّموا و آثازهم و کلّ شیء أحصیناه فی امام مبین).

براستی فقدان او برای خاندان معظم ایشان و دوستان و مریدان و دانشگاهیان و فلسفه پژوهان و اهل کتاب و معرفت ثلمه ای است که لایسدها شیء.

این فقدان پر اسف را به کلیه افراد خاندان ایشان که بزرگ خاندان را از دست داده اند خاصه به برادر بزرگوارشان جناب دکتر اصغر مهدوی تسلیت می گوئیم. اما این جا تسلیت دوجانبه است و متقابلاً آن خاندان داغدار هم به خانواده دانشگاهی که از وجود پیر و مراد و پشتوانه خود محروم مانده اند تسلیت می گویند.

حکایت این همه گفتیم و همچنان باقی است هنوز باز نکردیم دوری از طومار

از خدای سبحان می خواهیم که عنایتی کند و توفیقی دهد که این ناچیز هم بتوانم لااقل چند پله ای از پائین ترین پله های آن نردبان کمال انسانی که او به بالاترین پله هایش برآمده بود، بالا بروم و این گونه بر روی خاک نمانم و این همه إخلال إلى الأرض نداشته باشم.

به هر الفی الف قدی برآید
من آن الفم که در الف آمدستم
(باباطاهر)

در تاریخ بشر، افراد نادری پدید می‌آیند که به قول هگل «تاریخ را می‌سازند؛ خواه تاریخ نظامی، خواه اقتصادی و خواه فرهنگی». استاد دکتر یحیی مهدوی - رضوان الله تعالی علیه - از آن مردان بزرگ ایرانی بود که در ساختن تاریخ فرهنگی این کشور در دوران اخیر سهم بسزایی داشتند. اگر مرحوم استاد دکتر علی اکبر سیاسی، روانشناسی جدید و شاخه‌های آن را در دانشگاه تهران متداول ساخت، و آثار گرانیهای در آن علم نوشت؛ و اگر مرحوم استاد دکتر غلامحسین صدیقی رشته علم الاجتماع جدید را پایه گذاری کرد و شاگردان برجسته‌ی تربیت کرد؛ استاد دکتر یحیی مهدوی نیز این کار را در رشته فلسفه - بویژه فلسفه محض - بخوبی انجام داد. و اگر سخن دکارت را بپذیریم که می‌گوید «آن کشوری پیشرفته است که فلسفه پیشرفته دارد. و تمدن

هر کشوری به اندازه عظمت و برتری فلسفه آن است، و یک ملت به هیچ چیز آن اندازه نیاز ندارد که به داشتن یک فلسفه راستین و جدید»، در آن صورت باید بپذیریم این مرد بزرگ پایه‌گذار فلسفه جدید در دانشگاه تهران - دانشگاه مادر همه دانشگاه‌های جدید ایران - بود. نخست این که وی با تألیفات گرانیها و ترجمه‌های دقیق خود راه‌گشایی کرد: فهرست مصنفات ابن سینا از تألیفات وی، هم از کار عبدالرحمن بدوی و هم از کار جورج انواتی درباره مصنفات ابن سینا کامل تر و دقیق تر است. چاپ مصنفات بابا افضل کاشانی که با همکاری استاد مینوی صورت گرفت، کار بسیار برجسته‌ی بود. ترجمه‌های او نیز همچون شناخت روش علوم و مابعدالطبیعه پل فولکیه و مابعدالطبیعه ژان وال و چند اثر دیگر همه دقیق و سلیس و ادیبانه است؛ دوم اینکه از محل هدیه ایشان به دانشگاه تهران کتابهایی چاپ شد - اعم از تصحیح و تألیف و توضیح و تحشیه - که به قول غربیان «کلاسیک» یعنی شاهکار است، برای نمونه کلیله و دمنه به انشای نصرالله متشی به تصحیح و توضیح مرحوم استاد مجتبی مینوی را نام می‌توان برد؛ سوم اینکه دهها تن دانشجوی با استعداد به کمک مالی و یا حمایت باطنی او به فرنگ رفتند و

تحصیل کردند و بازآمدند و هم‌اکنون در دانشگاه تهران یا نهادهای فرهنگی دیگر تدریس و افاضه می‌کنند. و این همه از دولت لطف و ذوق و همت آن مرد مردانه بود. استاد دکتر مهدوی - به نظر این ضعیف - مردی دیرجوش بود. ولی در همان حال طالبان علم را دوست داشت و بهبود وضع مادی و آرامش و سکون معنوی آنان مورد نظر او بود. بخشی عظیم از حیات مادی استاد مرحوم دکتر احمد فردید را او تنظیم کرد. چرا که او را استادی فاضل و فلسفه دان یافته بود، و در مورد چند تن دیگر نیز همین عنایت را کرد، و این را بسیاری از نزدیکان او به نیکی می‌دانند و حاجت به نام بردن ندارد.

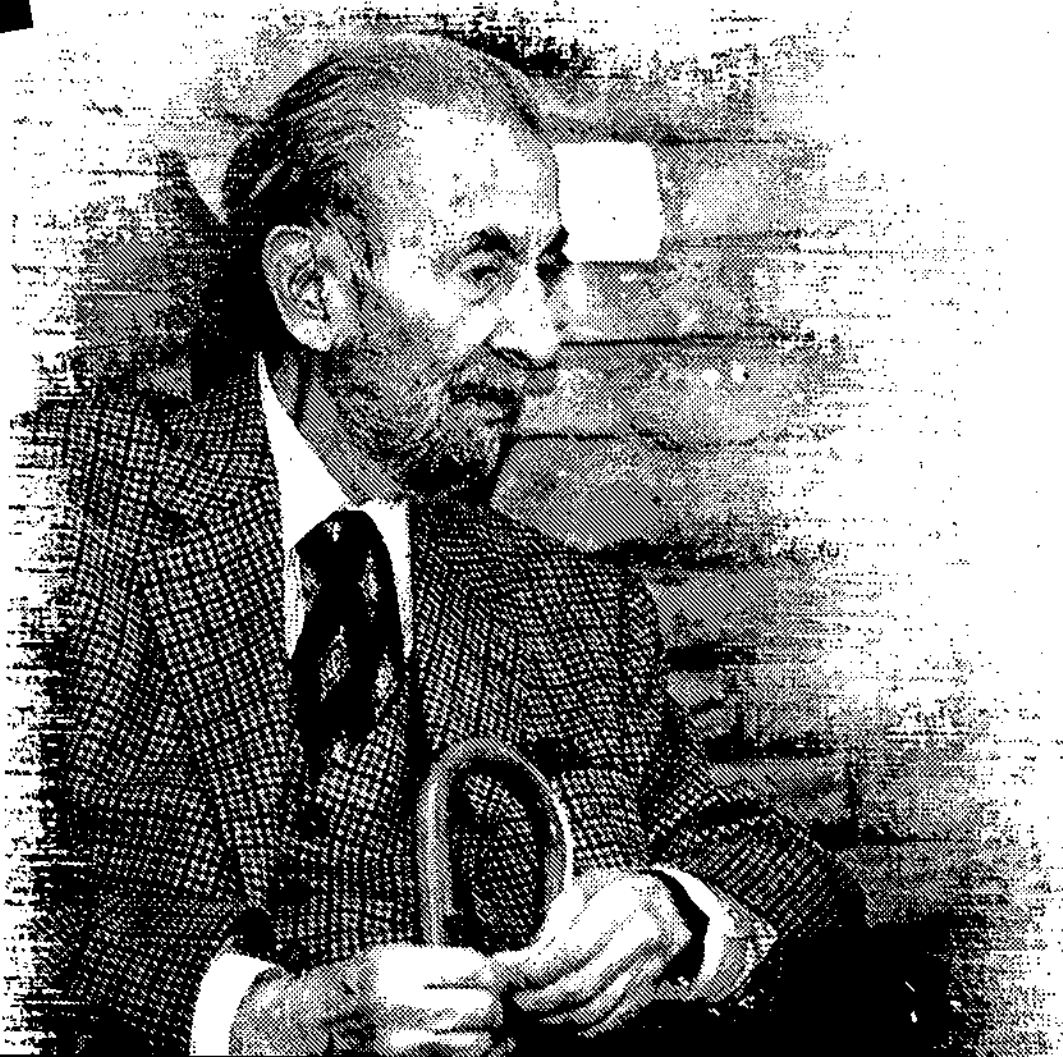
خلاصه:

هر که را چون بنفشه دید دو تا

راستش کرد و در حساب نهاد!
این مقدمات را برای آن یاد کردم که بگویم: چند سال از فراغت تحصیل من در رشته فلسفه محض در دانشگاه تهران گذشته بود. و من در این فاصله کتاب تاریخ فلاسفه ایرانی را چاپ کرده بودم. آن بزرگوار، کتاب را دیده بود، و انتقاد استاد بزرگوار فاضل مرحوم محیط طباطبائی را از مقاله «محمد زکریای رازی» کتاب بنده (در مجله «خواندنی‌ها») خوانده بود و جوابی

به یاد استاد دکتر یحیی مهدوی اوستادِ فیلسوفانِ درگذشت!

علی اصغر حلبی

را که این ضعیف به آن مرحوم و انتقادش داده بودم مطالعه کرده بود. لذا توسط یکی از استادان مرا به حضور طلبید و تشویق‌ها فرمود و گفت «می‌خواهم شما به اروپا بروید و تحصیلات خود را در آنجا تکمیل کنید. ولی من عجله امکان این را ندارم که خرج شما را بپردازم. اما می‌توانم شما را به نزد آقای دکتر نصر [=استاد دکتر حسین نصر، که آن زمان رئیس دانشکده ادبیات بود] ببرم و از او بخواهم که این کار را انجام بدهد. و مردانه به این قول خود وفا کرد و مرا پیش ایشان برد - که مرا می‌شناخت چون چند واحد درس هم با ایشان گذرانیده بودم. ولی به دلایلی که گفتنش را در اینجا لازم نمی‌دانم بامن نظر لطف آمیز نداشت. - با دیدن دکتر مهدوی و بنده انصافاً از بنده تعریف کردن گرفت و «الشاب الفاضل» خطاب کرد، ولی بعداً گفت «بهتر است ایشان [یعنی علی‌اصغر حلبی] پیش مهندس شریف امامی بروند و از طریق ایشان به اروپا اعزام شوند». دکتر مهدوی در جواب گفت: «دانشگاه با این عرض و طول نمی‌تواند مخارج یک دانشجوی مستعد را بپردازد؟ اگر صلاح بود و لازم می‌دیدم خود رأساً این کار را می‌کردم!» از پیش ایشان بیرون آمدم، و در راهرو دانشکده به این ضعیف فرمود «فلانی، زدیدم و نگرفت! باید فکر دیگری کرد».

- بنده دیگر ایشان را ندیدم.

یک سال گذشت و من هرچه داشتم از اسباب و اثاث و فرش و ظروف که مجموعاً به ۴۵۰۰۰ هزار تومان برمی‌آمد، همه را فروختم، و پس از مشاوره‌ها و مکاتبه‌هایی راهی آمریکا (کالیفرنیا، لس‌آنجلس) شدم و حدود سه ماهی در آنجا با قناعت زیستم و مقدمات وارد شدنم را در دانشگاه (UCLA) آماده کردم. اما محیط پیشرفته ولی «ماشین‌زده» آمریکا را با روحیه دهقانی و دیرجوش خود موافق نیافتم. دو سه ماهی پیش از آن نامه‌یی از مرحوم استاد سید محمدعلی جمال‌زاده - که به این ناچیز لطفی بی‌پایان داشت و به تعبیر خودش مرا «فرزند خود می‌دانست» - بدستم رسید که: «حلبی، آمریکا شهر است از لحاظ امکانات مادی ولی دِه است از لحاظ معنویات و انسانیات؛ من روحیات تو را می‌شناسم - از طریق برخی نوشته‌هایت - از جمله شناخت عرفان و عارفان ایرانی. بهتر است اروپا را نیز بیازمایی!» من که دنبال بهانه‌یی می‌گشتم، این نوشته الهام‌آمیز را

مستمسک قرار دادم و به ایران برگشتم، و پس از دریافت نامه دیگری از آن مرد بزرگ و روح والا - یعنی سیدمحمدعلی جمال‌زاده - که مرا به ژنو دعوت کرده بود، راهی سویس شدم و آن مرد یگانه و بزرگوار در فرودگاه بدیدن این ناتوان آمده بود و ساعت‌ها منتظر مانده بود و مرا همراه خود برد و سه هفته میزبان من بود و نهایت کرامت و بزرگواری را در حق من کرد: مرا به زیارت قبر ولتر برد، به چند کنسرت موسیقی «کلاسیک» با هم رفتیم و دیدنی‌های ژنو و مرز فرانسه را با هم گشتیم و با بزرگانی از نقاشان و شاعران و فیلسوفان و کشیشان آن دیار ملاقات کردیم، لذت آن روزها هرگز از ذهن و خاطر من نمی‌رود. به تعبیر بیهقی «سخن از سخن می‌شکافد»، سخن از دکتر یحیی مهدوی می‌گفتم، اما به جمال‌زاده انجامید. باز به سخن اول بازخواهم گشت، اما عجله این ابیات مولانا را در مورد آن سید بزرگوار و استاد انسان و بزرگمنش بگویم که سخت بجاست:

یک دهان خواهم به پهنای فلک

تا بگویم وصف آن رشک ملک

وردهان یابم چنین و صد چنین

تنگ آید در بیان آن آمین

اینقدر هم گر نگویم ای سَنَد

شیشه دل از ضعیفی بشکند

(مثنوی، ۵ / ۴۸۰، علاء)

(در اینجا به همین اندازه بسنده می‌کنم و بقیه کرامت‌های آن بزرگمرد را در کتابی که تحت عنوان یک ترک و یک اصفهانی، نوشته‌ام؛ آورده‌ام و اگر روزگار مجالم بدهد چاپ خواهم کرد: «در این خیالم ار بدهد عمر مهلت!»)

خلاصه به اروپا (انگلیس - اسکاتلند) رفتم و هفت سالی در آن دیار بودم و مدرکی هم گرفتم که از «مزیای قانونی آن استفاده» بکنم، ولی چون برگشتم اوضاع بر وفق مراد من نبود استفاده هم نتوانستم بکنم - و شاید حق نیز همین بوده «العبدُ یدبرُ والده یُقَدِّر»:

نقدِ دلی که بود مرا صرفِ باده شد

قلبِ سیاه بود از آن در حرام رفت!

پس از بازگشت، به ترجمه نامه‌های فلسفی (نامه‌هایی درباره انگلستان) نوشته ولتر پرداختم، و آن را به نام استاد دکتر یحیی مهدوی کردم. و نسخه‌یی به حضرت ایشان فرستادم. آن مرد بزرگ از آن کتاب در دو

نوشته خود نقل فرمود که برای من مایه مباهات بوده و هست. ولی در نامه‌یی به جای تشکر رسمی - که معمول رجال عادی است - چنین نوشتند: «دوست گرامی و... آقای دکتر حلبی: ضمن اعلام وصول یک نسخه از کتاب نامه‌های فلسفی ولتر که به نامه استوار سرکار به زیور زبان فارسی آراسته شده است مراتب امتنان و سپاسگزاری خالصانه خود را از این اظهار محبت و یادی که از بنده کرده‌اید تقدیم می‌دارم... با لطایف عبارات خود بنده را شرمند ساختید بیان من قاصر از ادای تشکر است. امیدوارم دیگر از این شیطنت‌ها نغرمایید! در هر کس معمولاً باندازه کافی و غالباً بیش از اندازه احساس خوش‌بینی نسبت به خود و به کارهای خود وجود دارد، تقویت و تشدید کردن این احساس گرفتاری [ببار می‌آورد و لغزیدن] به وادی غفلت و غرور را در پی دارد... راجع به نیچه چند صفحه بلکه چندین صفحه از اینجا و آنجا خواندم. به سرکار و همکاران آقای بهبهانی تبریک عرض می‌کنم که این کتاب لابد تا اندازه‌یی مشکل را به فارسی روان و مفهوم برگردانده‌اید، (مقصود کتاب فردریک کاپلستن است زیر عنوان (نیچه، فیلسوف فرهنگ). گذاشتن این نوع کتابها در دسترس فارسی‌زبانان به عقیده مخلص وسیله مناسبی است برای حصول شرح صدر و آشنایی جوانان به افکار جدید و در جا نزدن معنوی و نشخوار نکردن هضم شده‌های آباء و اجدادی!...» «نامه مورخ نهم آذر ۱۳۷۱، تهران».

نکته سنجی و طنز:

از خصوصیات استاد دکتر مهدوی کم‌گویی و گزیده‌گویی بود:

کم‌گویی و گزیده‌گویی چون در:

تا ز اندک تو جهان شود پر
چون کتاب تاریخ تمدن اسلامی را خدمتشان فرستادم در جواب بسیار محبت‌آمیزی چنین نوشته بودند: «... با همه گرفتاریها مجالی شد و مقداری از آن کتاب مخصوصاً مقدمه‌ها و دو سه فصلی را که مورد علاقه‌ام بود از اینجا و آنجا خواندم و بهره بردم. کتاب... سودمندی است و حاکی از مطالعات گسترده جناب‌عالی. بنده هنوز تردید دارم که آیا نظایر این کتاب‌ها را باید تاریخ تمدن یا فرهنگ اسلامی عنوان داد یا تاریخ تمدن در عالم اسلام یا جهان اسلام؟ [چنانکه هر

متأملی با انصاف معترف می‌شود و از جمله خود این ضعیف، این نکته‌سنجی کاملاً درست است و عنوانی که ایشان یاد کرده‌اند رساتر و واقع‌بینانه‌تر است و از تعصب و خودبینی دور تر. باید گفت:

یاد باد آنکه ز اصلاح شما می‌شد راست

نظم هرگوهر ناسفته که حافظ را بود!

آنگاه ادامه دادند: «ضمناً به فکر رسیدن حال که سرکار در این خط افتاده‌اید بسیار بجاست که فقط و منحصرأراجع به معارف اسلامی رساله‌یی نه بدین تفصیل مرقوم بفرمایید. مراد من از معارف اسلامی - یا اگر بتوان گفت علوم اسلامی - آنهاست که صرفاً منبعث از اسلام است که اول و بالا تر از همه قرآن مجید است و آنچه مربوط به آن است از قبیل چگونگی ترتیب نزول آیات و سوره‌ها و تقسیماتی که در آن کرده‌اند و چگونگی جمع‌آوری و تدوین آن و تفسیر و متفرعات آن که در کتاب سرکار هم بحثی در آن باب هست و تا آنجا که بنده اطلاع دارم کتاب یا کتاب‌های مفردی هم به فارسی منتشر شده است... خلاصه نظر بنده تهیه رساله مختصری است در این ابواب، بدون متعرض شدن به علوم دیگری که از منابع و مناطق دیگر به جهان اسلام منتقل شده است و مسلمین به شرح و بسط آنها پرداخته‌اند...» (نامه ۱۵ بهمن ۱۳۷۲).

در نامه دیگری مرقوم فرموده‌اند: «دوست گرامی... باید هم از یادهایی که از بنده فرموده‌اید تشکر و سپاسگزاری بکنم و هم از تأخیری که در عرض جواب و تشکر شده است پوزش بطلبم که ایام نوروز تا نیمه فروردین ماه در سفر مازندران بودم و بعد هم مصادف شد با بیماری جناب دکتر صدیقی و تشویق‌ها و نگرانی‌ها و نتیجه اندوهبار آن...»

«توفیق در تألیف کتاب ممتع آشنایی با علوم قرآنی را تبریک عرض می‌کنم. کتاب‌هایی در این زمینه هرچه ساده‌تر و مختصرتر نوشته بشود برای عامه جوانان ما که حتی چگونگی مرجع... شدن را ندانسته‌اند و شاید هنوز هم نمی‌دانند بسیار سودمند است!» (۸ خرداد ۱۳۷۰ هـ. ش.)

رُطب خورده منع رُطب چون کند؟

در نامه دیگری مرقوم فرموده‌اند «... در صفحات ملحق به تاریخ تمدن اسلام، ناشر در جزو انتشارات آتیه خود خبر داده است که سرکار در صدد ترجمه تفسیر امام فخر رازی به فارسی هستید. تصور می‌کنم برای این سنخ کارها کسان دیگری هستند که می‌توانند این واجب کفائی را - اگر واقعاً واجب باشد - ادا کنند و بگذارند جناب عالی، کارهایی را که از عهده ایشان بیرون است

تعهد فرمایید؛ البته این نظر بنده است و فهم هرکس بقدر همت اوست!...» (تهران، نهم آذر ماه ۱۳۷۱ هـ. ش.)

این نامه زمانی که بدست این ضعیف رسید اول تعجب کردم و پیش خود گفتم: چون خود «او نیز از این نمد کلاهی دارد» و تاکنون چندین تفسیر کهن تر از تفسیر امام فخر را تصحیح و توضیح کرده و انتشار داده است (از جمله ترجمه و تفسیر ابوبکر عتیق نیشابوری)، چرا این سخن را می‌گوید؟ آن وقت ترجمه جلد دوم تفسیر کبیر امام فخر رازی را برای نوشتن مقدمه‌یی نزد من آورده بودند، بی آنکه از آن بزرگوار نامی ببرم این نکته را که اینجا باز تر بیان کردم در آن «مقدمه» سر بسته یاد کردم، و از جمله این نکته‌سنجی لطیف طعنه آمیز نظامی را باز نوشتم (اقبال نامه، ۱۵۴، وحید):

دو بیوه بهم گفت و گو ساختند

سخن را به طعنه در انداختند

یکی گفت: «کز زشتی روی تو

نگردد کسی در جهان شوی تو»

دگر گفت «نیکو سخن رانده‌ای

تو در خانه از نیکویی مانده‌ای!»

اما اکنون که ترجمه جلد پنجم تفسیر کبیر چاپخانه است و تازه سوره بقره به آیه ۲۲۰ نرسیده، بتدریج درستی حدس آن مرد بزرگ را درمی‌یابم، چه به تعبیر ابوالفضل بیهقی «می‌پنداشتم بپالوده خوردن می‌روم و کارهای سهل در پیش دارم!» اما اندک اندک بزرگی کار و زحمت بسیار آن و مقدمات پیری خود را درمی‌یابم و می‌بینم که شاعر درست گفته است:

گفتم که مگر ره‌یست آسان

در هر قدمی هزار دام است!

سخن را بیشتر از این دراز نمی‌کشم، مقصودم ذکر شمه‌یی از فضایل آن مرد شریف حکیم خیرخواه و فرزانه بود، خدایش در بهشت برین جای دهد چه «از شمار دو چشم یک تن کم شد؛ ولی از شمار خرد هزاران بیش». و اگر امروز یاد او را بزرگ می‌شمارند برای آن است که در هیچ بقعه علمی و محفل درسی نیست که بذر و تخم خیر و برکت علمی و فلسفی نکاشته باشد:

در هیچ حلقه نیست که یادش نمی‌رود

در هیچ بقعه نیست که تخمی نکشته‌ای

□ هیدگر می‌گوید در غرب قیل و قال «وراجی» عجیبی در مورد نیچه برپاست. برخی با شور و شیدائی از او ستایش می‌کنند و برخی با اتهامات و القاب زشت به او توهین می‌کنند و برخی نیز با معرفی کلی از فلسفه نیچه بی‌آنکه تعمقی در او کرده باشند مانند یک رهگذر بی تفاوت از کنار او رد می‌شوند. اما سخنان این سه طایفه نفاً و اثباتاً ربطی به نیچه ندارد. گویی نیچه نیز چنین سرنوشتی را پیشاپیش دریافته بود که از زبان زرتشت می‌نویسد: «آنها همه درباره من حرف می‌زنند اما کسی به من فکر نمی‌کند». و چگونه به او فکر کنند و حال آنکه بقول هیدگر «بی‌فکری امروز زائر ناشناس و مرموزی است که در همه جا رفت و آمد می‌کند و پشت در اطاق همه قلم بدستان و سخنوران به انتظار ایستاده است».

هیدگر به شهادت آثارش به این هموطن تنهای خود ارادت فراوان دارد و مفصلترین و حجیم‌ترین کتاب خود را که بالغ بر چهار جلد است، به شرح و تفسیر اندیشه‌های او اختصاص داده و سالها در دانشگاههای آلمان نیچه را تدریس کرده است.

اگر کلمه «ارادت» را بکار بردم و گفتم که هیدگر به نیچه ارادت داشته است گمان نکنید که او غایت مطلوب خود را در نیچه یافته و یا شارح و مقلد و پیرو نیچه بوده و البته نیست. زیرا نیچه به عالم متافیزیک تعلق دارد و قصد توطن در این عالم را کرده اما هیدگر از این وطن مألوف دو هزار ساله هجرت کرده و قبله‌گاه دیگری را می‌جوید که وصفش در این مختصر نمی‌گنجد.

ارادت او به نیچه بواسطه رسوخ و تعمق او در تاریخ غرب است. اصولاً ارادت متفکران بزرگ را به یکدیگر نباید به حساب «یک سخن» بودن آنان گذاشت بلکه این ارادت مبتنی بر «همسخنی» و «جدی» بودن است. در تاریخ فلسفه غرب افراد سطحی و زبون‌اندیشی نیز وجود داشته‌اند که شمع نیمه‌جان و بلکه «پیه‌سوز» پردود و دم‌فکرشان نه حقیقتی را روشن کرده و نه موجب خودآگاهی به گذشته و آینده شده‌اند.

نیچه نام این قبیل افراد را «عمیق‌نما» می‌گذارد که فرقیان با متفکران عمیق این است که «متممقان» حقیقی «خود میدانند» که عمیق هستند و برای وضوح و روشنی تلاش می‌کنند. اما آنان که می‌خواهند خود را برای عوام عمیق نشان بدهند تلاششان برای تاریکی و ابهام است. زیرا مردم عوام گمان می‌کنند اگر نتوانند به

کته چیزی برسند آن چیزی لزوماً عمیق است. این چنین اشخاص بسیار بزدل و ترسو هستند و از فرو رفتن در آب گریزانند.»

از نظر هیدگر نیچه متفکر عمیقی است که بخوبی می‌داندست فلسفه یعنی چه و چنین دانشی بسیار نادر و عزیزالوجود است، چنانکه نیچه نیز می‌گوید: «فیلسوف یک گیاه نادر و کمیاب است».

هر متفکر بزرگی تنها یک «فکر واحد» دارد و همیشه به همان فکر واحد می‌اندیشد. مراد از «همان» این نیست که آنان یک چیز می‌گویند، بلکه یک پرسش واحد دارند و آن این است که: «موجود چیست؟». این پرسش، پرسش همیشگی و ثابت مابعدالطبیعه است. مابعدالطبیعه همواره از «موجود» از آن حیث که موجود است، یعنی از موجود مطلق یا موجود کلی پرسش کرده و در عین حال این پرسش چنان غنی و وسیع است که فرسوده و خاموش نمی‌شود. متفکران بزرگ که تعداد آنها همیشه اندک است این پرسش را طرح کرده و به آن پاسخ داده‌اند. نیچه نیز یکی از این متفکران است. او از ذات و حقیقت موجود پرسش کرده و به آن پاسخ داده است. پاسخ او این است که موجود عبارت است از «اراده بسوی قدرت». اراده بسوی قدرت عنوان آخرین کتاب نیچه است که در عین حال اساسی‌ترین موضوع تفکر نیچه نیز هست.

«اراده بسوی قدرت» نظر شخصی نیچه نیست بلکه بقول هیدگر «حکم حوالت تاریخ غرب» است که بر زبان نیچه جاری شده است. چنانکه می‌دانیم این کتاب هشت سال آخر حیات فکری نیچه را به خود اختصاص داد اما نیچه هرگز موفق به اتمام آن نشد. آنچه بنام کتاب «اراده بسوی قدرت» در دست است تنها شامل عناوین و فصول و طرحهای کلی است. اما این کتاب یک عنوان فرعی نیز دارد که عبارت است از: «تلاش برای ارزیابی مجدد همه ارزشها»

طرح اصلی و اساسی کتاب «اراده بسوی قدرت» نیچه آنطور که خود تحریر کرده چنین است:

اراده بسوی قدرت

تلاش برای ارزیابی مجدد همه ارزشها

کتاب اول: نیست‌انگاری اروپائی

کتاب دوم: نقد ارزشهای برین گذشته

کتاب سوم: مبانی ارزشهای نوین

کتاب چهارم: نظم و اصلاح نسل

مراد نیچه از «مبانی ارزشهای نوین» عبارت است از پی‌ریزی اساس و کلاف‌بندی ساختار ارزشها. چنین کاری از نظر نیچه جز با فلسفه میسر نخواهد شد. برای

او فلسفه اساساً نوعی ارزشگذاری است، یعنی تأسیس عالی‌ترین ارزشهایی که مبین و مفسر حقیقت موجودات است و همه موجودات باید بر اساس آن سنجیده شده و با آن منطبق گردند. عالی‌ترین ارزش عبارت از آن ارزشی است که اساس موجودیت موجودات را تشکیل می‌دهد. از طرف دیگر مراد نیچه از «ارزشهای نوین» وضع ارزشهای جدیدی است که مغایر و بلکه مخالف ارزشهای قدیم است و تعیین‌کننده «آینده» بشر می‌باشد. به همین جهت است که نیچه مبحث نقد ارزشهای برین گذشته را در مرحله دوم قرار داده است. ارزشهای قدیمی و کهن که نیچه قصد انتقاد از آنها را دارد عبارت‌اند از: دین و فلسفه و اخلاق مسیحی. روش انشاء و نگارش نیچه غالباً ابهام‌آمیز و گمراه‌کننده است زیرا دین و فلسفه و اخلاق خودبخود ارزش برین محسوب نمی‌شوند بلکه وسائل و طرق وضع ارزشها و بالخصوص ابزار اعمال و تحمیل ارزشها هستند و فقط به این معنی است که می‌شود آنها را ارزش عالی یا برین بشمار آورد.

مقصود نیچه از نقد ارزشهای برین فقط خفی و رد آنها و یا اعلام بی‌اعتبار بودن آنها نیست، بلکه مقصود جستجوی ریشه‌ها و نشان دادن منشأ ارزشهای کهن بعنوان اموری تحمیلی است که باید با ارزشهای نوین مفهوم شوند. بنابراین «نقد ارزشهای برین قدیمی» دقیقاً عبارت است از روشن کردن منشأ مشکوک و تردیدبرانگیز این ارزشها و بطور کلی اثبات این نکته که تمامی ارزشهای قدیمی قابل سؤال هستند.

قبل از این مبحث نیچه در کتاب اول موضوع نیست‌انگاری اروپائی (غربی) را پیش کشیده است که با توجه به عنوان این فصل می‌توان گفت نیچه به‌طور کلی یک نگرش جامع در باب سیر تکامل تاریخ غرب را عرضه می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه نیست‌انگاری در تاریخ غرب شدت و وسعت پیدا کرده است. از نظر نیچه نیست‌انگاری یک نظریه یا یک «جهان‌بینی» نیست که در زمان و مکان خاصی پیدا شده باشد بلکه نیست‌انگاری «صفت ذاتی» تاریخ غرب است. مراد از نیست‌انگاری بطور خلاصه این است که چگونه والاترین و عالیترین ارزشها خود خوشتن را بی‌ارزش می‌کنند و انحطاط می‌پذیرند.

نیست‌انگاری بعنوان «بی‌ارزش شدن عالیترین ارزشهای گذشته» مبین این واقعیت است که نه تنها احکام و قوانین و تعالیم مسیحیت، بلکه اخلاق دوران هلنی و فلسفه افلاطونی دیگر قدرت تأثیر و پیونددهندگی خودشان را از دست داده و موجب وحدت و

نیچه، هیدگر و تفکر

اشتراک مردم نیستند و نیروی خلاقه آنان رو به افول و انحطاط نهاده است.

از نظر نیچه نیست‌انگاری را نباید صرفاً بعنوان نوعی تکامل تاریخی در دوره خود نیچه یا امری که فقط به قرن نوزدهم تعلق داشته تلقی کرد بلکه نیست‌انگاری از دوران پیش از مسیحیت شروع شده و با رسیدن قرن بیستم هم منقطع نخواهد شد و از دید هیدگر حتی دوران مدرن و پست مدرن را هم زیر سیطره خود دارد. نیست‌انگاری شامل تمام ادوار و مراحل تاریخ غرب می‌شود. باید توجه داشت که نیست‌انگاری از نظر نیچه صرف فرو ریختن و تخریب و فساد ارزشها نیست بلکه وصف‌الحال یک حرکت تاریخی که نه تنها قدرت آن کاهش نمی‌یابد بلکه دائماً رو به تزاید است.

فساد و انحطاط «علت» نیست‌انگاری نیستند بلکه معلول و اثر آن هستند بنابراین با بر طرف کردن مصادیق فساد و انحطاط نمی‌توان بر نیست‌انگاری غلبه کرد و چنین اقداماتی فقط رشد آنرا به تأخیر می‌اندازد.

هیدگر می‌گوید برای این که بفهمیم مراد نیچه از نیست‌انگاری چیست محتاج یک بصیرت عمیق و جدیت فکری هستیم. نظر به ضرورت ذاتی نیست‌انگاری برای تاریخ غرب و اجتناب‌ناپذیر بودن انتقاد از ارزشهای قدیمی و وضع ارزشهای نوین ناگزیر از ارزیابی مجدد ارزشها هستیم.

بنابراین عنوان فرعی کتاب اراده به سوی قدرت، یعنی «تلاش برای ارزیابی مجدد کلیه ارزشها» در مراحل نهایی فلسفه نیچه مبدل به عنوان اصلی می‌شود که به قول خود او «ضد حمله» علیه نیست‌انگاری است.

این ضد حمله در واقع خود یک حرکت تاریخی است ولی هیچ حرکت تاریخی نمی‌تواند خارج از متن تاریخ شروع شود و با گشودن رخنه‌ای از بیرون یک

جریان تاریخی وارد تاریخ گردد.

یک حرکت تاریخی وقتی تاریخی می‌شود که بتواند به طور ریشه‌ای و همه جانبه بر گذشته‌ای که پشت سر اوست غلبه پیدا کند و نظم جدیدی ایجاد کند. ارزشگذاری‌های جدید اگر نتواند گرایشات نظری و عملی جدیدی به بار آورد و تفکر متناسب با خود را تأسیس کند، هیچ تأثیر و قدرتی نخواهد داشت.

هرگونه ارزشگذاری تازه و تأسیس ارزشهای جدید نه تنها باید «امکانات» خاص خود را برای «فهمیده شدن» فراهم آورد، بلکه باید نسل جدیدی از انسانها را خلق کند که دارای گرایش‌های عملی جدید نسبت به ارزشهای نوین باشند و بتوانند آینده را با این ارزشها شکل دهند و نسل آینده را هدایت کنند. برای تحقق این امر باید شرایط و لوازم جدیدی مهیا شود و این حرکت تاریخی جدید غالباً بیشترین وقت یک قوم یا ملت را اشغال می‌کند. ادوار بزرگ تاریخ دقیقاً به دلیل آن که بزرگ و مهم هستند بسیار نادر و کمیابند. درست همان طور که لحظات بزرگ در زندگی فردی اشخاص بسیار نادر است و غالباً بیش از یک لحظه نیست.

هر ارزشگذاری نوینی مستلزم خلق شرایط و لوازم نوین و تثبیت و تحکیم آنهاست و این شرایط و لوازم جدید باید با ارزشهای نوین تناسب و همخوانی داشته باشد. به همین جهت است که کتاب اراده بسوی قدرت نیچه با کتاب چهارم پایان می‌پذیرد که عنوان آن: «نظم و اصلاح نسل» است.

از نظر نیچه وضع ارزشهای عالی جدید با یک ضربه و در یک حرکت دفی امکان ندارد بلکه مستلزم مشقت‌های طولانی است.

آفرینندگان ارزشهای جدید، فلاسفه و هنرمندان هستند که در خط مقدم جبهه‌ی تفکر قرار دارند. از نظر نیچه فلاسفه و هنرمندان آزمایشگران و تجربه‌کنندگان بزرگ تاریخند. آنها باید جاده‌های سنگلاخ را بیمایند و

توانایی زیستن در قله‌های سرد و یخ‌زده را داشته باشند. چنانکه قبلاً گفتم وضع ارزشهای جدید مستلزم داشتن تفکر فلسفی قدرتمند است و هر تفکر فلسفی باید مبانی و ارکان جدیدی را پی‌ریزی کند. این پایه و اساس دقیقاً همان چیزهایی است که متفکران پیشین از آن بی‌خبر بوده‌اند. گفته‌های آنان در واقع ناگفته‌های پیشینیان آنهاست.

نیچه معتقد است در زمان «خطربزرگ» است که فلاسفه ظهور می‌کنند. هیدگر این سخن نیچه را چنین تفسیر می‌کند که پرسش اصیل فلسفی پرسش خطرناکی است زیرا پاسخ به این پرسش تعیین‌کننده تاریخ آینده یک قوم و ملت است، و هنگام طرح چنین پرسشی است که فیلسوف بر سر دوراهی انتخاب میان «وجود» و «موجود» قرار می‌گیرد. و خطر در این انتخاب است. فیلسوف از آنجا که فیلسوف است همواره می‌پرسد که «موجود چیست؟» اما آیا در مقام پاسخ به این سؤال موجود را در ظل پرتو «وجود» می‌بیند و بنیاد موجودات را با وجود تبیین می‌کند یا آنکه باز موجودی دیگر را بعنوان اصل و اساس موجودات برمی‌گزیند.

نیچه‌ی متفکر با جدیت هر چه بیشتر دست به انتخاب دوم زد و با قول به «اراده بسوی قدرت» حوالت تاریخ متافیزیک را به تمامیت رساند. مراد از تمامیت در اینجا ضعیف شدن متافیزیک یا افزوده شدن یک مرحله به مرحله‌ای دیگر در تاریخ متافیزیک نیست، بلکه مراد از تمامیت استیلای کامل و بی‌چون و چرای موجودینی و غفلت تام و تمام از حقیقت وجود است. تفاوت نیست‌انگاری هیدگر با نیست‌انگاری نیچه این است که از نظر هیدگر نیست‌انگاری عبارت از نیست‌انگاشتن و نادیده گرفتن وجود است که نیچه نیز از این نظر آخرین و بزرگترین نیست‌انگار تاریخ غرب است.

هیدگر معتقد است ما هنوز حتی مهبای مواجهه با نیچه نیستیم تا چه رسد به شناختن او. شاید علت این امر آن است که نیچه هنوز برای ما خیلی معاصر است و هنوز باندازه کافی از او فاصله نگرفته‌ایم تا بتوانیم او را بشناسیم. برای شناختن نیچه باید با تفکر همان مسیری را که نیچه پیموده بپیمائیم تا بدانیم چرا و چگونه او حقیقت موجودات را عین اراده بسوی قدرت می‌داند.

پانویس:

۱- نیچه، دانش سرشت بخش ترجمه انگلیسی والتر کافمن، صفحه ۲۰۱، بند ۱۷۳.

محمدرضا جوزی

سیری در رمانهای تاریخی فارسی (از

۱۲۸۴ تا ۱۳۳۳ ش)^۱

رمان تاریخی^۲ فارسی که از آغاز تحت تأثیر مستقیم ادبیات اروپا بخصوص ترجمه رمانهای تاریخی فرانسه و نیز متأثر از اوضاع اجتماعی، سیاسی و فکری - فرهنگی عصر مشروطه در ایران پیدا شده بود و از دیدگاههای ملی‌گرایانه، اصلاح‌طلبانه و مترقیانه نویسندگانشان خبر می‌داد، با روی کار آمدن رضاشاه، علیرغم پیشرفت قابل ملاحظه کمی و کیفی آن، ناخواسته در مسیر آرمانهای دستگاه حاکم قرار می‌گیرد و بُزایی اجتماعی اولیه خود را از دست می‌دهد. با این همه، هرگز از جنبه‌های ناسیونالیستی، هویت‌طلبی و استقلال‌جویی خود تهی نمی‌شود. اما در دو دهه بعد (در فاصله دهه بیست و سی)، نوعی احساساتی‌گری و ژورنالیسم بر فضای رمانهای تاریخی فارسی حاکم می‌شود که بتدریج این آثار را - دست‌کم به لحاظ محتوا - از اهداف اساسی شان دور می‌کند.

رمانهای تاریخی اولیه که در فاصله سالهای ۱۲۸۴ تا ۱۳۰۰ ش نوشته می‌شوند اگرچه از نظر تکنیکهای داستان‌نویسی کاستی دارند با این همه، غنای محتوایی و جاذبه‌های رمانسی این آثار، آنها را صاحب کیفیتی می‌کند که قادر است مخاطبان بسیاری را به خود جذب کند و نویسندگان دیگر را نیز به تألیف چنین آثاری فراخواند. رمانهای تاریخی در دوره بعد با حفظ این دو جنبه، در مسیر تکامل نسبی هنری قرار می‌گیرند و از جهت فنون داستان‌نویسی تا حدی پیشرفت می‌کنند تا اینکه در فاصله سالهای پایانی دهه بیست و آغاز دهه سی، فنون داستان‌نویسی در این آثار قوت می‌گیرد و رمان تاریخی به شکل و صورت یک اثر داستانی نزدیکتر می‌شود، در عوض غنای محتوایی پیشین خود را

تا حد زیادی از دست می‌دهد. با این همه، رمان تاریخی فارسی از زمان ظهور تا سالهای تکوین و تکامل آن، به عنوان نوع ادبی عامه‌پسند، از سوی عموم باسوادان جامعه بخصوص جوانان، با اشتیاق تمام خوانده می‌شود و تأثیری بسزا در اذهان مخاطبان روزگار خویش برجای می‌نهد. آنچنانکه با گذشت چندین دهه از روزهای رونق و شکوه این نوع ادبی و به‌رغم از دست رفتن مقتضیات وجودی آن، همچنان نوشته و خوانده می‌شود.

پیدایش رمان تاریخی فارسی در ایران، مقارن ناپسامانیهای عصر مشروطه، علاوه بر مقتضیات و شرایط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی داخل کشور، از دو چشم‌انداز کلی فکری - فرهنگی و سیاسی - اجتماعی، تحت تأثیر برخورد ایران با غرب (اروپا) قرار دارد: گسترش دامنه روابط فرهنگی ایران با اروپا، اعزام دانشجو به خارج، فراخواندن معلمان خارجی به دارالفنون، رفت و آمد سران کشور و روشنفکران جامعه به اروپا، ورود کتب مختلف علمی، تاریخی، ادبی، دریافت تکنولوژی چاپ و نشر کتاب و مطبوعات و در نتیجه آشنایی ایرانیان با تاریخ تمدن و فرهنگ ملل اروپا، پی بردن به کیفیت انقلابهای مردمی، شناخت ساختارهای سیاسی و اجتماعی کشورهای دیگر و بویژه دست یافتن ایرانیان به درک درست از روحیه تجاوزکارانه و فزون‌طلبانه غرب در برخورد با ایران که روز به روز هویت و استقلال ایران را در معرض نابودی قرار می‌داد باعث شد که ایرانیان هرچه بیشتر به ضعف خود و برتری دیگران پی ببرند.^۳

این برخورد نابرابر غرب با ایران، در کنار ناتوانی حکومت مرکزی در مقابله با تهاجمات بیگانگان و تحمل شکستهای پی در پی، تزلزل سیاسی، اجتماعی و اقتصادی ایران و انعکاس آن در فرد و جامعه، موجب شد تا روشنفکران جامعه، استقلال، هویت و امنیت ملی را در مرکز دید و توجه خود قرار دهند و با پیروی از قاعده دیرین - که در مواقع بروز خطرهای جدی بر هم‌زننده نظم، ثبات، امنیت و استقلال ملی، پایاب استواری در

تاریخ و فرهنگ گذشته جستجو می‌کردند - به تاریخ گذشته روی آورند و مجد و عظمت دیرین ایران را این بار در قالب روایت منثور داستانی، مرور کنند. زمانی با پرداختن به دوره‌های افتخار و اشخاص ممتاز تاریخی و نمایاندن امتیازات آنها، حس غیرت و غرور وطن‌خواهی را در مخاطبان برانگیزند و وقتی دیگر، با توجه کردن به دوره‌های شکست تاریخی گذشته، با دیدی واقع‌نگر و انتقادی به ریشه‌یابی و تحلیل عوامل ضعف و تزلزل سیاسی در ادوار مختلف بپردازند و بدین وسیله بر دامنه آگاهیهای ملی مردم بیفزایند و این بار از چشم‌اندازی خردورزانه و کمتر احساسی، اندیشه‌های ملی‌گرایانه را در میان مردم ایجاد کنند.^۴ در هر دو گرایش مذکور، نگاه روشنفکران جامعه، از یک سو متوجه ابعاد داخلی معضل و از سوی دیگر، معطوف به جبهات خارجی آن بوده است. از این رو، اینان در آثار خود هم به زمینه‌ها و شرایط داخلی بروز ناپسامانی توجه دارند و هم به علل و عوامل خارجی آن.

اینک بیشتر از آنکه به بحث اصلی نوشتار حاضر بپردازیم مناسب است برای تبیین ابعاد نظری بحث و فراهم آمدن زمینه ارتباطی مطالب، به تقسیم‌بندی مورد نظر خود از رمان تاریخی فارسی اشاره کنیم. گفتنی است که برخی از منتقدان نظیر ادوین میور در کتاب ساخت رمان^۵، ژوزف شپیلی در فرهنگ اصطلاحات ادبی^۶، م. ه. ایبرامز در مقاله «انواع رمان»^۷، هر یک، تقسیم‌بندیهایی از رمان تاریخی ارائه کرده‌اند که چون تقسیم‌بندیهای مذکور چندان با ساخت و بافت و محتوای رمانهای تاریخی فارسی منطبق نیست و شاید براحتمی نتوان رمانهای تاریخی فارسی را بر اساس چنین دسته‌بندیهایی مورد نقد و بررسی قرار داد، ناگزیر بر آن شده‌ایم تا تقسیم‌بندی ویژه‌ای از رمان تاریخی فارسی را در نظر آوریم که به سهولت بتوانیم رمانهای تاریخی موجود را در یکی از این تقسیم‌بندیها قرار دهیم.

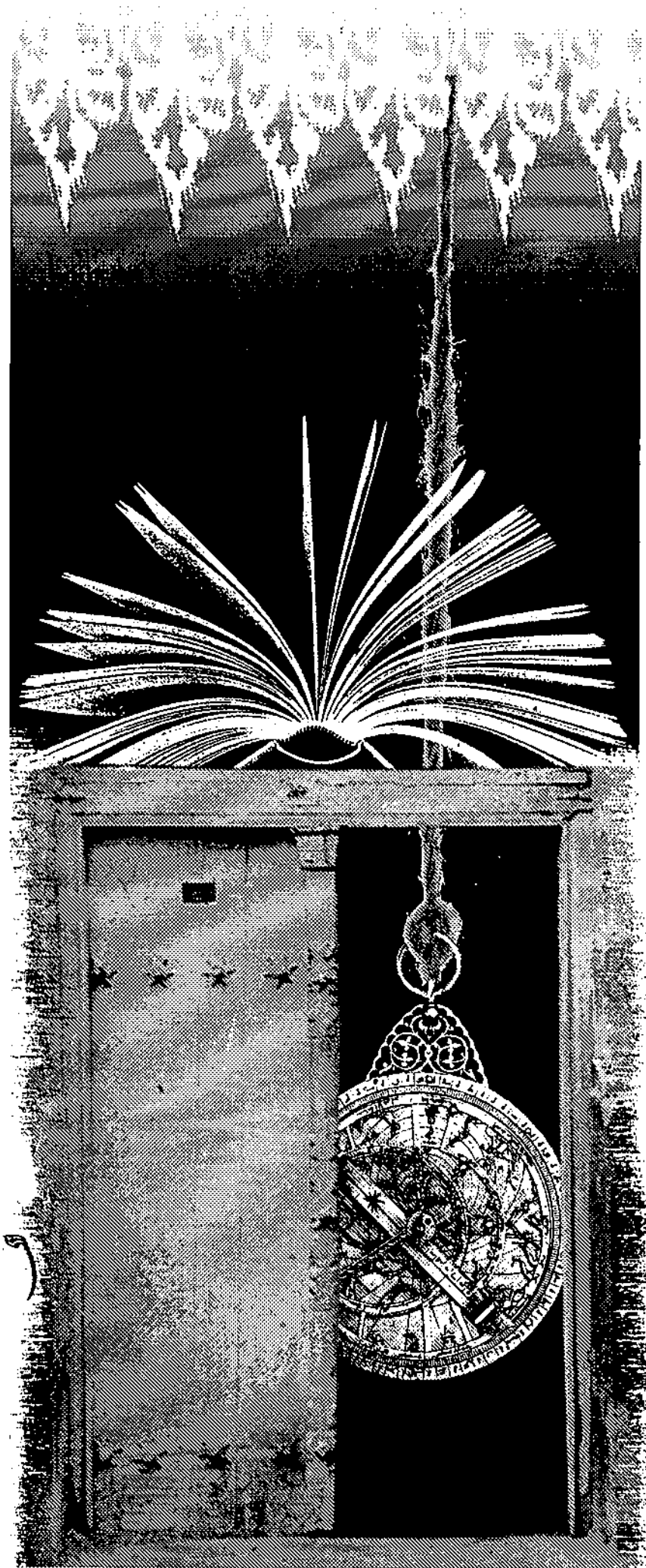
مطالعه مجموعه‌ای از رمانهای تاریخی فارسی، گویای آن است که می‌توان این آثار را عمدتاً از سه

سیری در رمانهای تاریخی فارسی

چشم‌انداز «نوع نگاه نویسندگانشان به تاریخ»، «ساختار رمانها» و «قلمرو محتوایی این آثار» دسته‌بندی نمود.

از چشم‌انداز نخست (تقسیم‌بندی بر اساس نوع نگاه نویسنده به تاریخ) رمانهای تاریخی فارسی به سه گونه فرعی زیر تقسیم‌پذیرند: گونه اول، رمانهایی است که نویسنده آنها، دوره‌ای نسبتاً طولانی از روزگار گذشته را به قصد توصیف تاریخ و جامعه، در طی روایتی داستانی عرضه می‌کند. در این دسته از رمانهای تاریخی، نخستین هدف نویسنده آن است که بتواند تصویری دقیق و در مواردی انتقادی از یک دوره تاریخی ارائه دهد و تا حدی، در مسیر تحلیل تاریخ پیش رود. بی‌شک اشخاص و حوادث تاریخی نیز، از لوازم این نوع رمان هستند اما قصد نویسنده در وهله نخست، فراتر از پرداخت اشخاص و حوادث است. محور اصلی این رمانها را شرح و روایت دوره‌ای از تاریخ تشکیل می‌دهند. در رمانهای تاریخی فارسی، شمس و طغر^۱ (۱۲۸۴)، عشق و سلطنت^۲ (۱۲۹۵)، داستان باستان^۳ (۱۲۹۹)، دام‌گستران^۴ (۱۳۰۰)، داستان شهربانو^۵ (۱۳۱۰)، پهلوان زند^۶ (۱۳۱۲) و آشیانه عقاب^۷ (۱۳۱۸) تا حدی چنین هدفی را دنبال می‌کند. مثلاً خسروی در شمس و طغرا حدود بیست سال از تاریخ حکومت اتابکان فارس و حاکمیت مغول بر ایران را بررسی کرده است؛ در دو رمان عشق و سلطنت و داستان باستان نیز، بیش از بیست سال از تاریخ آغاز حکومت کورش هخامنشی روایت می‌شود؛ نویسندگان رمانهای دام‌گستران و داستان شهربانو، به بررسی و تحلیل حکومت آخرین پادشاه ساسانی و شکست ایرانیان از مسلمانان می‌پردازند؛ رمان پهلوان زند نیز حدود شانزده سال پایان حاکمیت زندیه بر ایران را توصیف و گاه تحلیل می‌کند؛ به همین گونه، آشیانه عقاب به بررسی دوره حکومت سلجوقیان و قیام حسن صباح می‌پردازد.

گونه دیگر از رمانهای تاریخی آنهایی هستند که داستان‌شان بر محور زندگی اشخاص تاریخی شکل

می‌گیرد. بارزترین ویژگی این رمانها آن است که در مرکز داستان، دلاوران و قهرمانان ملی، شخصیت‌های علمی-فرهنگی و احیاناً مذهبی قرار دارند. از این گروه می‌توان رمانهای سلحشور^{۱۵} (۱۳۱۲) درباره اردشیر بابکان، سیاه‌پوشان^{۱۶} (۱۳۲۳) پیرامون زندگی ابومسلم خراسانی، بابک و افشین^{۱۷} (۱۳۲۷) در باب زندگی و اقدامات سیاسی افشین، جفت پاک^{۱۸} (۱۳۱۱) و عشق و ادب^{۱۹} (۱۳۱۳) پیرامون زندگی حکیم فردوسی، مانی نقاش^{۲۰} (۱۳۰۵) درباره مانی، پنجه خونین^{۲۱} (۱۳۳۸) پیرامون زندگی شاه صفی صفوی، قهرمان ایرانشهر^{۲۲} (۱۳۳۲) در باب یعقوب لیث، قرآن^{۲۳} (۱۳۳۲) و شراره‌های خاموش شده^{۲۴} (۱۳۲۸) پیرامون زندگی و اقدامات لطفعلی خان زند و محمود و ایاز^{۲۵} (۱۳۳۰) درباره ایاز در برابر سلطان محمود غزنوی و... را نام برد. در این رمانها، هدف اصلی نویسندگان به تصویر کشیدن جنبه‌ها و جلوه‌هایی از احوال، افکار و اقدامات کسانی است که در تاریخ سیاسی، اجتماعی، فکری و فرهنگی ایران نقش مهمی ایفا کرده‌اند.

سومین گونه از رمانهای تاریخی فارسی، از این چشم‌انداز، آثاری هستند که ساختمان داستانشان بر محور یک حادثه مهم تاریخی شکل می‌گیرد. البته، این بدان معنی نیست که رمانهای مذکور، تنها از یک حادثه تشکیل شده‌اند بلکه منظور آن است که عموماً در این رمانها یک حادثه عمده تاریخی در مرکز داستان قرار می‌گیرد و حوادث فرعی‌تر، به تکوین و تکامل حادثه اصلی یاری می‌رسانند اما هدف اصلی نویسنده از پرداخت این داستان، تصویر همان حادثه محوری است.

در بین رمانهای تاریخی فارسی موردنظر ما، مظالم ترکان خاتون^{۲۶} (۱۳۰۷) داستان جنگ سلطان محمد خوارزمشاه با مغولان، لازیکا^{۲۷} (۱۳۰۹) داستان نبرد ایران با روم بر سر لازیکا، دیران تنگستانی^{۲۸} (۱۳۱۰) داستان مبارزه خانها و مردم دلاور جنوب با نیروهای مهاجم انگلیسی، بانوی زندانی^{۲۹} (۱۳۱۸) داستان جنگ کوروش با کروزوس (شاه لیدی)، در راه نجات میهن^{۳۰} (۱۳۲۱) داستان نبرد داریوش هخامنشی با صفان زردشتی و شبهای بابل^{۳۱} (۱۳۳۱) داستان رویارویی و کشمکش خشایارشاه هخامنشی با کاهنان بابل را روایت می‌کنند.

ویساریون گریگوریوویچ بلینسکی (۱۸۱۰-۱۸۴۸ م) نویسنده و منتقد روسی، نوعی تقسیم‌بندی از رمانهای

تاریخی ارائه کرده است که تا حدی با تقسیم‌بندی مذکور همخوانی دارد. او سه گونه فرعی «حماسه تاریخی»، «رمانهای تاریخی بیوگرافیک (بیوگرافی شاعرانه)» و «داستانهای تاریخی جنگی» را از انواع رمانهای تاریخی برمی‌شمارد.^{۳۲} چنانکه مشاهده می‌شود این گونه‌های فرعی را می‌توان تا اندازه‌ای با انواع مورد نظر ما تطبیق داد اما در کاربرد چنین تعبیر و اصطلاحاتی باید قدری تردید و احتیاط روا داشت.

تقسیم‌بندی رمانهای تاریخی فارسی از حیث ساختار، دوگونه کلی زیر را از هم تفکیک می‌کند:

گونه نخست، آثاری است که با عنوان رمانس [تاریخی] سنتی و مرسوم شناخته می‌شوند. این گونه از رمانهای تاریخی، از «تاریخ» به عنوان زمینه‌ای برای شکل‌گیری حوادث مهیج و یا ماجراهای عاشقانه استفاده می‌کند و اساساً تمایلی به تحلیل دوره یا اشخاص تاریخی از خود نشان نمی‌دهد. طرح چنین داستانهایی عمداً بر ماجرا و حادثه‌جویی مبتنی است و قهرمانان غالباً اشرافی آنها، برای رسیدن به مطلوب و آرزویی (معشوق) تلاش می‌کنند و اغلب در تعقیب و گریز به سر می‌برند. علاوه بر این، شخصیت‌های چنین آثاری ساده و از هرگونه تحولی بدورند. عنصر زمان نیز در این آثار، بیشتر جنبه کلی دارد و نقش خاصی در تکوین داستان و شخصیت‌های آن ایفا نمی‌کند. در جمع رمانهای تاریخی فارسی، آثاری چون شمس و طغرای خسروی، عشق و سلطنت نثری همدانی، داستان باستان بدیع، مانی نقاش و سلحشور صنعتی‌زاده کرمانی، جفت پاک سالور، پهلوان زند شین‌پرتو، دخمه ارغون^{۳۳} یغمایی، بانوی زندانی خلیلی، آشیانه عقاب مؤتمن و نظایر اینها شباهت بسیاری به رمانسها دارند و چون مهمترین عناصر سازنده رمانسها یعنی حادثه‌پردازی و ماجراجویی در ساختار اصلی این داستانها شرکت دارد می‌توان آنها را گونه‌ای رمانس تاریخی به‌شمار آورد. با این توضیح که همه این آثار، در یک حد و اندازه با رمانسها شبیه نیستند. فی‌المثل از بین رمانهای تاریخی فارسی، شمس و طغرا، عشق و سلطنت، داستان باستان و مانی نقاش مشابهت بیشتری با رمانسها دارند.

از این حیث می‌توان گفت هرچه از آغاز جریان رمان تاریخی‌نویسی فاصله می‌گیریم و به حوزه نسل دوم رمانهای تاریخی نزدیک می‌شویم ویژگیهای رمانسی این آثار رو به کاهش می‌نهد و ساخت رمانی

آنها قوام بیشتری می‌یابد از جمله آنکه حوادث نامحتمل و فرعی و نالازم در آنها کمتر دیده می‌شود.

گفتنی است که انجام این تقسیم‌بندی و قرار دادن برخی از رمانهای تاریخی فارسی در دایره رمانس سنتی، بی‌شک خالی از تسامح نیست چراکه همین آثار نیز در نقاطی با «رمان» اشتراک دارند و گاه در برخی از آنها ترکیبی از رمان، رمانس و حتی گزارش، قابل تشخیص است.

گونه دوم از رمانهای تاریخی از حیث ساختار، رمانهایی هستند که می‌توان آنها را تحت عنوان «رمان تاریخی شخصیت» دسته‌بندی کرد. چنین رمانهایی برآنند که بیشتر به ارائه و نمایش اشخاص داستان بپردازند تا مکان و زمان و حوادث تاریخی. در این قبیل آثار، نویسنده بیشتر از هر عنصری در داستان، بر شخصیت آن تأکید می‌کند. وی حتی تحلیلهای خود درباره یک دوره یا واقعه تاریخی را از چشم‌انداز اشخاص داستان ارائه می‌دهد. ساخت رمان دام‌گستران صنعتی‌زاده کرمانی، مظالم ترکان خاتون و لازیکا اثر کمالی، پنجه خونین زمانی آشتیانی تا حدی به ساخت رمان (تاریخی) شخصیت، شبیه است. رمان دام‌گستران برگرد صفات و حالات یزدگرد ساسانی و ماهوی مزدکی شکل می‌گیرد؛ داستان مظالم ترکان خاتون، حول محور شخصیت و منش و اخلاق ترکان خاتون، مادر سلطان محمد خوارزمشاه، استوار است؛ در رمان لازیکا نیز فرشید موبد و ویژگیها و خصایص روحی و رفتاری او در مرکز داستان قرار می‌گیرد و بالاخره تملی وقایع و حوادث پنجه خونین نیز بر خلق و خوی و منش شاه صفی صفوی مبتنی است.

تقسیم‌بندی پایانی ما از رمانهای تاریخی فارسی، بر ابعاد معنایی یا قلمرو محتوایی این آثار استوار است. از این منظر نیز می‌توان رمانهای تاریخی فارسی را به دو دسته رمانهای تاریخی انتقادی و غیرانتقادی تقسیم کرد:

رمانهای دسته اول، عمدتاً به دوره‌هایی از تاریخ سیاسی، اجتماعی ایران توجه دارند که می‌توان از آنها به «دوره شکست» تعبیر کرد. در این دسته از آثار اگرچه اشخاص و حوادث تاریخی در مرکز داستان جای دارند با این همه، این اشخاص و حوادث مایه غرور ملی نیستند و یا دست‌کم تصویری که در این آثار از آنها ارائه می‌شود، تصویری انتقادی و احیاناً منفی است. فی‌المثل خسروی در شمس و طغرا به دوره حاکمیت مغول بر

ایران توجه می‌کند؛ صنعتی‌زاده در دام‌گستران به فرجام کار ساسانیان و غلبه مسلمانان بر ایران می‌پردازد؛ حیدرعلی کمالی نیز در مظالم ترکان خاتون، هم به دوره شکست (غلبه مغول بر ایران) و هم به شخصیتی منفی چون ترکان خاتون توجه می‌کند؛ در رمان شهریانو، رحیم‌زاده صفوی، به سالهای پایانی حکومت ساسانی و چیرگی مسلمانان بر ایران می‌پردازد؛ شین پر تو نیز در پهلوان زند پریشانی و از هم‌پاشیدگی سالهای پایانی حکومت زندیه را به تصویر می‌کشد؛ همچنین زمانی آشتیانی در پنجه خونین چهره منفور شاه صفی صفوی را ترسیم می‌کند. در تمام این آثار، اولاً دوره‌های شکست ملی ایرانیان و یا شخصیت‌های منفی تاریخ ایران، موضوع رمان قرار می‌گیرد. دیگر آنکه، نویسندگان آنها غالباً با تاریخ، برخوردی انتقادی و از سر دقت و بینش دارند. این دو نکته که از زاویه فلسفه شکل‌گیری رمان تاریخی در ایران و خاستگاه ناسیونالیستی آن چندان موجه نمی‌نماید بی‌شک ریشه در تحولاتی دارد که در فن تاریخنگاری نوین در عصر مشروطه و پس از آن، بروز کرده است.

در مقابل رمانهای تاریخی با محتوای انتقادی، گونه دیگری از رمان تاریخی فارسی یافت می‌شود که غالباً به دوره‌های افتخار آن هم از سر تحسین و تنزیه می‌نگرد و قصد نویسنده این آثار، آن است که روزگاران عزت و سربلندی ملی را فریاد مخاطبان آورد و بدین طریق، حس خفته ملی‌گرایی و وطن‌دوستی را در آنها بیدار کند. نثری همدانی در عشق و سلطنت و بدیع در داستان باستان به دوره هخامنشیان و حاکمیت مقتدرانه و مدبرانه کوروش می‌پردازند. صنعتی‌زاده کرمانی در سلحشور از روزگار حکومت اردشیر بابکان و غلبه ایران بر روم سخن می‌گوید. در دو رمان شهای بابلی جلالی و بانوی زندانی اثر خلیلی، به دوره امپراطوری با عظمت ایران در عصر کوروش توجه می‌شود. این نوع از رمانهای تاریخی، اساساً جنبه انتقادی ندارند و یا اگر احیاناً انتقادی در کار است به دوره، اشخاص یا حوادث تاریخی ایران مربوط نیست.

باری در این گفتار برآنیم تا با سیری تحلیلی در رمان‌های تاریخی فارسی، دورنمایی کلی از این جریان ادبی را در فاصله سال‌های ۱۲۸۴ تا ۱۳۳۲ ارائه دهیم. این دوره حدوداً پنجاه ساله را بنا به دلایل و قرائنی به سه دوره کوتاه‌تر^{۳۳}، تقسیم‌بندی و رمان‌های تاریخی هر دوره را ذیل این تقسیم‌بندی معرفی و بررسی

می‌کنیم.

دوره نخست، حدود شانزده سال (یعنی از ۱۲۸۴ تا ۱۳۰۰) به طول می‌انجامد. در این فاصله نسل اول رمان‌های تاریخی فارسی نوشته می‌شوند. اگر حساب شمس و طغرا را که در دهه هشتاد نوشته شده است جدا کنیم، سه رمان دیگر این دوره (عشق و سلطنت ۱۲۹۵ / داستان باستان ۱۲۹۹ / دام‌گستران ۱۲۹۹ - ۱۳۰۰) محصول سال‌های پایانی قرن سیزدهم هستند. رمان‌های این دوره، به رغم برخی تفاوت‌ها، هم به لحاظ ساختاری و هم به جهت محتوایی و معنایی و خاستگاه فکری در مجموع شباهت‌های نزدیکی با هم دارند از این حیث می‌توان آنها را در یک ردیف و تحت عنوان «رمان‌های تاریخی نسل اول» یا «رمان‌های تاریخی پیشاهنگ» بررسی کرد.

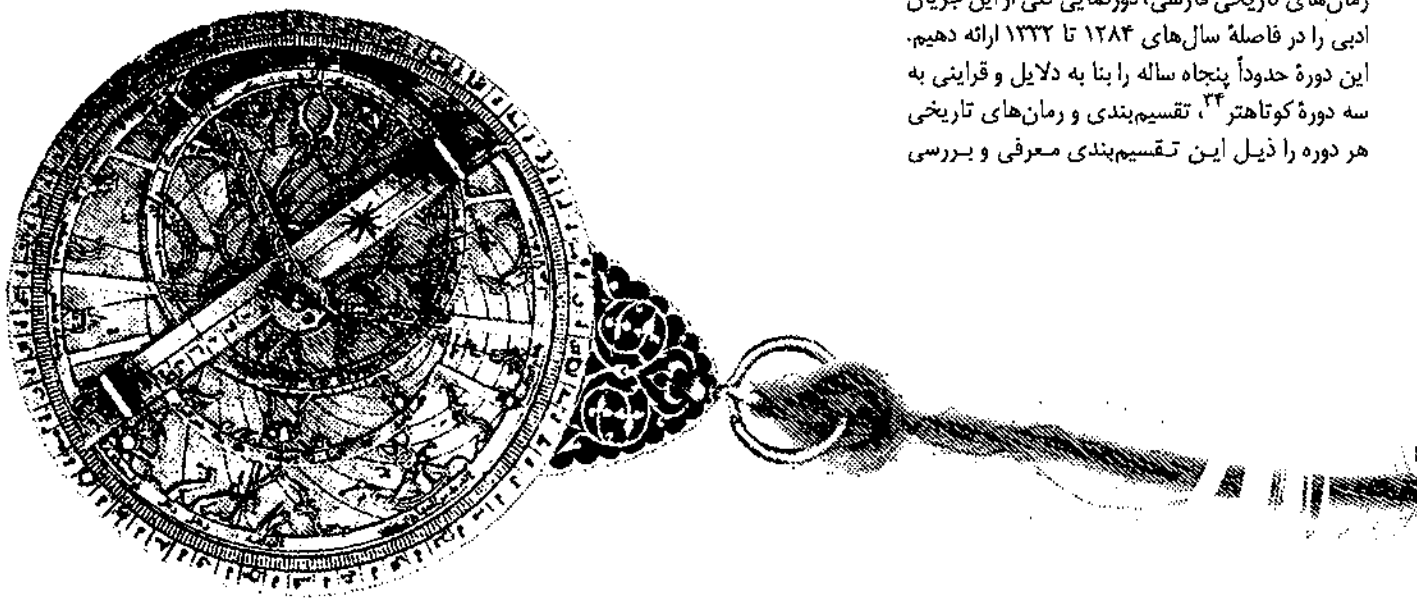
شمس و طغرا، نخستین رمان تاریخی از نسل اول رمان‌های تاریخی فارسی، محصول سال‌های بحرانی عصر مشروطه‌خواهی ایرانیان است.^{۳۵} محمدباقر میرزا خسروی (۱۲۶۶ - ۱۳۳۸ هـ. ق) در این اثر، بی‌آنکه قصد خود را آشکار سازد، مقطعی از تاریخ گذشته را موضوع داستان خود قرار می‌دهد که مجازاً تصویری از عصر زندگی نویسنده در آن نمایان است. از همین رهگذر است که می‌توان گفت خسروی در جهت تصویر کردن مشکلات و پریشانی‌های کشور مقارن سال‌های فتنه خیز مشروطه‌خواهی گام برداشته است. پرداختن وی به پریشانی‌ها و هرج و مرج‌های بروز کرده بر اثر ضعف و بی‌کفایتی حکومت اتابکان فارس و نشان دادن سلطه‌گری‌های بیگانگان مغول بر ایران، همه و همه، گواه آن است که خسروی امنیت و هویت ملی ایران عصر مشروطه را در معرض خطرهای داخلی و خارجی یافته است.

به فاصله چند سال پس از نگارش شمس و طغرا، عشق و سلطنت (۱۲۹۵) و داستان باستان (۱۲۹۹) نوشته و چاپ می‌شوند. در این دو اثر، موسی نثری همدانی (۱۲۶۰ - ۱۳۳۲ ش) و محمدحسن خان بدیع (۱۲۵۱ - ۱۳۱۶ ش) تاریخ عصر حکومت کوروش

هخامنشی را موضوع رمان خویش قرار می‌دهند. طبعاً رویکرد اینان به دوره‌ای از تاریخ گذشته که عصر شکوفایی و اقتدار ملی ایران به شمار می‌رود جنبه تحلیلی و انتقادی نخواهد داشت بلکه این دو نویسنده برآنند تا با تصویرکردن روزگار بهروزی ایرانیان اولاً حس ملی‌گرایی و وطن‌دوستی را در مخاطبان برانگیزانند و در ثانی، با به نمایش گذاردن پهلوانی‌ها و خصایل نیکوی قهرمانان داستان روح پاک، اخلاق و انسانیت را در مخاطبان آثار خود بدمند. نویسندگان این دو رمان، گویا بیشتر از آن که نگران مخاطرات داخلی باشند متوجه خطرات خارجی هستند و آنچنان که از فحواي داستان‌ها بر می‌آید راه مقابله با چنین خطراتی را در تشکیل حکومت مقتدر مرکزی و فراهم آمدن وحدت ملی در سایه آن، جستجو می‌کنند. در این آثار، قهرمان تاریخی ساز ملی، در مرکز داستان قرار دارد. باید شخص وطن‌پرست و اصلاح‌طلبی چون کوروش ظهور کند و به مدد عقل و تدبیر و قدرت خویش، در رفع اختلافات داخلی و آسیب‌های خارجی بکوشد. قهرمانی که حکومتش تا حدی بر پایه قانون و رأی و نظر مردم استوار است. از این روست که می‌توان گفت در عشق و سلطنت و داستان باستان، رد پای مشروطه‌خواهی و اصلاح‌طلبی نویسندگانشان به وضوح دیده می‌شود.

عبدالحسین صنعتی‌زاده کرمانی (۱۲۷۴ - ۱۳۵۲)، در سال ۱۳۰۰، چهارمین رمان تاریخی فارسی (دام‌گستران) را با دیدگاهی نسبتاً متفاوت با دو اثر پیشین و با نگاهی انتقادی و تحلیل‌گرانه، چاپ و عرضه کرد. وی در این اثر، دوره‌ای از تاریخ گذشته ایران را موضوع کار خود قرار داد که عصر شکست تاریخی ایرانیان محسوب می‌شد: تاریخ حکومت رو به زوال یزدگرد سوم و غلبه مسلمانان بر ایران.

این انتخاب اگرچه به ظاهر با روح زمان همخوان نبود و حس غرور ملی ایرانیان را تا حدی خدشه‌دار می‌کرد^{۳۶} اما بی‌شک در گسترش و عمق بخشیدن به آگاهی‌های ملی مؤثر افتاد. پرداختن به دوره‌ای که مظهر بی‌ثباتی‌ها و پریشانی‌های داخلی و ضعف و

زبونی در برابر نیروهای خارجی بود، از یک جهت نیز می توانست آئینه تمام نمای روزگاران ایران در بحبوحه سال های پس از انقلاب مشروطیت و آشوب ها و پریشانی های سر بر کرده از درون این انقلاب و در نهایت بروز جنگ جهانی اول را در برابر چشمان جستجوگر مخاطبان قرار دهد. به علاوه، صنعتی زاده برخلاف خسروی، نثری همدانی و بدیع، به ذکر حوادث و وقایع تاریخی اکتفا نکرد بلکه تا حد زیادی در مسیر تحلیل تاریخ پیش رفت و با دیدی بیانه تر، علل سقوط ساسانیان و غلبه مسلمانان بر ایران را ریشه یابی نمود. او، بی لیاقتی حکام وقت و درباریان، ضعف و تن پروری سپاهیان، کارشکنی های مزدکیان و دخالت و دست اندازی های موبدان دینی را از یک سو، و حاکمیت روح ایمان، ایثار و برادری در میان مسلمانان را از سوی دیگر، به عنوان مهمترین عوامل مؤثر در شکست ایرانیان و پیروزی مسلمانان، ریشه یابی و ذکر نمود.

دام گستران صنعتی زاده، به لحاظ کیفیت داستان نویسی نیز، نسبت به سه اثر پیشین در مقامی متفاوت و تا حدی برتر می نشیند. اولاً با احتراز از حادثه پردازی های پی درپی و قهرمان پروری های رایج در شمس و طغرا، عشق و سلطنت و داستان باستان، تا حد زیادی از فضا و کیفیت رمانسی چنین آثاری فاصله می گیرد. در ثانی، با به کار بستن شیوه های کارآمد در شخصیت پردازی، در مسیر تحلیل روحی و روانی اشخاص داستان گام برمی دارد. ثالثاً در دام گستران دسیسه های دیگری چون توطئه، خیانت و انتقام، وارد فضای داستان می شود که حاکی از عمیق تر شدن جہات معنایی و تکامل ساختار داستانی اثر است.

نویسندگان نسل اول رمان های تاریخی (پیشاهنگان رمان تاریخی نویسی) از آنجا که در کار خویش نیت آموزشی دارند و تا حد زیادی برداشتشان از رمان تاریخی، کتابی است که حقایق و آموزه های تاریخی را در قالب داستان روایت می کند، غالباً «دوره های تاریخی» را موضوع کار خود قرار می دهند و نسبت به مستندسازی حقایق تاریخی توجه ویژه دارند. فی المثل، خسروی در مقدمه کوتاه خود بر شمس و طغرا، به این نکته اشاره می کند که این کتاب تاریخ مجملی است از وقایع بیست و چهار ساله فارس و زمان پادشاهی آیش خاتون، آخر اتابک از سلسله سلغریان و... موسی نثری همدانی نیز می نویسد که این بنده... به خیال افتادم که چند جلد (ژمن) تاریخی تألیف نمایم که یک دوره تاریخ در ضمن آنها مندرج بوده و برای عموم هموطنان مفید باشد... نویسنده داستان باستان

نیز در مقدمه مفید خود می نویسد: «ما باید امروزه حاجیات (؟) را بر کمالیات ترجیح دهیم و عوض ترجمه افسانه های خارجه، داستان های سودمند در موضوع ایران بنویسیم و نکات اخلاقی و اجتماعی را در ضمن افسانه های شیرین گوشزد هموطنان عزیز خودمان کنیم.»

از این مقدمه ها و محتوای رمان های مذکور به خوبی پیداست که نویسندگان آنها، آشکارا قصد آموزش تاریخ و اخلاق و اجتماعیات را دارند و جہات داستانی این آثار برای آنها، در مرتبه دوم قرار دارد. این بینش تعلیم مدار و اصلاح طلبانه، گرچه در رمان های تاریخی دوره بعد نیز تا حدی دیده می شود اما چندان چشم گیر نیست.

دوره دوم رمان تاریخی نویسی در ایران، فاصله بیست ساله ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ را در بر می گیرد. در این تقسیم بندی، از یک طرف سال های آغازین حاکمیت پهلوی مدنظر است که در فراهم آمدن زمینه های رشد و شکوفایی این پدیده نوین ادبی بی تأثیر نیست و از سوی دیگر به سال های پایانی حکومت رضاخان نظر داریم که این بار نیز در کاهش رونق بازار رمان تاریخی نویسی تأثیرگذار است. در این دوره که از لحاظ کمی و احیاناً از لحاظ کیفی دوره رواج رمان تاریخی فارسی نام دارد، قریب به بیست عنوان رمان تاریخی نوشته می شود.

نخستین رمان تاریخی این دوره محمود افغان در راه اصفهان^{۳۷} نام دارد که حسین سخنیار متخلص به مسرور (۱۲۶۷ - ۱۳۴۷) آن را در سال ۱۳۰۰ نوشته و در مجله نوبهار چاپ کرده است. عبدالحسین صنعتی زاده، دومین رمان تاریخی خود را با عنوان داستان مانی نقاش در سال ۱۳۰۵ می نویسد. وی در این اثر، ضمن بازگو کردن داستان زندگی مانی، شرحی از حکومت شاپور ساسانی و غلبه او بر روم را بیان می کند. دو سال پس از این، حیدرعلی کمالی (۱۲۴۸ - ۱۳۱۵) شاعر و نویسنده روشنفکر عصر، رمان تاریخی مظالم ترکان خاتون (۱۳۰۷) را درباره حکومت رو به زوال سلطان محمد خوارزمشاه و غلبه مغولان بر ایران به رشته تحریر می کشد. عروس مدی، رمان تاریخی دیگری است که عباس آریان پور کاشانی (۱۲۸۵ - ۱۳۶۳) آن را در سال ۱۳۰۸ چاپ می کند.^{۳۸} حیدرعلی کمالی در سال ۱۳۰۹، دومین رمان تاریخی کوتاه خود را با عنوان لازیکا، به تاریخ عصر ساسانی اختصاص می دهد و تا حدی با دید انتقادی به بررسی نقش موبدان زردشتی در دستگاه حکومت ساسانی می پردازد. علی اصغر

رحیم زاده صفوی (۱۲۷۳ - ۱۳۳۸) داستان شهربانو (۱۳۱۰) را به مطالعه در سال های پایانی حکومت یزدگرد سوم و غلبه مسلمانان بر ایران و ستمکاری های دستگاه خلافت اموی اختصاص می دهد و در این کار، شیوه های تحلیلی در پیش می گیرد. در دلیران تنگستانی (۱۳۱۰) محمدحسین رکن زاده آدمیت (۱۲۷۷ - ۱۳۵۲) داستان مقاومت و جانفشانی مردم جنوب را در برابر نیروهای بیگانه انگلیسی روایت می کند. جنبه تاریخی و تحقیقی دو اثر اخیرالذکر بر جہات داستانی آنها غلبه دارد. حسینقلی میرزا سالور (۱۲۹۴ - ۱۳۶۸)، جفت پاک (۱۳۱۱) را به شرح و توصیف زندگی پدر و مادر فردوسی اختصاص می دهد. دو رمان تاریخی پهلوان زند و سلحشور در سال ۱۳۱۲ نوشته می شود. علی شیرازپور پرتو معروف به شین پرتو (۱۲۸۶ - ۱۳۷۶) در پهلوان زند، شرحی از سال های پایانی حکومت زندیه و غلبه اغامحمدخان قاجار بر لطفعلی را بازگو می کند. صنعتی زاده کرمانی نیز در سلحشور، سومین رمان تاریخی خود، چگونگی روی کار آمدن اردشیر بابکان و مقابله او با دشمنان خارجی را شرح می دهد، علی محمد آزاد همدانی (۱۲۶۰ - ۱۳۲۴) رمان عشق و ادب (۱۳۱۳) را مقارن برگزاری کنگره بزرگداشت یک هزارمین سال تولد فردوسی، درباره فردوسی و اقربان او که خیزشی فرهنگی را علیه دستگاه خلافت عباسی آغاز کرده بودند می نویسد. یحیی قریب نیز رمان تاریخی خود را با عنوان یعقوب بن لیث در سال ۱۳۱۴ رقم می زند. حبیب یغمایی (۱۲۸۰ - ۱۳۶۳) هم در همین سال، در رمان دخمه ارغون از یک سو به جنگ های صلیبی و از سوی دیگر به تاریخ عصر ایلخانان مغول و نیز عصر حکومت فتحعلی شاه قاجار می پردازد و به نوعی این سه مقطع تاریخی را به مدد داستان به هم ربط می دهد. در سال ۱۳۱۶، زین العابدین رهنما (۱۲۷۲ - ۱۳۶۸) رمان تاریخی پیامبر را رقم می زند و نخستین بار در بیروت به چاپ می رساند. ظاهراً در طی همین سال ها، محمدعلی خلیلی، دختر کورش را درباره نحوه روی کار آمدن داریوش هخامنشی می نویسد. محتوای این اثر، علاوه بر موضوع شباهت غربی با رمان در راه نجات میهن علی جلایی که در سال ۱۳۲۱ نوشته شده است دارد. خلیلی رمان تاریخی دیگر خود را با عنوان بانوی نیل یا فتح مصر، در سال ۱۳۱۷ رقم می زند و در آن از وقایع سلطنت کمبوجیه پسر کورش و فتح مصر به دست او سخن می گوید. محمدرضا خلیلی عراقی (متولد ۱۲۹۴ ش) رمان تاریخی بانوی زندانی یا شراره های عشق

میهن را در سال ۱۳۱۸ پیرامون فتوحات کورش کبیر به رشته تحریر می‌کشد و بالاخره زین‌العابدین مؤتمن (۱۲۹۳ - ۱۳۶۸) آشیانه عقاب را که ظاهراً در سال ۱۳۱۴ نوشته بود، به سال ۱۳۱۸ به چاپ می‌رساند.

این دوره تقریباً بیست ساله را در بررسی جریان رمان تاریخی‌نویسی در ایران، باید عصر رشد و شکوفایی کمی و تا حدی کیفی این نوع ادبی به شمار آورد. از نظر کمی، بیشترین تعداد رمان‌های تاریخی فارسی (قریب به بیست عنوان) در این دوره نوشته می‌شود. همچنین در این دوره، رمان‌های خوش‌ساخت‌تر و عمیق‌تری نسبت به دوره قبل نظیر آثار حیدرعلی کمالی، صنعتی‌زاده کرمانی^{۴۹} و رحیم‌زاده صفوی پا به عرصه وجود می‌نهد. علاوه بر این، در این دوره، گونه‌ای رمان تاریخی نوشته می‌شود که به جای پرداختن به ادوار تاریخی، اشخاص و قهرمانان و یا یک حادثه عمده تاریخی را موضوع کار خود قرار می‌دهد. پیداست که در این عصر، تحولی کیفی در محتوای رمان‌های تاریخی به وقوع پیوسته است بدین معنی که چون آثار خلق شده در این دوره، قهرمان یا حادثه‌ای تاریخی را می‌پروارند چندان به ابعاد آموزشی آنها توجه نمی‌کنند و به همین دلیل، رمان تاریخی از شکل نخستین خود فاصله می‌گیرد و تا حدی رنگ و لعاب

داستانی می‌یابد. در آثار این دوره، دیگر از مقدمه‌هایی که در رمان‌های تاریخی نسل اول دیده می‌شد و نویسندگان در آنها به توجیه ابعاد آموزشی آثار خود می‌پرداختند و گاه منابع و مآخذ کار خود را نیز تعیین می‌کردند کمتر اثری دیده می‌شود. حتی نویسنده‌ای مورخ چون رحیم‌زاده صفوی که سخت پایبند صحت حقایق تاریخی اثر خویش است و در نخستین چاپ داستان شهریانو، مآخذ و مستندات خود را هم ارائه می‌دهد، در چاپ دوم و زمانی که می‌خواهد کتاب را به شکل مستقل چاپ کند، این شیوه را ترک می‌گوید و متذکر می‌شود که رعایت چنین شیوه‌ای متناسب بیان داستانی نیست.

از سوی دیگر، برخی از نویسندگان این عصر می‌کوشند تا به جوهر تاریخ و درک صحیح آن دست یابند. از این گروه می‌توان به حیدرعلی کمالی در دو رمان تاریخی مظلّم ترکان خاتون و لازیکا و تا حدی به رحیم‌زاده صفوی و صنعتی‌زاده کرمانی اشاره کرد. این نکته خود حاکی از تغییر نگرشی است که بر اثر برخورد با غرب بخصوص اروپا و در مقولاتی چون تاریخ ایجاد شده است.

کمالی در طی عباراتی کوتاه در مقدمه چاپ نخست، نگرش خود را نسبت به فن تاریخ و جوهر آن

بازگو می‌کند و می‌گوید:

«اگر مورخین که تاریخ واقعات ایران را نوشته‌اند اندکی هم داخل در اخلاقی و اوضاع اجتماعی شده و علل انهدام یا زوال سلطنت‌ها را و همچنین فلسفه تأسیس و ایجاد حکومت‌ها را در روح جامعه جستجو می‌کردند هم مردم به ضرر و نفع خود بهتر پی برده و هم ما امروز برای بدست آوردن یک مطلب کوچک این همه در تاریکی نمی‌رفتیم.»

یکی دیگر از ویژگی‌های دوره دوم جریان رمان تاریخی‌نویسی، حضور معلمان، استادان، کارمندان دولتی و مردان سیاسی در عرصه تألیف رمان تاریخی است. نخستین دلیل این امر آن است که چون وسایل طبع و نشر کتاب به اندازه‌ای نبوده که گذران و زندگانی نویسندگان حرفه‌ای را تأمین کند ناچار نویسندگان، جزو جامعه معلمان، استادان، کارمندان دولتی و مردان سیاسی بودند که از راه‌های دیگر ارتزاق می‌کردند؛^{۴۰} حسین مسرور به تدریس اشتغال داشت؛ کمالی از سیاسیون عصر و نماینده دوره‌های نهم و دهم مجلس بود؛ آریان پور به ترجمه و تدریس اشتغال داشت. رحیم‌زاده مرد سیاست و روزنامه نگار بود؛ شین پرتو در وزارت امور خارجه کار می‌کرد؛ آزاد همدانی مدت‌ها رئیس فرهنگ کاشان و همدان و معلم تاریخ بود. حبیب یغمایی به تدریس و روزنامه‌نگاری اشتغال داشت؛ زین‌العابدین رهنما سمت وزارت داشت و... دلیل دیگر را باید در تحولی جستجو کرد که تا این زمان در فن تاریخ‌نگاری بروز کرده و لزوم تغییر در شیوه‌های آموزش و تدوین تاریخ را در نظر صاحب‌نظران ضروری ساخته است.

نکته ویژه‌ای که از حضور اقشار مذکور در جمع نویسندگان رمان‌های تاریخی و محتوای آثار آنان استنباط می‌شود، آن است که چون بسیاری از این نویسندگان، مناصب دولتی داشته و گاه خود جزو وابستگان یا حواشی دستگاه حکومت بوده‌اند خواسته یا ناخواسته در مسیر اهداف و خواست‌های حکومت وقت قرار گرفته‌اند. از این رو آثار قلمی ایشان بعضاً تا حدی دیدگاه‌های واپسگرایانه آنها را بازتاب می‌داد. فی‌المثل رحیم‌زاده صفوی در داستان شهریانو به ریشه‌یابی علل سقوط حکومت ساسانی می‌پردازد و برنایودی آن مویه می‌کند و خواهان تجدید حیات حکومت‌های سلطنتی است. آدمیت نیز در دلیران تنگستانی تمام آرزوها و آرمان‌های دست‌نیافتنی خود را در وجود رضاخان و در سایه حکومت او برآورده می‌یابد. صنعتی‌زاده کرمانی هم در داستان مانی نقاش و سلحشور، بر لزوم همدلی و

یاری همگان برای احیا و تداوم سلطنت تأکید می‌کند. دوره سوم جریان رمان تاریخی نویسی در ایران، (حدوداً از ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲) با بروز رکودی نسبی و پس از وقفه‌ای چند ساله در تألیف رمان تاریخی آغاز می‌شود. علی جلالی، نخستین رمان تاریخی این دوره را تحت عنوان در راه نجات میهن، در سال ۱۳۲۱ درباره خیانت مغان زرتشتی و روی کار آمدن داریوش کبیر می‌نویسد. صنعتی زاده کرمانی چهارمین رمان تاریخی خود (سیاهپوشان) را پیرامون زندگی ابومسلم خراسانی در سال ۱۳۲۳ رقم می‌زند. عشق ویداشاهی را اقبال یغمایی (۱۳۲۶ - ۱۲۹۵) در سال ۱۳۲۵ درباره نوریجهان و جهانگیر می‌نویسد. ناصر نجمی (؟ - ۱۳۰۳) ظاهراً نخستین رمان تاریخی خود را با عنوان عباس میرزا در سال ۱۳۲۶ به چاپ می‌رساند. اثر دیگر او با نام داستانهای تاریخی در سال ۱۳۲۷ نوشته می‌شود.^{۴۱} سالهای ۲۷ و ۲۸ و پس از آن، در دوره سوم، از اهمیت خاصی برخوردارند. در فاصله سالهای ۱۳۲۷ تا ۱۳۳۲ و پس از آن، رمان تاریخی فارسی غالباً برمدار پاورقی و ضمیمه نشریات عامه پسندی چون «تهران مصور»، «اطلاعات هفتگی»، «ترقی»، «خواندنیها»، «سپید و سیاه»، «امید»، «صبا» و... شکل می‌گیرد و از نظر تعداد نیز شمار رمانهای تاریخی رو به افزایش می‌نهد. حسین سخنیار (مسرور)، رمان تاریخی پر حجم و نسبتاً موفق ده نفر قزلباش را در پاورقی «روزنامه اطلاعات» سال ۱۳۲۷ به چاپ می‌رساند.^{۴۲} موضوع این رمان تاریخی ارزشمند، شرح و روایت اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران در عصر صفوی، بخصوص سالهای حکومت شاه اسماعیل و شاه طهماسب و شاه عباس صفوی است. عبدالرحیم همایونفرخ (۱۲۶۳ - ۱۳۳۸) نیز در سال ۱۳۲۸، خلاصه‌ای از رمان تاریخی هشتصد صفحه‌ای خود را با عنوان بابک و افشین بازنویسی و در پاورقی مجله «هوخ» سالهای ۱۳ و ۱۴ چاپ می‌کند و در این رمان کوتاه داستان زندگی افشین پارس را شرح می‌دهد.^{۴۳} ابراهیم زمانی آشتیانی (۱۳۶۸ - ۱۲۹۴)، پاورقی نویس زیر دست و پرکار نشریه «ترقی»، پنجه خونین را به سال ۱۳۲۷ درباره زندگی و حکومت شاه صفی صفوی می‌نگارد. شراره‌های خاموش شده، عنوان رمان

دیگری است که ناصرالدین شاه حسینی آن را در سال ۱۳۲۸ می‌نویسد و در آن به زندگی و عشق لطفعلی خان زند می‌پردازد. ابوالفضل دیکانفر، رمان تاریخی محمود و ایاز را در سال ۱۳۳۰ تألیف می‌کند. لطف الله ترقی، مدیر نشریه ترقی، خود نویسنده دیگری است که رمان تاریخی شبهای بغداد را درباره کشتار برمکیان و انتقام هواداران آنها از عباسیان در سال ۱۳۳۱ می‌نویسد. از این نویسنده، دو رمان عشقی - تاریخی دیگر با عناوین عشق‌بازهای ناصرالدین شاه و معصومه نیز در دست است که تاریخ دقیق چاپ آنها مشخص نیست اما این نکته را می‌دانیم که عشق‌بازهای ناصرالدین به صورت پاورقی در مجله ترقی به چاپ رسیده است. علی جلالی، اثر دیگر خود را با عنوان شبهای بابل، در سال ۱۳۳۱ به شکل دومین ضمیمه خواندنیها چاپ می‌کند. شین پرتو نیز دومین رمان تاریخی خود (قهرمان ایرانشهر) را درباره یعقوب لیث و قیام او در سال ۱۳۳۲ می‌نویسد و بالاخره آخرین رمانی که تا سال ۱۳۳۲ نوشته و در قالب کتاب مستقل عرضه می‌شود، قرآن اثر حسین سخنیار (مسرور) است که به نبرد لطفعلی خان با آغا محمدخان قاجار اختصاص دارد.

از ویژگیهای دیگر دوره سوم جریان رمان تاریخی نویسی، یکی آن است که بیشتر رمانهای تاریخی این عصر، به زندگی اشخاص تاریخی می‌پردازند: سیاهپوشان درباره ابومسلم خراسانی؛ بابک و افشین پیرامون زندگی افشین (خیزر پسر کاووس)؛ پنجه خونین درباره شاه صفی صفوی؛ شراره‌های خاموش شده و قرآن درباره لطفعلی خان زند؛ قهرمان ایرانشهر پیرامون زندگی یعقوب لیث صفاری و...

این مایه توجه نویسندگان به قهرمانان تاریخی حاکی از دو نوع نگرش است: نخست آنکه این نویسندگان، هنوز همچنان معتقد به تاریخ ساز بودن قهرمانان تاریخی هستند که باید برای نجات کشور برخیزند و در اصلاح جامعه بکوشند.

این نگرش، تا حد زیادی قابل پذیرش و برخاسته از وضعیت تأسف بار سیاسی، اجتماعی، اقتصادی ایران در روزگار پس از جنگ جهانی دوم و ناتوانی محمدرضا

پهلوی در تمشیت امور کشور است. و دیگر آنکه چون نویسندگان رمانهای تاریخی در ادوار پیشین به قدر کافی به دوره‌های تاریخی توجه کرده‌اند اینان شایسته می‌بینند که به زندگی اشخاص تاریخی بپردازند. این نویسندگان آگاهی دارند که عصر نگارش رمان تاریخی با اهداف آموزشی به سرآمده و اینک زمان آن رسیده است تا به رمان، از منظر یک اثر ادبی محض نگرسته شود از این رو، زندگی اشخاص تاریخی را دارای چنان زمینه و امکانی می‌یابند که می‌تواند جاذبه‌های داستانی اثر را افزایش دهد. کاربست این شگرد، تا حد زیادی زمینه ارتقای رمانهای تاریخی را به سطح یک اثر ادبی داستانی فراهم می‌سازد.

ویژگی دیگری که این دوره را از دوره‌های دیگر متمایز می‌کند حضور تعدادی نویسنده حرفه‌ای در عرصه رمان تاریخی است. در این دوره، بخصوص در سالهای پایانی دهه سی، بازار نشریات و مجلات هفتگی و ماهانه و نیز بازار کتاب تا حدی رونق می‌گیرد^{۴۴} و هر روز خوانندگان بیشتری به سراغ این آثار می‌آیند. از این رو، در این دوره، نوشتن داستان و چاپ آن در پاورقی مجلات و روزنامه‌ها و یا به صورت ضمیمه نشریات، می‌تواند برای صاحبان آن هم اجر مادی داشته باشد و هم شهرت کافی به ارمغان آورد. این عامل و انگیزه که در دوره‌های پیشین کم سابقه و تا حدی بی‌سابقه بوده است و به دلیل ناکافی بودن تکنولوژی چاپ نمی‌توانست در زندگی مادی نویسندگان هم تأثیری بگذارد، در این دوره، زمینه ظهور کسانی را فراهم ساخت که از راه نویسنده‌گی امرارمعاش می‌کردند. فی‌المثل نویسنده پرکار و نسبتاً توانایی چون ابراهیم زمانی آشتیانی^{۴۵} (۱۳۶۸ - ۱۲۹۴. ش) با نوشتن داستانهای مسلسل خود نه تنها از اجر مادی کافی بهره‌مند می‌شود که زمینه رونق بازار مجله «ترقی» و افزایش تیراژ آن را نیز فراهم می‌سازد و یا حسینقلی مستعان «ح. م. حمید» (؟ - ۱۲۸۳. ش) با چاپ آثار خود در مجله «تهران مصور» به رقابت با پاورقی نویس مجله «ترقی» برمی‌خیزد و مخاطبان فراوانی به چنگ می‌آورد.

مطالعه رمانهای تاریخی فارسی در فاصله سالهای ۱۲۸۴ تا ۱۳۳۲ نشان می‌دهد که این نوع ادبی بخوبی

توانسته است با تکیه زدن برمسند خود، در مسیر تحول و تکامل ساختاری، تکنیکی، سبکی و حتی محتوایی قرار گیرد. و در این عمر چهل - پنجاه ساله خود از شکل و فرم رمانسی دور شود و به هیات واقعی «رمان تاریخی» در آید.

همچنانکه پیشتر اشاره شد رمانهای تاریخی نسل اول، ترکیبی بوده‌اند از کتاب تاریخ به اضافه رمانسهای عاشقانه. بخشی از ساختار این آثار، از ماجراهای هیجان‌انگیز و تو در توی عاشقانه، سفرکردنها و خطرکردنهای عشاق برای رسیدن به معشوق حوادث و عناصر خارق‌العاده و نامعقول و بخشی دیگر، از درسها و آموزه‌های تاریخی، جغرافیایی، اخلاقی و احیاناً اجتماعی نویسندگان که در قالب مقدمه آغازین کتاب، پیش‌درآمد داستان در فصل نخست، توضیحات و اشارات و نقل قولهای میان‌متنی نویسنده (نظیر ابیات، مصراعها، مثلها و تمثیلهای ...) و ارائه توصیفات تاریخی، جغرافیایی و... تشکیل شده بود نظیر ساختاری که در سه رمان شمس و طغرا، عشق و سلطنت و داستان باستان دیده می‌شود.

این ساختار ناهمگون، اندک اندک در رمانهای تاریخی نسل دوم و سوم رو به تعدیل و تکامل می‌نهد: مقدمه‌های کوتاهی که نویسندگان رمانهای تاریخی نسل اول غالباً در تبیین اهداف آموزشی اثر خود

می‌نوشتند و در آن منابع و مأخذ موضوع کار خود را ذکر می‌کردند، از آغاز رمانها حذف می‌شود؛ تحلیلها و توضیحات تاریخی جغرافیایی نویسندگان که غالباً فصل نخست چنین آثاری را تشکیل می‌داد از میان می‌رود. از این رو، داستان رمانهای نسل دوم و سوم از سطر نخست آغاز می‌شود و بسرعت پیش می‌رود؛ نکته‌های پندآموز، اشارات حکیمانه و نقل قولهای میان‌متنی نویسندگان نسل اول رمانهای تاریخی که با ساختار و بافت روایی رمان تناسبی ندارد از متن رمانهای بعدی حذف می‌شود؛ در رمانهایی که به دوره دوم و سوم مربوط‌اند، دیگر، از توصیفات متنوع و طولانی مکانهای جغرافیایی، وقایع، حوادث و اشخاص تاریخی که صرف آموزش ارائه می‌شد، اثری برجای نمی‌ماند؛ همچنین ماجراهای شگفت‌انگیز و تو در توی عاشقانه و حوادث و عناصر نامعقول از این آثار رخت بر می‌بندد. جای دسیسه‌های متعدد عاشقانه رمانهای تاریخی اولیه را دسیسه‌های دیگری چون انتقام، کینه، حرص و آز، خیانت و... پر می‌کند. و بالاخره پرداختن به «دوره‌های تاریخی» در رمانهای اولیه تاریخی که با کتابهای تاریخ تناسب بیشتری دارد تا با یک اثر داستانی صرف، جای خود را به حوادث و اشخاص تاریخی می‌سپارد.

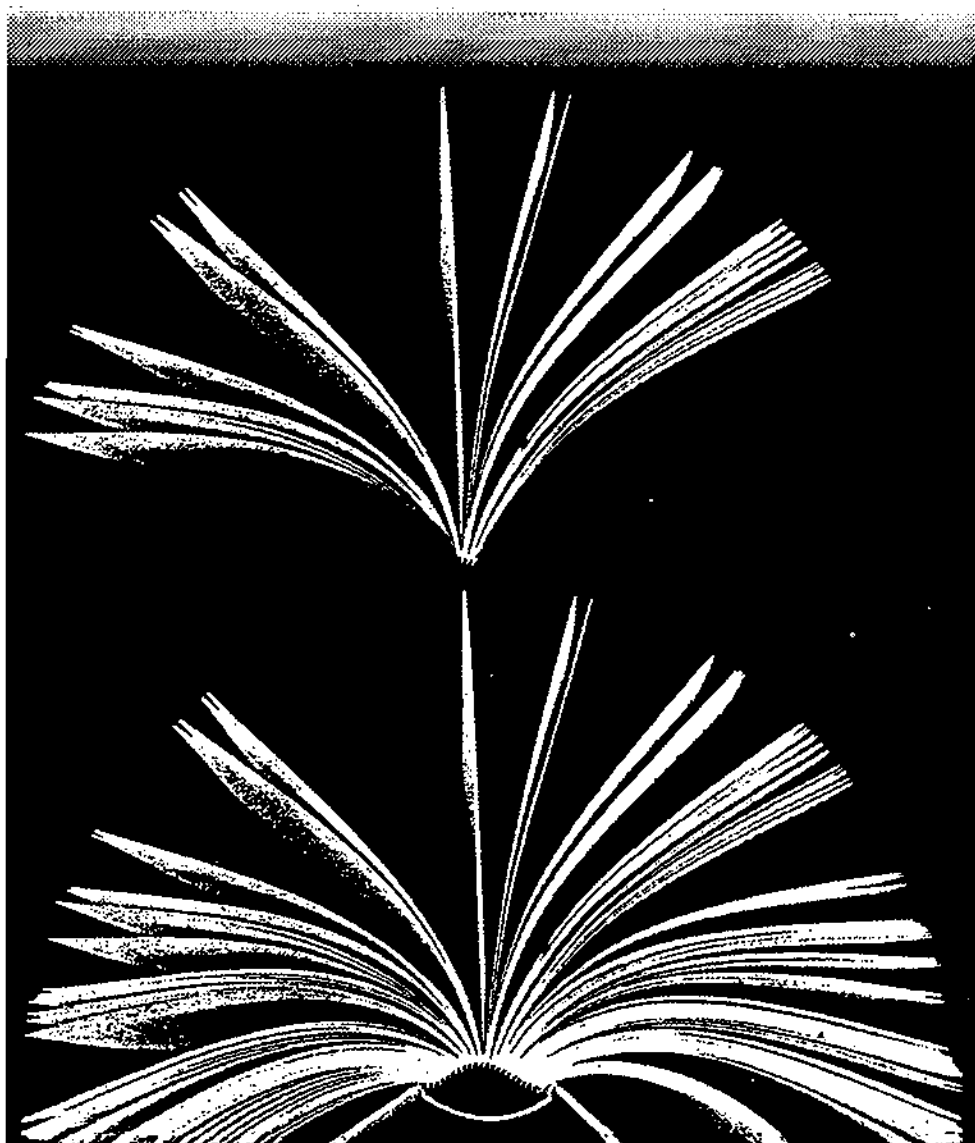
وقوع چنین تحولات ارزنده‌ای در ساختار رمان

تاریخی، حاکی از آن است که رمان تاریخی بتدریج از شکل رمانسی و جهات آموزشی خود، دور و تا حدی به ساختار ادبی و بافت هنری نزدیک شده است.

بررسی فنون داستان‌نویسی در رمانهای تاریخی نسل دوم و سوم نیز همین نکته را تأیید و تأکید می‌نماید: اشخاص اصلی رمانهای تاریخی اولیه را غالباً قهرمانان عاشق پیشه‌ای تشکیل می‌دادند که هیچ ویژگی منحصر به فردی آنها را از هم ممتاز نمی‌کرد از این رو به شکل غریبی به هم شباهت داشتند. همه آنها در یک نظر عاشق می‌شدند؛ با سوز و گداز روزگار می‌گذراندند؛ برای وصال می‌کوشیدند؛ به سرزمینهای دور دست سفر می‌کردند؛ با دشمنان می‌جنگیدند و بر همه آنها چیره می‌شدند و بالاخره با رفع همه موانع به معشوق دست می‌یافتند.

چنین است که می‌توان گفت نویسندگان رمانهای تاریخی اولیه بیشتر از آنکه شخصیت‌پردازی کنند قهرمان حماسی یا شوالیه عاشق پیشه پروراندند. این شیوه نامتناسب با جهان رمان، بتدریج در نمونه‌های بعدی دچار تحول می‌شود. اشخاص رمانها بتدریج رنگ و لعاب شخصیت داستانی به خود می‌گیرند و فردیت خود را تا حدی باز می‌یابند. مثال بارز چنین اشخاصی، لطفعلی خان است در پهلوان زند شین پرتو؛ فرشید موبد است در لازیکای کمالی و خسرو پرویز است در دام‌گستران صنعتی زاده. اینان بواقع شخصیهایی هستند با نقاط ضعف و قوت یک انسان عادی که گاهی شکست می‌خورند و گاه پیروز می‌شوند؛ محبت می‌کنند و کینه می‌ورزند...

خصیصه دیگری که نشانگر تحول تکنیکی در رمانهای تاریخی فارسی تواند بود استفاده شگردی رمان نویسان از دو عنصر داستانی «توصیف و گفتگو» است. «توصیف» و «گفتگو» که در نمونه‌های نخستین رمانهای تاریخی فارسی، در خدمت اهداف آموزشی نویسندگان قرار داشت و رمان نویسان، اطلاعات، تحلیلها و توضیحات تاریخی، دینی و اجتماعی خود را در این قالبها به مخاطبان القا می‌کردند. و یا بعضاً وظیفه آرایش بافت داستانی را برعهده داشت، در رمانهای تاریخی نسل دوم و سوم به ابزار و عنصری صرفاً داستانی بدل می‌شود. توصیفات به کار رفته در

این آثار عمدتاً وجهه کارکردی به خود می‌گیرند و ابزاری می‌شوند برای معرفی اشخاص داستان، پرداخت صحنه‌های داستان و فضا سازی متناسب با موقعیت در اماتیک اثر. این نکته خود، دلیلی است آشکار بر بروز تحول در به کارگیری تکنیکهای داستانی. به علاوه حذف توصیفات پر دامنه آموزشی در رمانهای تاریخی نسل دوم و سوم و جایگزین شدن حرکت داستانی به جای آن، خود نشانه دیگری است از این تحول.

«گفتگو» نیز که همچون توصیف در رمانهای تاریخی اولیه بار القای اطلاعات گوناگون و تحلیلهای تاریخی نویسنده را بر دوش می‌کشد و تا حدی در تصویر کردن حالات عاطفی عشاق موثر می‌افتاد، در آثار دوره‌های بعد، به عنوان عنصری داستانی نقش کارکردی بخود می‌گیرد. بدین ترتیب که غالباً حرکت شکل‌گیری داستان را سرعت می‌بخشد؛ در شناساندن منشی اشخاص به مخاطبان موثر می‌افتد؛ بخشی از روایت داستان را برعهده می‌گیرد و در ایجاد همخوانی بین جهان داستان و دنیای بیرون، تأثیر می‌گذارد. از این‌روست که می‌توان گفت عنصر «گفتگو» نیز در رمانهای تاریخی دوره دوم و سوم، به جایگاه داستانی خود به عنوان عنصری داستانی نزدیک شده است و این نکته نیز به جای خود، از تحول تکنیکی رمانهای تاریخی خبر می‌دهد.

در رمانهای تاریخی نسل دوم و سوم، به لحاظ محتوایی نیز تحولات چشمگیری نسبت به نمونه‌های اولیه آن مشاهده می‌شود. یکی از دلایل این امر، حضور و نقش آفرینی مردم عادی از طبقات مختلف اجتماع و عنصر «زن» در رمانهای تاریخی دوره‌های واپسین است. غالب اشخاص داستانی آثار اولیه را افراد دربار و اشراف و طبقات فوقانی اجتماع تشکیل می‌دهند که عمدتاً مدافع حقوق و پایبند آرمانهای طبقه اجتماعی خویش‌اند و هیچ‌گونه تغییر و تحولی را در ساختارهای زیربنایی جامعه تحمل نمی‌کنند. از این‌رو، می‌توان گفت جهان محتوایی رمانهای تاریخی اولیه جهان تک صدایی و حاکمیت از بالا است. در چنین آثاری، اگر هم بویی از اصلاح احساس شود، منظور اصلاحی است که باید از بالا اعمال گردد نه آنکه مردم عادی در آن نقشی داشته باشند. اما، رمان تاریخی نویسان دوره‌های بعد، زاویه دید خود را از طبقات بالای اجتماع به سمت مردم عادی تغییر دادند؛ خواستها و آرمانهای گروه‌های کثیری از مردم را نیز در نظر آوردند؛ آنها را تا حدی در تحولات اجتماعی دخالت دادند؛ حتی، عنصر «زن» را از بافت کاملاً سنتی و حقیر جامعه فئودالی بیرون کشیدند و وجهه و اعتباری اجتماعی بخشیدند. چنین تغییر نگرشی را در دام گستران، پنجه خونین و تا حدی در لازیکا می‌توان سراغ گرفت. در این آثار، مردم عادی دست کم به موازات طبقات بالای جامعه، نقش آفرینی

می‌کنند و بعضاً زمینه ساز تحولات اجتماعی عصر خود هستند.

به علاوه، رمانهای تاریخی نسل اول، همگی مبلغ دیدگاه ایرانی - ایرانی صاحبانشان هستند. در این چشم‌انداز، که از متون کلاسیک ادب فارسی نظیر شاهنامه فردوسی در رمانهای تاریخی راه یافته است، ایرانیان در همه صحنه‌ها و قراز و فرودهای داستان، نقش مثبت دارند و مظهر نیکی، شجاعت، انسانیت و حق‌مداری هستند. برعکس این گروه، ایرانیان‌اند که عمدتاً نقش ضد قهرمان داستانها را برعهده دارند و اغلب صفات پست، در اینان یافت می‌شود. پروراندن چنین اندیشه‌ای در رمانهای تاریخی اولیه، اگرچه جهات ناسیونالیستی این آثار را تقویت می‌کند، حس هویت‌طلبی و استقلال‌جویی ایرانیان را برمی‌انگیزد و با وضعیت بحرانی ایران در بنبوه جنگ جهانی اول همخوان است. و نیز، حکایت از ارتباط محتوایی این آثار با متون کلاسیک ادبیات فارسی دارد، از منظر داستان‌نویسی نقص عمده‌ای به شمار می‌رود. تقید نویسندگان به چنین نگرشی، بواقع مانع از آن است که آنان بتوانند به معنی دقیق کلمه شخصیت‌پردازی کنند. همچنان که گذشت آنان ناگزیرند اشخاص داستان خود را در یکی از این دوره جای دهند و بر همین اساس، شخصیت و منش افراد داستان را به شکلی کلیشه‌ای رقم بزنند. رعایت چنین شیوه‌ای، بیش از آنکه با تکنیکها و محتوای رمانهای امروزی همخوان باشد با داستان‌های حماسی و پهلوانی قدیم مطابقت دارد و پایبندی به چنین دیدگاهی، در نهایت به خلق یک اثر حماسی منجر می‌گردد و اشخاص داستانی را در سطح «پهلوان یا قهرمان حماسه» نگه می‌دارد.

این دیدگاه در رمانهای تاریخی نسل دوم به بعد بتدریج متحول می‌شود تا جایی که در آثاری چون دام گستران، لازیکا، پهلوان زند و پنجه خونین، دیگر چنین اندیشه و روشی به چشم نمی‌خورد. از این حیث نیز می‌توان گفت در رمانهای تاریخی نسل دوم و سوم از جهت محتوا نیز، تحولی، حاصل شده است.

مطالعه سبک رمانهای تاریخی فارسی و مقایسه آنها با هم، حکایت از آن دارد که در این آثار، به لحاظ سبکی نیز تحولی در خور توجه رخ داده است. رمانهای تاریخی شمس و طغرا، عشق و سلطنت، داستان باستان و دام گستران، همگی از جهت نحوی و واژگانی، کهنه‌گراییند؛ حضور فراوان واژگان کهنه فارسی و عربی، کاربرد ساختهای نحوی قدیم و پیچیده، آرایش مفرط نثر به آرایه‌های بدیعی لفظی و معنوی، ترکیب نامتجانس نثر با شعر و... مصادیقی از این کهنه‌گرایی به شمار می‌روند که علیرغم زیبایی، با بافت ساده روایی داستان‌های امروزی سنخیت چندانی ندارند.

هر چه از رمانهای تاریخی نسل اول فاصله

می‌گیریم، زبان داستانها رو به نوشدن می‌نهد؛ شمار واژگان کهنه فارسی و عربی کاهش می‌گیرد؛ ساختهای نحوی قدیمی و پیچیده بتدریج از زبان داستان خارج می‌شود؛ آرایش‌های بلاغی نثر داستانها رو به تعادل می‌نهد؛ مظاهر حشو در کلام همچون مترادفات، عبارات توضیحی، مثلها و تمثیلهای شعری از بافت داستان خارج می‌شود. از این‌روست که می‌توان گفت زبان داستانها به تناسب ساخت، محتوا و مخاطبان خود (عامه مردم) رو به سادگی، روانی و ایجاز نهاده است و نتیجه آنکه رمان تاریخی فارسی، در عمر نسبتاً کوتاه خود، در کنار تحولات ساختاری، تکنیکی و محتوایی، به لحاظ زبانی هم در مسیر تکامل قرار گرفته و بتدریج، به زبان روایی و شسته رفته داستانی دست یافته است.

پانوشتها:

۱- در این گفتار برآنیم تا رمان تاریخی فارسی را از سال پیدایش نخستین نمونه آن یعنی شمس و طغرا (۱۲۸۴) نگارش محمداقرا میرزا خسروی تا عصر رکود نسبی این نوع ادبی در فاصله سالهای آغازین دهه سی (۱۳۳۲) مورد بررسی و تحلیل قرار دهیم.

۲- رمان تاریخی (Historical Novel) روایت داستانی منثوری است که در آن، نویسنده به مدد تخیل خویش و به یاری شخصیتهای تاریخی و داستانی، به بازآفرینی حوادث، اشخاص و دوره‌های تاریخی می‌پردازد و در مسیر تحلیل حقایق تاریخی پیش می‌رود. غالباً در رمانهای تاریخی، عصر و دوره‌ای تصویر می‌شود که در آن دو عامل فرهنگی با هم در کشمکش‌اند و فرهنگی در حال مردن و فرهنگی در حال زادن است.

۳- برای اطلاع بیشتر در این زمینه، ر. ک: ایرانیان و اندیشه تجدد، جمشید بهنام، ص ۱۹ به بعد؛ از صبا تا نیما، یحیی آرین پور، ج ۱، ص ۲۵۲ به بعد؛ تاریخ مؤسسات تمدنی جدید در ایران، حسین مجیبی اردکانی، ج اول، ص ۲۴۵ به بعد.

۴- در بین رمانهای تاریخی فارسی، از هر دو نوع مذکور نمونه‌هایی وجود دارد. بدین معنی که برخی از نویسندگان دوره‌های افتخار و اشخاص ممتاز تاریخ گذشته را موضوع اثر خود قرار می‌دهند و برخی دیگر، دوره‌های شکست و احیاناً ناموجه تاریخی را. از این نمونه‌ها در طی همین گفتار سخن به میان خواهد آمد.

۵- ساخت رمان، میور ادوین، ترجمه فریدون بدره‌ای، ۱۳۷۳، ص ۶۵ به بعد.

6- Dictionary of World Literary terms. Joseph. T. Shipley. 1970. P.218.

۷- رمان چیست؟ (مجموعه مقالات)، ترجمه محسن سلیمانی، ۱۳۷۴، ص ۳۳ به بعد.

۸- خسروی محمداقرا میرزا، شمس و طغرا (۳ جلد) چاپ سوم، انتشارات معرفت، ۱۳۴۳، ۵۶۶ صفحه.

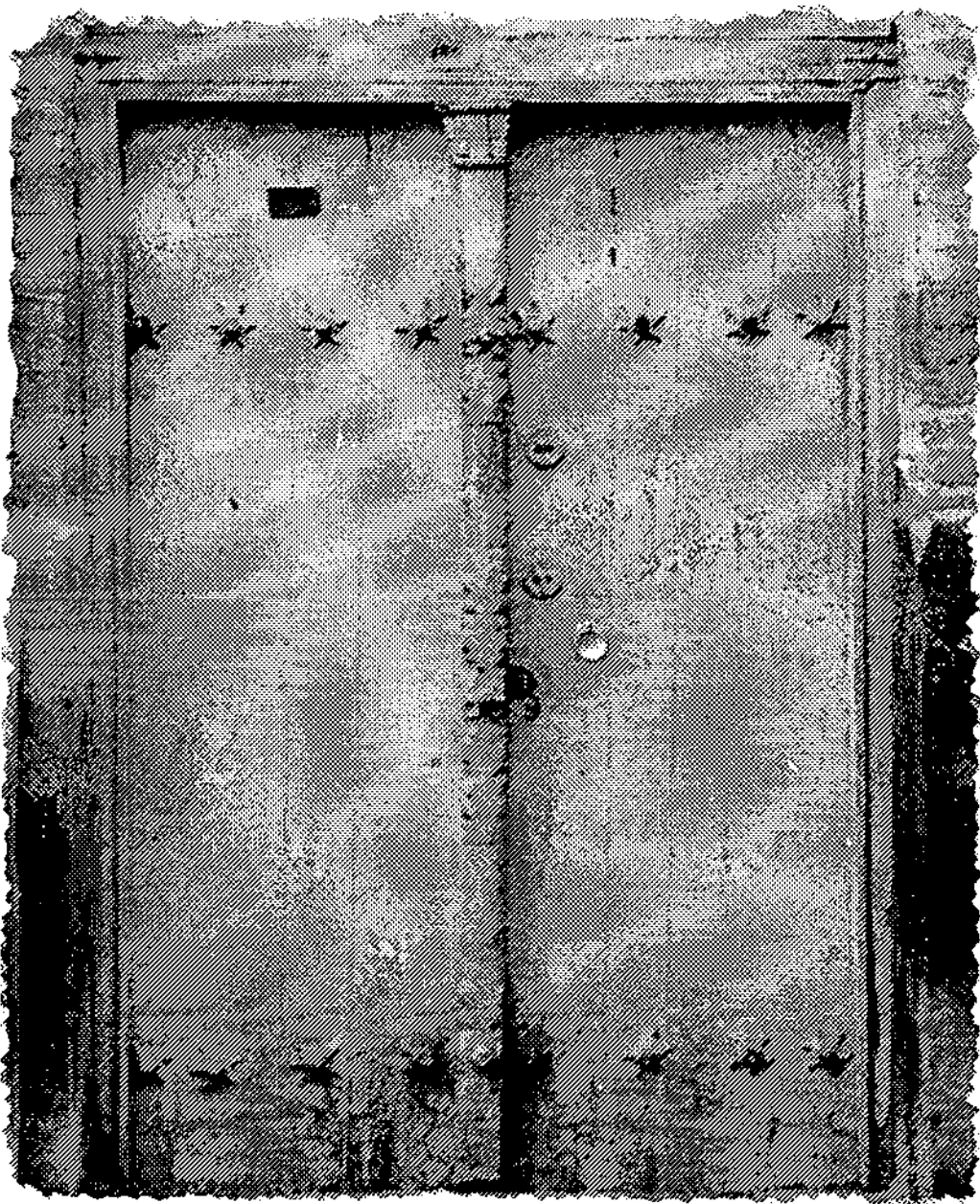
۹- نثری همدانی موسی، عشق و سلطنت یا فتوحات کورش کبیر (۳ جلد در یک مجلد)، چاپ اول، بی‌نا، ۱۳۹۵، ۵۰۶ صفحه.

۱۰- بدیع محمدحسن‌خان، داستان باستان یا

- سرگذشت کورش، بی‌نا، ۱۳۹۹، ۲۳۸ صفحه.
- ۱۱- صنعتی‌زاده کرمانی عبدالحسین، دام‌گستران یا انتقام‌خواهان مزدک (۲ جلد)، بی‌نا، ۱۳۰۰، ۲۴۵ صفحه.
- ۱۲- رحیم‌زاده صفوی علی‌اصغر، داستان شهربانو (۳ جلد)، بی‌نا، ۱۳۱۰، ۶۳۷ صفحه.
- ۱۳- شیرازپورپرتو علی، پهلوان زند، بی‌نا، ۱۳۱۲، ۱۰۲ صفحه.
- ۱۴- مؤتمن زین‌العابدین، آشیانه عقاب، چاپ ششم، بنگاه مطبوعاتی افشاری، ۱۳۶۲، ۹۰۰ صفحه.
- ۱۵- صنعتی‌زاده کرمانی عبدالحسین، سلحشور، کتابخانه اقبال، تهران، ۱۳۱۲، ۲۱۲ صفحه.
- ۱۶- صنعتی‌زاده کرمانی عبدالحسین، سیاهپوشان، بنگاه معرفت، تهران، ۱۳۲۳، ۱۸۸ صفحه.
- ۱۷- همایونفرخ عبدالرحیم، داستان تاریخی بابک و افشین، بی‌نا، ۱۳۲۷، ۷۷ صفحه.
- ۱۸- سالور حسینی میرزا، جفت پاک، بی‌نا، ۱۳۱۱، ۴۲۴ صفحه.
- ۱۹- آزاد همدانی علی‌محمدخان، عشق و ادب یا سرگذشت حکیم ابوالقاسم فردوسی، بی‌نا، ۱۳۱۳.
- ۲۰- صنعتی‌زاده کرمانی عبدالحسین، داستان مانی نقاش، مطبعة شوری، ۱۳۰۵، ۱۱۶ صفحه.
- ۲۱- زمانی‌آشتیانی ابراهیم، پنجه خونین، بی‌نا، ۱۳۲۸.

- ۲۲- شیرازپورپرتو علی، قهرمان ایرانشهر، چاپخانه خرمی، ۱۳۲۲، ۱۶۴ صفحه.
- ۲۳- سنخیار (مسرور) حسین، قرآن، بی‌نا، ۱۳۲۲، ۱۷۶ صفحه.
- ۲۴- شاه‌حسینی ناصرالدین، شراره‌های خاموش شده، بنگاه مطبوعاتی امروز، ۱۳۲۸، ۱۱۹ صفحه.
- ۲۵- دیکانفر ابوالفضل، محمود و ایاز، بی‌نا، ۱۳۳۰، ۱۴۴ صفحه.
- ۲۶- کمالی اصفهانی حیدرعلی، مظالم ترکان خاتون، بی‌نا، ۱۳۰۷، ۴۳ صفحه.
- ۲۷- کمالی اصفهانی حیدرعلی، لازیکا، بی‌نا، ۱۳۰۹، ۱۶۶ صفحه.
- ۲۸- رکن‌زاده آدمیت محمدحسین، دلیران تنگستانی، مطبعة سروش، ۱۳۱۰، ۱۲۷ صفحه.
- ۲۹- خلیلی محمدرضا، بانوی زندانی، بنگاه افشاری، ۱۳۱۹، ۸۸ صفحه.
- ۳۰- جلای علی، در راه نجات میهن، بی‌نا، ۱۳۲۱، ۱۳۲ صفحه.
- ۳۱- جلای علی، شبهای بابل، انتشارات بنگاه، ۱۳۳۱.
- ۳۲- مجموعه آثار بلینسکی، مسکو، ۱۹۵۳، ج اول، ص ۱۹۱، (به نقل از «یک داستان ارزنده تاریخی» غیاث‌الدین قادراف، مجله پیام نوین، دوره دهم، سال ۱۳۵۱، ش ۱، ص ۱۰۱).

- ۳۳- یغمایی حبیب، دخمه ارغون، چاپ دوم، بی‌نا، ۱۳۱۴، ۷۷ صفحه.
- ۳۴- فاصله سال‌های ۱۲۸۴ (سال تألیف نخستین رمان تاریخی فارسی) تا ۱۳۰۰ شمسی را که رمان‌های تاریخی اولیه فارسی در این سال‌ها شکل می‌گیرند، دوره اول یا دوره ظهور رمان تاریخی نامگذاری کرده‌ایم. از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ شمسی را که رمان‌های تاریخی فارسی از نظر کمی و تا حدی کیفی، در این فاصله رونق می‌گیرند دوره دوم یا دوره رشد و شکوفایی رمان تاریخی فارسی خوانده‌ایم و بالاخره، فاصله سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ شمسی را که رمان تاریخی فارسی از شکل و شمایل اولیه خود فاصله می‌گیرد و تا حدی از تک و تاز می‌افتد و از نظر محتوایی و عقیدتی، تغییر می‌یابد، دوره رکود نسبی یا تغییر مسیر رمان تاریخی فارسی نامیده‌ایم.
- ۳۵- خسروی در مقدمه کوتاه خود بر شمس و طغرا می‌نویسد: «... در سنه ۱۳۲۵ هجری در موقعی که شهر کرمانشاه وطن او [مؤلف] به واسطه تهاجم اغراض فاسده و تراکم شرور و فتن و تطاول اشرار و اوپاش به کلی منقلب و مضطرب گشته و باب قتل و غارت و هتک ناموس در آن مفتوح و راه آسایش وصول مال و جان و آبرو از آن مسدود آمده (قراراً من الفتته) عیالات خود را برداشته به یکی از دهات دور از شهر رفته در نهایت ملالت و افسوس به حال وطن عزیز و آبناء وطن خود به سر می‌برد. چون زمان آن مهاجرت به دراز کشید و از نداشتن مونس و دمساز و اسباب اشتغال خاطر او را جان به لب رسید ناچار به تألیف و تصنیف این کتاب پرداخت.
- ۳۶- یدایش رمان فارسی، کریستف بالایی، انتشارات معین، انجمن ایران‌شناسی فرانسه، ۱۳۷۷، ص ۲۸۱.
- ۳۷- ظاهراً از این رمان، چاپ مستقلی به شکل کتاب صورت نگرفته است از این رو، دسترسی ما بدان ممکن نشد.
- ۳۸- از این رمان تاریخی نیز نسخه‌ای به دست نیامد.
- ۳۹- صنعتی‌زاده کرمانی در گروه نویسندگانی جای دارد که تقریباً در تمامی طول عمر جریان رمان تاریخی‌نویسی، قلم می‌زند و از این رو، در هر سه دوره مورد بحث ما، حضور دارد و از جهت تعدد و تنوع رمان‌های تاریخی‌ای که نوشته است رمان تاریخی‌نویس حرقه‌ای به شمار می‌رود.
- ۴۰- نقد و سیاحت (مجموعه مقالات)، محمد گلبن، توس، ۱۳۵۴، ص ۲۶۲.
- ۴۱- ناصرنجمی رمانهای تاریخی دیگری دارد که غالباً پس از سال ۱۳۲۲ تألیف و چاپ شده‌اند.
- ۴۲- این رمان در سال ۱۳۳۵ به صورت مستقل در پنج جلد به چاپ رسیده است.
- ۴۳- چنانکه از مقدمه رمان کوتاه بابک و افشین بر می‌آید، اصل آن حجمی حدود هشتصد صفحه داشته که مفقود گردیده است و نویسنده اثر موجود را به درخواست ناشر، برای بار دوم نوشته است.
- ۴۴- برای اطلاع بیشتر، رکن ادبیات نوین ایران، مقاله «مطبوعات ایران از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۶، ش. ل. پ. اول ساتن، ترجمه یعقوب آژند، تهران ۱۳۶۳، ص ۲۲۹ به بعد.
- ۴۵- فیلمنامه نویسی و نویسنده پر طرفدار پاورقیهای تاریخی مجله ترقی، مسؤول مجله ژاندارمری و مؤسس رادیو ژاندارمری و صاحب رمانهای تاریخی بی‌شمار از جمله عشق و انتقام، به سوی روم (۲ جلد)، خورشید تیسفون، دلشاد خاتون (۷ جلد)، زیبای مخوف (۷ جلد)، سلطانه جنگل (۱۱ جلد)، پنجه خونین و...

آخرین کتابی که بطور خاص به موضوع غزل فارسی اختصاص یافته، پیش روی ماست. در یک نگاه کلی صرف نظر از پاره‌ای شتابزدگی‌ها و اشتقاقی‌های زبانی و نگارشی، می‌توان کتاب را از زمره آثار نسبتاً مقبولی که تاکنون در باب غزل فارسی معاصر نوشته شده است به شمار آورد. مدارکار بر انصاف و بیطرفی است و مؤلف چندان مرعوب جریان‌های ادبی و شعری نبوده است، ضعف‌ها و کاستی‌های غزل معاصر را نسبتاً خوب شناسایی کرده و ارائه مصادیق و نمونه‌های گویا و روشن نشان از آشنایی قابل قبول وی با غزل معاصر دارد. تفکیک عناصر شعر از یکدیگر و نیز طبقه‌بندی‌های سبک‌شناختی و تاریخی کار او را در نقد و تحلیل و ارزیابی آسان‌تر کرده و تا حدودی این پژوهش را روشمند ساخته است. با عنایت به این ویژگی‌ها - که کتاب را درخور توجه اهل فن ساخته - نکاتی که به ذهن راقم این سطور به عنوان یک خواننده مشتاق رسیده است تقدیم مؤلف محترم می‌نمایم و چون می‌دانم که ایشان به جدّ به این کار پرداخته‌اند از نکته‌گیری خواننده جدّ خویش آزرده و دژم نخواهند شد انشاءالله.

و اینک چند نکته درباره این کتاب:

۱- تعریف غزل: از چنین کتابهایی انتظار می‌رود که حداقل مصطلحات و تعابیر کلیدی را تعریف و تبیین

کنند. و چون این کتاب به یک نوع ادبی واحد اختصاص دارد باید حدود و تعاریف مورد قبول مؤلف که معیارها و شاخص‌های آن ژانر ادبی را معین می‌کند روشن گردد.

در مقدمه نشانی از تعریف غزل نمی‌یابیم. سؤال ما از مؤلف درباره تعریفش از غزل زمانی جدی‌تر می‌شود که می‌بینیم دو اصطلاح «غزل نیمایی» و «غزلواره» را مطرح می‌کند و اشعار تغزلی و عاشقانه در قالب نیمایی را در شمار غزل فارسی می‌آورد. (صص ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۱) و باز در جای دیگر می‌گوید: «ما با شکل غزل به معنای عام آن سر و کار داریم و غزل هم غزل است؟!» (ص ۹۰) ظاهراً مراد از «معنای عام غزل» همان فرم غزل سنتی است. اما در ذیل بخش غزل‌نو از غزل نیمایی و غزلواره به عنوان قالب‌های تازه غزل فارسی (ص ۱۸۲) و قالب‌های انتزاعی غزل (ص ۹۱) یاد می‌کند. و تعریف دیگری از غزلواره نیز نقل می‌کند که «بعضی غزلواره را شعری می‌دانند که از جهت صوری (قالب) غزل باشد ولی برخوردار از محتوا، شیوه و شکل درونی شعرنو.» (ص ۱۸۳)

مؤلف در جای دیگر مستزاد را نیز در قلمرو غزل‌نو ذکر می‌کند. به این چند سطر توجه کنید:

«ما با شکل غزل به معنای عام آن سر و کار داریم و غزل هم غزل است. [!؟] شکل غزل در طی قرون متوالی کمتر دستخوش تغییر و تحول شده است. البته گذشته از مستزاد در قلمرو غزل‌نو به تجددهایی در شکل غزل - که به ظهور قالب‌های انتزاعی چون: غزل نیمایی و غزلواره انجامید - برمی‌خوریم...» (ص ۹۱)

نویسنده تعریف روشنی از غزل بدست نمی‌دهد.

اما از گفته‌های پراکنده داخل کتاب چنین برمی‌آید که محور اساسی غزل از دیدگاه ایشان، اشتغال بر عواطف و احساسات ظریف و طریف است. جوهره غزل در نگاه نویسنده عشق و شوریدگی و مغالزه و بیان احساسات و عواطف فردی است. براین اساس است که به غزل سیاسی اجتماعی عصر مشروطه سخت می‌تازد و آن را شعاری (ص ۲۱) عوام‌زده (ص ۲۱) فارغ از شعور عمیق شاعرانه (ص ۲۱) منحنی و مبتذل (ص ۲۲) می‌خواند، چرا که عواطف و احساسات عاشقانه در آن نیست. شاید «غزل‌های زاهدانه سعدی و سنایی، غزل‌های قلندری عطار و غزل‌های وعظ‌آمیز دیگر شاعران و غزل‌های آکنده از معانی بیگانه و باریک سبک هندی هم اگر در دوره معاصر رایج بودند کمتر از غزل مشروطه مورد انتقاد مؤلف واقع نمی‌شدند. بر مبنای این دیدگاه همه غزل‌های زهدآمیز، وعظ‌آمیز قلندری، حماسی، مضمونی و تصویری که در تاریخ تحول این ژانر ادبی با عنوان «غزل» در نوشته‌های مورخان ادبی و منتقدان مورد بحث قرار گرفته‌اند دیگر غزل به شمار نخواهند آمد. لاجرم «ژانر غزل» را باید از نو تعریف کرد و نویسنده «با شکل غزل به معنای عام آن» (ص ۹۰) سروکار ندارد، بلکه هر گونه شعری که مشتمل بر عواطف و احساسات محبت‌آمیز و ظرافت‌انگیز باشد غزل است خواه در قالب سنتی و خواه در قالب نیمایی یا سپید. از سویی انعکاس مفاهیم سیاسی اجتماعی در غزل را مناسب نمی‌بیند و از دیگر سو توجه به غزل عاشقانه اروتیک را موجب «فرورفتن جوانان در مه و محاق انفعال و بی‌خبری» می‌داند (ص ۱۳۴) و باز در

محمود فتوحی

زبان میهم در نقد غزل معاصر

جای دیگر می‌گوید «دستمایه اصلی شعرهای [حسین] متزوی تغزلات عاشقانه است و همین نکته حوزه مفاهیم و مضامین او را بسیار تنگ و محدود می‌کند» (ص ۲۰۵). و باز در غزل به جستجوی اندیشه‌های فلسفی - حکمی - تاریخی - اساطیری برمی‌خیزد (ص ۱۷۰). بالاخره معلوم نیست منتقد بر کدام صراط است، و از غزل چه انتظاری دارد. دیدگاه‌های تناقض‌آمیز ایشان خواننده را دچار سردرگمی می‌کند. و پیوسته از خود می‌پرسد: «غزل چیست و چه باید باشد؟» غزل عاشقانه یا غزل اجتماعی، یا غزل اندیشه و تفکر؟

۲- ذوق منتقد: یکی از مسائل بنیادی در بررسی و ارزیابی نقدها، شناسایی ابعاد ذوق منتقد است. نقد آثار هنری هر چند که از شیوه‌های علمی بهره‌گیرد، باز هم متأثر از ذوق و سلیقه منتقد است. اینکه کدامین ذوق در عرصه نقد، ذوق معیار محسوب می‌شود، از مباحث پرمناظره در قلمرو نظریه ادبی است. منتقد ما نیز در نقد و بررسی غزل معاصر فارسی ذوق و سلیقه خاصی دارد، سعی من هم این است که تصویری از این ذوق به دست بدهم. دکتر روزبه غزل سنتی را نمی‌پسندد آن را کلیشه‌ای و منحط می‌داند. انجمن‌ها و محافل ادبی سنتی را محافل واپسگرا می‌خواند. او حتی «بیتش آکادمیک» را غیرذوقی می‌شمارد (ص ۶۷) و از کلمه آکادمیک مفهوم سخره‌آمیزی اراده می‌کند، چنان که رولان بارت و یا ژورنالیست‌ها ذوق آکادمیک را کهنه‌گرا و خشک و بی‌روح معرفی می‌کنند. دکتر روزبه از شیفتگان نوگرایی در زبان است.

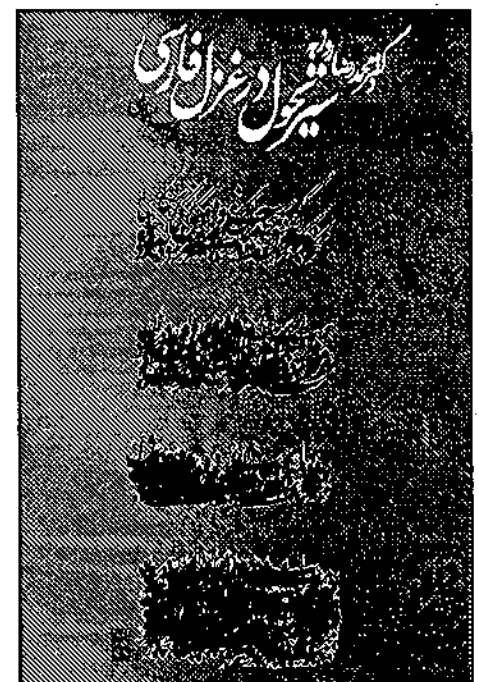
چندان که کاربرد زبان روزمره و پرهیز از صور کهنه و باستانی را به «سلامت زبان» تعبیر می‌کند (ص ۱۴۱ و ۱۴۲) و مزادش از «مدرنیزه کردن ساحتی از شکل غزل» (ص ۱۳۶)، نوگرایی زبانی و ایجاد «حادثه در زبان» است. او تا آنجا پیش می‌رود که کاربرد لغات و واژگان عربی نامأنوس مانند ابتهاج (دعا و زاری کردن) و عریش (کجاوه، خیمه) در شعر امیری فیروزکوهی را «نوعی ناهموازی و فقدان نزاکت» می‌شمارد. او از اصطلاح «سالم‌سازی زبان» (ص ۱۴۷) برای دعوت به نوگرایی در زبان غزل استفاده می‌کند و در سراسر کتاب تکیه بر سلامت زبان (در معنای امروزی بودن آن ص ۱۴۱) تازگی زبان (ص ۱۱۶، ۲۰۰)، نزدیک شدن به زبان محاوره، درگیری با زبان (ص ۲۰۵) جستجوی افق‌های نامکشف زبان، مواجهه با زبان و لایه‌های درونی آن، نشان از توجه بلیغ وی به زبان شعر دارد. این توجه تا حدی است که غلبه رویکرد فرمالیستی (صورت‌گرایانه) را در نقد او به وضوح نشان می‌دهد. او در قلمرو زبان، تازگی را در ورود زبان روزمره به شعر می‌داند. تا آنجا که «فصاحت و سختگی کلام» را در مقابل عاطفی شدن قرار می‌دهد (ص ۱۹۲). او «همزیستی مسالمت‌آمیز با زبان» را نمی‌پسندد (ص ۲۰۵) و چنان که اشاره کردم سلامت زبان را نوگرایی و پرهیز از بکارگیری عناصر سنتی و کلاسیک می‌داند، درباره غزل‌های سایه می‌گوید: «زبان غزل‌های سایه، عراقی، نرم آهنگ و روان است و اگر چه از سلامت زبان کامل [!] در آن نشانی نمی‌یابیم ولی کمتر دچار دست‌انداز و آشفتگی است» (ص ۱۹۰). جمله اخیر اگر

چه متناقض است اما اگر بدانیم که مراد منتقد از «سلامت زبان کامل» تازگی و امروزی‌بودن زبان است تناقض مرتفع می‌شود.

آنچه را «منطق غزلی» (ص ۵۴) می‌داند عبارت است از احساسات تغزلی، توصیفات عاشقانه، تجربه‌های عاطفی و معیار وی در نقد غزل بیشتر بر همین منطق غزل استوار است. اما در این میانه به جستجوی اندیشه‌های فلسفی و حکمی و تاریخی در غزل نیز می‌پردازد و «فقر اندیشه‌های بلند» (ص ۱۱۶) و خلأ تفکر (ص ۲۰۵) و فقدان اشراق‌های ذهنی (ص ۵۳ و ۲۱۳) را عیب غزل می‌داند.

۳- معیار نقد: علاوه بر هنجارگریزی، تازگی زبان، منطق غزل، و اندیشه‌های بلند که پیشتر ذکر کردیم، معیارهای متعدد دیگری از لابلای مطالب کتاب می‌توان استخراج کرد که مؤلف با استعانت از این معیارها به نقد غزل معاصر پرداخته است. فهرستی از این معیارها از این قرارند:

عسقم عاطفی (ص ۱۹۲) رقت حس و حال (ص ۱۲۸)، حس و تجربه درونی (ص ۱۱۸) ظاهراً منظور تجربه شخصی است، صمیمیت (ص ۱۹۲) دریافت‌های اشراقی (ص ۲۱۳) همسویی با احساسات نسل پرشتاب و نوجو (ص ۱۱۶) تشکل درونی (ص ۱۹۰) وحدت حس (ص ۱۹۰) وحدت فضا (ص ۱۹۰) نمادپروری و نمادین‌سازی زبان (ص ۲۱۲). براساس این معیارها منتقد غزل‌نو و غزل تصویری را مقبول‌ترین نوع غزل معاصر می‌داند و بخش عمده و اساسی کتاب خود را به آن اختصاص می‌دهد.

سیر تحول در غزل فارسی از مشروطه تا انقلاب

دکتر محمد رضا روزبه

انتشارات روزنه، چاپ اول: ۱۳۷۹

۴- اصطلاحات: آقای روزبه مانند اغلب منتقدان و محققان ادبیات فارسی، عنایتی به اصطلاحات ادبی ندارد. به همین دلیل زبان پژوهش او گاهی سخت گنگ و مبهم می شود. این ابهام گاه از واژگان نامأنوس، تعریف نشده و ترکیب های تازه ای ناشی می شود که در نشر کتاب آمده است: سبک گریزی (ص ۱۲۴، ۱۳۷) صوراندیشگی (ص ۱۶۴، ۳۶) نازکانگی (ص ۱۲۸) نمادینگی زبان (ص ۱۲۸) محتوازدگی (ص ۲۲۰) تصویرزدگی (ص ۱۶۴) ساختارزدایی از غزل (ص ۱۶۹) واقعاً روشن نیست که مراد از سبک گریزی، محتوازدگی و ساختارزدایی چیست؟

علاوه بر این منتقد به عنوان یک ادیب بلاغت شناس، اصطلاحات علم بلاغت را در معنای دقیقی بکار نمی برد: «نماد و نشانه و استعاره» را در معنی واحدی آورده است:

□ «نمادهایی هستند که شاعر از آنها با بیانی استعاری در جهت بیان مفاهیم صریح اجتماعی سود برده است.» (ص ۱۴۹)

□ «زبان شعر اصولاً نمادین و پر نشانه است اما نمادینگی زبان در عرصه شعر امروز پیچیدگی بیشتری دارد.» (ص ۱۲۸)

در علم زبان شناسی میان نشانه (Sign) با نماد (Symbole) و استعاره (Metaphor) تفاوت بسیار است. همچنین است اصطلاح «بافت» (Texture) که در کتاب گاه به معنای ساختار (Structure) آمده است: بافت قصیده وار و بافت قطعه وار (ص ۹۲) و گاه به معنای (Texture): بافت کلام (ص ۱۷۸) بافت کهنه (ص ۱۲۴) دو اصطلاح مدرن و مدرنیزه (ص ۲۲۰ و ۱۳۷) که غالباً در نقد ادبی و فلسفه جدید مفهومی بسیار گسترده دارد و ناظر بر نوعی نگرش متفاوت با نگرش سنتی است، اما مدرن در نوشته آقای دکتر روزبه به معنای تازه و تازگی آمده است.

۵- زبان نوشتار:

مسئله دیگری که آراء و نظرات انتقادی آقای روزبه را در هاله ای از ابهام فرو می برد زبان سست و نسخته نوشتار است که ظاهراً مولود شتابزدگی است.

نمونه ۱

«مشفق کاشانی از غزل پردازان سبک گریز و

موجی این دوران است.» (ص ۱۲۴) درباره گنگ بودن اصطلاح سبک گریز پیشتر سخن گفتیم، اما تعبیر «موجی»! بر ابهام این جمله می افزاید. واقعاً مراد از «موجی» در این جمله چیست؟! قطعاً مراد نویسنده معنای متداول در زبان محاوره بعد از جنگ نیست.

نمونه ۲

«در آثار پس از انقلاب او [سیمین بهبهانی] - خصوصاً در دشت ارژن - نوعی اندیشه اسطوره ای دیده می شود که در حد نمادینگی (۱) باقی می ماند و راه به ژرفایی نمی برد.» (ص ۲۰۳)

مراد از ماندن اندیشه اسطوره ای در حد نمادینگی چیست؟ قلمرو نماد به تعبیر اغلب منتقدان قلمرو باز و بیکرانه است همان چیزی که آقای روزبه از آن به ژرفا یاد می کنند. نماد و اسطوره قلمرو ژرف زبان و اندیشه اند و استعاره حوزه سطحی زبان، به تعبیر دیگر نماد و اسطوره صورت مادی اندیشه و ایده اند و معمولاً اساطیر و نمادهای آن از ژرفترین تجربیات فکری تخیلی بشر به حساب می آیند. معلوم نیست که مراد منتقد از این جمله چیست؟

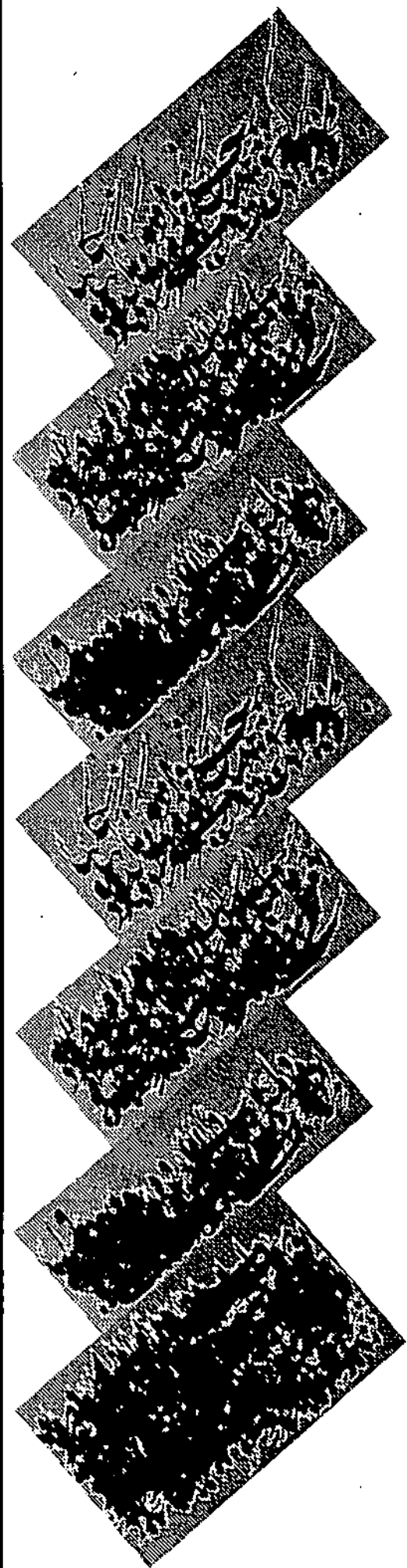
نمونه ۳

«شاعران این سبک [هندی] کوشیده اند تا به قول خواجه نصیرالدین طوسی [متوفای ۶۷۲] «هر چه غریب تر و مستبعد تر و لذیذ تر و مختل تر، سخن آورند.» (ص ۱۶) ضعف تالیف این سخن آن است که خواننده را به این گمان می افکند که خواجه نصیر درباره شعر عصر صفویه اظهار نظر کرده است.

نمونه ۴

«هنجارگریزی و آشنایی زدایی در زبان، خیال، شکل و... از تکنیک های لاینفک هنر امروز است. شعر نیز به عنوان زیر مجموعه هنری به نوبه خود در معرض این تکنیک ها قرار دارد.» (ص ۱۴۴)

بر این دو جمله به قول علمای علم خلاف سه این قلت می رود. ۱- هنجارگریزی و آشنایی زدایی صناعت لاینفک هنر به معنی عام در همه زمانهاست و به هنر امروز اختصاص ندارد. مدار تکامل و حرکت هنر بر ایجاد غرابت و بدعت می چرخیده و می چرخد. ۲- زبان عنصر

گزیده قصاید و غزل‌های عراقی

شرح و تدوین: شادروان دکتر سید محمود

طباطبائی اردکانی

انتشارات قطره، چاپ اول: ۱۳۷۹

گزیده قصاید و غزل‌های عراقی شرح و تدوین است بر اشعار «فخرالدین ابراهیم عراقی» از دکتر سید محمود طباطبائی اردکانی که به کوشش محمدعلی شاکری یکتا و ژامک طباطبائی اردکانی فراهم آمده است.

گردآورنده در پیشگفتار با استناد به منابعی چون نفحات الانس و اشعة اللمعات جامی مطالبی را درباره زندگی و احوال و آثار عراقی بیان کرده است. به زعم وی [عراقی] در سال ۶۱۰ هجری قمری در قریه‌ای به نام کومجان یا کمجان از نواحی همدان دیده به جهان گشوده، چنان که خود در اشعارش به نام این شهر یا ده اشاره کرده است:

جز عراقی که نیست امیدش

تا ببیند وصال کمجان را

یا:

یا صبا بوی سر زلف نگاری آورد

یا خود این بوی ز خاک خوش کمجان آید عراقی در شهر خود به یادگیری علوم و فنون مختلف همت گماشت و با داشتن خاندانی اهل علم و حکمت در هفده سالگی به جایی رسید که به قول نویسنده مقدمه دیوانش، بر جمله علوم از معقول و منقول مطلع شد و... در نبوغ و استعداد او سخن فراوان گفته‌اند از جمله اینکه در مدت نه ماه مجموع قرآن کریم را از حفظ کرده و به صوتی دلپذیر می‌خوانده و نیز دارای آن چنان تأثیر و قوت کلامی بود که مسلمانان را شیفته و مرید خود می‌کرد و غیر مسلمانان و جهود را به راه اسلام می‌کشانید. گردآورنده در این گزینش پس از آوردن هر شعر به شرح ابیات و واژگان دشوار آن پرداخته و به صنایع بدیعی موجود در هر بیت اشاره نموده است. در پایان نیز فهرست اعلام و آیات قرآن کریم گرد آمده است.

زنده یاد دکتر سید محمود طباطبائی اردکانی از استادان ادبیات فارسی دانشگاه علامه طباطبائی بود که سالها مدیریت گروه زبان و ادبیات فارسی را برعهده داشت. ایشان که منشاء خدمات فرهنگی و علمی بسیاری بود سرانجام در حین تدریس دار فانی را وداع گفت. تعدادی از آثار ایشان هنوز چاپ نشده که از آن جمله است فرهنگ گویش اردکان که امید است به زودی منتشر و در اختیار علاقمندان قرار بگیرد.

جان کلام نویسنده این است که شعر معاصر گرفتار «مرگ معنویت» و مغلوب حس گرایبی است، انسان جدید از معنویت تهی است و گرفتار تأثیرات فردی و سطحی از عینیات جهان. انسان جدید گرایشی به اسطوره و مذهب و عوالم معنوی ندارد. نویسنده در سراسر این مقاله ۵ صفحه‌ای به شرح این مسائل پرداخته است. که البته این مسائل امروزی‌اند و از ویژگی‌های زندگی و هنر مدرن. حال آنکه نویسنده عنوان مقاله را «بررسی ریشه‌های تاریخی فقر تفکر در شعر امروز» [و احتمالاً فارسی] گذاشته است. گذشته از اینکه ریشه‌های تاریخی مسأله مورد بحث قرار نمی‌گیرد اشاره چندانی هم به شعر امروز فارسی نمی‌شود. بحث‌های انتقادی فلسفه معاصر مطرح می‌شود دوران معاصر و اندیشه‌های علمی را نگاهش می‌کند و بطور ضمنی عصر اساطیری و فلسفه بدوی و ادراک تخیلی را می‌ستاید.

آنچه نویسنده آورده‌اند بیماری اندیشه و بحران تفکر در غرب است، و اما بیماری و فقر اندیشه در شعر معاصر ما از لونی دیگر است که بسیار با بحران اندیشه و تفکر غرب متفاوت است. آنها گرفتار فقر معنویت و غلبه بینش حسی و علمی‌اند و ما از فقر آگاهی و جهان‌نگری در رنجیم، ما هنوز درک و تجربه روشنی از تمدن جدید حاصل نکرده‌ایم، حتی بسیاری از قلمروهای مدنیت مدرن را نشناخته‌ایم، نه در شعر نه در رمان نه در سینما و نه در نقاشی. هنوز یک تجربه گروهی و قومی از مواجهه با تمدن در ادبیات و هنر ما منعکس نشده، شوک‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و علمی پیایی بر پیکره تمدن ما وارد می‌شود، و اشتغال به بومیات و بومیات ما را از کلان‌نگری و جهان‌نگری بازداشته و کمتر فراغتی حاصل شده تا به جهان و جهانیان بیندیشیم؛ هنوز به یکی از محرک‌های تمدن جدید پاسخ نداده که محرک دیگری از راه می‌رسد و هنوز موقعیت تازه‌ای از مدرنیسم را تجربه نکرده‌ایم که موقعیت تازه‌تری ما را مستحضر خویش می‌سازد و این از ویژگی‌های فرهنگ پیرو است. فقر اندیشه در شعر معاصر و کلاً هنر معاصر ایران ناشی از فقر آگاهی و فقر تفکر فلسفی و نهایتاً یکسان‌سازی اندیشه است.

هنر به معنای عام نیست بلکه فقط ماده یک نوع هنر است یعنی ادبیات. و همه هنرها زبانی نیستند بنابراین ذکر کلمه زبان در جمله نخست از لحاظ منطقی درست نیست. ۳- هنر در معرض این تکنیک‌ها قرار ندارد بلکه وقتی می‌گوییم «تکنیک‌های لاینفک» یعنی عناصر ذاتی. و هنجارگریزی و آشنایی‌زدایی، ذاتی هنرند نه عارض بر آن. نمونه‌هایی از این دست در این کتاب کم نیست. و نیز جملاتی که از حیث نگارشی بعضاً سست و یا نادرست است.

«شاعر کوشش داشته بین سنت‌ها و عناصر معمول و مرسوم شعر گذشته و پدیده‌ها و مضامین روزمره اجتماعی آشتی (آن هم یک آشتی اشتی‌ناپذیر!) برقرار کند» (ص ۲۴).

این غزل اندکی رنگ و بوی «سعدی‌وار» دارد (ص ۴۲).

«حاصل این بی‌بهرگی، نظم‌های پیوسته‌واری است که از او به جای مانده» (ص ۵۰). می‌دانیم که «وار» پسوند صفت‌ساز است و پیوسته خودبخود صفت هست. «این شاعران مذکور، هیچکدام عمیقاً از غزل ساختارزدایی نکردند و برخی ابتکارات و نوگردانی‌هایشان صرفاً در حیطه سطح زبان و خیال بود» (ص ۱۹۶ - ۱۹۷).

به هنگام مطالعه گاه فکر می‌کردم که مشغول خواندن متون فارسی‌نویسان شبه قاره‌ام، چه از این نوع دست‌اندازه‌های زبانی در نثر فارسی قرن یازده و دوازده شبه قاره کم نیست. گرچه برخی از آنها آن «اغلوطنه‌ها» را نوعی تصرف در زبان می‌دانستند و استادان فن مجاز به این تصرف بودند، اما متأسفانه امروز آفت ترجمه‌های بازاری و ضعف زبان رسانه‌ها دامن تحقیقات ادبی را نیز گرفته است. کاش آن دغدغه «سالم‌سازی زبان» (ص ۱۴۷) و تأکید بر سلامت زبان غزل که منتقد محترم در جای جای متن خود بر آن تأکید می‌کنند، در حیطه نثر فارسی نیز از یاد ایشان نرود.

در آخرین مقاله کتاب با عنوان «بررسی ریشه‌های تاریخی فقر تفکر در شعر امروز» نویسنده انگشت بر یکی از بیماری‌های عمده شعر معاصر گذاشته است.

از جمله رساله‌های منسوب به میرزا ملکم‌خان ناظم‌الدوله، رساله‌ای است که نام آن را در مجموعه‌های خطی، «سیاحی گوید»، «چهارچشمان» و «فرقه کج‌بینان» یاد کرده‌اند. این رساله انتقادی است تند از زبان و ادب فارسی و موضع ادیبان و درس‌خوانندگان سنتی روزگار قاجار. میرزا ملکم‌خان نویسنده‌ای چیره‌دست بود. نثری ساده و روان داشت که با معیارهای رایج روزگار او، تا اندازه‌ای عامیانه می‌نمود. اما نثر رساله «سیاحی گوید» به واژگان و اصطلاحات عربی آمیخته است، و از چیره‌دستی نویسنده خود در ادب فارسی و عربی حکایت می‌کند. بنابراین، اگر آن رساله ریخته قلم ملکم باشد، چه بسا که ادیبی متبحر او را در نوشتن آن متن انتقادی یاری کرده باشد. زیرا با آنکه میان نثر رساله «سیاحی گوید» و نثر ملکم تفاوت هست، رگه‌هایی از اندیشه ملکم، بویژه اعتقاد به ترقی‌پذیری انسان، در آن به چشم می‌آید، و نیز کمتر نویسنده‌ای را از آن روزگار می‌شناسیم که مانند ملکم در سنجش ایران و غرب، پیشرفت غرب را سنجۀ حق و باطل بداند، و نوجویی و نواندیشی را با این صراحت در برابر سنت قرار دهد.

غرض این گفتار بحث درباره نویسنده راستین رساله «سیاحی گوید» نیست. مقصود نشان دادن همانندی شگفتی‌آور آن رساله با قصه «فارسی شکر است» جمال‌زاده است. این همانندی تا بدان اندازه است که خواننده یا اندکی تأمل آن را در می‌یابد، و شاید چنین بیندیشد که نویسنده «فارسی شکر است» گوشه چشمی به رساله «سیاحی گوید» داشته است. اگر چنین باشد، باز نمی‌توان انکار کرد که از لحاظ اسلوب هنری و

فن داستان‌پردازی میان دو اثر تفاوت از زمین تا آسمان است. جمال‌زاده نویسنده‌ای زبردست؛ با تخیل قوی و آشنا به تم قصه‌نویسی نوست، اما ملکم (اگر نویسنده «سیاحی گوید» را ملکم بدانیم) اگر چه در پرداختن گفتارها و رساله‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی چیره‌دست است، در قصه‌نویسی خام‌دستی نشان می‌دهد، و در تجسم راستین شخصیت‌ها و پردازش صحنه‌ها ناتوان است. این حقیقت را از داستان «نوم و یقظه» او نیک در می‌یابیم. سیاحی گوید، بدون انسجام درونی است، پاره‌مییانی آن با دو پاره دیگر پیوند ندارد، نثر آن یکدست نیست و از ذوق و لطافت ادبی بی‌بهره است. با این حال، شاید نخستین نقد جدی باشد که ادب فارسی روزگار قاجار را بی‌باکانه ریشخند می‌کند. نقدی است زیرکانه بر بریدگی زبان درس‌خوانندگان از زبان مردم گوی و برزن، و داستانی است تلخ و پرمعنی از خالی شدن زبان و ادب فارسی از درونه معنایی آن، و نشان می‌دهد که چگونه خویگر شدن با مطالب و مفاهیمی که با نیاز راستین جامعه پیوندی ندارد، و دور شدن از جوش و خروش زندگی واقعی، به لکنت و گنگی می‌انجامد.

اینک قیاس آن دو متن:

۱. سیاحی گوید

«سیاحی گوید» در سه پاره نوشته شده، اما پاره میانی آن از روند موضوع بیرون می‌شود و ما نیز در این گفتار آن را نادیده می‌انگاریم و چکیده پاره‌های نخست و سوم را پس از مقدماتی به روش پرسش و پاسخ می‌آوریم. در مورد «فارسی شکر است» نیز تا حدی همین روش را به کار می‌بندیم تا دریافت همانندی دونوشته بر خواننده آسان گردد.

در پاره اول، گزارشگر داستان که سیاحی فرنگی است، به راهنمایی و همراه دوستی به میان «چند فرقه غریبه» می‌رود که «همه از طایفه کج‌بینان» اند. اینان

هر یک به نوعی دیوانگی دچارند. «بعضی خواسته‌اند امراض ابدانی را به احکام استجهله رفع کنند». بعضی می‌کوشند که سرنوشت مردم را از قرآن کواکب معلوم کنند، و جمعی معتقدند که زبان نه برای ادای مطلب که برای ترتیب سجع و قافیه و تزیین وقت است. آنان در گفتن و نوشتن در پی بیان روشن مطلب نیستند. وقت خود را صرف «الفاظ مغلطه» می‌کنند، و در «تعسر و تعقد کلام» چنان راه گزاف می‌پویند که به یاوه‌گویی دچار می‌آیند. مطلب هر چه نامفهوم‌تر باشد، در نظر آنان فصیح‌تر است. در توصیف نویسنده‌ای گویند: «خانه خراب اینقدر فصیح است که هیچ کس تألیفات او را نمی‌فهمد» و اگر حکیمی «مطالب عالی» را آسان و روشن بازگوید، گویند: «چندان فهم ندارد، به علت این که هر بی‌سوادی کتاب او را به آسانی می‌فهمد». در نوشته‌هایشان وجودها همه ذیجود است و مزاج‌ها همه وهاج. هر کس جاهش عالی است، ممکن نیست که جایگاهش رفیع نباشد. حتا در وقت و بایی می‌نوشتند: «رقیعه کریمه در احسن ازمنه واصل شد، و هیچ کس نمی‌پرسید: ای بی‌انصاف یاوه‌گو! احسن ازمنه که وقت و بایی باشد، اگر هوش کی خواهد بود؟»

در جمعی از این «طایفه کج‌بینان» بحثی در می‌گیرد: جوانی «هرزه درآورد و دیوانه صفت» از گوشه‌ای اعتراض می‌کند که با تباه کردن وقت خویش، خاطر دیگران را آزرده می‌کنید. مردم باید چه مایه زجر بکشند تا بفهمند چه نوع جفنگ بافته‌اید؟ هر کودنی که در لغت اندک تبعی داشته باشد، می‌تواند کلام را چنان مغلط و مبهم بگوید که هیچ ذهنی قادر به فهم آن نباشد. فصاحت و رای مغلط‌گویی است. «خسن انشاء در صفای خیالات و سهولت تفهم مطلب است، نه در ازدیاد تعسر عبارات». جوان توسن نقد را از عرصه ادب به میدان‌های دیگر می‌تازد. به راه و رسم‌های رایج میان درس‌خوانگان، و به شیوه نگرش آنان به مسائل

سیاحی گوید - فارسی شکر است

گوناگون خرده می‌گیرد. بر آنان می‌تازد که چرا اصول را کنار نهاده فروغ را چسبیده‌اند. و سرانجام می‌گوید: «آن چه انصاف است که بیست سال عمرم را در تحصیل لفظ تلف نمایم و عاقبت الامر در تفسیر یک سطر جفنگ، سه روز متحیر بمانم. شما که حکمای قدما را از هر جهت می‌پرستید، چرا در نوشتجات پیروی آنها نمی‌کنید؟ به هر مسئله اقوال آنها را شاهد می‌آورید، و در فن انشاء که فی الواقع استاد متأخران هستند، چرا خلاف قواعد ایشان را می‌نمائید؟ چه آنها بر وضوح و بر سهولت انشاء تأکید کرده‌اند، شما در تعسر و اغلاق کلام مبالغه می‌نمائید. در کل السنه، لغت تابع معنی است، و شما برخلاف اصول قوانین تحریر که مقبول کاملین جمیع طوایف است، خیالات خود را تابع لفظ کرده‌اید...»

جوان در سنجش اوضاع ایران با غرب پیشرفته می‌گوید: «طایفه چهار چشمی در عجایب صنایع و در تدبیر ملک بیش از طایفه کج‌بینان ترقی کرده‌اند.» طایفه چهار چشمی کنایه از مردمان غرب است. یکی از «طایفه کج‌بینان» که گزارشگر یا ستیاح‌فرنگی «جهلمند» ش می‌نامد، و نماینده فلسفیان روزگار است، اعتراض می‌کند و میان آن دو، گفتگویی درمی‌گیرد که نمایشی است از دو شیوه اندیشیدن، دو نگرش؛ یکی سنتی جزم‌اندیش و یکی پیشاهنگ نوجویی که دستاورد دانش و فناوری غرب، وی را در موضع حق قرار می‌دهد. آنان در گفتگو، دو شیوه سخن گفتن دارند.

جهلمند: تجلیس نفوس خصلت مبنی بر تثلیث نقوش ملت است، نه بر خصلت معارج ابداع و افتتاح تعطیل که به حکم اثما منکم و وجوهکم زایدات من القلیل الکثیر. برهان لاریبی است که ایشان ملعون کافرنند.

جوان: بلی ایشان کافرنند؛ اما اعتقاد بنده آن است که ایشان بعضی مطالب را به از شما فهمیده‌اند، و هم بهتر از شما حالی می‌نمایند. شما مدارج علوم را بر

اغلاق الفاظ قرار داده‌اید، و می‌خواهید جمیع دقائق فنون را به زور عین (کذا) بیان نمائید.

جهلمند: اثبات بقای روح، توقع ملوک و اقتراح سکوت مورث تسلسل مقادیر جهان است. چنانکه حکیم بلاتا کونش که انوار بلاد محیط و از فضلاء و تلامذه بقراطیسوس می‌باشد، در کتاب مستطاب خود می‌فرماید: «کل رایح مستأثر من الاجسام و کل اجسام مستأثر من الزوایح». پس به علت نزول عقول که ترکیب جسم را به انزواج ارواح مسلم دارد، جسم بسیط نتایج لطیفه را مقبول نگردد. پس معلوم شد که روح باقی و شما کافرید.

جوان: هر قدر هم روح باقی باشد و بنده کافر باشم، باز یقین بدانید که الفاظ مغلقه و اسامی چند حکیم غریبه، هرگز بر خیالات بی‌معنی شما چیزی نخواهد افزود، و در عالم هر چه بلاتا کونش و بقراطیسوس هست، جمع آورند، باز خیالات شما مضحک و نامفهوم خواهد ماند. زبان ملکی (= بومی) شما به جهت ادای هر نوع مطلب کافی است. اگر شما فی الواقع دارای علم بودید، هنر خود را در همین زبان ابراز می‌کردید، ولیکن مقصود شما تحصیل و تعلیم نیست، بلکه می‌خواهید به ظاهر علم، اسباب عوام‌فریبی را آرایش دهید. به این جهت است که همیشه طالب اغلاق کلام هستید.

جهلمند: جلنا هم علی‌الذین کفروا. عدد جسیم خدیعت فطرت و مکیدت طبیعت رموز بدایع نفس را مبرهن ساخته که احسن لغات، لغت شلاق است، و همچنین افضل مفصلات عوام مظهر بلاغت هادم الذات را در قیود جواد مرتسم و مشید نموده که ملل مغر بزمین جمیع علوم را از لمعان بحور فنون ما اقتباس کرده‌اند، و ایشان را بسی قرون و دهور باید از استغراق درکات جهل به استصعاد درجات عقل مستعد شوند.

جوان: به واسطه همین ادعاست که به این حد از فیض معرفت بی‌بهره مانده‌اید. غرور خود [پستندی،

شما] را از احوال سایر طوایف و از مراتب ترقی ایشان به کلی غافل دارد. شما علوم بشری را منحصر به چند جلد کتاب قدما ساخته‌اید، و چنان خیال می‌کنید که فوق آنچه گفته و نوشته‌اند، متصور نخواهد بود...

جوان در ادامه سخن، از ترقی‌پذیری ذاتی آدمی می‌گوید و بر حریف خود به خاطر واپس‌گرایی و پرهیز از دستاورد پیشرفت‌های تازه می‌تازد و حریف نیز با گفتن جمله‌هایی نامفهوم او را از مجلس می‌رانند.

پاره سوم رساله «سیاحی گوید» که قصه «فارسی شکر است» جمال‌زاده را بیشتر تداعی می‌کند، گفتگویی است میان تاجری که نزد کسی پولی به امانت نهاده و برای پس گرفتن آن مراجعه کرده است با شخص امانتدار. تاجر مردی است ساده‌دل که به زبان کوی و برزن سخن می‌گوید، و امانتدار از آن سنخ درس‌خواندگان سنتی است که زبانی پیچیده و نامفهوم به کار می‌برند.

اینک گفتگوی آن دو

تاجر: به سر مبارک شما اگر لازم نداشتم، اظهار آن مطلب را هرگز نمی‌کردم. وقتی که این پانصد تومان را نزد سرکار امانت گذاشتم، به هیچ‌وجه احتیاجی نداشتم، اما چندی است که اوضاع بنده زیاد پریشان شده است، و اگر این امانت را الان لطف نفرمائید، به کلی رسوا و تمام خواهیم شد.

امانتدار: استحصالی موارد که مثال مصباحی است از فروع معانی، بر تقطیع مقاصد عقبا تکوین نمی‌توان ساخت، زیرا که هر بسیط را صداعی و هر بصیر را مطلعی لامع واجب است.

تاجر: فرمایش همه مربوط و صحیح است، ولیکن بنده زیاد معطل هستم. بفرمائید امانت را بیاورند.

امانتدار: حاویان دیانت، اندفاع سوايح را از توایب قواید شمرده‌اند، و به فحوای المحروم راجع من الصلوات، همیشه تکذیب شهود بر معارف صوامع محامد بوده

حجت‌الله اصیل

است، والا چرا باید ارواح طبایع بر صواعق تحدید دهور منجمد و منقسم باشد؟

تاجر: آقا راستش این است، من این زبان را درست نمی‌فهمم. چند نفر منتظر هستند. حواسم پریشان است. می‌خواهم بروم. بفرمایید مرا مرخص کنند.

امانتدار: الکلام افضل من الکتوز الموانع. پس بر شما واجب است که رجم سفاکت را بر نجم سعادت مرجع سازند.

تاجر: آقای من! سرور من! بنده هزار کار دارم. من که نیامده‌ام مسائل حکمت را بشنوم مرا چرا اینقدر معطل می‌گذارید.

امانتدار: اعتقاد معارج در مطرح مدارج خلاف شروط ثوابت است و به حکم من اغتیب اموالکم فهو طالح الصالحون، رکوب شهر را در حوزه انضباط مکشوف ساخته‌اند که تجرد حقوق.

تاجر: چه می‌گویید ای مرد عزیز! از صبح تا به حال مرا معطل داشته‌اید که چه؟ امانت مردم را پس دادن این همه تفصیل نمی‌خواهد. زود بگو پول مرا بدهند بروم پی‌کارم.

امانتدار: من تشد علی الجهل و قد خدعت علی السهل. روایح نصایح را مستمع باش که حکما گفته‌اند... تاجر: تف بر قبر پدر هر چه حکیم است. این چه بازی است از برای من درآورده‌اید؟ مردم نیامده‌اند سخریه شما را بشنوند.

این گفتگو که با گفتگوی شخصیت‌های قصه «فارسی شکر است» همانندی شگفتی‌آوری دارد، تا اندازه‌ای «لحن» را در نوشته به کار می‌برد، و از روش ادبیات سنتی فاصله می‌گیرد، و از این دید، می‌توان گفت که پیش از دهخدا، و نه در حد او موفق، به این کار دست می‌زند. سرانجام گفتگو به مشاجره می‌کشد و امانتدار دستور می‌دهد تاجر را با کتک از مجلس بیرون کنند.

فرجامین صحنه داستان چنین است که سیاح فرنگی و دوستش روزی از فراز کوهی سواری را می‌بینند که با اضطراب مرکب می‌راند و به سوی شمال می‌رود. آن سوار، همان تاجر امانتگذار است.

دوپاره از داستان «سیاحی گوید» را به اختصار و با گزینش مناسب این گفتار آوردیم. اینک به قصه «فارسی شکر است» می‌پردازیم، و سپس همانندی آن دو را نشان می‌دهیم.

۲. فارسی شکر است

قصه جمال‌زاده، با اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران در آغاز جنبش مشروطیت پیوند دارد. دوران برپایی مجلس اول و پیش از استبداد صغیر است. هنگامی است که «باز در تهران کلاه‌شاه و مجلس تو هم رفته». گزارشگر، ایرانی از فرنگ آمده‌ای است که با کشتی وارد بندر انزلی شده است. مأموران حکومت او را به خاطر ریخت و رخت فرنگیش دستگیر و زندانی می‌کنند. علت دستگیری آن است که «حکم مخصوص از مرکز صادر شده که در تردد مسافریین توجه مخصوص نمایند». گپرو بست‌ها به موجب آن حکم است. بویژه که مأمور فوق‌العاده‌ای هم از رشت رسیده و برای ابراز لیاقت و نشان دادن کاردانی خویش، خشک و تر را با هم می‌سوزاند. در زندان، افزون بر گزارشگر داستان، دو تن دیگر نیز هستند. یکی در ریخت و رخت روحانی و سنتی و دیگری فرنگی مایی است که با یقه بلندش به روی تاقچه نشسته سرگرم رمان خواندن است. نفر چهارمی نیز به جمع زندانیان می‌پیوندد؛ رمضان، شاگرد قهوه‌چی جوان، جرمی نکرده و فقط بدان علت که چند سال پیش، در اوایل شلوغی مشروطه و استبداد، نوکر یک نفر قفقازی بوده زندانی می‌شود. مأمور فوق‌العاده‌ای که از رشت آمده برای ترسانیدن چشم اهالی، دستور داده او را نیز بگیرند.

رمضان که سخت ترسیده، پس از داد و فریاد و تف و لعنت کردن در می‌یابد که جز او کسانی دیگر هم در زندان هستند، و برای درد دل و اظهار بی‌گناهی، نخست رو به سوی مرد سنتی می‌کند و می‌گوید: «... تو را به حضرت عباس، آخر گناه من چیست؟ آدم والله خودش را بکشد، از دست ظلم مردم آسوده شود».

مرد سنتی: «مؤمن! عنان نفس عاصی قاصر را به دست قهر و غضب مده که الکاظمین القیظ و العافین عن الناس...»

رمضان که از سخنان آن مرد هاج و واج مانده، چون از آن گفته‌ها تنها یک کلمه کاظمین دستگیرش شده، می‌گوید: «نه جناب! اسم نوکر تان کاظم نیست. رمضان است...»

مرد سنتی: «جزاکم الله مؤمن. منظور شما مفهوم ذهن این داعی گردید. الصبر مفتاح الفرج. ارجو که عما قریب وجه حبس به وضوح پیوندد، و البیته، الف البیته، بای نحو کان، چه عاجلاً و چه آجلاً به مسامح ما خواهد

رسید...»

رمضان که از این فارسی شیرین یک کلمه در نمی‌یابد، گمان می‌کند که آن مرد یا از ما بهتران سخن می‌گوید. می‌ترسد و بسم‌الله گویان به عقب می‌کشد، اما آن مرد که تازه چانه‌اش گرم شده، به سخن خود ادامه می‌دهد: «لعل که علت توقیف لمصلحة یا اصلاً لاعن قصد به عمل آمده و لاجل ذلک رجای واثق هست که لولا البداء عما قریب انتها پذیرد...»

رمضان که خود را باخته، زیر لب بر شیطان لعنت می‌فرستد و به آقای فرنگی ماب پناه می‌برد و با صدایی لرزان می‌گوید: «آقا! شما را به خدا ببخشید، ما یخه‌چرکین‌ها چیزی. سرمان نمی‌شود... شما را به خدا آیا می‌توانید به من بفرمایید برای چه ما را تواین زندان مرگ انداخته‌اند؟

فرنگی ماب از تاقچه پایین می‌پرد. کتاب را می‌بندد و در جیب می‌گذارد، و با ژستی فرنگی می‌گوید: «ای دوست و هموطن عزیز! چرا ما را اینجا گذاشته‌اند؟ من هم ساعت‌های طولانی هر چه کله خود را حفر می‌کنم، آبسولومان چیزی نمی‌یابم؛ نه چیزی پوزی تیف نه چیزی نگاتیف. آبسولومان آیا خیلی کومیک نیست که من جوان دیپلمه از بهترین فامیل را برای یک... کریمینل بگیرند و با من رفتار بکنند مثل با آخرین آمده، ولی از دسپوتیسم هزار ساله و بی‌قانونی و آریتر که میوه‌جات آن است، هیچ تعجب آورنده نیست. یک مملکت که خود را افتخار می‌کند که خودش کنستیتوسیونل اسم بدهد، باید تربیونال‌های قانونی داشته باشند که هیچ کس رعیت به ظلم نشود. برادر من در بدیختی! آیا شما این جور پیدا نمی‌کنید؟

رمضان که از این یاوه‌گویی‌ها، فکر می‌کند فرنگی ماب وی را رعیت تصور کرده، می‌گوید: «نه آقا! خانه‌زاد شما رعیت نیست، همین بیست قدمی گمرکخانه شاگرد قهوه‌چی هستم.»

فرنگی ماب ادامه می‌دهد: «رولوسیون بدون اولوسیون یک چیزی است که خیال آن هم نمی‌تواند در کله داخل شود...»

چون سخن گفتن فرنگی ماب بر حیرت و ترس رمضان می‌افزاید، گزارشگر داستان یا مرد از فرنگ آمده مداخله می‌کند و او را دل‌داری می‌دهد. رمضان که از ریخت و رخت او، وی را فرنگی تصور کرده بود، با شنیدن فارسی «راستا حسینی» آرام می‌شود و به او می‌گوید:

«ای درد و بلایت به جان این دیوانه‌ها بیفتد! به خدا هیچ نمانده بود زهرام بترکد. دیدی چطور این دیوانه‌ها یک کلمه حرف سرشان نمی‌شود و همه‌اش زبان جکی حرف می‌زنند.»

سرانجام همهٔ بندگان آزاد می‌شوند، و در همان هنگام که زندان را ترک می‌گویند، جوانی بخت برگشته را به زندان می‌آورند که «از اهل خوی و سلماس است. او به فارسی مخصوص که سواقت اسلامبول است سخن می‌گوید و استرحام می‌کند. رمضان یا دیدن او می‌گوید: «بسم الله الرحمن الرحيم. این هم باز یکی. خدایا! امروز دیگر چه خل و دیوانه‌ای داری به اینجا می‌فرستی؟ به داده شکر و به ندادها شکر!»

در صحنهٔ پایانی، گزارشگر و فرنگی ماب و مرد سنتی هر سه در کالسکه‌ای می‌نشینند تا به رشت بروند. رمضان دوان می‌آید. یک دستمال آجیل به گزارشگر می‌دهد و آهسته در گوش او می‌گوید: «ببخشید زبان درازی می‌کنم، ولی والله به نظرم دیوانگی اینها به شما هم اثر کرده، والا چطور می‌شود جرأت می‌کنید با اینها همسفر بشوید؟»

تا اینجا فشردهٔ دو متن را آوردیم تا نشان دهیم که هر دو در روشن ساختن تفاوت و تقابل زبان و گفتار دو گروه اجتماعی، تحصیل‌کردگان و تودهٔ مردم، همانندند. در حقیقت، هر دو نویسنده با یک هدف دست به قلم برده‌اند، و آن نشان دادن بریدگی و مهجوری زبان گروهی از تحصیل‌کردگان است از زندگی واقعی. اینان نمی‌توانند با مردم کوی و برزن رابطه برقرار کنند و زبان فارسی در دستشان بازپیچه‌ای گشته برای خودنمایی و

فضل فروشی. این گروه، کار را به جایی رسانیده‌اند که به گفته حکیم توس زبان‌ها به کردار بازی بود. اینک همانندی‌ها و تفاوت‌های دو متن را باز می‌نماییم.

۱. همانندی‌ها

۱. گزارشگر «سیاحی گوید» یک تن فرنگی است، و گزارشگر «فارسی شکر است» ایرانی از فرنگ آمده‌ای است که ریخت و رخت اروپایی دارد، و بدین سبب دستگیرش می‌کنند. بدینسان هر دو گزارشگر، به وجهی با غرب رابطه دارند. یعنی انتقاد از وضع زبان و ادب فارسی با نگرشی صورت می‌گیرد که رهاورد غرب است، و هر دو گزارشگر از دیدگاهی نو و معارض با سنت با زبان و ادب فارسی برخورد می‌کنند، و نوجویی و نوحواهی خواه ناخواه از غرب سرچشمه می‌گیرند.

۲. در هر دو نوشته، زبان سادهٔ مردم کوی و برزن با زبان درس خواندگانی که زبان را ابزار جاوهٔ فروشی کرده‌اند و یا به علت خویگر شدن با زبانی بیگانه، از ساده و روان سخن گفتن ناتوانند، در تقابل است. بسیاری از درس خواندگان، نقش ارتباط دهندهٔ زبان و ادب را نادیده گرفته بودند، و زبانی را به کار می‌گرفتند که ابزار تفاهم نبود، بل بساط فضل فروشی و شیادی خود را در سایهٔ آن می‌گسترند.

۳. صحنهٔ پایانی هر دو متن، همسان است. در هر دو مورد، شخصیت یا شخصیت‌های داستان عزم سفر می‌کنند. در «سیاحی گوید» مسافر، تاجر است و گزارشگر و دوستش مشاهده‌کننده و در «فارسی شکر است» هر سه زندانی (جز رمضان) مسافرنند، و رمضان شاهد و ناظر.

۲. تفاوت

«فارسی شکر است» قصه‌ای تمام و کامل، برخوردار از اسلوب هنری با زبانی نرم و روشن و مناسب موضوع است. شخصیت‌ها با دیدی واقع‌گرایانه، درخور طبقه و موقعیت اجتماعی‌شان نشان داده شده‌اند، و تیپ‌ها آن مایه ماهرانه تصویر شده‌اند که خواننده نظایر آنان را حتا پس از هفتاد و اندی سال به آسانی در دور و بر خود می‌بیند. صحنه‌پردازی‌ها نیز هنرمندانه و سزاوار موضوع داستان است.

«سیاحی گوید» بی‌انسجام است، سه پاره آن با هم چندان هماهنگ نیست. گزینش شخصیتی غربی برای نقد ادب فارسی، ساختگی و تحمیلی است و با موضوع داستان جوش نمی‌خورد. حتا زبان آن ساختگی است و

جمله‌ها و عبارات عربی که از زبان شخصیت‌ها جاری می‌شود، آشکارا من‌درآوردی و با فضای کلی داستان ناهماهنگ است.

در هر دو متن، انتقاد اجتماعی چاشنی داستان است. در حالی که نویسنده «سیاحی گوید» تناقض گفته و کردار را هدف می‌گیرد، نویسنده «فارسی شکر است» انتقاد سیاسی، غرب‌شیفتگی و سنت‌شیفتگی را هدف می‌گیرد، و میان سه وجه انتقاد او، توازنی ظریف به چشم می‌آید. او مأموران بی‌ادب و عبوس و بی‌فرهنگ حکومت را همان مایه دست می‌اندازد که فرنگی ماب شیرین عقل و سنت شیفته متحجر و نادان را. اگر نویسنده «سیاحی گوید» به راستی ملکم باشد، غرب‌شیفتگی او در خلال داستان آشکار است. گزارشگر سیاحی فرنگی است که جدال میان شخصیت‌های داستان را با هم می‌سجد، و نویسنده با معیاری که غرب بر آن مهر تأیید نهاده سنت‌گرایی را محکوم می‌کند، هر چند نوجویی و سادگی در ادبیات در آن روزگار نیازی بی‌چون و چرا بود.

در «فارسی شکر است» غرب‌گرایی سطحی نکوهش می‌شود و این از جمله آثار آن بازگشت شک‌آلود آرامی است که در آثاری چون «جعفرخان از فرنگ آمده» نوشته حسن مقدم (علی نوروز) و سپس در «آیین» نوشته کسروی و «تسخیر تمدن فرنگی» اثر فخرالدین شادمان تجلی یافت.

به نظر می‌رسد که «سیاحی گوید» الهام‌بخش جمال‌زاده در آفریدن «فارسی شکر است» شده، اما اثر جمال‌زاده شیرین و جذاب و ماندگار از کار درآمده، در صورتیکه منبع الهام او حتا توفیق نیافته که از درون مجموعه‌های خطی و محفظه‌های تاریک و خاموش کتابخانه‌ها بیرون آید (جز چاپ پر غلطی که هاشم ربیع‌زاده در ۱۳۲۵ ق از آن جزو مجموعه آثار میرزا ملکم‌خان انتشار داد). در آن سال‌های پر تب و تاب انقلاب مشروطه، نوشته‌های ملکم را چون کاغذ زر می‌بردند، و اندیشه انتقادی او در نزد ایرانیان فرهیخته و نوجوی ستوده بود، چه بسا که جمال‌زاده رساله «سیاحی گوید» را خوانده و با الهام گرفتن از آن اثری درخشان آفریده است.

چنین رویدادی در تاریخ ادب و اندیشه بی‌پیشینه نیست و الهام گرفتن از اثری دیگر از قدر الهام‌گیرنده نمی‌کاهد، اگر آفریده از سرمشق خود فراتر رود.

یکی از جریان‌های عمده شعر فارسی که اندک زمانی پس از پیدایی و شکل‌گیری شعر فارسی به وجود آمد، شعر عرفانی بود. قدیم‌ترین تجربه شعر عرفانی به اواخر سده چهارم مربوط است، اما حلقه‌هایی از این زنجیره مفقود شده است و امیدواریم که کوششهای محققان عرفان و تصوف در یافتن این حلقه‌های مفقود به سرانجام برسد. سنایی غزنوی نخستین شاعری بود که توانست به این جریان شعری هویت حقیقی ببخشد و آن را برای همیشه بیمه کند. حکیم غزنه به دلیل چند ساحتی بودن شعر او، بی‌جمال‌ترین چهره فارسی است. چه «حدیقه سنایی سرآغاز نوی از شعر است و قصاید او نیز سرآغاز نوعی دیگر و غزلهایش نیز حال و هوایی متمایز از غزل‌های قبل از وی دارد. کمتر شاعری را می‌توان سراغ گرفت که در چندین زمینه شعری، «سرآغاز» و دوران ساز epoch maker به شمار آید»^۱ اگر چه مولوی و عطار در سده‌های بعد از صدر شعر عرفانی‌اند و در حکم صد و نود این جریان به حساب می‌آیند، اما با این همه اینان و بسیاری شاعران دیگر وام‌دار سنایی هستند «چه اگر می‌بینیم که جلال‌الدین مولوی با چنان شیفتگی و حرمتی از حکیم غزنوی یاد می‌کند، ادای حق واجب است در مورد او و به هیچ روی از نوع تعارف‌های مرسوم میان قدما نیست»^۲

براستی شعر و اندیشه سنایی آب‌شخور بسیاری از شاعران از جمله مولوی بوده است و به همین سبب است که جلال‌الدین بلخی می‌فرماید: «هر که به سخنان

عطار مشغول شود از سخنان حکیم مستفید شود و به فهم اسرار آن کلام رسد و هر که سخنان سنایی را به جد تمام مطالعه کند بر سر سنای سخنان ما واقف شود»^۳ پس با التفات به آنچه گفته شد شناختن و شناساندن حکیم غزنه از بایسته‌ترین حوزه‌های تحقیق و پژوهش است.

خوشبختانه در سال گذشته دو اثر ارزنده در باب سنایی منتشر شد، نخست کتاب حکیم اقلیم عشق^۴ و دو دیگر افق‌های شعر و اندیشه سنایی غزنوی. کتاب نخست ترجمه *of piety and poetry* تألیف دیروین هلندی است. به اعتقاد برخی صاحب‌نظران این کتاب بهترین اثر تحقیقی است که توسط مستشرقان درباره سنایی نوشته شده است.

کتاب افق‌های شعر و اندیشه سنایی غزنوی علی‌الظاهر پایان‌نامه تحصیلی دوره کارشناسی ارشد مؤلف بوده است که در این مقال به بررسی و ارزیابی کلی این اثر می‌پردازیم. نخست گزارشی اجمالی از کتاب ارائه می‌شود و آنگاه در باب محاسن و مساوی اثر سخن خواهد رفت و داوری نهایی با خواننده است. کتاب در برگزیده پیش‌گفتار و مقدمه و چهار بخش است به‌اضافه گزیده‌ای از حدیقه و توضیح مختصری از آن و پایان بخش کتاب نیز فهرست منابع و مآخذ کتاب است. نویسنده در پیش‌گفتار کتاب (۷ - ۹) از ضرورت انجام این کار سخن رانده و متذکر می‌شود که «جای خالی کتابی که کلیات اندیشه سنایی را به گونه‌ای دقیق و مبتنی بر یک تحقیق علمی بر ادب دوستان و دانش‌پژوهان تبیین نماید» سلسله جنبان وی در انجام این مهم بوده است. در مقدمه اصلی کتاب که عنوان اصلی کتاب را بر خود دارد درونمایه‌های اصلی شعر و اندیشه سنایی در هشت قسم طبقه‌بندی شده است:

درونمایه‌های عرفان عابدانه، عرفان عاشقانه، دینی و وعظی و اخلاقی، انتقاد اجتماعی با چاشنی طنز، مدح، تعقل و حکمت، هجو و هزل. (۱۰ - ۱۶)

بخش نخست کتاب که حجیم‌ترین بخش کتاب است (۱۷ - ۱۴۳) دربرگیرنده ۱۲ فصل درباره خداشناسی، هستی‌شناسی، انسان‌شناسی و آخرت‌شناسی شاعر است. عناوین این فصول عبارت‌اند از: ۱- «از ماورای هستی» درباره خداشناسی ۲- «روی و آینه» درباره جبر و اختیار و قضا و قدر و حکمت بالغه الهی ۳- «در قلمرو معرفت»، درباره معرفت در نزد صوفیه و حدود توانایی انسان در آن و انواع آن ۴- «عالم کبیر» در باب جهان‌شناسی شاعر ۵- «عالم صغیر» دربرگیرنده انسان‌شناسی و مسائل مربوط به آن ۶- «کلیه میان کاواک» در تصویر دنیا از نگاه سنایی ۷- «آسمان علم»، در باب علم و اقسام آن ۸- «درباره اخلاق» ۹- «از حوزه شریعت» ۱۰- «فراتر از قال» در باب حالات عرفانی مثل شوق، قرب و سکر و صحو و... ۱۱- «مباحث دیگر» یعنی پیر، کرامات و... ۱۲- «سرایی باقی» در باب مرگ و تجسم اعمال و بهشت و آخرت. بخش دوم اختصاص دارد به «سلوک عملی» و دربرگیرنده دو فصل «راه آسمان» و «دنباله راه آسمان» که در آنها از مقامات و میدان‌های سیر و سلوک و آداب مختلف طریقت بحث شده است. (۱۴۷ - ۱۶۸) و بخش سوم درباره «عرفان عاشقانه در غزلیات» در شرح عشق و عاشقی و مباحث مربوط به آن است. (۱۶۹ - ۱۷۹)

بخش چهارم کتاب، «عرفان عاشقانه در قلندریات» در باب فرم و محتوای قلندریات و خرابات و مباحث قلندری در شعر سنایی است. (۱۸۱ - ۱۹۲) پایان بخش کتاب گزیده‌ای ۵۵۸ بیتی از حدیقه‌الحقیقه است به همراه توضیحات ابیات آن که بسیار مختصر و

حبیب‌الله عباسی

روی و آینه

موجز است (۱۹۳ - ۲۱۹) و در پایان فهرست منابع و مأخذ آمده است.

زرقانی در تألیف کتاب رنج بسیاری را متحمل شده‌اند و الحق با توجه به موقعیت خود توانسته‌اند کاری ارزنده در باب سنایی انجام دهند که دارای محاسن چندین است. از بارزترین ویژگی‌های عمده کتاب روش‌مندی کتاب است. مؤلف با اتخاذ یک رویه و شیوه خاص به استقصای بن‌مایه‌های فکری و اندیشگی شاعر در آثار مسلم وی پرداخته و موفق شده تا طبقه‌بندی نسبتاً مطلوبی از عمده‌ترین بن‌مایه‌ها و مفاهیم عمده شعر سنایی ارائه دهد که با مطالعه آن می‌توان تصویر کلی از اندیشه شعری شاعر در ذهن داشته باشیم. زرقانی برخلاف شیوه معمول در مطالعات ادبی و تدریس آن که در دانشگاه‌های کشور ما معمول است و مصداق «حفظت شیئاً و غایت عنک الاشياء» می‌باشد، رفتار کرده و به کلیت اندیشه شاعر در سطح کلان پرداخته است و با توجه به این اثر می‌توان دریافت که یکی از ویژگی‌های عمده شاهکارهای ادبی جهان که «رشدگی مطالب و مفاهیم» باشد در شعر سنایی متجلی است. و مؤلف توانسته با تلاش خود این آهوان‌رمنده معنی را صید کند و طبقه‌بندی نماید. نکته دیگری که درباره این کتاب گفتنی است گزینش عناوین گویا برای هر فصل است که صدرنشین شدن مصراع یا بیتی در آغاز هر فصل این حسن را دوچندان کرده است.

اما در کنار این محاسن و مزایای دیگر کتاب، کاستی‌ها و سهوهایی نیز در آن به چشم می‌خورد که متأسفانه تا اندازه‌ای چهره زیبای کتاب را مخدوش می‌سازد و زحمات مؤلف را گاهی تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. نگارنده مقال نکاتی را در این خصوص یادآور

می‌شود که اگر مؤلف ارجمند آنها را وارد دانست در چاپ بعدی اعمال کند و در کارهای بعدی خود نیز به این موارد عنایت داشته باشد، چه وی جوان است و آینده‌ای روشن فرا روی او.

برای پرهیز از اطالة کلام ایرادها و پیشنهادهای خود را فهرست‌وار ذکر کرده و از ذکر تمام نمونه‌ها امتناع می‌کنیم و به ذکر برخی از شماره صفحه‌ها بسنده می‌شود.

۱- عدم مستندسازی و استفاده از منابع دست اول نویسنده در صفحه ۳۱ مدعی است که سنایی در مسأله جبر و اختیار و قضا و قدر گاهی به اشاعره نزدیک است و گاهی «از آنها فاصله گرفته و به موضع شیعیان نزدیک می‌گردد». اما سندی ارائه نمی‌دهد و اگر هم در جای دیگر برای آگاهی خواننده خود مأخذی در باب اشاعره داده کتاب آشنایی با علوم اسلامی شهید مطهری است. ص (۲۰) یا در صفحه ۴۷ از مثل افلاطونی و تمثیل غار و سایه سخن گفته، اما از سند خبری نیست. در همان صفحه اندکی پایین‌تر نوشته «آنچه در این هرم پنج‌گانه (امر، عقل کل، نفس کلی، ملک، عناصر اربعه) متأثر از فلسفه یونانی است، وجود سه عنصر عقل کل، نفس کلی و عناصر اربعه است» که باز هم فاقد مأخذ و سند است. و یا در صفحه ۴۸ که از تشابه آراء سنایی با عقاید و آراء فلوپین بحث می‌کند، به جای ارجاع خواننده به آثار فلوپین که به زبان فارسی ترجمه شده به مأخذ دست دوم «درآمدی بر فلسفه فلوپین» احواله می‌کند. و یا در صفحه ۵۲ مدعی شده که ریشه اعتقاد شاعر و قدما را در اینکه عناصر چهارگانه «آب، باد، خاک، آتش» تشکیل دهنده جهان هستند «باید در اقوال ارسطو - طبیعیات ارسطو - مشاهده کرد» مأخذ و سندی ندارد.

همچنین تمام مطالبی که از قول ابونصر سراج (مؤلف‌اللمع) ذکر شده به نقل از مصباح‌الهدایة عزالدین محمود کاشانی صص (۱۱۸ و ۱۲۷) است و نویسنده خود به این کتاب مراجعه نکرده است، حال آنکه‌اللمع در فهرست پایانی کتاب جزء منابع ذکر شده است. صفحات ۴۳ بند دوم، ۵۶ قسمت ۹، ۱۴۸ قسمت ۲، ۱۶۲ بند اول، ۱۷۸ - ۱۷۹ و ۱۸۷ بند آخر نیز فاقد سند و ارجاع است.

یا در ص ۱۴۱ مدعی شده که «رگه‌هایی از اندیشه خیامی فکر ایرانی در بیانات او دیده می‌شود» و در ص ۱۸۴ نوشته: «نکته دیگر تأثیرپذیری فراوان حافظ است از قلندریات عرفانی سنایی...» اما دریغ از سند و مأخذ و مصداق و نمونه‌ای.

۲- طرح مباحث کلی گاهی مؤلف مباحث کلی را بدون پرداختن به جزئیات آن طرح می‌کند، که بیشتر به ادعا می‌ماند تا اجتهاد علمی و آکادمیک. از جمله در پیش‌گفتار آمده که: «آنچه تاکنون درباره شعر و اندیشه سنایی نوشته شده - تا آنجا که من دیدم - محدود می‌شود به شرح لغات و ترکیبات چند غزل یا چند قصیده یا بخش‌هایی از مثنوی‌های او یا حداکثر تعلیقاتی بر ابیات دشوار حدیقه الحقیقه و یا ترسیم تصویر کلی از شخصیت وی که غالباً مبتنی بر شرح واژگان و ترکیبات است.»

اگر در گرد ادعاهای مطرح شده در همین عبارت در پیچم سخن بدرآزم می‌کشد و خواننده را در خصوص کتاب‌شناسی سنایی فقط به کتاب تازیانه‌های سلوک صص ۵۳۸ تا ۵۴۴ ارجاع می‌دهیم.

در صفحه ۱۱ آمده: «عمده‌ترین اثر نمادین سنایی مثنوی سیرالعباد الی‌المعاد» است. این مثنوی شرح سفر نمادین یک سالک است از عالم خاک تا ماورای

افق‌های شعرو اندیشه سنایی غزنوی

سید مهدی زرقانی

نشر روزگار، چاپ اول: ۱۳۷۸

افلاک...» نمادین خواندن اثری تمثیلی اندکی محل تأمل است. تمثیل کوششی است برای قابل فهم کردن تجربه و لذا شاعر یا عارف به یاری تشبیه می‌کوشد تا با تصویرها و توصیف‌ها به عنصر روحانی تجربه‌ای که در آن زیسته و از آن درگذشته هیأتی ملموس ببخشد. به عبارتی دیگر تمثیل پس از تجربه است و برای تصویر و توصیف آن بکار می‌رود، حال آنکه نماد همراه تجربه شکل می‌یابد و به بیان نماد و تجربه روحانی و شعری با هم زاده و بالیده می‌شوند و محتوای واحدی دارند. نماد برخلاف تمثیل کوششی برای قابل فهم کردن تجربه نیست بلکه خود تجربه است و همان تفسیری را می‌طلبد که تجربه می‌طلبد. و نکته دیگر اینکه در جریان‌های تصوف و عرفان بویژه شعر عرفانی، شاعران دوره اول عموماً از عنصر تمثیل استفاده می‌کنند و کم‌کم از تمثیل به جانب استعاره حرکت می‌کنند و در نهایت به نماد می‌رسند، چنانکه سنایی را می‌توان شاعری تمثیلی خواند و مولوی را نمادگرا.

۳- غفلت از خواننده

نکته بسیار مهمی که در بسیاری از قسمت‌های کتاب، مؤلف از آن غفلت ورزیده، فراموش کردن مخاطب اصلی کتاب است که عموماً دانشجویان دوره کارشناسی‌اند. طرح مباحث کلی بدون اشاره به پیشینه آن و فراهم آوردن بستر لازم باعث ابهام کتاب شده، از جمله آنجا که از تشابه باورها و اعتقادات سنایی با اشاعره و شیعه سخن رفته، خواننده‌ای که سابقه ذهنی از این مسائل ندارد درک آن برای وی دشوار خواهد بود. این امر شاید به سبب آن است که کتاب، پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده بوده و مخاطبان آن بیشتر استادان راهنما و مشاور بوده‌اند که طرح مباحث کلی نیز

بدون بحث از پیشینه آن توجیه‌پذیر باشد، اما بایسته بود که مؤلف تغییری در لحن کتاب می‌داد و از اطناب‌های بی‌جا در برخی از قسمت‌ها می‌کاست و در موارد لزوم به طرح مباحث خاص می‌پرداخت.

۴- عوام‌زدگی

گرچه نثر نویسنده تا اندازه‌ای روان و استوار است اما حضور برخی واژگان عوامانه از فخامت نثر کاسته است، از جمله «اینکه دلمان می‌خواهد» ص ۳۷، «حکمت‌آلود، وعظ‌آلود» ص ۷۶، «بیانات» ص ۷۶ و صفحات متعدد دیگر، «تا به مخاطبان خود حالی کند» صص ۱۸۶ - ۱۹۱.

۵- یک دست نبودن ارجاعات

در بسیاری از پاورقی‌های کتاب ارجاعات کتاب حدیقه، عمدتاً به صورت «حدیقه» ذکر شده که گاهی «حدیقه‌الحقیقه» شده و بهتر آن بود که یک صورت رعایت می‌شد و در ارجاع‌های سیرالعباد نیز همین ناهمگونی به چشم می‌خورد. در ارجاع آیات قرآنی نام سوره و عدد آیه بسنده بود و ذکر قرآن مجید در هر پاورقی چندان ضروری نمی‌نماید. البته در متن آیاتی نیز یافت می‌شود که فاقد ارجاع‌اند، از جمله در صفحات ۲۷ و ۳۲.

دیگر آنکه نویسنده به اشتباه سفینه البحار را که از شاهکارهای محدث بزرگ، شیخ عباس بن محمد رضا قمی است به علامه مجلسی نسبت داده است (۲۲۱).

۶- عدم رعایت علایم سجاوندی

در استفاده از نشانه‌های سجاوندی به گونه‌ای سهل‌انگاری و اهمال به چشم می‌خورد. از جمله بارزترین این سهل‌انگاری‌ها عدم رعایت صحیح علامت «گیومه» است که موارد کاربرد آن تا اندازه‌ای

مورد اتفاق همگان است و بخصوص در مورد نقل قول دیگران. مؤلف در صفحات متعدد از دیگران نقل قول کرده است بدون اینکه از علامت گیومه استفاده کند. از جمله در صفحات: ۸۸، ۱۱۸، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۴۹، ۱۵۵، ۱۶۶.

۷- افراط حروف‌نگاری

با توجه به حجم کتاب، اشتباهات چاپی نسبتاً بسیار است و امیدواریم که در چاپ بعدی کتاب، این کاستی و نقص که بسیار هم به چشم می‌آید، برطرف شود.

صفحه ۲۲، ابوبکر محمد کلابادی که درست آن: ابوبکر محمد کلابادی است.

در پاورقی صفحه آمده است: «کنت کنزاً مخفياً...» که صورت صواب آن «انی کنت کنزاً...» است. صفحه ۱۱۲: «سراسر علام پر از زن است» که باید «سراسر عالم...» باشد. و صفحات ۱۰۹، ۸۱، ۵۶، ۴۱، ۱۷۴ و... در پایان برای مؤلف آرزوی توفیق روز افزون می‌کند.

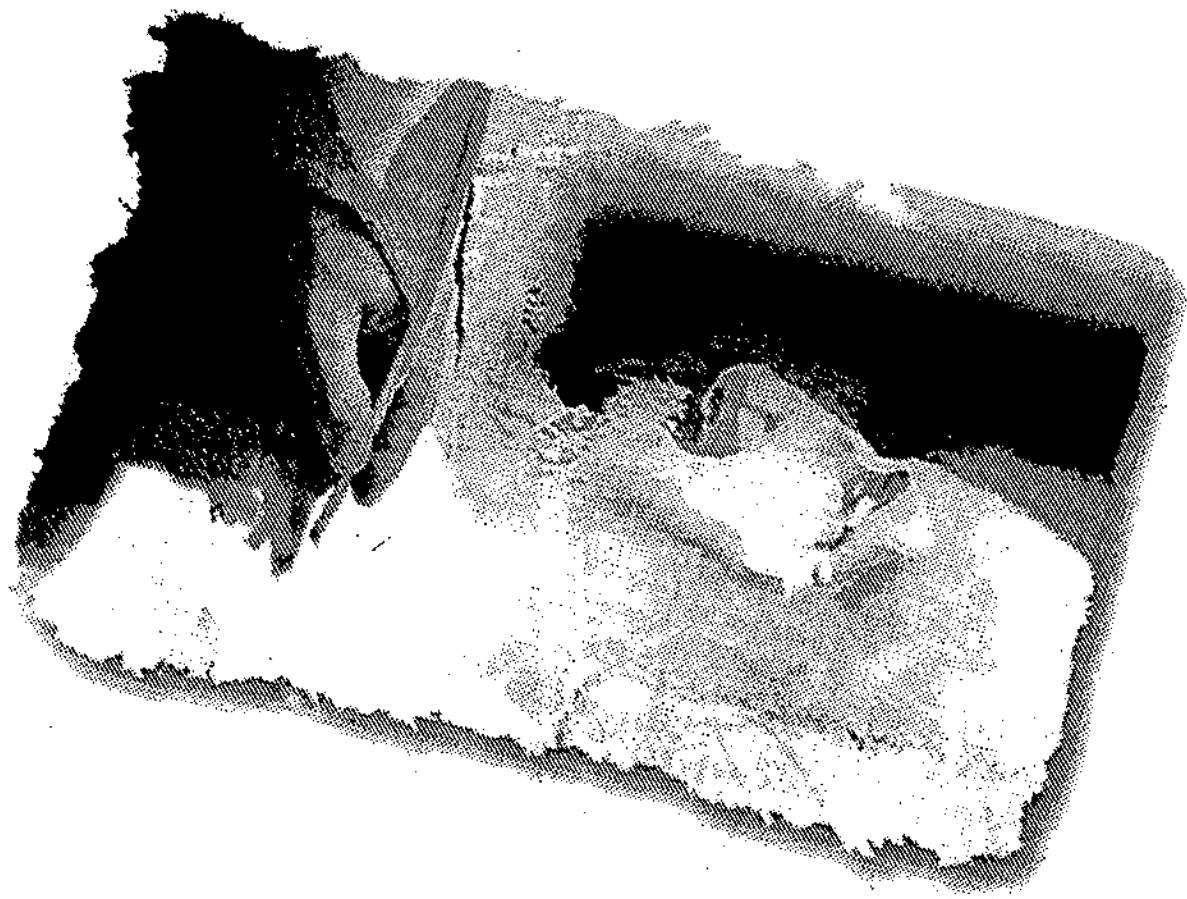
پانویس‌ها:

۱- تازیانه‌های سلوک، نقد و تحلیل چند قصیده از حکیم سنایی، محمدرضا شفیعی کدکنی، تهران، انتشارات آگاه، ۱۳۷۲ ص ۹.

۲- همان، ص ۹.

۳- مناقب العارفین افلاکی، به کوشش تحسین یازیجی، تهران، دنیای کتاب، ج ۱ / ۲۲۰.

۴- این کتاب به وسیله آقایان مهیار علوی مقدم و محمدجواد مهدوی ترجمه شده است و ناشر آن استان قدس رضوی است.

زبان فارسی ترجمه شده، به مأخذ دست دوم درآمدی بر فلسفه فلوطین [نوشته دکتر پورجوادی] احاله می‌کند.

راست است که نویسنده باید تا حد امکان به منابع دست اول ارجاع بدهد، اما چنانکه ایشان در بخشهای بعدی مقاله آورده‌اند، توجه به سطح مخاطبان نیز از دیگر لوازم نویسندگی است. اگر اینجانب مستقیماً به آثار فلوطین ارجاع می‌دادم، درواقع، به حال و مقام مخاطب توجه نکرده بودم، چه دانشجویی که بخواهد وجوه تشابه افکار فلوطین و سنایی را از روی آثار فلوطین دریابد باید هم اطلاعات کافی از فلسفه داشته باشد و هم علاوه بر آن، قدرت تجزیه و تحلیل یک متن کهن فلسفی را دارا باشد. بماند که حجم نسبتاً زیاد آثار فلوطین، خود مساله مهمی است. یک چنین انتظاری از دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی - یعنی مخاطبان کتاب مورد بحث - کمی زیاده از حد به نظر می‌رسد. از دیگر سو کتاب دکتر پورجوادی هم قابل اعتماد است و هم اندیشه‌های فلوطین را بطور خلاصه و به زبان ساده بیان کرده است. بعلاوه در کتاب دکتر پورجوادی، منابع برای مطالعات تکمیلی ذکر شده است. استادان زبان و ادبیات فارسی هم برای تحلیل اندیشه‌های بزرگانی چون عین‌القضاة همدانی، ابن عربی و حتی عطار و مولوی کتابهای تحلیلی نوشته‌اند که ارجاع دادن به یک چنین کتابهایی، عیب یک نویسنده نیست. این را هم باید اضافه کرد که غرض اصلی ارجاع دادن - در کنار دیگر اغراض - هدایت خوانندگان است به طرف منابع تکمیلی تا خواننده در صورت نیاز بتواند مطالعاتش را کاملتر کند. برای دانشجویان زبان و ادبیات فارسی - مخاطبان کتاب من - این هدف با ارجاع به کتاب دکتر پورجوادی بهتر برآورده می‌شود تا ارجاع به آثار فلوطین.

به دلایل سه گانه مذکور اینجانب بهتر دیدم که به

کتاب برای اثبات اینکه سنایی در حدیقه به باورهای شیعیان درخصوص جبر و اختیار نزدیک شده، عباراتی از حدیقه را ذکر کرده و سپس به متن حدیقه ارجاع داده‌ام. اینها سند ادعایی است که در صفحه ۳۱ آمده و البته دامنه آن بحث به صفحات ۳۲ و ۳۳ هم کشانده شده است. بر این اساس، ادعای من بی‌سند نیست.

ب - اشکال دیگری که در همین بخش مقاله بصورت ضمنی مطرح است اینکه چرا اینجانب کتاب آشنایی با علوم اسلامی اثر مرحوم مطهری را به عنوان مأخذ آشنایی با عقاید کلامی اشاعره ذکر کرده‌ام.

اینجانب در ضمن بحثهای بعدی و هم در بخش منابع، کتاب فرهنگ علم کلام را هم ذکر کرده‌ام. دو کتاب مذکور در حدی است که بتواند عقاید کلامی اشاعره را به زبان ساده برای دانشجویان تقریر نماید. بخصوص که کتاب مرحوم مطهری از کتب درسی دانشجویان - برای درس آشنایی با علوم اسلامی - است و آنها آشنایی ذهنی با این کتاب دارند. تصور می‌کنم اینکه من به یک کتاب دانشگاهی ارجاع داده‌ام، با معیارهای علمی مغایرت ندارد.

پ - اشکال دیگری که منتقد محترم در همین بخش آورده‌اند اینکه «در صفحه ۴۷ از مُثُل افلاطونی و تمثیل سایه و غار سخن گفته اما از سند خبری نیست...».

برخی موضوعات هستند که بواسطه تکرار زیاد، به اصطلاح «عَلَمٌ بِالْعُلْمِ» شده‌اند. مُثُل افلاطونی و تمثیل سایه و غار هم در کتب دبیرستانی آمده و هم در کلاسهای دانشگاهی به کرات مطرح می‌شود چنانکه شاید بتوان آن را مصداق «عَلَمٌ بِالْعُلْمِ» دانست. تصور من بر این بود که برای یک چنین موضوعاتی نیاز به ذکر سند خاصی نداریم.

ت - انتقاد دیگری که به نظر منتقد محترم رسیده اینکه چرا «به جای ارجاع خواننده به آثار فلوطین که به

پیش از هر چیز لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر حبیب‌الله عباسی تشکر کنم که زحمت نقد و بررسی کتاب اینجانب را پذیرا شده‌اند. بخصوص که سعی ایشان بر آن بوده تا از منظری علمی و به دور از هرگونه افراط و تفریط در داوری، کتاب را چنانکه هست معرفی و نقد نمایند. آنچه مرا به تقریر این نوشته واداشت، بیشتر دو نکته بود: نخست بیان مراتب قدردانی و امتنان از نویسنده محترم و دیگر تذکار پاره‌ای نکات که به گمانم از چشم ناقد محترم دور مانده است.

بخشی از اشکالاتی که دکتر عباسی متذکر شده‌اند، با دیده منت می‌پذیرم و قطعاً در چاپ دوم کتاب آنها را اصلاح خواهم کرد و برای پاره‌ای دیگر از اشکالات توضیحاتی را لازم می‌بینم که در ذیل به آنها می‌پردازم؛ تا چه قبول افتد و چه در نظر آید.

۱- درباره بخشی از مقاله مذکور تحت عنوان «عدم مستندسازی و استفاده از منابع دست اول» چند نکته قابل ذکر هست:

الف - در این بخش آمده: «نویسنده در صفحه ۳۱ مدعی است که سنایی در مساله جبر و اختیار و قضا و قدرگاهی به اشاعره نزدیک است و گاهی از آنها فاصله گرفته و به موضع شیعیان نزدیک می‌گردد اما سندی نمی‌دهد...».

در پاسخ ادعان می‌دارم که صفحات ۳۲ و ۳۳ کتاب تفصیل همین مطلبی است که در صفحه ۳۱ آورده‌ام و در ضمن آن، سند ادعایم را ذکر کرده‌ام. از آن جمله اینکه در صفحه ۳۲، پاراگراف پایانی نوشته‌ام که سنایی درباره گناهان انسان و ارتباط آن با قضا و قدر به باورهای اشعریه نزدیک شده و سپس دو مثال از دیوان به عنوان سند ادعایم آورده‌ام. یا اینکه در صفحه ۳۳

سید مهدی زرقانی

پاسخی به مقاله روی و آینه

رو در روی آینه

یک کتاب دست دوم ارجاع بدهم.

ث - اشکال دیگری که در همین بخش مقاله آورده شده اینکه «تمام مطالبی که از قول ابونصر سراج (مؤلف اللع) ذکر شده به نقل از مصباح الهدایه است و نویسنده خود به این کتاب مراجعه نکرده است [۱] حال آن که اللع در فهرست پایانی کتاب جزء منابع ذکر شده است».

نمی دانم منتقد محترم از کجا به این نتیجه جزمی رسیده اند که من اللع اثر ابونصر سراج را ندیده ام. در صفحه مذکور نام سه کتاب را آورده ام. محبت نامه خواجه عبدالله، اللع ابونصر و مصباح الهدایه عزالدین محمود کاشانی. در زیر نویس، مشخصات و صفحه محبت نامه و مصباح الهدایه را آورده ام اما اللع از قلم افتاده است. نخست باید عرض کنم تاکید بیشتر من بر مصباح الهدایه بدان سبب است که این کتاب - گرچه بعد از سنایی نوشته شده - مطالب مهم و موضوعات اساسی عرفان اسلامی را به شیوه مدون و مرتب در خود جای داده است. بطوریکه علاوه بر امتیاز مذکور، مشتمل بر مباحث کتب عرفانی پیش از خود مثل اللع، تعرف و کشف المحجوب نیز می باشد و مراجعه به این کتاب دانشجویان را از کتب نامبرده دیگر بی نیاز می کند. بدین سبب من در متن کتاب چند مورد از مصباح الهدایه نامبرده ام، اما این تاکید بدان معنی نیست که اینجانب کتاب اللع را ندیده باشم و به تعبیر منتقد محترم، «تمام مطالب» مربوط به کتاب اللع را از مصباح الهدایه نقل کرده باشم. شاید بهتر بود انتقاد مذکور اینگونه مطرح می شد که چرا در زیر نویس، مشخصات دقیق و ذکر صفحه مورد نظر کتاب اللع نیامده است؟ این انتقاد واردی است و امیدوارم در چاپ بعدی آن را برطرف کنم.

ج - انتقاد دیگری که در ذیل همین بخش آمده، این است: «نویسنده در ص ۱۸۴ نوشته: نکته دیگر تأثیرپذیری فراوان حافظ است از قلندریات عرفانی سنایی اما دروغ از سند و مأخذ و مصداق و نمونه ای». اینکه اینجانب برای این ادعای خود مأخذی ذکر نکرده ام، بدان سبب است که این نکته را در جایی ندیدم و حاصل تلاش ذهنی خودم می باشد اما درخصوص مصداق و نمونه و دلایلی که برای نکته مذکور آورده ام و ظاهراً از چشم منتقد محترم دور مانده است، موارد ذیل را ذکر می کنم.

در ادامه بحث مذکور در کتاب، ص ۶-۱۸۴، اینجانب ابتدا به بیان مستند شیوه برخورد سنایی با مفاسد اجتماعی پرداخته ام و سپس در پایان بحث - ص ۱۸۶ - این عبارات را نوشته ام: «سنایی... پیوسته از زاهدان و عابدان ریائی شکایت می کند... جایگاهی که این گروه ریاکار بدان رفت و آمد می کردند نیز در حقیقت جایگاه فاسقان و ریاکاران بود؛ مسجد و صومعه... سنایی برای مبارزه با این گروهها و برای نشان دادن چهره حقیقی آنها به نگوهرش مسجد و صومعه و شیخ و زاهد می پردازد تا به مخاطبان خود حالی کند نه این ظاهرسازان حقیقتی دارند و نه محل رفت و آمد آنها که تنها نام مقدسی دارد و بس. نقطه مقابل این مسجد و صومعه را سنایی خرابات قرار داده است. جایی که به

رغم نامش، مردان حق در آن مقیم اند. وی در انتخاب نام خرابات نیز همان هدف پیشین را دنبال می کرده است؛ مبارزه فکری - قلمی علیه ظاهر فربیی و ظاهرسازی. این روش مبارزه را بعدها عیناً حافظ در پیش گرفت».

چنانکه ملاحظه می شود اینجانب هم شیوه مبارزه سنایی را شرح داده ام و هم هدف او را تقریر کرده ام و بعد از آن هم درباره حافظ جمله ای را ذکر کرده ام که نشان می دهد حافظ در شیوه مبارزه علیه ریاکاران و هدف مبارزه، پیرو سنایی بوده است.

اگر منظور منتقد محترم این است که اینجانب باید ابیاتی هم از دیوان حافظ می آوردم، در پاسخ اذعان می دارم که هدف کتاب مقایسه روش حافظ و سنایی نبوده بلکه سنایی محوریت موضوعی دارد، لذا من روش سنایی را توضیح دادم و تشابه آن را با روش حافظ ذکر کردم. محققان می توانند در تأیید یا رد این نکته مطالبی بنویسند یا بگویند. در هر حال عبارات مذکور که از متن کتاب انتخاب شده، سند و نمونه ای است برای ادعای اینجانب درخصوص تأثیر سنایی بر حافظ.

سند و نمونه دیگر از این تأثیر را در صفحه ۱۸۸ - ادامه همان بحث - آورده ام. در این بخش کتاب، پس از برشمردن ویژگیهای رند در شعر سنایی با استناد به اشعارش، این عبارات را آورده ام: «پس از بررسی این صفات رند خراباتی، تأثیر عمیق و شگرف سنایی بر حافظ معلوم می گردد چه وی علاوه بر اقتباس واژه رند [یا این بار معنای] از سنایی، صفات و ویژگیهای او را هم از شعر سنایی گرفته است و رند حافظ درواقع برداشتی هنرمندانه است از رند سنایی نه چیزی بیشتر؛ با این حال، رند حافظ دارای برخی صفات خاص هم هست که لزوماً در شعر سنایی نیامده است».

چنانکه معلوم است در این بخش کتاب هم یکی دیگر از مصداقهای تأثیر سنایی بر حافظ را آورده ام. مصداق و نمونه دیگر را در ادامه همان بحث و در صفحه ۱۹۰ کتاب آورده ام: «قلندریات به اعتبار اینکه متأثر از دو خصلت بارز او [= سنایی] یعنی ملامتی گری و مبارزه با ریاکاری است در بسیاری بخشها با معیارهای شریعت توافق و تناسب ظاهری ندارد؛ چنانکه بسیاری بخشهای دیوان حافظ».

بر این اساس، به رغم آنچه منتقد محترم نوشته اند، اینجانب برای ادعای خود مصداق و نمونه و سند ارائه داده ام. شاید بهتر بود انتقاد به این شکل طرح می شد که برای آشنایی با روش حافظ در مبارزه با ریاکاران و مقاصد اجتماعی، باید منبعی در زیر نویس کتاب می آمد تا خوانندگان در صورت لزوم بدان مراجعه نمایند. این اشکال واردی است و امیدوارم در چاپ بعدی کتاب که همراه برخی مباحث تکمیلی خواهد بود، اشکال مذکور برطرف شود.

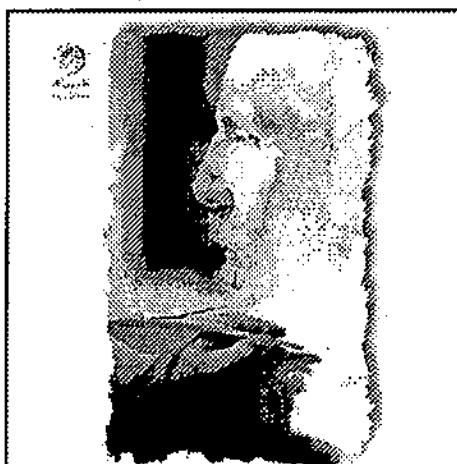
۲- درباره بخش دوم از مقاله مذکور که تحت عنوان «طرح مباحث کلی» آمده نیز چند نکته، لازم به ذکر است:

الف - اولین انتقادی که در ذیل این عنوان آمده، از این قرار است: «گاهی مؤلف مباحث کلی را بدون پرداختن به جزئیات آن طرح می کند که بیشتر به ادعا

می ماند تا اجتهاد علمی و آکادمیک» و سپس عباراتی آورده اند مشتمل بر اینکه اینجانب در مقدمه متذکر شده ام که در میان کتابهایی که در تحلیل اندیشه سنایی نوشته شده، هیچکدام کلیات اندیشه وی را مبتنی بر روش استقرای تام در مجموعه آثارش بررسی نکرده اند. منتقد محترم این نکته را از مقوله ادعاهای غیرعلمی به حساب آورده و خوانندگان را به کتاب شناسی سنایی از کتاب تازیانه های سلوک ارجاع داده اند.

در این خصوص باید متذکر شوم که کتاب تازیانه های سلوک از منابع اینجانب بوده است چنانکه در فهرست منابع کتاب هم ذکر کرده ام. با این حال برای اطمینان بیشتر یک بار دیگر هم به کتاب مذکور مراجعه کردم اما عقیده ام در مورد نکته ای که تقریر کرده ام، عوض نشد. آنچه من در مقدمه کتاب آورده ام مبحثی کلی نیست و نیاز به ذکر جزئیات هم ندارد منتها عباراتی را که منتقد محترم از مقدمه کتاب برگزیده اند، تصویری متفاوت از آنچه من در نظر داشته ام، به خواننده می دهد. برخی عبارات و جملات هستند که اگر آنها را بطور ناقص از زمینه اصلی خود جدا کنیم، معنایی کاملاً متفاوت می یابند. این حکم درباره جملاتی که منتقد از مقدمه کتاب ذکر کرده اند، صدق می کند. آنچه من تحت عنوان عدم وجود یک کتاب تحقیقی کامل و علمی درباره سنایی گفته ام، مربوط به بعد محتوایی آثار او می گردد نه بعد ادبی آثارش یا حتی شخصیت تاریخی وی. این درحالی است که از عباراتی که منتقد محترم از مقدمه کتاب اینجانب آورده اند، مطلب به گونه ای دیگر مستفاد می شود.

ب - اشکال دیگری که منتقد محترم در این بخش آورده اند اینکه چرا من مثنوی سیرالعباد الی البعاد را یک اثر نمادین یا سمبلیک خوانده ام در حالیکه به نظر ایشان مثنوی مذکور تمثیلی است نه نمادین. در ادامه هم وجه تمایز تمثیل و نماد را در این دانسته اند که نماد

افق های شعر و اندیشه
سنایی غزنوی

به همداد نشریاتی از حقیقه الحقیقه

تألیف: سید مهدی زرقانی

برخلاف تمثیل کوششی برای قابل فهم کردن تجربه نیست بلکه خود تجربه است و همان تفسیری را می‌طلبد که تجربه می‌طلبد و اینکه تمثیل پس از تجربه است و نماد همراه تجربه شکل می‌یابد.

کاش جناب آقای دکتر عباسی مأخذ این تعریفی که برای تمثیل و نماد آورده‌اند، ذکر می‌کردند تا اینجانب برای فهم بهتر موضوع به آن مأخذ یا مأخذ مراجعه می‌کردم. منتها برایشان پوشیده نیست که سمبل یا نماد با آن تعریف خاصی که دارد از نقد ادبی مغرب زمین وارد شده و مدتی طول می‌کشد تا علمای بلاغت ما بتوانند آن را با جرح و تعدیل لازم، مناسب زبان و ادبیات فارسی کنند. اختلاف نظرها در تعریف و تحدید این اصطلاح دلیلی است بر اینکه این اصطلاح هنوز خام است و با طبیعت زبان و ادبیات فارسی متناسب نشده است.^۱ باری، دکتر شمیسا در کتاب بیان آورده است: «در داستانهای تمثیلی، مخصوصاً اگر مشبه، محذوف باشد، داستان کاملاً جنبه سمبلیک می‌یابد و می‌توان به آنها داستانهای سمبلیک گفت» و درباره تفاوت میان سمبل و تمثیل به نقل از یونگ آورده که «رمز یا سمبل تفسیری است از مضمونی ناخودآگاه حال آن که مستعاره در تمثیل خودآگاه است».^۲ دکتر پورنامداریان هم بر آن است که آن دسته از غزلیات عرفانی را که ناخودآگاه شاعر در آنها دخالت دارد، باید اشعار رمزی یا سمبلیک به حساب آوریم».^۳

بر این اساس، می‌توانیم بگوییم اشعاری که از ضمیر ناخودآگاه شاعر سرچشمه می‌گیرد به نماد نزدیکتر است تا تمثیل. به ضرس قاطع می‌توان گفت تجارب شهودی عرفا از ضمیر ناخودآگاه آنها سرچشمه می‌گیرد و سیرالعباد در کلیت خود یک تجربه شهودی است و درست به همین علت بهتر است آن را نمادین بدانیم تا تمثیلی.^۴

پ - همچنین در ادامه همین بحث نکته‌ای را آورده‌اند: «در جریانهای تصوف و عرفان بویژه شعر

عرفانی، شاعران دوره اول عموماً از عنصر تمثیل استفاده می‌کنند و کم کم از تمثیل به جانب استعاره حرکت می‌کنند و در نهایت به نماد می‌رسند چنانکه سنایی را می‌توان شاعری تمثیلی خوانند و مولوی را نمادگرا».

این تقسیم‌بندی و نتیجه‌گیری درست به نظر نمی‌رسد. در شعر سنایی استفاده از عنصر تمثیل را می‌بینیم چنانکه مثنوی مولوی هم مشتمل بر انبوهی از تمثیلات است.^۵ همچنین برخی غزلیات عرفانی سنایی و حتی دیگر قالیهای شعریش از ضمیر ناخودآگاه او سرچشمه می‌گیرد و بنابراین سمبلیک یا نمادین است چنانکه بسیاری از غزلیات مولانا در دیوان شمس و برخی موارد در مثنوی، نمادین است. بنابراین بهتر است به گونه‌ای دیگر به شعر عرفانی بنگریم. آن دسته از غزلیات عرفانی و دیگر اشعار که از ضمیر ناخودآگاه شاعران سرچشمه می‌گیرد سمبلیک یا نمادین است و آن بخش از اشعار که از ضمیر خودآگاه شاعران عارف سرچشمه گرفته و شرایط دیگر تمثیل را هم دارد، تمثیل است. بدین ترتیب سنایی در برخی اشعارش تمثیل‌گراست و در برخی دیگر نمادگرا چنانکه مولوی نیز؛ نه اینکه سنایی تمثیل‌گرا باشد و مولوی نمادگرا.

۳- در بخش دیگری تحت عنوان «غفلت از خواننده» نیز نکاتی قابل ذکر هست.

الف - منتقد محترم برآنند که در بسیاری قسمتهای کتاب [۱] از مخاطب اصلی که دانشجویان باشند غفلت شده و برای اثبات این موضوع مرقوم فرموده‌اند: «از جمله آنجا که از تشابه باورها و اعتقادات سنایی با اشاعره و شیعه سخن رفته، خواننده‌ای که سابقه ذهنی از این مسائل ندارد درک آن برای وی دشوار خواهد بود».

با عنایت به اینکه ایشان مرقوم فرموده‌اند در بسیاری قسمتهای کتاب از مخاطب اصلی غفلت شده، انتظار می‌رفت دست‌کم چند نمونه ذکر کنند. اما درخصوص نمونه‌ای که ذکر کرده‌اند توضیحی لازم می‌دانم. اعتقاد اینجانب به عنوان یک مدرس دانشگاه آن است که ما وظیفه داریم سطح درک و توانایی تحلیل دانشجویان را هم ارتقاء دهیم و البته به افزایش محفوظات آنها بسنده نکنیم. این، اصلی بوده است که در همه بخشهای کتاب، نصب العین من بوده است. بنابراین ضمن اینکه سعی در تبیین ساده و زودفهم موضوعات داشته‌ام، برخی مضامین لازم را هم در متن جای داده و برای کمک به دانشجویان دو کار عمده انجام داده‌ام. نخست اینکه برای هرکدام از مضامین مورد بحث، یک یا چند منبع معتبر و ساده در زیرنویس آورده‌ام تا دانشجویان علاقه‌مند برای تکمیل اطلاعات خودشان به آن کتابها مراجعه نمایند و دیگر اینکه در متن کتاب، تا آنجا که از بحث اصلی فاصله نگیرم، اشارات مختصری کرده‌ام. برای مثال در صفحات ۲۰ و ۲۱ درباره عقیده شیعه و اشاعره درخصوص «رویت خدا با چشم سر»، توضیح مختصری آورده‌ام. به نظرم رسید بیان توضیحات بیشتر در چنین مواردی از کتاب، هم حجم کتاب را زیاد می‌کرد و هم با روحیه تحقیق دانشجویی مغایرت داشت. باید به دانشجویان هم فرصت

مطالعه و تحقیق داده اینک همه چیز را آماده در اختیار او گذاشت.

درخصوص پیشنهاد ایشان در تغییر لحن کتاب برای فاصله گرفتن از لحن پایان‌نامه هم لازم است بگویم که اینجانب پس از دفاع از پایان‌نامه بیش از یک سال روی آن کار کردم تا به مرحله کنونی رسید و این لحنی است که اینجانب عالماً و عامداً برای کتاب برگزیدم و با لحنی که پایان‌نامه داشت البته متفاوت است.

۴- درباره بخش دیگری تحت عنوان «عوام‌زدگی» هم یک نکته قابل ذکر هست. ایشان در این بخش مرقوم فرموده‌اند: «حضور برخی واژگان عوامانه مثل «اینکه دلمان می‌خواهد»، «وعظ‌الود»، «حکمت‌الود» و «بیانات»، از فخامت متن کاسته است».

«فخیم‌نویسی» از خطراتی است که نثر دانشگاهی را تهدید می‌کند چه تقید فراوان به این اصل، نثر را کلیشه‌ای و بی‌روح می‌کند. در مقابل «عوام‌زدگی» هم خطر دیگری است برای نویسندگانی که می‌خواهند از کلیشه خلاصی یابند. به نظر می‌رسد، حد وسط این دو سوی افراط و تفریط، یک نثر مقبول باشد. اینجانب تصور می‌کنم عبارات و ترکیبات «غیرفخیم» که در متن کتاب عالماً و عامداً گنجانده شده و منتقد محترم چند مورد را ذکر کرده‌اند، به اندازه‌ای نیست که نثر کتاب را گرفتار خطر «عوام‌زدگی» کرده باشد. در هر حال، قضاوت نهایی برعهده خوانندگان صاحب ذوق است.

۵- در بخشی تحت عنوان «افراط حروف‌نگاری» آمده است که «صورت درست حدیث کنت کنتاً مخفیاً... انی کنت کنتاً... است». گویا حدیث مذکور به دو شکل نقل شده است. اینجانب در اکثر مواردی که به یاد دارم، به همان ترتیبی نوشته شده که آورده‌ام؛ یعنی بدون انی.^۶

در پایان یک بار دیگر از جناب آقای دکتر عباسی تشکر می‌کنم و امیدوارم در کار نقد به پیشرفتهای روزافزونی نائل آیند.

ارجاعات:

- ۱- برای مثال ر. ک به کتاب بیان، سیروس شمیسا، فردوسی، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۷۳، صص ۱۸۹ به بعد و کتاب رمز و داستانهای رمزی در ادب فارسی، تقی پورنامداریان، مرکز انتشارات علمی و فرهنگی، بخش رمز و صورت خیال و رابطه معنی با آنها.
- ۲- بیان، سیروس شمیسا، ص ۲۰۶.
- ۳- خانه ام ابری است، تقی پورنامداریان، سروش، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۷، ص ۲۱۶.
- ۴- در صحبت شقایق که با جناب آقای دکتر پورنامداریان داشتم، ایشان بر این عقیده بودند که سیرالعباد دست‌کم در برخی بخشها یک اثر نمادین است.
- ۵- برای آگاهی از تمثیلات سنایی به کتاب افقهای شعر و اندیشه سنایی اثر نگارنده مراجعه کنید و برای آشنایی با تمثیلات مولوی به دو کتاب بحر در کوزه و سرنی اثر عبدالحسین زرین‌کوب.
- ۶- برای مثال ر. ک کتاب مرصادالعباد، نجم رازی، محمدامین ریاحی، علمی و فرهنگی، چاپ ششم، تهران، ۱۳۷۴، ص ۷۱۶.

در زمان نگارش این مقاله شمار چاپ این کتاب، از سه نوبت گذشته است اما از آنجا که تنها این نسخه در دسترس بود، با اطمینان از اینکه در چاپهای بعد نیز تجدید نظری روی آن نشده است، همین نسخه را اساس بررسی خود قرار داد.

دیوان غزلیات مولانا، که به دیوان شمس و دیوان کبیر نیز شهرت دارد، پر حجم‌ترین دیوان غزلیات عرفانی و غیر عرفانی شعر فارسی است که گذشته از رباعیات، به تصحیح شادروان استاد فروزانفر شامل ۳۳۲۹ غزل است که گاه تعداد ابیات پاره‌ای غزلیات از ۹۰ بیت نیز بر می‌گذرد. از آن گذشته، تنوع اوزان و مضامین و مفاهیم عرفانی و ادبی و پا برون نهادن سراینده از محدودیتهای متعارف و معمول سخنوران، هرگونه بررسی را روی این اثر شگفت‌انگیز دشوار می‌کند، و کارگزینش غزلیات نیز از این قاعده مستثنی نیست. حاصل مطالعه این کتاب در غربت، دیدگاههای نگارنده است که در دو بخش بیان می‌شود:

نخست، امتیازات و برجستگیهای کتاب سپس بازگویی نکاتی که نیاز به بازنگری و احتمالاً توضیحات بیشتر دارد.

۱- امتیازات و برجستگیها

پیشگفتار کتاب، پس از تشریح احوال مولانا، به بررسی سبک غزلسرایی او می‌پردازد. این بخش، روشن‌کننده شیوه غزلسرایی شمس و توضیحات ارزشمندی درباره چگونگی صورخیال و اوزان و خلاصه مطالبی بدیع و بکر است که درباره اهمیت این اظهار نظر کافی است گفته شود، لغتنامه دهخدا، همه این

داوریها را برای معرفی سبک غزلیات دیوان شمس نقل کرده است، که غیر منصفانه نامی از نویسنده و مأخذ نبرده‌اند.

— این گزینه بازتاب‌دهنده اندیشه‌های عرفانی، تواناییهای تخیل مولانا، نقطه نگاه ویژه او به شعر و سخن و میزان قدرت و تبحر او در طرح مافی‌الضمیر و حالات درونی و روحی یک شیفته آفرینش و بشریت است. یعنی غزلیات به گونه‌ای گزیده شده است که به بیان نکات بالا یاری می‌رساند. همین گزینه، خود می‌تواند یک دیوان کامل غزلیات عرفانی بشمار رود که نشان می‌دهد تا چه حد این سخنور و عارف بزرگ، آگاهیهای عرفانی و ادبی خود را با تخیلات و هیجانات ناخودآگاهش در هم آمیخته است. و به روشنی آشکار می‌کند چگونه مولانا توانسته است از زبان جاری و متداول شعر فارسی فاصله گرفته و سبکی ویژه و منحصرانه برای خویش به وجود آورد که پیش از او نمونه آن دیده نشده و پس از او نیز کسی یارایی نزدیک شدن به آن شیوه را نداشته است.

بنابراین گزینش غزلیات، می‌تواند مهمترین امتیاز این کتاب شود و آشکار است که گزینش حدود ۴۵۰ غزل، از میان حدود ۳۵۰۰ غزل چقدر کاری دشوار است و نیاز به چه میزان توجه و تسلط دارد.

البته باید افزود، چون بیشتر توجه گردآورنده به ارزش‌های ادبی و اندیشه‌های عرفانی و دامنه گسترده تخیلات و حوزه عاطفی شاعر بوده است، اصراری نداشته تا از همه اشعاری که دارای اوزان متنوع و اندکیاب و غریب‌اند، نمونه‌هایی آورده شود. اقبال فراوانی که در این یکی دو دهه اخیر به ساختن آهنگ و ترانه بر روی غزلیات شمس شده است. حتی پاره‌ای خواسته‌اند سریالهای مبتذل تلویزیونی را با شعر و ترانه‌ای از مولانا بزرگ کنند. به تصور نگارنده مأخذ تمامی آهنگسازان و موسیقیدانان تنها همین گزینه بوده است. زیرا بنا به دلایلی که پس از این خواهیم آورد،

خواندن غزلیات شمس در این گزینه آسان است و انتخاب را دشوار نمی‌کند. و حال آنکه موسیقیدانان می‌توانستند با مراجعه به اصل دیوان شمس، به بسیاری از غزلیات آهنگین دست یابند که مسلم است مولانا، آنها را با آهنگ خاص و چه بسا در حالت جذبه می‌خوانده است و دیگران می‌نوشتند. اگر به آن اوزان متنوع مراجعه شود و با تطبیق شعر با مقام‌ها و دستگاههای مختلف موسیقی ایرانی و ممارست و تکرار و تغییر ملودیها، دقت بیشتر در ساختن آهنگ‌ها شود، شاید بتوانیم به ترانه‌هایی مشابه مولانا خود مدنظر داشته است، نزدیک شویم. متأسفانه، در ساختن آهنگ روی اشعار مولانا، — گذشته از چند اجرای استثنایی استادان و موسیقیدانان بزرگ — بی‌سلیقه‌های فراوان شده به گونه‌ای که مزه و حلاوت شعر مولانا را پاک از بین برده‌اند و گاه انسان ترجیح می‌دهد، صدای خواننده بینوا را خفه کند و از شعر مولانا نیز در گذرد.

متأسفانه جامعه، به آسانی با مبتذلات خوگر می‌شود. اگر مردم از این آهنگهای زنجموره‌ای، که خود خلاف هدف و خواست مولانا بوده است، استقبال نمی‌کردند، هر کسی با هر میزان دانش و بایستگی، جرأت نمی‌کرد، به مرزها و مبادی موازین و مشغله‌های مولانا وارد شود.

— برجستگی ویژه دیگر این گزینه علامت‌گذاریهای مناسب و بجاست که خواندن عبارات دشوار را هم تسهیل می‌کند. چون کلام مولانا، از حوزه‌های هتعارف شعر و سخن، گامهایی فراتر نهاده است، و تصرف او در نحو عبارات و حتی در شکل و تلفظ واژه‌ها، خواندن اشعار وی را نه تنها برای مبتدیان که برای آشنایان با شعر فارسی هم دشوار می‌سازد چاره‌اندیشی مهم، شیوه نگارش و علامتگذاری به نظر می‌رسد.

در این گزینه، علامتها، با تفکیک و تنظیم عبارات،

بسیاری از دشواریها را از پیش پای خواننده برداشته است، افزون بر دیگر تمهیداتی که گردآورنده برای درک اشعار اندیشیده است.

— یکی دیگر از کارهای مهم، درج معانی واژه‌های غریب و دشوار و تشریح اصطلاحات عرفانی و توضیح تعبیه‌های ادبی است. از آنجا که گردآورنده به زبان شعر آشناست و گذشته از آن به تعبیر عرفانی و ادبی اشراف داشته و کلیدهای بازگشایی قفلهای صور خیال را در دست دارد، به بهترین گونه‌ای و با ایجاز و به دور از فضل‌فروشی و اطنابهای غیر ضروری، خواننده را به درک مراد و منظور مولانا یاری می‌رساند. آشنایی با اصطلاحات متعارف شعر فارسی مطلبی است حائز اهمیت، اما شناخت زبان ویژه مولانا، که آمیزه‌ای از کاربردهای زبان رایج زمان، مصطلحات محلی، اشارات عرفانی و آیات قرآنی، علم کلام و حدیث و دیگر معارف صوفیه و زبان عربی و حتی ترکی و دیگر گویش‌های متروک کهن است، از اهمیت ویژه خود برخوردار است. در این گزینۀ آشکارا دیده می‌شود گردآورنده چنان به زبان مولانا نزدیک است که گویی زمان او را درک کرده است. این توانایی هم میسر نمی‌شود، مگر با انس مدام با فرهنگ گرانبار صوفیه و معارف دشوارفهم عرفانی و کنایات و راز و رمزهای این طایفه، که به مرور دهور در حوزه‌های جغرافیایی گسترده و متعدد و متفاوت تعین و تمکن یافته است و تعاریفی مختلف و گاه متضاد دارد. گردآورنده و پژوهشگر، افزون بر اینکه معانی متعارف را توضیح داده است، خواننده را به مآخذی رهنمون شده است که امکان مطالعه و بررسی بیشتر را داشته باشد.

— نکته برجسته دیگر در این اثر، امانت و درستکاری و صداقت گزینشگر و پژوهشگر است. کسانی که بدون پرسش از مولوی شناسان و یادآوری و تذکر مآخذ خود، پا را به حوزه انتحال نهاده و حاصل پژوهش دیگران را در مجلدات متعدد مثنوی به نام خود

ثبت کرده‌اند، مردم را نادان و ناآگاه پنداشته و از باب بی‌دانشی و فقر بضاعت فرهنگی ناچار از سرقت ادبی شده‌اند. ولی در این گزینۀ دیده می‌شود شفیع کدکنی، اگر توضیحی شفاهی هم از کسی دریافت کرده، آنرا به نام خود او به ثبت رسانده است. زیرا در میان انبوه دریافتها و تشخیص‌های درست خویش، نام بردن از چند مورد نادر، برارزش پژوهش او چیزی نمی‌افزاید. در این گزینۀ، موارد بی‌شماری دیده می‌شود، که گردآورنده، ارتباط بین سخن مولانا، با آیات قرآنی و احادیث و معارف عرفانی و سخنان دیگر مشاهیر و مشایخ عرفا را نشان داده است. گاه نیز از میان اظهارنظرهای استادان، به ویژه شادروان فروزانفر اگر موارد معدودی را نقل کرده است مأخذ آنرا هم گفته است و اگر هم آن نظریه را خود قبول نداشته، تنها به ذکر آن بدون رد و قبول اکتفا کرده است.

— در این اثر نیز، مانند بیشتر آثار پژوهشی دکتر شفیع کدکنی فهرست‌ها و راهنمای اشعار، به شیوه علمی آن در پایان کتاب به چشم می‌خورد. پس از ذکر چند غزل مشهور منسوب به مولانا، حدود پنجاه صفحه از کتاب تحت عنوان «راهنمای شرح اشعار» به ثبت: فرهنگ لغات و اصطلاحات معنی شده ص ۵۸۵، فهرست آیه‌های قرآنی ص ۶۳۲، فهرست حدیثها، خبرها، کلمات و امثال و عبارتهای عربی ص ۶۲۷ و فهرست اشعار عربی ص ۶۳ اختصاص دارد.

۳- نکاتی که نیازمند بازنگری، یا توضیحات بیشتر است

بیشتر مفاهیم و مضامین ادبی، اعتباری است و امکان دارد پیرامون یک مطلب، نظریه‌های متفاوتی ابراز شود و هر مدعی نیز برای اثبات نظریه خود، دلایلی داشته باشد. در خصوص کتابها و آثار ادبی، آسانترین کار انتقاد و عیب یابی است. منتقد، اگر در میان صدها اظهارنظر درست و ادیبانه، به چند مورد محدود برخورد کند که با سلیقه یا طرز تفکر او مغایر باشد، متأسفانه اگر

آشوب و جنجال نیافریند، دست کم چنان وانمود می‌کند که خود دارای آگاهیهای جامع الاطرافی، بیش از نویسندۀ اثر است. و حال آنکه هر خواننده عادی یک اثر نیز ممکن است اشکالاتی بنظرش برسد که درست یا نادرست، مجال بازتاب آنرا ندارد.

در مورد این کتاب نیز باید یادآوری شود نویسنده به فضایل و میزان دانش ادبی گزینشگر اعتقاد و اعتراف دارد و با خواندن کتاب دهها نکته تازه را آموخت و بسیاری از دشواریها را دریافت. در این میان به نکاتی چند برخورد، که محتمل است نادرست یا درست باشد و در چاپهای بعد، مورد توجه مؤلف قرار گیرد. نگارنده معتقد است، هر گونه برداشت خوانندگان نیز می‌تواند به فضلا و پژوهشگران یاری برساند تا اثر خود را پاکتر و منزه‌تر سازند.

به این معترضه اشاره شود، در نقد کتاب زیور پارسی تالیف استاد شفیع کدکنی، که پس از درگذشت دانشمند نامدار، دکتر عبدالحسین زرین‌کوب انتشار یافت، نگارنده اظهار نظر کرد: پاره‌ای از اظهارات استاد زرین‌کوب در مورد شیخ عطار از سوی شفیع کدکنی، با ادله‌ای آشکار رد شده است، که اگر شادروان زرین‌کوب، فرصت حیات و بازخوانی این دیدگاهها را می‌یافت، از یاریهای شفیع کدکنی، در اصلاح نقطه نظرهایش استقبال می‌کرد. دکان علم و انصاف، متاعی جز این ندارد که با برخورد دیدگاهها و تبادل اندیشه‌ها واقعیتها و حقایق رخ نماید.

بهر روی، با این مقدمه کوتاه، به نقطه نظرهایی چند، پیرامون شرح اشعار، در گزینۀ غزلیات شمس می‌پردازد.

غزل ۹- بیت ۵:

هر کان می‌احمر خورد، بابرگ گردد، برخورد
از دل فراخیها برد، دل تنگ ما، دلتنگ ما
در معنی مصراع دوم آمده است: آنکس که دلتنگ ماست، فراخی (وسعت و گشادگی) را از دلها می‌برد، یا

گزیده غزلیات شمس

جلال‌الدین محمد بلخی

به کوشش دکتر محمد رضا شفیع کدکنی

انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ سوم ۱۳۷۷

انتشارات امیر کبیر، چاپ سیزدهم، ۱۳۷۹

اثر امیر صادق تهرانی

آنکس که دلتنگ ماست آرزوی فراخی را از دل خویش بیرون می‌برد.

به نظر نگارنده، مراد مولانا، عکس این منظور بوده است. اگر همانگونه که دکتر شفیعی کدکنی خود راه نموده، به تصرف مولانا در تلفظ واژه‌ها توجه کنیم، معنی درست چهره می‌کند. بنابراین می‌توان گفت: هرکس که از آن می‌سرخ فام بخورد، بابرگ و نوا و بهره‌مند می‌شود و از این دل فراخیا، دلتنگی ما می‌رود. چون قرار نیست، با خوردن می و با برگ و نوا شدن دل فراخی برود و دلتنگی جای آنرا بگیرد.

غزل ۱۰ - بیت ۲:

گرسیل عالم پر شود، هر موج چون اشتر شود
مرغان آبی را چه غم، تا غم خورد مرغ هوا
در معنی این بیت آمده است: «یعنی مرغان آبی را غمی از طوفان نیست، بگذار تا مرغ هوا غم خورد»
ص ۱۴. در اینجا نیز به نظر نگارنده مراد گونه‌ای دیگر است و معنی بیت باید چنین باشد:

اگر سیل، عالم را فرا بگیرد و هر موج، بلند قامت چون اشتر شود مرغ آبی را هم غمی نیست. تا چه رسد به اینکه مرغ هوا غم بخورد. طبعاً تعبیر مرغ هوا، برای کسی که در آسمانها پرواز می‌کند، مناسب تر است و مولانا می‌خواهد بگوید، انسانهای بلند پرواز که از بند تن رها شده‌اند، جایی که مرغ آبی از سیلی بنیان کن پروایی نداشته باشد، آنها نیز از این خطر خوف و بیمی ندارند.

غزل ۲۰ - بیت ۱:

بال او چه خوش بود گفت و شنید و ماجرا
خاصه که درگشاید و گوید: «خواجه اندرا» (ص ۲۷)
به نظر نگارنده، علامت گذاری این بیت می‌تواند به صورتی دیگر اعمال شود و طبعاً معنی را دگرگون خواهد کرد. پیشنهادی که به نظر نگارنده رسیده این گونه است:

... خاصه که درگشاید و گوید خواجه: «اندرا!»

زیرا در بیشتر ابیات، «خواجه» لقب مراد و منظور او بوده است، قدری گران بنظر می‌رسد که مولانا به خود لقب خواجه بدهد.

در همین جا و در بیت بعد سخن از «چشمه خضر» است. چون اول از «قصه چشمه خضر» نام برده است، در بیت بعد نیز در مصراع دوم: «مست شوند چشمها، از سكرات چشم او» با توجه به رسم الخط قدما که‌های غیر ملفوظ را در کتابت می‌انداختند باید مصراع چنین باشد: «مست شوند چشمه‌ها، از سكرات چشم او»
غزل ۲۱ - بیت:

بام و هوا تویی و بس، نیست روی بجز هوس
آب حیات جان تویی، صورتها همه سقا
در معنی این بیت آمده است: «زو، رفتن؛ نیست روی بجز هوس، هر رفتنی هوس است و شاید هم منظور از روی شعر باشد. از باب ذکر جزء و اراده کمال»
ص ۳۱.

نگارنده مراجعه‌ای به نسخ اصل نداشته است. اگر بتوان نسخه‌ای یافت که به جای «روی» «دوی» ضبط کرده باشد، ابهام و تردید در مورد معنی بیت از بین می‌رود. به ویژه که از دو پدیده «بام» و «هوا» نام برده و هر دوی آنها را، تنها یکی دانسته است و در مصراع بعد نیز در برابر «آب حیات جان» صورتهای متعدد را «سقا» خوانده است.

غزل ۲۴ - بیت ۳:

یک شمع از این مجلس، صد شمع بگیراند
گرمردهای ور زنده، هم زنده شوی با ما (ص ۲۴).
در بیشتر جاهایی که رسم الخط واژه، وزن شعر را بهم زده است. در پانویس، استاد پیشنهاد کرده است، تلفظ صحیح خوانده شود، مانند «پیغامبری» که در موارد بسیار تاکید شده است «بخوانید: پیغمبری». در مصراع دوم این بیت هم: «گرمردهای ور زنده» وزن شعر را ثقیل کرده است. که اگر بخوانیم: «گرمردهای ار زنده...» وزن ترمیم می‌شود. در معنی هم تغییری حاصل نمی‌شود.

نمی‌دانم این پیشنهاد تا چه حد می‌تواند درست باشد.
غزل ۳۹ بیت ۵:

نظری به سوی خویشان، نظری برو - پریشان
نظری بدان - تمنا، نظری بدین - تماشا
در معنی «نظری برو پریشان» آمده است: «با پریشانی نظری بر او» ص ۵۳

در این صورت، بیت معنی محصلی پیدا نخواهد کرد. در اینجا نیز می‌توان با تغییر رسم الخط، معنی و مفهومی به دست آورد که ملایم به ذهن باشد: «نظری به سوی خویشان، نظری به - روپریشان» چون مراد از نظری، یک نگاه است باید مراد شاعر چنین باشد: یک نگاه به سوی خویشان بیانداز، و یک نگاه هم به کسانی که «روپریشان» اند. و معنی روپریشان هم می‌تواند ناآشنایان و غریبه‌ها یا مراد از کسانی باشد که ظاهری یا رویی پریشان دارند. افزون براینکه «پریشان نگاه کردن» آشکار نخواهد بود که چگونه نظاره‌ای می‌تواند باشد.

غزل ۲۶۰ بیت ۴:

خرد پوره آدم، چه خبر دارد از این دم؟
که من از جمله عالم به دو صد پرده نهانم
در معنی این بیت آمده است: «پوره، پسر» ص ۳۱۴.
نگارنده از لحاظ یافتن ریشه لغات و اصالت واژه‌ها و زنده کردن واژه‌های فراموش شده فارسی، یاری طلبیدن از گویش‌های محلی را کاری روا می‌داند، البته در صورتی که حد اعتدال نگاهداشته شود. بسیاری از واژه‌ها، در گویش‌های: کرمان و فارس و خراسان و... مشابه هم یا به هم نزدیک است. با مختصر تفاوتی در تلفظ. مثل: «رازینا» که در گویش محلی کرمان به پله پشت بام گفته می‌شود و گویا در گویش خراسانی همین واژه، «رازینه» تلفظ می‌شود. بهر روی، در بیت بالا به نظر نگارنده، «پوره» به معنی اندک و کم است. واژه‌ای که در گویش محلی کرمان رواج دارد. در اینجا می‌تواند صفت «خرد» شمرده شود که «خرد» چون با «خرد» به

معنی اندک، صاحب جناس تام می‌شود، با اندک هم که همان «پوره» باشد، بی تناسب نیست.

بدین معنی که: خرد اندک آدمی، از این نفس و دم روحانی، چه خبر دارد. در تمام غزل از عظمت نفس و نفس و ذات خودش می‌گوید، ذاتی که صفات الهی پذیرفته است و از مرحله آدمی بودن که خامی است والا تر رفته است. چون به وادی عرش شمس الحق و دین پای نهاده است. این نظر نمی‌دانم تا چه حد می‌تواند مورد تأیید زبان‌شناسان قرار گیرد. باید در ادبیات گذشته مذاقه کرد که آیا «پوره» به معنی اندک، کاربردی داشته یا نداشته است و اگر هم در ادب کهن دیده نشود، شنیدن آن از زبان مولانا، نمی‌تواند شگفت باشد.

غزل ۲۶۴ بیت اول:

تو ز من ملول گشتی که من از تو ناشتایم

صنما چه می‌شتابی؟ که بکشتی از شتابم
در معنی «ناشتاب» آمده است: «ناشتا، مجازاً گرسنه و حریص» اگر این معنی را بپذیریم، بیت مفهوم دلچسب و مناسبی نمی‌یابد و معنی اینگونه جلوه می‌کند: تو از من دلتنگی و کدورت پیدا کردی که من از تو حریص هستم و سپس مصراع بعد مناسب خود را با مصراع اول از دست می‌دهد و پرسش اینکه: چرا شتاب می‌کنی، که مرا از شتاب خود، کشتی. اگر نگران تکرار قافیه باشیم، که معنی «ناشتاب» یعنی بدون شتاب و عجله را در این بیت نپذیریم، در فرهنگ قافیه اندیشی مولانا، وسواسی بیش از خود او نشان داده‌ایم. چون در همین غزل، دو مرتبه «آیم» را به همان معنی آبرو تکرار کرده است. از آن گذشته خود واژه ترکیبی «ناشتاب» می‌تواند واژه‌ای تازه شمرده شود و با «شتاب» قافیه شود. بهر حال اگر از لفظ دست بشوئیم و به دنبال معنی باشیم به پندار نگارنده، پذیرش «ناشتاب» به معنی «صبور» و «شکیبا» برای این بیت برازنده تر است.

غزل ۲۸۸ بیت ۹:

گل‌های سرخ و زرد بین، آشوب و بردابرد بین
در قعر دریا گردبین، موسی عمرانی است این
«بردابرد» معنی شده است، «طرقوا، کلمه‌ای که به هنگام عبور شاه یا امیر، نگهبانان پیشاپیش او می‌رفتند و می‌گفتند یعنی: دور شوید» ص ۳۵۲. طبعاً معنی همین است که استاد فرموده است. البته می‌توان چنین هم تعبیر کرد که: «گل‌های سرخ و زرد و آشوب بردابرد» به گلستان حضرت ابراهیم و بردا و سلامای آتش برای وی می‌تواند ارتباط داشته باشد.

غزل ۳۰۳ بیت ۷:

چه دانمهای بسیار است، لیکن من نمی‌دانم
که خوردم از دهان بندی در آن دریا کفی افیون
از «دهان بندی» معنی شده است: «از دهان بستگی» در اینجا دو معنی را می‌توان مراد کرد، یکی اینکه: چون دهان از سخن گفتن و افشای اسرار بستم، یا اینکه با خوردن کفی افیون دهانم بسته شد، و الله اعلم.

غزل ۳۸۷ بیت آخر: «گاز، آلتی که به وسیله آن زرو سیم را می‌برند، نوعی قیچی» ص ۴۸۱. آنچه من به خاطر می‌آورم، گاز نوعی انبردستی است که فلزات مختلف را با آن به درون کوره می‌برند تا گرم شود و شکل پذیرد و دست سازنده از آتش در امن باشد.

غزل ۳۹۰ بیت ۱:

گل را نگر ز لطف، سوی خار آمده
دل ناز و باز کرده و دلدار آمده
در معنی این بیت آمده است «ناز و باز (از اتباع) به همین صورت هنوز در خراسان (تربت حیدریه، کدکن) به کار می‌رود، می‌گویند: بچه را ناز و باز کن (ص ۴۸۴). این درست همانجاست که نگارنده می‌پندارد، اتکاء بیش از حد به مصطلحات محلی، گاه انسان را به خطا دچار می‌کند. اگر به معنی بیت توجه کنیم، معشوق سوی عاشق آمده، طبعاً دل عاشق «ناز و باز» کرده، باید دید این «ناز و باز» چیست. در غزل بسیار معروف ۶۵

سطر پنج می‌خوانیم.

وان دفع گفتنت که: «بروا شه به خانه نیست»

وان ناز و باز و تندی دربانم آرزوست
بیاد ندارم در کجا ولی خوانده‌ام که «ناز و باز» در قدیم به «دور شو کور شو» نگهبانانی می‌گفتند که راه را برای بزرگان باز می‌کردند و «دفع گفتن» و «تندی دربان» هم در این بیت می‌تواند تأییدی بر این گفته باشد.

حال به معنی تمام بیت توجه کنیم: «گل» در مصراع اول با «خار» تضاد دارد، معشوق و مراد، سوی مریدی آمده است که خود را خار می‌داند. در مصراع دوم نیز «دل» رویاروی «دلدار» قرار دارد. بنابراین «ناز و باز کردن دل» باید همان مفهومی را برساند که برای دلدار متضمن راه‌گشایی باشد. پذیرفتن اینکه دل ناز کرده و دلدار آمده چندان موجه تر از آن نیست که «ناز و باز» را اصطلاحی خاص تصور کنیم.

غزل ۴۴۷ بیت ۵:

سابق پیشروانی تو در این راه دراز
وز ره رفیق تو با این دوسه پا بست روی
در این مورد سخنی نیست، الا آنکه درباره معنی «سابق، پیشکسوت، پیشرو» ص ۵۴۸ این معنی را هم مد نظر داشته باشیم که سابق، سبقت‌گیرنده نیز معنی می‌دهد.

سخن را با این گفته به پایان برم که در بعضی موارد، تلفظ عادی پاره‌ای واژه‌ها وزن شعر را مختل می‌کند، روشن نیست چگونه باید آن واژه تلفظ شود. از آن جمله است «تبریز» که گاه به همین تلفظ امروزی باید خوانده شود و گاه ضروری است مکثی بر روی یکی از حروف آن بشود و بر وزن «دل انگیز» خوانده شود. حال برنگارنده مجهول است. البته کتاب غلط چاپی چندانی ندارد، ولی برای چاشنی کار چاپ ما، یکی دو غلط، قابل اغماض است.

سن دیه گویه، اردیبهشت ۱۳۷۹

۱۰۹۳ هـ. ق. در گذشت احدی از طلبه چه رسد به فضلا بر جنازه اش حاضر نگردید.» (۳۱۵/۲)
و بحث در همین قوام الدین است که دو تحریر از کتاب عین الحکمة اش وجود دارد یکی فارسی که در مجموعه منتخباتی از آثار حکمای الهی ایران (ج ۲ صص ۴۴۸ - ۴۱۲) به طبع رسید و تحریر عربی که به ضمیمه رساله فارسی تعلیقات به کوشش علی اوجبی (موزه و کتابخانه مجلس، ۱۳۷۸) منتشر شده است.

اینکه گفته اند مولی رجبعلی تبریزی و قوام الدین اصفهانی (رازی) عربی نوشتن نمی توانستند شاید ناشی از این باشد که این دو حکیم اصرار بر فارسی گفتن و نوشتن داشته اند و کسانی که نادانی و ناهمپی آنان را به دشمنی با زبان مادری انگیزته این را بر آنها عیب می گرفته اند و اگر گفته شود عربی نویسی برای آن بود که در سرتاسر دنیای اسلام افکارشان پخش شود باید گفت ملاصدرا را تا قرن ما در دنیای عربی زبان حتی اهل فلسفه هم نمی شناختند و حکمای بعد از ملاصدرا به همت هانری کوربن (و کوشش علمی استاد سید جلال آشتیانی) در همین سی سال اخیر معرفی شدند و هنوز هم عربی زبانها حتی نام آنها را نشنیده اند. و اگر فلسفه نویسی به فارسی ادامه و پیگیری می یافت اکنون زبان فلسفی ما به فارسی بسیار قوی تر و رساتر و روان تر می بود و این زیان بزرگی است و خود، مطلب مضحکی است که بوعلی سینا را که از همدان به غرب نگذشته عرب بنامند یا ترک و از یک بخوانند! به گمان

با آنکه مهارتش را در «علوم تعلیمی» (= ریاضیات) ستوده، می نویسد: «به خاطر تیمن به ورع و پارسایی وی ذکرش در این کتاب آمده است» (۱۹۷/۲) درباره سید ابراهیم بن میرزا حسن همدانی مشهور به قاضی زاده صاحب شرح برکت ابن سینا و خواجه نصیر می نویسد: «آشنا به مسائل شرعی و اقوال فقها نبود و از خون احتراز نمی کرد بلکه مسجد را بدان می آلود» (۹/۱) و این سید ابراهیم کسی است که خود صاحب ریاض العلماء از قول شیخ بهایی نامه بسیار احترام آمیزی خطاب به او نقل کرده است (۱۱/۱) درباره مولی حسن دیلمانی می نویسد: «در علوم حکمی وارد بود اما از علوم دینی بهره ای نداشت، دوستار حکیمان و صوفیان و مدافع و توجیه گر اقوال ایشان بود و بر همین اعتقاد بمرد در حالی که دماغش مختل شده بود» (۱۸۴/۱) و در مورد حسین بن ابراهیم تنکابنی شاگرد ملاصدرا می نویسد: «گرایش غالبش به حکمت بود و غیر از آن چیزی نمی دانست.» (۳۴/۲)... در مورد مولی رجبعلی حکیم تبریزی می نویسد: «دانشهای دینی و معلومات عربی نداشت اما اقوال علی حده ای در مسائل حکمی آورد.» (۲۸۴/۲) و چند تن از شاگردان رجبعلی را اسم می برد از جمله امیر قوام الدین اصفهانی (رازی) که در تصوف و فلسفه گرایی از استادش افراطی تر بود و به قول صاحب ریاض العلماء باورهای تباه و بیراه داشت و از علوم دینی و ادبی بی بهره بود و بعضی از شاگردانش سخنانش را به عربی می نوشتند و چون به سالهای

آنچه مشهور است عصر صفوی را عصر رونق علوم دینی و انحطاط ادبیات و فلسفه می دانند. اما این از هر دو جهت نادرست است، زیرا ادبیات عصر صفوی ادبیات ویژه ای است و در عالم خود بسیار ارزشمند است و فلسفه نیز در عصر صفوی رشد و تکامل یافت و علاوه بر میرداماد و ملاصدرا که دو فرد بسیار شاخص هستند حکیمان صاحب نظر و ژرف اندیش دیگری نیز پدید آمدند که خوشبختانه استاد جلال آشتیانی در مجلدات چهارگانه منتخباتی از آثار حکمای الهی ایران نام و یاد آنان را ماندگار کرده است و علیرغم خشک اندیشان، عصر صفوی را عصر حکمت شناسانیده است.

نخست برای آنکه نظر قشربون به فلسفه و فیلسوفان در عصر صفوی روشن شود به نکاتی از ریاض العلماء میرزا عبدالله افندی - شاگرد مجلسی دوم - که سالها پیش در مجله نشر دانش نوشته ایم اشاره می کنیم: میرزا عبدالله در مورد امیرزا حکیم یزدی

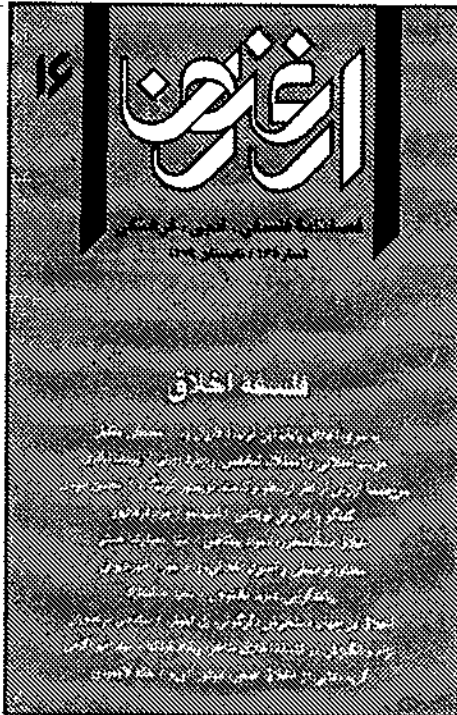
دورساله فلسفی عین الحکمه و تعلیقات

میر قوام الدین رازی

تصحیح و تعلیق: علی اوجبی

کتابخانه و موزه مجلس شورای اسلامی، چاپ اول: ۱۳۷۸

ارغنون ویژه فلسفه اخلاق

۶- انکار وجود ذهنی: علم عقل به موجودات نه به حصول صورت موجودات است در عقل، و نه نفس حضور است، و نه صورت حاصله و نه به حضور موجودات نزد عقل... (تعلیقات ص ۱۶۱).

۷- انکار حرکت جوهریه: به طوری که خواننده توجه دارد در غالب مسائل فلسفی، مکتب رجبعلی تبریزی با مکتب ملاصدرا تعارض دارد.

۸- متعلق جعل ماهیت است نه وجود و نه اتصاف ماهیت به وجود. جعل اولاً به ماهیت و ثانیاً بالعرض به وجود نسبت داده می‌شود.

۹- ترکیب وجود و ماهیت در خارج انضمامی است یعنی وجود عارض ماهیت شده است و وجود در خارج تابع ماهیت است.

۱۰- خدا موضوع علم ماوراءالطبیعه نیست.

۱۱- خدا را واجب الوجود نامیدن جایز نیست بلکه مبذعات و زمان به قول حکما واجب الوجودند و تسمیه خدا به واجب الوجود کار متفلسفه متاخر است «ولله الاسماء الحسنی فادعوه بها و ذروا الذین یلحدون فی اسمائه» [سوره اعراف آیه ۱۸۰]

۱۲- کلی تا اقلاً یک مصداق خارج نداشته باشد کلی نیست. (تلخیص از صفحات هجده تا بیست و نه مقدمه مصحح)

علاقه‌مندان فلسفه ایرانی اسلامی را به ملاحظه متن کتاب توصیه می‌کنیم و توفیق ناشر و مصحح را خواهانیم.

من ما هر قدر از کتب فلسفی و کلامی و عرفانی قدیم مان به فارسی پیدا کنیم باید چاپ و منتشر سازیم که خصوصاً از لحاظ دستیابی به گنجینه مفردات فلسفی و رسیدن به یک زبان منسجم و پخته و اصیل در بیان مسائل حکمی موثر خواهد بود. به قوام‌الدین اصفهانی (رازی) برگردیم:

از جمله نکات مهم در دیدگاه‌های مکتب رجبعلی تبریزی که قوام‌الدین شاگرد او نیز همان عقاید را دارد فقرات زیر است که مصحح کتاب با استفاده از منابع پیشگفته و نیز کتاب فلسفه ایرانی و فلسفه تطبیقی هانری کوربن استخراج و تنظیم کرده است آرایه می‌نماید:

۱- فلسفه عبارت است از علم به شیئی است بما هوشیئی.

۲- ماهیت اصیل است نه وجود (البته محمد رفیع پیرزاده در المعارف الالهیه اعتباریت وجود را از قول رجبعلی رد می‌کند، منتخباتی از آثار حکمای الهی ایران ج ۲ ص ۴۶۷).

۳- وجود مشترک لفظی است نه مشترک معنوی یعنی مبدأ اول موجود به وجود ممکن نیست (تعلیقات ۱۳۶-۷).

۴- وجود کلی مشکک نیست.

۵- ماهیت نیز مشکک نیست آنچه هست بعضی محمولات عرضی می‌توانند مقول به تشکیک باشند به سبب اختلاف استعداد موضوعات (تعلیقات ۱۵۳).

شانزدهمین شماره ارغنون ویژه «فلسفه اخلاق» منتشر شد. مقاله‌های این شماره از فصلنامه فلسفی، ادبی، فرهنگی ارغنون در دو دسته تقسیم شده‌اند: دسته اول که هشت مقاله نخست را شامل است، عموماً از منظر «تحلیلی» به بحث از «اخلاق» می‌پردازد و برخی مسایل منطقی گزاره‌های اخلاقی را، ذیل عنوان «فرا اخلاق» بررسی می‌کند.

دسته دوم که مشتمل بر باقی مقاله‌هاست از دیدگاه‌های دیگر به طرح برخی مهمترین مسایل مباحث نظری اخلاق اختصاص دارد.

در اینجا به نمونه‌ای چند از مطالب این فصلنامه اشاره می‌شود:

«به سوی اخلاق پایان این قرن: پاره‌ای از گرایش‌ها، آداروال، آ. گیبارد، پ. ریلتن / مصطفی ملکیان»؛ «هویت اخلاقی و استقلال شخصی، ریچارد رورتی / یوسف اباضری»؛ «سرچشمه ارزش از نظر ارسطو و کانت، کریستین کرسگارد / محسن جوادی»؛ «گفتگو با امانوئل لویئاس، فیلیپ نمو / مراد فرهادپور»؛ «اخلاق مسأله محور، ادموند پینکافس / سیدحمیدرضا حسنی»؛ «معنای توصیفی و اصول اخلاقی، ر. م. هیر / امیردیوانی»؛ «پیامدگرایی، دیوید مکناوتون / سعید عدالت نژاد»؛ «اخلاق در جهان دستخوش دگرگونی، پل تیلیش / سیدعلی مرتضویان»؛ «الزام و انگیزش در فلسفه اخلاق متأخر، ویلیام فرنگنا / سیدامیر اکرمی»؛ «گزیده‌هایی از اخلاق صغیر، تئودور آدورنو / هاله لاجوردی» و مقالاتی دیگر از این دست.

علیرضا نکاوتی قراقرزو
دو رساله فلسفی...

ملاحظه شد که امیدواریم در ترجمه مطالب اصلی اینگونه سهوالقلم‌ها رخ نداده باشد.

نمونه: «اصد عن الدنيا على حثی الدنيا» که چنین ترجمه شده است: «از حب دنیا گذشته به دنیا نیز پشت می‌کنم.» (۶۵) و درست آن چنین است: «علیرغم دوست داشتن دنیا به آن پشت می‌کنم.»

نمونه دیگر: «غضارة» را «خوان نعمت» معنی کرده (۹۶) که «تقار» یا «کاسه بزرگ» صحیح است.

نمونه دیگر: «واعطی قیادی للجبیب المؤلف» را چنین ترجمه کرده است: «و زنجیرم را به دوست باو فایم می‌بخشد» که درستش چنین است: «و عنان خود را به دست دوست همدمم می‌دهم.»

شاید مناسب بود که یک عربی‌دان مسلط، پیش از چاپ متن ترجمه را مرور می‌کرد. البته بعضی سهوالقلم‌ها در ترجمه اشعار یا عبارات، از ارزش این کار پرمایه نمی‌کاهد و ما اهل مطالعه را به ملاحظه هر دو کتاب کرم (احیای فرهنگی در عهد آل بویه و فلسفه در عصر رنسانس اسلامی) توصیه می‌کنیم و توفیق مترجم فاضل و ناشر محترم را خواستاریم.

پاورقی:

• مانند مقاله ارزشمند علامه قزوینی در شرح حال ابوسلیمان سجستانی (یست مقاله ج ۲) و نیز مقالاتی که در مجله معارف درباره زندگی ابوسلیمان و فلسفه او توسط آقای اسماعیل سعادت ترجمه و طبع شده است و نیز تک‌نگاری علیرضا ذکاوتی قراقرز درباره ابوحیان توحیدی (طرح نو، ۱۳۷۴) و همچنین عموم تاریخ فلسفه‌های اسلامی که فصلی درباره ابوسلیمان دارد و همچنین ر.ک: دایرة المعارف بزرگ اسلامی ج ۵ صص ۵۶۵-۵۷۰.

از همه متمدن‌تر و با فرهنگ‌تر ایرانیان بودند. قرن چهارم را از آن جهت قرن نوابغ لقب داده‌اند که به‌بارنشستن کوشش‌های سه قرن اول هجری امکان آن را فراهم آورد که بزرگترین رشد را در قرن چهارم شاهد باشیم. امپراتوری بزرگ اسلامی همچون دیگر امپراتوری‌های بزرگ زمینه‌ساز نوعی تفاهم و تساهل و انسانگرایی می‌شدند. امپراتوری اسلامی در قرن چهارم که کارگردانان آن ایرانیان بودند زمینه‌ساز «رنسانس اسلامی» شد. رنسانس یعنی احیاء موارث کهن و بازسازی و نوسازی آن.

همچنان‌که صاحب‌نظران فلسفه در زمان ما تصریح کرده‌اند ما نیازمند یک تاریخ فلسفه تفصیلی هستیم. آنچه تاکنون تألیف یا ترجمه گردیده مجمل و مبهم است. ما در دو کتاب کرم که هر دو را آقای حنائی کاشانی ترجمه کرده است با یک مطالعه تشریحی و گسترده درباره متفکران انسانگرای قرن چهارم آشنا می‌شویم. کرم با استقصای منابع و مطالعه تطبیقی به طور مشروح پیدایش و رشد و تکامل انجمن‌های روشنفکری همچون مجلس سجستانی و محفل اخوان الصفا را توصیف می‌نماید البته اگر کسی بخواهد از نظر تاریخ اجتماعی احاطه کامل به مطلب بیاید تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری (رنسانس اسلامی) آدم متر (ترجمه علیرضا ذکاوتی قراقرز) امیرکبیر ۱۳۶۲ و ۱۳۶۴ و ۱۳۷۷ را ببیند زیرا که الگو و زمینه و پیش‌درآمد کتاب کرم، کتاب متر بوده است.

ترجمه کتاب فلسفه در عصر رنسانس اسلامی بر روی هم خوانا و مفهوم است اما می‌توانست روان‌تر و دقیق‌تر هم باشد. در ترجمه بعضی اشعار عربی که در متن، عین عربی آن هم آمده است ضعف و اشتباهاتی

اکنون گرچه درباره ابوسلیمان سجستانی به زبان فارسی مطالب خواندنی فراوان موجود است* اما کتاب حاضر در نزدیک به پانصد صفحه، مجلس ابوسلیمان (اطرافیان و شاگردان او را)، شرح حال ابوسلیمان، تعلیمات و نظریات و در آخر سه رساله عربی از او را عرضه می‌دارد و مفصل‌ترین کتاب درباره محفل ابوسلیمان است که فی‌الواقع فاصله فارابی و بوعلی را پُر می‌کند و یک فصل ناگفته از تاریخ فلسفه اسلامی را بازگو می‌نماید.

ماخذ نویسنده عمدتاً عبارت است از آثار ابوحیان توحیدی، و صوان الحکمه و تاریخ فلسفه‌های اسلامی که کمابیش فصلی را به ابوسلیمان و یاران او اختصاص داده‌اند و ماخذ درجه دوم از قبیل کتب تاریخی و ادبی و غیره.

از جوئل کرم بیشتر کتابی به نام احیای فرهنگی در عهد آل بویه (انسانگرایی در عصر رنسانس اسلامی) به قلم همین مترجم و توسط همین ناشر عرضه شده است. (۱۳۷۵)

ما برای فهم گذشته خود حتماً باید چهار قرن اول هجری خصوصاً قرن سوم و چهارم را بشناسیم. در این قرون بود که «علوم اوائل» یا میراث تمدن‌های بابلی و هندی و ایرانی و یونانی و لاتین و سریانی و یهودی به عربی که به زبان بین‌المللی جدید تبدیل شده بود منتقل گردید و سپس نوبت تألیفات مستقل فرزندان اقوام ملل اسلامی رسید که بیش از پنجاه ملیت بودند و

علیرضا ذکاوتی قراقرز

فلسفه در عصر رنسانس اسلامی

جوئل ل کرم

سعید حنائی کاشانی

مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول: ۱۳۷۹

فلسفه در عصر رنسانس اسلامی

ابوسلیمان سجستانی و مجلس او

جوئل ل کرم

ترجمه و سبک‌دهی: سعید حنائی کاشانی

در کنار کمبودهای بسیاری که در عرصه نقد ادبی امروز ما به چشم می‌خورد، یکی هم کمبود نقد روان‌شناختی است. از همین رو کوشش چیستا یثربی برای تحلیل و تفسیری از این منظر، هرچند گذرا و در حجمی کم و گستره‌ای محدود، باز درخور تحسین است. در کتاب عشق در زمان ما مترجم سه داستان کوتاه از سه نویسنده انگلیسی زبان (دو امریکایی و یک انگلیسی) برگزیده و برای فتح باب، از هر یک تحلیلی روان‌شناختی نیز ارائه داده، که برای علاقه‌مندان به نقد روان‌شناختی خواندنی است، چرا که در تحلیل‌های مترجم نکته‌های بدیع و جذابی مورد توجه قرار گرفته است. البته سه داستان این مجموعه از نظر ارزش ادبی در یک سطح نیستند و می‌توان گفت که داستان اول (نام اثر هنری سیسیل) اصلاً قابل مقایسه با دو داستان بعدی (چارلز اثر شرلی جکسون و عشق در زمان ما اثر

جیمز. آ. کیرچ) نیست و کاملاً آشکار است که این داستان، بیشتر نمایش و شرح فرضیه‌ای روان‌شناختی در قالبی شبه داستانی است تا داستانی نو یا ساختاری سنجیده که در آن ارزش ادبی در کنار تفسیر روان‌شناختی واجد ارزش‌های ویژه خود باشد.

داستان نام گزارش‌گونه و خطی است و از پایانی آ. هنری وار بهره‌مند است به گونه‌ای که پس از یک بار خوانده شدن دیگر برای خواننده پی‌گیر ادبیات داستانی جاذبه‌ای برای مرور مجدد ندارد. اما در عوض، دو داستانی بعد آثاری ارزشمند است که علاوه بر آن که امکان تأویل‌های گوناگون از آن‌ها می‌رود و تأویل روان‌شناختی، تنها یکی از آن امکان‌هاست، از نظر ارزش ادبی نیز داستان‌هایی درخور اعتنا و خواندنی هستند.

باید در نظر داشت که یک اثر ادبی قبل از هر چیز می‌بایست واجد «ادبیت» باشد و پس از آن است که به وجوه دیگر آن توجه می‌شود. اگر داستانی تنها دارای بیانیه‌ای روان‌شناختی یا جامعه‌شناختی و یا سیاسی و فلسفی باشد طبیعی است که دیگر در زمره آثار ادبی (منظور ادبیات داستانی) قرار نمی‌گیرد و آن را

می‌بایست در کنار متون نظریه‌پردازانه قرار داد. اگر ارزش مسائل روان‌شناختی و نظریه‌پردازانه داستان نام را در نظر بگیریم، و ابتدا به ارزش داستانی آن توجه کنیم، درمی‌یابیم که این داستان از نظر واقع‌نمایی و باورپذیر بودن، بسیار سست است و کنشی داستانی در آن صورت نمی‌گیرد و ساختی گزارش‌گونه دارد.

البته آنچه گفتیم از ارزش کار مترجم نمی‌کاهد چرا که خود در مقدمه کتاب نوشته است: «هدف اصلی از ترجمه این سه داستان، آشنایی با کارکرد مفاهیم روان‌شناسی نوین از خلال ادبیات داستانی است.»^{*} یعنی در انتخاب و تحلیل آن‌ها توجه عمده نه بر ارزش ادبی که بر کارکرد مفاهیم روان‌شناسی داستان‌ها بوده است. هرچند که در دو داستان چارلز و عشق در زمان ما این ارزش ادبی در کنار ارزش‌های تأویلی و معنایی، دو داستان خواندنی و برجسته را تقدیم خوانندگان کرده است.

* صفحه ۱۹ کتاب عشق در زمان ما / سه قصه روان‌شناختی / ترجمه و تحلیل چیستا یثربی / نشر نامیرا / چاپ اول / تهران ۱۳۷۸.

محمد رضا گودرزی

عشق در زمان ما

ترجمه و تحلیل: چیستا یثربی

انتشارات نامیرا، چاپ اول: ۱۳۷۹

اسطوره از رازآمیزترین مباحثی است که انسان امروز به شکل‌های گوناگون با آن روبه‌روست. علی‌رغم آن که کتاب‌های فراوانی درباره اسطوره چاپ و منتشر شده، هنوز برخی از مسائل اسطوره‌شناسی در بؤته ابهام است. به منظور روشن‌تر شدن نکاتی از مباحث مربوط به اسطوره‌شناسی، گفت و گویی با دکتر ابوالقاسم اسماعیل‌پور پژوهشگر و اسطوره‌شناس معاصر انجام داده‌ایم که حاصل آن را می‌خوانید.

□ شما معتقدید که اسطوره بینش شهودی است. بنابراین در دنیای امروز که بینش عقلانی حاکم است، اسطوره چه جایگاهی خواهد داشت؟

■ بینش شهودی هرگز ناقض بینش عقلانی نیست، بلکه مکمل آن است. فلاسفه قدیم اسطوره (mythos) را همیشه در برابر لوگوس (Logos) قرار می‌دادند. اما اسطوره‌شناسان جدید آن دو را دو روی یک سکه می‌دانند و از اسطوره نیز خرد تمثیلی بیرون می‌کشند. مگر دستاوردهای بزرگ اندیشه عرفانی مأخوذ از بینش شهودی نیست؟ درست است که امروز در آغاز هزاره سوم، بینش عقلانی بر جهان حاکم است، اما این حکم نافی ارزشمندی بینش شهودی نیست. چون به گمان من، محصول کنکاش‌ها و یافته‌های هنری

امروز، به ویژه آثار هنری ناب، به نوعی اسطوره‌های عصر حاضر به شمار می‌روند. یک اسطوره ناب در واقع یک اثر هنری ناب است. آیا کشف و شهودهای هنری قرن بیستم، که جلوه‌های خویش را در سرزمین بی‌حاصل اثر الیوت، در مسخ، محاکمه و قصر کافکا و در گرنیکای پیکاسو می‌بینیم، مأخوذ از بینش شهودی نیست. پس، اسطوره در کنار بینش خردگرا، جایگاه خاص خود را حفظ کرده است. از این گذشته، پیدایی و گسترش اندیشه پسامدرن خود آیا تأیید همین نکته ظریف نیست که طرد کامل بینش شهودی، پذیرش عقلانیت محض و به انبیا تاریخ افکندن بینش اساطیری مشکلاتی جدی در قلمرو اندیشه و فرهنگ برای انسان معاصر به بار آورده است. بنابراین، می‌بینیم که اسطوره حتی در هزاره سوم هم می‌تواند کارکرد داشته باشد. وانگهی در اقصی نقاط دنیا، جوامع کوچک و بزرگی وجود دارد که هنوز اندیشه اسطوره‌ای دارند و اسطوره در میان اقوام مختلف زنده است و کارکرد دارد. در جوامع متمدنی و تکنولوژیک هم اسطوره نقش مؤثری ایفا می‌کند، منتهی نوع کارکرد اسطوره در این جوامع فرق می‌کند و گاهی نقش بازدارنده دارد. مثلاً می‌توان به اسطوره‌های سیاسی - اجتماعی جامعه بورژوازی مورد نظر رولان بارت اشاره کرد. به هر حال، نمی‌توان جایگاه اسطوره در جهان معاصر را انکار کرد، بلکه باید کارکردها و نوع تأثیرگذاری و تأثیرپذیری اسطوره را تحلیل کرد.

□ اسطوره در جوامع امروز به کدامین نیازهای بشری

پاسخ می‌گوید؟

■ آشکار است که اسطوره و اسطوره‌شناسی پاسخ‌گوی برخی نیازهای فرهنگی بشر است. نخست باید تفاوت اسطوره و اسطوره‌شناسی را روشن کنیم. ببینید، اسطوره‌های کهن آفریده ذهن اندیشه‌ورزان و هنرمندان گمنام روزگار باستانی‌اند. اسطوره‌های جدید هم محصول بینش شهودی و کشف و شهودهای شاعرانه عصر نوین به شمار می‌روند. پس اسطوره به صورت روایت (گفتاری یا تصویری یا حتی موسیقایی) و طبعاً به صورت روایتی نمادین، مقوله‌ای مجزا از تحلیل‌های اسطوره‌شناختی است، وقتی از اسطوره‌شناسی حرف می‌زنیم، به دنیای علم قدم گذاشته‌ایم. اینجا دیگر به قول شما بینش عقلانی حاکم است. در حالی که اسطوره قلمرو تخیل، وهم و کشف و شهود شاعرانه است، اما اسطوره‌شناسی قلمرو علم و دانش است، یعنی یکی از شاخه‌های دانش مسردم‌شناسی فرهنگی (Cultural Anthropology) است. در بحث‌های مربوط به اسطوره گاهی این دو با هم خلط می‌شود. پس اسطوره و اسطوره‌شناسی یا علم‌الاساطیر هر دو پا به پای هم در جوامع امروز مطرح‌اند. اسطوره غیر از آن که در جوامع سنتی مشرق زمین، در میان اقوام سرخ پوست یا در جوامع بدوی آفریقا زنده است و کارکرد اجتماعی دارد، بلکه به گمان من یکی از بُن مایه‌های زنده فرهنگ نوین امروز نیز به شمار می‌رود. اسطوره همگام با هنر وارد زندگی انسان

گفت و گو با ابو القاسم اسماعیل پور

نسبت اسطوره با ادبیات و فلسفه

امروز می‌شود. پس پاسخگوی نیازهای فرهنگی هنری است. بزرگ‌ترین آثار هنری امروز عمدتاً متأثر از اسطوره و برداشت‌های اسطوره‌ای‌اند.

از سوی دیگر، در بُعد اسطوره‌شناسی نقش و تأثیرگذاری اسطوره بیشتر روشن می‌شود. دنیای امروز به دانش اساطیر نیازمند است چون تأثیرش را در روان‌کاوی، انسان‌شناسی، تاریخ و باستان‌شناسی و هنر می‌بینیم. امروز اسطوره‌شناسی در میان بیشتر شاخه‌های علوم انسانی نقش هژمونی را ایفا می‌کند. حتی جای پیش را در علوم نوین ادبی مانند نقد ادبی، انواع ادبی و سبک‌شناسی می‌بینیم. دیدگاه نقد ادبی اسطوره‌شناختی نشانگر نیاز انسان فرهیخته و خردباور امروز به شناخت اساطیر است.

□ اسطوره آیا متعلق به عالم واقعیت است یا در خارج از آن شکل می‌گیرد؟

■ دنیای اسطوره در اعصار کهن و ابتدایی، دنیای ماوراء طبیعت و نتیجتاً جهان فراواقعی است. اساطیر کهن وارد قلمرو تخیلی ایزدان و موجودات مافوق طبیعی می‌شوند. در واقع، اسطوره خارج از واقعیت به شکلی تمثیلی و نمادین پدید می‌آید، اما ریشه در واقعیت دارد و مأخوذ از جهان عینی است. در اساطیر، تعینات به مثال‌ها و نهایتاً به صور مثالی یا کهن نمونه‌ها (archetypes) بدل می‌شوند. شکل‌پذیری اسطوره در خلأ معنی ندارد. بدیهی است که اسطوره ریشه در جهان واقع و متعین دارد. اسطوره همیشه بیانگر یک

حقیقت است، اما بیانگر حقایق تاریخی و واقعی نیست. چون نوع برداشت و بینش اساطیری با بینش خردگرا تفاوت دارد. پس حقایق را بیان می‌کند اما به زبان نمادین، رمزی و تمثیلی. کتب مقدس هم حقایق ازلی را به زبان رمزی و تمثیلی بیان می‌کنند. کتاب عهد عتیق، انجیل، حتی انجیل‌های گنوسی مثل انجیل مرقیون، بازپلیدی و انجیل زنده (انجیلی که مانی در دوره ساسانی نوشته) عمدتاً به زبان رمزی و تمثیلی نوشته شده‌اند.

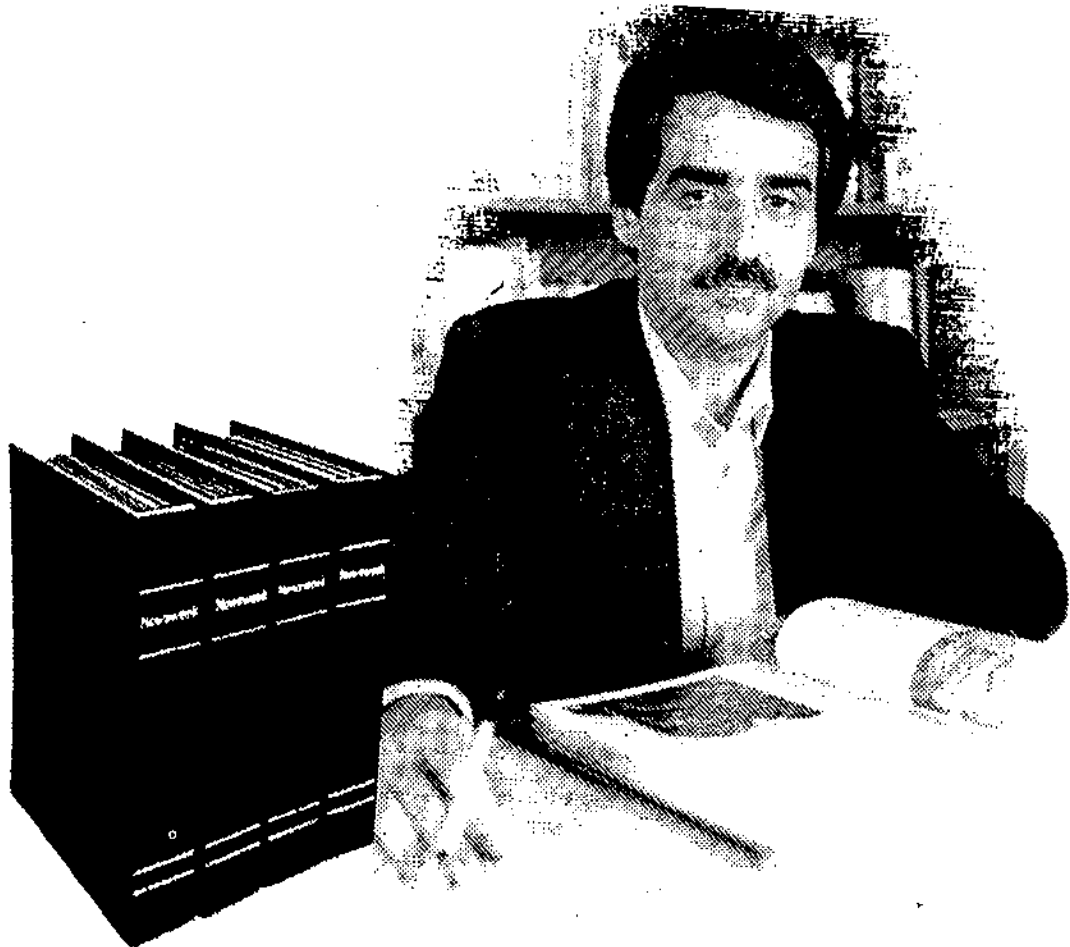
قرآن نیز پر از اشارات رمزی و تمثیلی است و به همین سبب نیازمند تأویل و تفسیر است. در کتب عهد عتیق، گاه حقایق تاریخی هم بُعد اساطیری و رمزی دارند و در واقع به حقایق ازلی - ابدی بدل می‌شوند. اسطوره یونیس و ماهی آیا متعلق به عالم واقع است یا خارج از آن شکل می‌گیرد؟ باید بگوییم این اسطوره بیانگر یک حقیقت است. اما حقیقتی که به زبان اسطوره و رمز بیان شده و کاشف اسرار است. ریشه در تعینات دارد، اما در ذهن کشف می‌شود تا پاسخگوی یک حقیقت باشد. حقایق ازلی تنها به زبان رمز درک شدنی‌اند. به همین سبب، در جای جای کتاب مقدس به اسطوره، تمثیل نماد و رمز برمی‌خوریم و برای تبیین آن ناگزیریم به هرمنوتیک روی آوریم. دیدگاه‌های هرمنوتیک راه‌گشا - بهتر است بگوییم رمزگشای اندیشه‌های اسطوره‌ای‌اند.

□ تخیل و وهم در اسطوره‌سازی تا چه اندازه نقش

دارند؟

■ هر دو نقش مؤثر دارند، تخیل و خیال‌پردازی هنری و شاعرانه - و نه خیال بافی و توهم - شالوده نمود هر اسطوره است، اسطوره مقوله‌ای ذهنی و نمادین است که به روایت در می‌آید. نوع تخیل با توجه به نوع بافت روایت تفاوت دارد. گفتیم اسطوره ممکن است روایی باشد، در این صورت تخیلی به کار گرفته می‌شود که قابل تبیین از طریق واژه باشد. مثلاً اسطوره باران ملکوسان در اساطیر ایرانی روایت شده است. مطابق این اسطوره، باران ملکوسان سه سال پیوسته ادامه دارد و در سال چهارم به برف تبدیل می‌شود و ماه‌ها می‌بارد، در این اسطوره، تخیل نقش مهمی دارد. تصور باران مداوم سه ساله اساطیر ایرانی خیلی زیباتر از باران تخیلی صد سال تهایی مارکز است که چهل شبانه روز می‌بارد. حال اگر این اسطوره غیرروایی بود، مثلاً تصویری یا موسیقایی، آیا می‌توانست از این تخیل شگرف بهره‌مند باشد؟ برعکس، در یک اسطوره تصویری مثل تصاویر شکار در غارهای آلتامیرا و لاسکو، تخیل از گونه دیگری است. به طوری که تأثیر جادویی نیزه بر گرده‌گاو میش یا بزکوهی را تنها به زبان تصویر می‌توان مشاهده کرد.

اما وهم در کنار تخیل، عنصر مؤثر دیگری است. به گمان من، اسطوره‌های سرخپوستی بیشتر مواقع از وهم بهره می‌گیرند تا تخیل، به همین سبب، اسطوره‌های آنان به قداست اساطیر شرقی نیست، ازلیت ندارند.

شخصیت‌های اسطوره‌ای آنان چندان ماوراءالطبیعی نیستند. در ظاهر امر کودکانه جلوه می‌کنند، چون عناصر اسطوره در جوامع سرخپوستی و همی‌اند، هر چند از تخیل ناب هم بی‌بهره نیستند.

□ تفاوت جایگاه اسطوره در جوامع ابتدایی با جوامع امروز در چیست؟

■ در جوامع ابتدایی، اسطوره نقشی حیاتی ایفا می‌کرد و طبعاً کارکردش بیشتر بود تا جوامع امروز. جوامع ابتدایی و اسطوره باور با اسطوره‌ها زندگی می‌کردند. بدین معنی که آنان زمان و مکان را اسطوره‌ای می‌دیدند. به ازلت و ابدیت زمان و مکان قابل بودند. زمان تاریخی در نزد اسطوره باورانی نخستین چندان اهمیتی نداشت. به همین سبب، در ادوار اساطیری، تاریخ معنی ندارد. درست از زمانی که تاریخیت معنی پیدا می‌کند، اسطوره‌زدایی آغاز می‌شود. مکان هم در دوران اسطوره‌باوری قداست داشت. زمین، خورشید، ماه، حتی رود، معبد و خانه، همه مقدس شمرده می‌شدند. زمین مثل مادر مقدسی است که فرزنداناش - گیاه، جانور و انسان - را در دامن خود می‌پرورد.

در اساطیر ایرانی، سیندازمذ (اسفند) ایزد بانوی موکل زمین است و مقدس شمرده می‌شود. واژه «اسفند» در اصل به معنی «مقدس» است. دود کردن اسپند هنوز در جامعه ایرانی رواج دارد و یادآور همین تقدس است و به نوعی جنبه استحاله شده همین باور اساطیری است. فراموش نکنیم که آیین‌ها و سنت‌ها بازمانده اساطیر کهن‌اند و جنبه عملی اساطیر به شمار می‌روند. اسطوره جنبه تئوریک دارد و آیین جنبه پراتیک آن است. اسطوره‌ها در آیین‌ها تبلور می‌یابند. در واقع، اسطوره‌ها آفریده اذهان خلّاقی جوامع ابتدایی و از آن خواص است، در حالی که آیین‌ها برای عامه اسطوره باور وضع گردیده‌اند تا به واسطه اجرای آیین‌های سنتی به درک بینش شهودی اساطیر نایل آیند.

در جوامع امروز وضع به گونه دیگر است. اولاً وقتی می‌گوییم جوامع امروز، مقصودمان فقط جوامع نوگرا و پیشرفته امروز نیست. چون این نکته هم خود نیاز به تأویل دارد. این که یک جامعه نوگرا و فرامدرن امروز واقعاً پیشرفته‌تر و نتیجتاً خوشبخت‌تر از یک جامعه ابتدایی اسطوره باور سرخپوست یا هندی ساکن جزیره گواست، خود پرسشی در خور تأمل است. به هر جهت، باید جوامع امروز را تفکیک کرد و نگاه به نقش اسطوره در این جوامع پرداخت. در جوامع نوگرا و فرامدرن غرب، اسطوره به گونه‌ای دیگر نقش مؤثر دارد. چون به قولی، تا زبان هست، نماد هست و تا زمانی که نماد و نمادپردازی در زندگی انسان نقش دارد، اسطوره حیات دارد. انسان بی‌اسطوره مفهومی ندارد. منتهی در جوامع نوگرا، شکل اسطوره فرق کرده است. آبر مرد نیچه، روایات تصویری ازدهایان و غولان، آثار تخیلی سوررئالیستی و رئالیست جادویی در زمره اساطیر جدید غرب به شمار می‌روند. ما حتی شخصیت‌های اساطیری جدید در این پهنه از جهان مشاهده می‌کنیم. شخصیت‌هایی چون رابین هود، چه گوارا، ناپلئون و غیره. اساطیر نوین گاهی مفاهیم را هم در برمی‌گیرند، مفاهیمی چون جامعه بی‌طبقه، زوال دولت، دهکده

جهانی، همه را به نوعی می‌توان اساطیر جامعه فرامدرن به حساب آورد.

تفاوت مهم اساطیر کهن و اسطوره‌های عصر نوین در این است که اساطیر کهن بیشتر نقشی دینی و قدسی داشتند، اما اساطیر نوین از حالت قدسی در آمده، گونه افسانه‌پردازی و خیال‌پردازی به خود گرفته‌اند. به همین دلیل، رولان بارت اسطوره‌پردازی عصر جدید را - که عمدتاً اسطوره‌سازی بورژوازی است - به باد انتقاد گرفته است و اسطوره امروز را «افسانه» قلمداد می‌کند. به هر جهت، اسطوره در عصر جدید همان رؤیای جمعی انسان عصر نوین است. از طرفی در جوامع شرقی، مثلاً در هند و ایران، هنوز اسطوره به نوعی کارکرد دارد. همه آیین‌ها و مراسم مذهبی در واقع جلوه‌های اجرایی و عملی اساطیر کهن‌اند. آیین‌های ویژه برهما، کریشنا، ویشنو و ده‌ها آیین دیگر که هنوز در هند زنده‌اند و کارکرد اجتماعی دارند، آیا جنبه‌های استحاله شده اساطیر هندو نیستند؟ آیین سوگاری با شکوه امام‌حسین در جامعه ایرانی آیا جنبه زنده و پراتیک اسطوره شهید زنده نیست که قرن‌ها دوام دارد و شاید متأثر از سوگاری‌های بسیار کهن خدای شهید شونده بین‌النهرینی و آیین سووشون ایرانی نیست. درست است که جامعه ما دیگر جامعه‌ای اسطوره باور تلقی نمی‌شود، چون ما در دوران ادیان بزرگ به سر می‌بریم، اما این جامعه نیمه سنتی - نیمه مدرن هنوز از مضامین اساطیری بی‌بهره نیست و هر چند به ظاهر از جنبه تئوریک اسطوره دور شده، اما لایه‌های زیرین و ژرف جامعه سنتی نه تنها هنوز جنبه پراتیک و آیینی اساطیر را رها نکرده، بلکه گاهی سعی می‌کند به آن نوعی

طراوت و تازگی ببخشد.

□ آیا آنچنان که شما می‌گویید همه اسطوره‌ها

سرگذشت راست و مقدس‌اند یا بخشی از آن چنین‌اند؟
■ ببینید این یکی از دیدگاه‌ها و یکی از تعاریف چندگانه اسطوره است. وقتی می‌گوییم اسطوره سرگذشتی راست و مقدس است، از دیدگاه پدیدارشناختی الیاده به اسطوره نگریسته‌ایم. این دیدگاه اسطوره را با باور دینی یکی می‌داند و تاریخ ادیان را از روزگار اساطیر می‌آغازد. چنان که الیاده در رساله در تاریخ ادیان به تحلیل ادیان ابتدایی - پرستش خورشید، ماه و ستارگان - پرداخته است. پس، دیدگاه پدیدارشناختی اسطوره قایل به راست و حقیقی بودن اسطوره است و آن را امری قدسی و مینوی می‌پندارد. مطابق این دیدگاه، ما نمی‌توانیم بگوییم که بخشی از اسطوره‌ها حقیقی‌اند و بقیه نیستند. البته بنا به دیدگاه‌های دیگر اسطوره‌شناسی می‌توان چنین رأی داد. هر مکتبی با توجه به مبانی خود، اسطوره را تعریف می‌کند. بدیهی است که در دیدگاه رولان بارت، اسطوره راست و مقدس نیست، بلکه تا حد افسانه هبوط می‌کند. این که برخی اصرار دارند که میت (myth) را افسانه معنی کنند، از این نظر حق دارند. مثلاً اسطوره دولت را افسانه دولت ترجمه کرده‌اند و اصرار دارند که میت همان افسانه است. مسئله این است که میت افسانه نیست، بلکه همان اسطوره‌ای است که مفهوم جدید یافته، اسطوره‌های عصر جدید افسانه ماننداند، نه این که اصرار بورزیم که myth را افسانه معنی کنیم. چون آنوقت در برابر ترجمه Legend می‌مانیم چه معادلی بگذاریم. به هر جهت، باید در تبیین اسطوره

وسواس بیشتری به خرج دهیم. بنا به دیدگاه روانکاوی، اسطوره‌ها رویاهای برخاسته از ناخودآگاه جمعی‌اند و دیگر مسئله راست و مقدس بودن اسطوره در این مکتب مطرح نیست. یا مکتب جامعه‌شناختی اسطوره و دیدگاه امیل دورکیم، یا دیدگاه ساختارگرایی لوی استروس از بُعدی دیگر به اسطوره می‌نگرد و آن را متبلور در بافتی اجتماعی - قومی می‌بیند و از این زاویه، از اسطوره طرحی نو می‌افکند.

□ در جوامع امروز اسطوره چگونه شکل می‌گیرد و تکامل می‌یابد؟

■ اسطوره در جوامع سنتی یا مدرن امروز به اشکال مختلف پدیدار می‌گردد و تکامل می‌یابد. در جوامع سنتی، اسطوره‌ها جنبه آیینی دارند و در مراسم سنتی ملی مذهبی خود را می‌نمایانند. در اینجا، مکان‌ها جنبه اساطیری خود را حفظ می‌کنند. گنبدها نماد آسمان‌اند و نقش و نگار یا آینه کاری ظریف درون گنبد، ستاره‌ها را نقش می‌زنند. باورهای هزاره‌گرا و انتظار منجی موعود از روزگار مسیح و پیش از آن تا امروز به طور جدی وجود دارد، فقط شکل آن عوض شده است. برای درک باورهای اسطوره‌ای امروز، باید لایه‌های پیاپی آیین‌ها و شعائر مقدس را کنار زد و به بُنی اسطوره‌ها دست یافت. حتی در جامعه مدرن غرب هم، این نوع شکل‌پذیری اسطوره را هنوز می‌توان مشاهده کرد. مثلاً در آیین عشاء رتانی، تعمید، آلمان تثلیث، عروج و رستاخیز مسیح و غیره پیام‌هایی وجود دارد که ما را به درک اسطوره‌های مسیحی رهنمون می‌شود، از سوی دیگر، در جوامع تکنولوژیک و فرامدرن آغاز هزاره سوم، آبرانسان‌ها (سوپرمن‌ها)ی رایانه‌ای شکل اسطوره‌ای به خود می‌گیرند. سوپرمن‌ها در واقع اسطوره‌های عصر فرامدرن‌اند. تصور فضا و موجودات ابرانسان فضایی شخصیت‌های اساطیری هزاره سوم‌اند که تازه دارند شکل می‌گیرند و در آینده تکامل می‌یابند. ذهن انسان بی‌کرانه است و می‌تواند تا فراسوی «آنچه اندر وهم ناید» سفر کند. رویای شخصی انسان به رویای جمعی بدل می‌شود و همین رویاهای جمعی انسان در آغاز هزاره سوم است که شکل اسطوره را در عصر ما تعیین می‌کند.

□ در دنیای امروز، مطالعه اسطوره چه فوایدی دارد و خواننده را به چه چیزهایی رهنمون می‌شود؟

■ مطالعه اسطوره بسیار سودمند و گاه در زمینه‌های خاص ضروری است. اسطوره را به طور کلی از دو بُعد می‌توان مطالعه کرد، یکی از بُعد روایی اسطوره و دیگری، بررسی علمی و اسطوره‌شناختی. امروز هر هنرمندی اعم از نویسنده، شاعر، نقاش و سینماگر نیازمند شناخت اساطیر است. یکی به این دلیل که با شناخت اساطیر به کارش ژرفا و غنای خاصی می‌بخشد. تخیل شگرف اساطیر باعث باروری و شکوفایی تخیل و ذهن‌گرایی هنرمند می‌شود، ادبیات و آثار هنرهای دیداری غرب، از عصر رمانتیسم به بعد، به نحوی مؤثر از درونمایه‌های اساطیری بهره گرفته‌اند و متأثر از اسطوره‌اند. به ویژه ادبیات معاصر - چه در بُعد شعر چه در داستان نویسی - شدیداً متأثر از اساطیر یونانی - رومی است. از طرفی مطالعه اسطوره‌شناسی

به شیوه‌ای علمی برای پژوهندگان و خوانندگان متعارفی که به شیوه تحلیلی گرایش دارند، بسیار مفید است. اسطوره‌شناسی کمک می‌کند که لایه‌های درونی فرهنگ و تمدن، آیین‌ها و مناسک یک قوم را عمیق‌تر بشناسیم و نقبی بزنیم به ناخودآگاه جمعی یک ملت. اسطوره‌ها رویاها و آرزوهای یک قوم را به شیوه‌ای نمادین بیان می‌کنند. اگر بپذیریم که اسطوره هم در دنیای کهن و هم در جهان امروز با مسایل اجتماعی و فرهنگی مرتبط است و تا و بود فرهنگی یک قوم را تشکیل می‌دهد و عنصر جدا نشدنی یک فرهنگ است، پس مطالعه عمیق و همه‌سویانه اساطیر می‌تواند دریچه‌ای نو در ذهن و اندیشه ما بگشاید.

□ چرا حماسه‌های ادبی بزرگ جهان ریشه‌ای اساطیری دارند؟

■ حماسه‌های اولیه وارث اساطیرند. حماسه‌ها به این دلیل ریشه اساطیری دارند که در عصری جدیدتر نسبت به اسطوره‌های کهن زاده شده‌اند، یعنی در روزگاری که به عصر حماسه یا عصر قهرمانی و وحدت و اتحاد قومی و ملی معروف گردیده است. تفاوت اسطوره و حماسه در این است که اسطوره‌ها مربوط به روایاتی مقدس و ازلی در باب آفرینش، پیدایش جهان، آسمان و زمین و ستارگان یا درباره ایزدان است. این مضمون‌ها قدسی‌اند و اسطوره باوران به آن اعتقاد دارند، اما حماسه مربوط به روایات قهرمانی و دلوری‌های پهلوانان یک قوم و مبارزات آنان بر ضد دشمن است. همیشه بخشی از حماسه را مضامین اساطیری تشکیل می‌دهد، چون بخشی از قهرمانی‌ها و دلوری‌های حماسه به ایزدان مربوط می‌شود. مثلاً در حماسه گیل‌گمش، که نخستین حماسه بشری است، خود گیل‌گمش چهره‌ای اساطیری دارد. چون دو سوم وجودش ایزدی و یک سومش انسانی است. او قدرت مافوق طبیعی دارد، اما نمی‌تواند به ایزدان و جاودانان برسد. چون به هر حال ریشه در زمین دارد. گیل‌گمش در پی جاودانگی است. چون می‌خواهد به خدایان پیبوند. اما چون نمی‌تواند، پس جاودانگی‌اش را در این می‌بیند که از خود اثر برجسته‌ای بر جای بگذارد که نامش را تاابد جاودانه سازد و دستور می‌دهد که بر دیوارهای شهر اوروک، حماسه گیل‌گمش را بر روی مس حک کنند. امروز الواح سومری - بابلی گیل‌گمش پس از ۵ هزار سال بازمانده و به ما مجال می‌دهد که درباره شخصیت گیل‌گمش بحث کنیم. پس گیل‌گمش جاودانه شده، امروز هر انسانی و هر هنرمندی باید خود را گیل‌گمش بداند تا بتواند چون او کاری کارستان کند. در بخش اول شاهنامه هم به مضامین اساطیری برمی‌خوریم، مثلاً کیومرث در اصل شخصیتی اساطیری است. کیومرث اساطیری نخستین انسان است و نام اصلی‌اش گیومرتن یعنی «جان‌میرا» یا انسان فانی است. اما چون شاهنامه در عصری جدیدتر، یعنی در عصر حماسه - و نه در عصر اسطوره - سروده شده، پس کیومرث طبعاً نمی‌تواند نخستین انسان تلقی شود و به پایگاه نخستین شهریار هبوط می‌کند. همین طور است شخصیت فریدون و جمشید و تهمورث تا می‌رسیم به داستان کیخسرو که واپسین بخش اساطیری شاهنامه

را تشکیل می‌دهد.

در حماسه‌های دیگر جهان هم همین ریشه اساطیری دیده می‌شود. در حماسه شکوهمند ییولف - که متأسفانه هنوز به فارسی ترجمه نشده - صحنه‌هایی مانند کشتن غول دریایی به نام گرندل و ازدها به دست قهرمان جنبه اساطیری دارد یا در سرود نیبلونگن، حماسه آلمانی‌ها، زیگفرید مثل اسفندیار رویین تن است و این مضمون خودریشه در اساطیر دارد. دخالت سیمرغ در پروراندن زال یا یاری رساندن به رستم در مواقع ضروری، بازمانده مضمون دخالت ایزدان در کار قهرمانان است و از درونمایه‌های اساطیری محسوب می‌شود. منتهی چون شاهنامه در عصر جدیدتری سروده شده، ایزدان و خدایان نمی‌توانند مستقیماً وارد زندگی بشر شوند. اما در ایلیاد وضع به گونه دیگر است. اولاً ایلیاد در عصر کهن‌تری سروده شده، ثانیاً فرهنگ یونانی پذیرای دخالت مستقیم خدایان در زندگی انسان است. نتیجتاً در هر بخش از حماسه اگر به مضمونی برخوردیم که جنبه مافوق طبیعی و آسمانی دارد، باید در جست و جوی ریشه‌ای اساطیری برای آن باشیم.

□ آیا آثار واقع‌گرایانه ادبی و هنری از دیدگاه اسطوره‌شناسی قابل تبیین هستند؟

■ آثار واقع‌گرایانه سهم چندانی در پرداخت اساطیری ندارند. آن دسته از آثار ادبی هنری که به نمادگرایی گرایش دارند یا آثار فراواقع‌گرا از دیدگاه اسطوره‌شناسی قابل تبیین‌اند.

البته یک استثناء هم وجود دارد و آن مورد رئالیسم جادویی ادبیات آمریکایی لاتین است که از این دیدگاه در خور تأمل است. مضامین اسطوره‌ای را در توفان برگ، پاییز پدر سالار، و صد سال تنهایی می‌توان مشاهده کرد. از این رو، نقد اسطوره‌ای این‌گونه آثار ضرورت می‌یابد. ما وقتی به جایگاهی والا در نقد ادبی دست می‌یابیم که از همه دیدگاه‌های نقد ادبی بهره گیریم. رنه ولیک پیش کسوت نقد ادبی جهان امروز، متأسفانه کمتر به نقد اسطوره‌ای پرداخته، اما منتقدان ادبی پس از او، مثل نور تروپ فرای، بیشتر به این امر همت گماشته‌اند.

به هر حال باید در این زمینه گام برداریم، به خصوص در زمینه نقد اسطوره‌ای آثار نمادگرایی ادبی هنری در ایران اصلاً کار نشده است. به نظر من، جا دارد که آثار نیما، هدایت، سپهری و اخوان از دیدگاه اسطوره‌شناختی بررسی شود. من در اینجا فقط به نمونه‌هایی از مضامین اساطیری در آثار آنان اشاره می‌کنم. مضامینی چون ققنوس، مرغ حق، مرغ آمین در اشعار نیما؛ جلوه زن اثیری، قطعه قطعه شدن او و نقش نیلوفر در بوف کور؛ آرمانشهر یا مدینه فاضله در اشعار سپهری (مثلاً در شعر پشت دریاها شهریست) و قصه شهر سنگستان و آخر شاهنامه اخوان ثالث همه درونمایه‌های اساطیری‌اند و شایسته نقد اسطوره‌ای می‌باشند.

□ اسطوره در میان کدامیک از انواع هنرها تجلی بیشتری دارد و چرا؟

■ بیشترین تجلی اسطوره را در هنرهای کلامی، به

ویژه در هنر شعر، می‌بینیم. چون جنبهٔ روایی اسطوره قوی‌تر از جنبه‌های دیگر آن است. البته این در فرهنگ‌های مختلف یکسان نیست. در میان اقوام سرخ‌پوست، جنبه‌های جادویی، رقص و موسیقی در اسطوره قدرت بیشتری دارد، یا تجلی اسطوره به گونهٔ تصاویر نمادین در میان انسان‌های غارت‌نشین قوی‌تر است. پس در دوره‌های گوناگون و در میان ملل و اقوام مختلف، تجلی اسطوره نیز به گونه‌ای دیگر است. در ایران، اسطوره‌ها بیشتر جنبهٔ روایی یافته‌اند. شاید از آن‌رو که جنبه‌های دیگر اسطوره در طول تاریخ دراز آهنگ این سرزمین تحریم شده بود. مثلاً جنبهٔ موسیقایی یا تصویری آن چندان شکوفا نشده یا حفظ نشده و از بین رفته است. کهن‌ترین جلوهٔ اساطیری در هنر کلامی ایران را در آثار اوستایی - به خصوص یشت‌ها و گاهان - می‌توان مشاهده کرد. اسطورهٔ تیشتر، ایزد باران‌آور، اسطورهٔ میترا، بهرام، آناهیت و ده‌ها مضمون اساطیری دیگر در قالب اشعار زیبای هجایی - تکیه‌ای در سرودنامهٔ یشت‌ها آمده است. ارزش این اسطوره‌ها از اساطیر مذکور در ایلیاد هم‌کمتر نیست. ولی ما آنچنان که باید از اساطیر ایرانی در آثار جدید بهره نبرده‌ایم. در حالی که ادبیات جهان سرشار از مضامین اساطیری یونانی و رومی است. در یونان جنبهٔ تصویری اسطوره‌ها قوی‌تر است. نگاره‌ها و تندیس‌های خدایان و موجودات فراطبیعی و اساطیری در هنر یونانی - و بعدها در هنر رومی - جلوه‌ای خاص یافته است. اساطیر یونانی بیشتر در تراژدی‌ها تجلی یافته و بدین طریق بازمانده‌اند. در ایران چون سنت نمایشی به شکل ریشه‌دار و قوی وجود نداشت، اسطوره‌ها در منظومه‌ها و روایات دینی ادبی حفظ شده‌اند یا در سنت‌ها و آیین‌های بومی استحاله یافتند. در اسطوره‌شناسی ایرانی، ما هنوز اندر خم یک کوچه‌ایم، هنوز کارهای بنیادی در اساطیر ایرانی انجام نشده است. کار سترگ زنده یاد دکتر مهرداد بهار تنها در قلمرو اساطیر دورهٔ میانهٔ ایرانی است و این یعنی فقط بخشی از اساطیر ایرانی که آن هم ناتمام مانده. اسطوره‌شناسان ما هنوز در تبیین دیدگاه‌ها مانده‌اند و هنوز کسی به طور جامع و فراگیر به اساطیر ایرانی نپرداخته است و این کار زمان می‌خواهد. چون ما مثل خیلی از کارهای دیگر هنوز در آغاز راهیم.

□ برخی از اسطوره‌های حماسی ایرانی به اسطوره‌های عرفانی تبدیل شده‌اند. این تبدیل نشانه چیست؟

■ بله، نمونه‌اش سفر مرغان و نقش سیمرغ در منطق‌الطیر است که نمونهٔ بارزی است از حماسهٔ عرفانی. این تبدیل اسطوره به یک مضمون حماسی آن هم در بُعد عرفانی، خود نشانهٔ ماندگاری اسطوره در فرهنگ ماست، درست است که ما اکنون در عصر اسطوره به سر نمی‌بریم، اما مضامین اساطیری هنوز ما را رها نکرده‌اند. نشانه‌اش وجود همین آثار ادبی هنری است که به نوعی ریشه در اسطوره دارند.

توجهش بسیار ساده است. سیمرغ شخصیتی است اسطوره‌ای. در اوستا هم به صورت مرغ وارغن (Varegna) آمده و بعدها به مرغ ستنه (Saena) تبدیل می‌شود. ستنه همان واژه است که در بخش اول واژه

سیمرغ می‌بینیم. سیمرغ در اصل بوده: سین مرو یا سین مرغ یعنی مرغ ستنه و بعدها شده سی مرغ. پس ریشه‌شناسی واژهٔ سیمرغ نشان می‌دهد که اصلاً ربطی به عدد سی ندارد. اما این ذهن شکوفا و خلاق شاعر ایرانی است که بُعد تازه‌ای به این شخصیت می‌بخشد. پس سیمرغ اساطیری در ادوار متأخر جنبهٔ عرفانی می‌یابد. اما چون جد و جهد و از خودگذشتگی مرغان - که در نهایت امر سی مرغ بیشتر نیستند - کمتر از تلاش قهرمانان حماسی برای رهایی کشور و قوم نیست. پس درونمایه‌های اسطوره‌ای چون کوه قاف و سیمرغ وارد حماسهٔ عرفانی می‌شوند تا به بقای خود ادامه دهند.

در اعصار متأخر، که روزگار تسلط ادیان بزرگ است، اسطوره‌ها خود را در خطر می‌بینند و از هر راه نفوذی بهره می‌گیرند تا تمیزند و در جامعهٔ دیگری به حیات خود ادامه دهند. از این رو، تا انسان زنده است، اسطوره هست. چون انسان بدون اسطوره یعنی انسان بدون رؤیا، یعنی مرگ انسان. مگر آن که انسان مسخ شود که در این صورت، تعبیرش به گونهٔ دیگری است. نمونه‌های دیگر حماسه‌های عرفانی - دینی هم داریم مثل بگوت گیتا و کمدی الهی دانته و منظومهٔ شکوهمند نبرد هرمزدیغ و مهر ایزد با دیوان تاریکی و شهریار ظلمت در آثار مانوی.

□ زبان آدمی تا چه اندازه ظرفیت و گنجایش بیان

اسطوره‌ها را داراست؟

■ زبان انسان نمادین است. هر واژه‌ای نماد یک چیز یا یک مفهوم است. زبان شناسان مسئله دال و مدلول را در زبان مطرح کرده‌اند. هر نشانهٔ زبانی دال است که بر مفهوم یا مدلولی دلالت دارد. اصلاً رابطهٔ زبان با تفکر رابطه‌ای نشانه‌شناسیک و نمادین است. جنبهٔ نمادین زبان بسیار نیرومند و در واقع ذات و گوهر زبان را تشکیل می‌دهد. چون زبان بدون نماد یعنی هیچ. پس زبان ظرف مناسبی است برای بیان اسطوره‌ها. اسطوره‌ها به سبب وجه نمادین شان در قالب زبان، خود را می‌نمایانند.

وقتی جورج تامسن رابطهٔ جادو و شعر را بررسی کرد به این نتیجه رسید که زبان حتی می‌تواند نقش جادو را ایفا کند. تقریباً نود درصد اسطوره‌های ایرانی روایی‌اند و فقط ده درصد اسطوره‌ها به صورت نگاره‌ها و تندیس‌ها بازمانده‌اند. رابطهٔ زبان و اسطوره به قدری مستحکم و ژرف است که کاسیرر را واداشت کتابی مستقل در این باره تألیف کند. چون فکر می‌کرد که اسطوره سازی و نمادپردازی ذات زبان است. ما کس مولر هم معتقد بود اسطوره سایهٔ تاریکی است که زبان بر اندیشه می‌افکند. این سایه در اعصار کهن تیره‌تر و گسترده‌تر بود. اکنون سایه‌های اساطیری کمرنگ‌تر شده‌اند اما هرگز محو نشده‌اند.

به هر جهت، اسطوره‌شناسان ساختارگرا - مثل زبان‌شناسان که به تکواژ (morpheme) قایل‌اند - اصطلاح «واحد اسطوره‌ای» (mytheme) را وضع کردند و همان تحلیل‌های زبانی را در تحلیل‌های اسطوره‌شناختی به کار بستند.

□ زمان و مکان در اسطوره‌ها چه جایگاهی دارد؟

■ زمان و مکان دو مضمون اصلی اسطوره‌های هر قوم را تشکیل می‌دهند. چون انسان همواره می‌خواسته توجیهی از زمان داشته باشد. در اساطیر، زمان را مقدس شمرده‌اند. زمان ازل - ابدی تقدس داشت. زمان در اساطیر به صورت زمان ادواری یا دایره‌ای مطرح می‌شود، یعنی زمان از نقطه‌ای آغاز می‌گردد و در همان نقطه به پایان می‌رسد. برعکس، زمان تاریخی زمان خطی است و از یک نقطه آغاز می‌گردد و پایش معلوم نیست.

اسطوره پردازان به گونه‌ای ازل اندیش بوده‌اند. زمان را با خورشید می‌سنجیدند. خورشید خود ایزدی مقدس و پرستیدنی بود. پس زمان که از خورشید پدید می‌آمد، عنصری مقدس شمرده می‌شد. میترا در اساطیر ایران هر چند ایزد پیمان بود، اما خدای خورشید هم تصور می‌شد. در واقع، خورشید چشم میترا به حساب می‌آمد. ایزدی که با گردونه زرینش هر روز از شرق عالم به غرب می‌تاخت و شب‌ها در ژرفای آسمان می‌خفت. قداست شب یلدا به این سبب است که معتقد بودند خورشید یا ایزد مهر در این شب متولد می‌شود. واژه یلدا هم از تولد و زایش می‌آید. شب اول دیماه بلندترین شب سال و طبعاً کوتاه‌ترین روز را دارد، یعنی خورشید در این روز کوتاه‌ترین عمر خود را دارد و تازه متولد می‌شود. بعدها با رشد مسیحیت که جامعه مهر پرستان را در هم نوردید، سعی کردند شب یلدا را تولد مسیح جلوه دهند تا قداستش را حفظ کنند. قداست زمان در اسطوره مهر و آیین شب یلدا خود را به وضوح نشان می‌دهد. اینجاست که می‌گوییم اسطوره خود را در آیین مستحیل می‌کند و در سنگواره‌های آیینی به بقای خود ادامه می‌دهد. امروز که دیگر عصر اسطوره نیست و قداست زمان و مکان معنی ندارد، اما آیین‌هایی چون شب یلدا، نوروز و تیرماه سیزده (چشن تیرگان در مازندران) که هنوز پس از هزاره‌ها برگزار می‌شود، آیا استمرار تقدس زمان یا ادوار زمانی خاص نیست.

زمان اسطوره‌ای با مفهوم تجدید حیات و نوزایی مربوط بود، آیین‌های سال نو، چه در ایران و چه در بین‌النهرین و فرهنگ‌های دیگر، جنبه‌های اجرایی اسطوره‌های مربوط به تجدید حیات و باززایی زمان‌اند. انسانی اسطوره‌باور، معتقد بود که درست در زمان تحویل سال از نو متولد می‌شد و تخم مرغ نوروزی خود نماد همین نوزایی است.

تجلی دیگر اسطوره زمان در اساطیر ایران، زروان خدای زمان است. زروان زمان مقدس بی‌کرانه، ازل و ابدی است. زمان کرانه‌مند و محدودی به نام «زمان درنگ خدای» وجود دارد که همان زمان ۶ یا ۱۲ هزار ساله عمر جهان در اساطیر ایران است. قبل از آفرینش گیتی، زمان بی‌کرانه است. چنان که پس از رستاخیز نیز از نو زمان زروانی بی‌کرانه آغاز خواهد شد. به گمان من،

احیای زمان گذشته و عبور از زمان اسطوره‌ای هنوز در برخی از آیین‌های زنده ما مشاهده می‌شود. مثلاً در ظهر عاشورا، دیناور سنتی آیین ویژه و شگرف به جا می‌آورد. دیناور سوگوار در این ساعت خود را از زمان خطی و تاریخی رها می‌کند و به زمان اساطیری عروج می‌کند، به هزار و چهار صد سال قبل و خود را در ظهر عاشورا می‌بیند و در واقع عاشورا را تکرار می‌کند. فقط در چنین زمان اسطوره‌ای است که درد و سوزش قمر زنی را اصلاً احساس نمی‌کند. این آیین کم کم منسوخ می‌شود، اما شکل متعالی تر و ذهنی ترش باقی می‌ماند. از این رو، مراسم تاسوعا و عاشورا بیش از هزار سال دوام می‌یابد و از شکوه آن کاسته نمی‌شود.

از سوی دیگر، مکان نیز در اساطیر ملل مختلف تقدس دارد. جُلُجُتا تقدس دارد چون مسیح را به قولی در آنجا به صلیب کشیده‌اند. کوه قاف، شهرهای مذهبی، معابد، حرم‌ها، برخی کوه‌ها مثل کوه طور و البرز در اساطیر ایران همه تقدس دارند. هر مکانی که هبوطا گاه ایزد، فرشته یا قدیسی باشد، مقدس است. کوه مقدس است چون جایگاه ایزدان تصور می‌شده، مانند کوه اُلْمپ که منزلگاه ایزدان یونانی است. زئوس و دیگر ایزدان در آنجا می‌زیند. کوه هَریتی در اساطیر ایران تقدس دارد چون خانه مهر یا میتراست.

مکان‌های مقدس منحصر به کوه و معابد نیست، بلکه در اسطوره، چشمه‌ها، رودها، آب‌ها و همه عناصر طبیعی مقدس‌اند. حتی چشمه‌های آب گرم زیرزمینی مقدس است و ایزدی به نام ایزد رپیتون نگهدارنده آب‌های زیرزمینی است. زمین، آسمان، گیاهان و چشمه‌ها همه تقدس دارند چون آفریده ایزدان‌اند یا خود ایزد محسوب می‌شوند.

□ چه نسبتی میان اسطوره با ادبیات و فلسفه وجود دارد؟

■ اسطوره و ادبیات پیوندی تنگاتنگ دارند. به نظر من، هر اثر اسطوره‌ای روایی خود یک اثر ادبی ناب محسوب می‌شود و جزو هنرهای کلامی است. روایت اسطوره تیشتر در تیریش اوستایی زیباترین نمونه ادبیات منظوم در ایران باستان است. اسطوره و ادبیات را نمی‌توان از یکدیگر مُتفک دانست. البته ادبیات در اینجا نه به معنای عامش، بلکه مراد بخش‌هایی از آثار آفرینشی و هنرهای ناب کلامی مانند شعر و رمان یا حماسه و تراژدی است. تفاوت اسطوره و این گونه آثار ادبی در این است که اسطوره‌ها قداست خود را حفظ کرده‌اند و جامعه اسطوره‌باور بدان معتقد است، اما آثار ادبی تنها وارث و نگاه‌دارِ صادقِ مضامین اساطیری‌اند. یک اسطوره روایی می‌تواند جزو آثار ناب ادبی محسوب شود، اما عکس آن صادق نیست، یعنی یک اثر ادبی ناب دیگر اسطوره نیست، چون قداست ندارد و جزو اعتقادات جامعه اسطوره‌باور نیست. تنها می‌تواند محبوبیت داشته باشد مثل عنصر حماسه و ساگا یا افسانه‌ها که در نزد عامه محبوبیت دارند، ولی جنبه دینی و تقدس ندارند.

پیوند اسطوره و ادبیات را در بُعد نقد ادبی هم می‌توان بررسی کرد که قبلاً به آن اشاره‌ای داشتیم. بهترین بخش اسطوره در ارتباط با آثار

ادبی همان نقد اسطوره‌ای یا نقد اسطوره‌شناختی (Mythological Criticism) است که باید جدی گرفته شود.

اسطوره با فلسفه چندان هماهنگ نیست. چون نوع نگرش اسطوره تمثیلی و شهودی است، در حالی که نگرش فلسفه استدلالی و خردگراست. البته دیدگاهی هم هست که اسطوره را بینشی فلسفی می‌شمارد. کاسیر از این دیدگاه به اسطوره نگریسته است و آن را استدلال فلسفی انسان در روزگار باستان دانسته است. کلاً یکی از مکاتب مهم اسطوره‌شناسی امروز، مکتب فلسفی است، کاسیر و ریکور در این مکتب قرار می‌گیرند و درصددند از اسطوره توجیهی فلسفی ارائه کنند. نسبت اسطوره با فلسفه مستلزم هرمنوتیک یا تأویل است. دیدگاه هرمنوتیک اسطوره را در کنار مقوله‌های منطقی و فلسفی رقم می‌زند و آن را فلسفه‌ای نمادین برمی‌شمرد یا به قول کاسیر فلسفه صورت‌های نمادین که در پی توجیه اسطوره و زبان به شیوه‌ای استدلالی، جدلی و فلسفی است.

□ آیا در آفرینش اسطوره عنصر آگاهی دخالت تام و تمام دارد؟

■ اسطوره آفریده ناخودآگاه جمعی است، چون زاده رؤیای جمعی است. پس دخالت عنصر آگاهی یا بهتر است بگوییم خود آگاهی دخالت تام در زایش اسطوره ندارد. اسطوره تنها برخی از عناصر و مواد (materials) را از عینیات برمی‌گزیند و وارد قلمرو ناخودآگاه می‌سازد و به واحد اسطوره‌ای (mytheme) تبدیل می‌کند. پس وجود اعیان در مضامین اسطوره‌ای دلیل بر دخالت عنصر خودآگاهی نیست. مگر ضمیر پنهان یا ناخودآگاه بدون خودآگاهی معنا و مفهوم دارد. برای رسیدن به یک پاسخ دقیق برای این سؤال شما باید به مکتب روانکاوی اسطوره‌ای یعنی باید به دیدگاه یونگ رجوع کرد. یونگ و همکارش کِرِنی مشترکاً کتابی نوشته‌اند به نام دانش اساطیر (Science of Mythdy) از کتاب‌های مهم اسطوره‌شناسی است که هنوز به فارسی در نیامده، به هر حال، بررسی ناخودآگاه در ارتباط با رؤیاها، کهن نمونه‌ها و سرانجام در پیوند با اساطیر از مقولات پیچیده نقد روانکاوی اسطوره است. مطابق این دیدگاه، کهن نمونه‌های اساطیری را در اساطیر ایران پژوهید و تحلیلی نظام‌مند از رؤیای جمعی ایرانیان ارائه کرد. ملتی که همه آرزوها، شکست‌ها و نومیدها و پیروزی‌های چند هزار ساله خود را در اساطیری شکوهمند ثبت کرده و ما موظفیم آن‌ها را تحلیل کنیم تا به درک عمیق‌تری از فرهنگ و هویت فرهنگی خود دست یابیم.

□ چرا شما اسطوره را بیان نمادین می‌دانید. آیا منشأ اسطوره از واقعیت نیست؟

■ اسطوره به طور ذاتی نمادین و رمزی است، نه این که من آن را نمادین بدانم. بیان اسطوره‌ها صریح و واقع‌نگرانه نیست چون ملهم از رؤیاها، ناخودآگاه جمعی و کهن نمونه‌هاست. اما نمادین بودن اسطوره مانع از آن نیست که در واقعیت منشأ نداشته باشد. هر اسطوره‌ای مانند هر رؤیا ریشه در واقعیات و عینیات دارد. مگر رؤیاهای ما بازتابی از واقعیات‌های روزانه نیستند، ریشه

در واقعیت دارند، اما دارای پرداختی فراواقع گرایانه اند. اسطوره‌ها به زبان رمز و نماد بهتر قابل درک‌اند. اسطوره باوران به راحتی رمز اسطوره را در می‌یابند چون از ته دل بدان اعتقاد دارند. انسان در اعصار نخستین در پی کشف رازهای طبیعت و حل پیچیدگی کائنات بوده، پس با اسطوره‌پردازی‌های خود به گونه‌ای نمادین و تمثیلی به نظر خود اسرار کائنات را می‌گشوده و به نوعی برای خود توجیه می‌کرده است. اسطوره‌پردازی در واقع گونه‌ای هستی‌شناسی تمثیلی فاقد توجیه فلسفی بوده است. هر اسطوره‌پرداز - که زمرهٔ بینش ورزان و برجستگان معنوی قوم بود - کاوشگر هستی بود. تنها ابزار کار تحلیل او با هستی‌شناسان امروز تفاوت داشت. بینش نمادین او منجر به آفریدن و پرورتن اسطوره‌های ناب می‌شد و به شیوه‌ای هنرمندانه در آیین‌ها و مناسک تثبیت می‌شد. آیین‌ها هم رفتار نمادین دارند. هر اسطورهٔ آفرینش متضمن آشفتگی ازلی (Chaos) است. آنگاه ایزدی مقتدر غولی را می‌کشد و در واقع برآشفتگی ازلی کیهان چیره می‌گردد. بعد کیهان آفریده می‌شود. این توجیه‌کنندهٔ نظم در کیهان است که با نظریهٔ علمی انفجار نخستین (Big Bang) هم هماهنگی دارد. اما شیوهٔ بیانش دیگر علمی نیست، بلکه نمادین است. کشته شدن غول اولیه در اسطورهٔ آفرینش بین‌النهرینی به دست انکی زمینه‌ساز نظم بخشی کیهان است. رواج اسطورهٔ زروان در روزگار ساسانی بیانگر واقعیتی است. بنابراین اسطوره، هرمزد و اهریمن در شکم زروان‌اند. چون از آرزوی زروان هرمزد و از شک او اهریمن پدید می‌آیند. به هرمزد وعده شهریار کیهان داده می‌شود تا آیین داد را برقرار کند، اما اهریمن زودتر شکم زروان را می‌دزد و بر جهان چیره می‌شود. این بیان کاملاً نمادین است. نمادی که ریشه در واقعیت دارد. توجیه جامعه‌شناختی اسطورهٔ مزبور این است که اسطوره زروانی در دل توده‌های فرودست و لایه‌های پایینی جامعه در نظام طبقاتی کردک خوزایی (فئودالی) ساسانی پدید آمده و نمایانگر یأس مردم و سیطرهٔ بیداد در جامعه است. اهریمن زودتر از هرمزد بر جهان حاکم می‌شود و ظلمت بر نور چیره می‌گردد. پس هر اسطوره‌ای با زبان نمادین رمز گشای واقعیات اجتماعی است.

□ چگونه اسطوره بر ذهن و روان هنرمند یا نویسنده تأثیر می‌گذارد؟

■ مطالعهٔ مستمر اسطوره‌ها تخیل نویسنده و هنرمند را بارور می‌کند و ذهن و روانش را نسبت به برخی مسایل درونی حساس‌تر می‌سازد. چون از راه اسطوره‌ها می‌توان به کُنه فرهنگ یک قوم پی‌برد و در عین حال با بهره‌گیری از آن می‌توان آثار هنری - ادبی را غنا بخشید. نویسنده و هنرمند باید ریشه‌های فرهنگی خودش را عمیقاً بشناسد. یکی از راه‌های این شناخت، ژرف‌کاوی در جهان اسطوره‌ها است. چون اسطوره‌ها از لحاظ نمادین و تمثیلی بودنشان با آثار ادبی هنری خویشاوندند. پس هنرمند آسان‌تر می‌تواند به دنیای اسطوره نقب زند تا مثلاً از طریق مطالعه

فرهنگستانی جامعه‌شناسی یک قوم. توصیهٔ من به هنرمندان این است که مستقیماً به قلمرو خود اسطوره‌ها نقب بزنند نه آن که مثل یک پژوهشگر در مکاتب اسطوره‌شناسی غور کنند و به تحلیل مکتبی روی آورند. البته این کار جایگاه و ارجمندی خود را داراست، اما آنچه که هنرمندان امروز واقعاً بدان نیاز دارند، تحلیل‌های اسطوره‌شناختی نیست، بلکه مواد خام خود اسطوره‌هاست که البته به راحتی در دسترس آنان قرار نمی‌گیرد. چون ما در پژوهش‌های اسطوره‌شناسی بنا را بر تحلیل مکتبی و فرهنگستانی نهاده‌ایم و از بازسازی اصل اسطوره‌ها بازمانده‌ایم. یک خوانندهٔ متعارف و علاقه‌مند به اسطوره به سختی می‌تواند به دنیای روایات اسطوره‌ای اساطیر ایران راه یابد. برای این کار، باید به بسیاری از پژوهش‌های علمی در زمینهٔ اوستاشناسی یا پهلوشناسی یا مانی‌شناسی و غیره توسل جوید که البته اگر سر در گم نشود و در جا نزنند، به مجموعهٔ اساطیر ایران دست نمی‌یابد که نه کاری است خرد، برعکس، هنرمندان ما به مجموعه‌های اساطیری ملل دیگر راحت‌تر دسترسی دارند. به همین سبب، آنان اساطیر یونانی، رومی را بهتر از اساطیر ایرانی می‌شناسند. چون روایات اساطیر یونانی را بارها در آثار ادبی هنری جهان خوانده‌اند و میراث تصویری این اساطیر نیز بسیار غنی است.

□ آیا اسطوره بر هنر و ادبیات جدید هم تأثیر گذاشته یا فقط متعلق به گذشته است؟

■ بی‌تردید تأثیرگذار بوده است. نفوذ اسطوره بر آثار هنری ادبی پایان‌ناپذیر است. آثار کلاسیک متأثر از اساطیر کهن‌اند. مثلاً به ترازوی‌های سوفوکل بنگرید پُر است از روایات اساطیری در باب ادیپ، آنتیگنه، پرومته و غیره. یا آثار سهروردی سرشار از بُن مایه‌های اساطیری است. عقل سرخ را بخوانید. راوی به گونهٔ شاهی آفریده می‌شود که اسیر صیادان قضا و قدر است. به پیری سرخ موی بر می‌خورد که اولین فرزند آفرینش بود و از کوه قاف می‌آمد. آنوقت به درونمایه‌هایی چون گوهر شب افروز، درخت طوبا، زره داودی، تیغ بلارک و بالاخره به چشمهٔ زندگی برمی‌خورید. همهٔ این‌ها قابل توجیه اسطوره‌ای است. چون بیان نمادین و رمزی است. پیر سرخ موی نماد عقل سرخ یا عقل کل و حقیقت مطلق است. اسارت شاهین همان هبوط روح و اسارت روح انسان در زره داودی یعنی در تخته بند تن است. همین طور می‌توان آواز پر جبریل، صغیر سیمرخ، و لغت موران را از بُعد اسطوره‌ای بررسی کرد. آثار کهن ما پُر است از مایه‌های اساطیری، می‌بینید حجم کاری که در زمینهٔ اساطیر ایرانی - چه پیش از اسلام و چه اساطیر ایرانی پس از اسلام - باید بشود تا چه حد گسترده است.

دربارهٔ تأثیر اسطوره بر هنر و ادبیات جدید قبلاً تا حدودی اشاراتی داشته‌ام، اما ادبیات نیمه نخست قرن بیستم گویی از نو درپچه‌ای به سوی اسطوره‌ها گشوده است. کافکا، هرمان هسه، توماس مان و بورخس راه‌گشا بودند. در شعر نیز الیوت و سورثالیست‌ها و در سده‌های جدیدتر سیلویا پلات.

منظور اصلاً این نیست که نویسندگان و شاعران نام‌برده اسطوره‌پردازی کرده‌اند، ولی به یقین می‌توان گفت که از مایه‌های اساطیری بهره گرفته‌اند. گراکوس شکارچی آیا اسطورهٔ مدرن پرداخته ذهن کافکا نیست؟ هر اثر نمادین البته اسطوره نیست اما در نوع بیانش با اسطوره‌پردازی اشتراکاتی دارد که در خور نقد و بررسی درونی است. گرگ بیابان و سفر به شرق یا سیذراتا اثر هسه نیز از همین مقوله‌اند بورخس با ویرانه‌های مدور و هزارتوهایش مثل یک اسطوره‌پرداز چیره دست اسطوره‌های ناب آفریده است. الیوت که مستقیماً زیر تأثیر شدید اسطوره‌های مدون شده در کارستریجیمزفریزر، یعنی مجموعه ۱۲ جلدی شاخه زرین قرار داشت و برای فهم «سرزمین بی‌حاصل» او باید یک دور اساطیر یونانی و اسطوره‌های مسیحی را از نو مرور کرد. این نشانهٔ هویت هنرمند راستین است که از مایه‌های کهن بهره می‌گیرند نه آنکه به طور سطحی تقلید کنند. تقلید و بازسازی اساطیر کهن نه تنها خلاقانه نیست بلکه امری ضد هنری است. کاری که اخیراً در نگاره‌پردازی معاصر ما باب شده و خلاقیتی در آن دیده نمی‌شود.

وقتی پیکاسو از اساطیر بومی آفریقا یا اسپانیا در آثار خود بهره می‌گیرد، بدین گونه نیست که به تقلید از نقاب‌ها یا تندیس‌های چوبی آفریقایی دست زند، بلکه فقط جوهر کار را می‌گیرد و نو آفرینی می‌کند و چیز دیگری خلق می‌کند که با اصل کار فاصله نجومی دارد. در تأثیر بخشی و الهام گرفتن از اساطیر کهن، ما در وهلهٔ نخست به آفرینش و خلاقیت هنرمند باید تکیه کنیم نه به هنر تقلید او. مثلاً بازسازی اسطورهٔ میترا یا جمشید چه گرهی را در هنر و ادبیات ما باز می‌کند؟ باید اسطوره‌های دیگر آفرید یعنی اثری که ضمن حفظ ریشه‌ها، بیانگر بینش و احساسات و تخیل ناب انسان هزارهٔ سوم باشد.

□ آیا حضور اسطوره در یک اثر ادبی دلیل بر غنای آن است؟

■ به نظر من، بله. اما عکس آن دیگر صادق نیست، یعنی عدم حضور اسطوره در یک اثر ادبی یا هنری به معنی کتمان غنای اثر نیست. بدیهی است که شاهکارهای ادبی و آثار ماندگار هنری خود به اسطوره‌هایی بدل شده‌اند که جاودانی‌اند. چون مانند اسطوره‌ها از زمان و مکان فرارفته‌اند و به قلمرو رؤیاها قدم گذاشته‌اند که پایان‌ناپذیرند. اسطوره‌های کتاب مقدس را قرن‌ها و هزاره‌های دیگر هم می‌توان خواند و لذت برد و تفسیرش کرد.

آثار ادبی مایه‌ور از اساطیر نیز به گمان من چنین سرنوشتی دارند. بوف کور هزارسال دیگر نیز قابل تبیین و تفسیر است چون مانند اسطوره بیانی نمادین دارد و رازگونه است. اما مدیر مدرسه به رغم ارزشمندی ادبی از بعد تحلیل جامعه‌شناختی یک دوران خاص، چنین سرنوشتی نخواهد داشت، چون زبان و بیانش به اسطوره‌پردازی نزدیک نیست. هر چند آثاری این گونه می‌توانست بیانی نمادین داشته باشند. به یک نمونه از

آثار جدید اشاره می‌کنم. کوری اثر ساراماگو به این دلیل یک شاهکار است که اولاً در بعدی جهانی دردهای بشری را مطرح کرد و گره کور انسان در پایان هزاره دوم را نشان داده است. آن هم به زبانی کاملاً نمادین، شخصیت‌ها بی‌نامند و این کوری باطنی مَسری است. او اسطوره عصر خود را آفریده است. هر چند حوادثی بسیار تلخ و گزنده را تصویر می‌کند، اما تمثیلی خلاق آفریده که قرن‌ها باقی خواهد ماند. کوری بهترین فیلم نامه زندگی انسان در پایان قرن بیستم را رقم زده است و به قول دولت آبادی عمیق‌ترین رمان دینی این روزگار است که انسان را به یاد داستان‌های کتاب مقدس می‌اندازد. پس، حتی واقع‌گراترین نویسنده هم می‌تواند با بهره‌گیری از اساطیر و بیان نمادین به اثر خود غنایی بخشد که او را در ردیف جاوداتان قرار دهد.

□ از اینکه این فرصت را در اختیار ما گذاشتید، از شما سپاسگزاریم.

■ من هم از اظهار لطف و محبت شما ممنونم.

پیشینه پژوهشی

(دکتر ابوالقاسم اسماعیل‌پور)

الف) تألیف کتاب

اسطوره آفرینش در آیین مانی، انتشارات فکر روز، تهران ۱۳۷۵

اسطوره، بیان نمادین، انتشارات سروش، تهران ۱۳۷۷

ادبیات مانوی ج ۱، متون نثر (با دکتر مهرداد بهار)، نشر کارنامه، تهران، آماده انتشار در ۱۳۷۸

ادبیات مانوی ج ۲، متون نظم، نشر کارنامه، تهران، آماده انتشار

ترجمه:

هنر مانوی، کلیم کایت، انتشارات فکر روز، تهران

۱۳۷۳

آیین گنوسی و مانوی، ویراسته میرچا الیاده،

انتشارات فکر روز تهران ۱۳۷۳

بهشت و دوزخ در اساطیر بین‌النهرین، انتشارات فکر روز، تهران ۱۳۷۳

اساطیر آشور و بابل، ف. ژیران، انتشارات فکر روز، تهران ۱۳۷۵

اساطیر مصر، ژ. ویو، انتشارات فکر روز، تهران ۱۳۷۵

اساطیر یونان، ف. ژیران، انتشارات فکر روز، تهران ۱۳۷۵

زبور مانوی، س. ر. س. آلبری، انتشارات فکر روز، تهران ۱۳۷۵

اسطوره، ک. روتون، نشر مرکز، تهران ۱۳۷۸

اسطوره‌ها و افسانه‌های سرخپوستان آمریکا، ریچارد ایروودز، نشر چشمه، تهران آماده نشر در ۱۳۷۸

ب) مقالات علمی پژوهشی

«میتره در اوستا»، مجله باستانشناسی و تاریخ، سال ۹، شماره ۱، آبان ۱۳۷۴

«میتره در باستانشناسی ایران»، رن فرای (ترجمه)، مجله باستانشناسی و تاریخ، سال دوم، شماره ۷۲، بهار و تابستان ۱۳۶۷

«ویژگی‌های کلی شعر ایرانی در دوره میانه»، ایران شناخت: نامه انجمن ایران‌شناسان، کشورهای مشترک المنافع و قفقاز، شماره ۷، زمستان ۱۳۷۶

«مهرنامه، سرودنامه‌ای مانوی»، یاد بهار (یادنامه دکتر مهرداد بهار)، انتشارات آگاه، تهران، زمستان ۱۳۷۶

«بررسی تطبیقی ترانه‌های امیرپازواری و اشعار هجایی پهلوی اشکانی و فارسی میانه»، ایران شناخت شماره ۹، تابستان ۱۳۷۷

«بررسی تطبیقی دیباجة مثنوی معنوی و اشعار گنوسی»، ایران شناخت: نامه انجمن ایران‌شناسان کشورهای مشترک المنافع و قفقاز، شماره ۱۱، زمستان ۱۳۷۷

ج) سمینار و همایش

سمینار بین‌المللی نقش تاریخی فرهنگ ایرانی در جاده ابریشم، یونسکو با همکاری مؤسسه مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه ۱۳ - ۱۷ شهریور ۱۳۷۴، اصفهان.

عنوان مقاله: «بازسازی ارژنگ مانی»

"The Reconstruction of Mani's Arzhang"

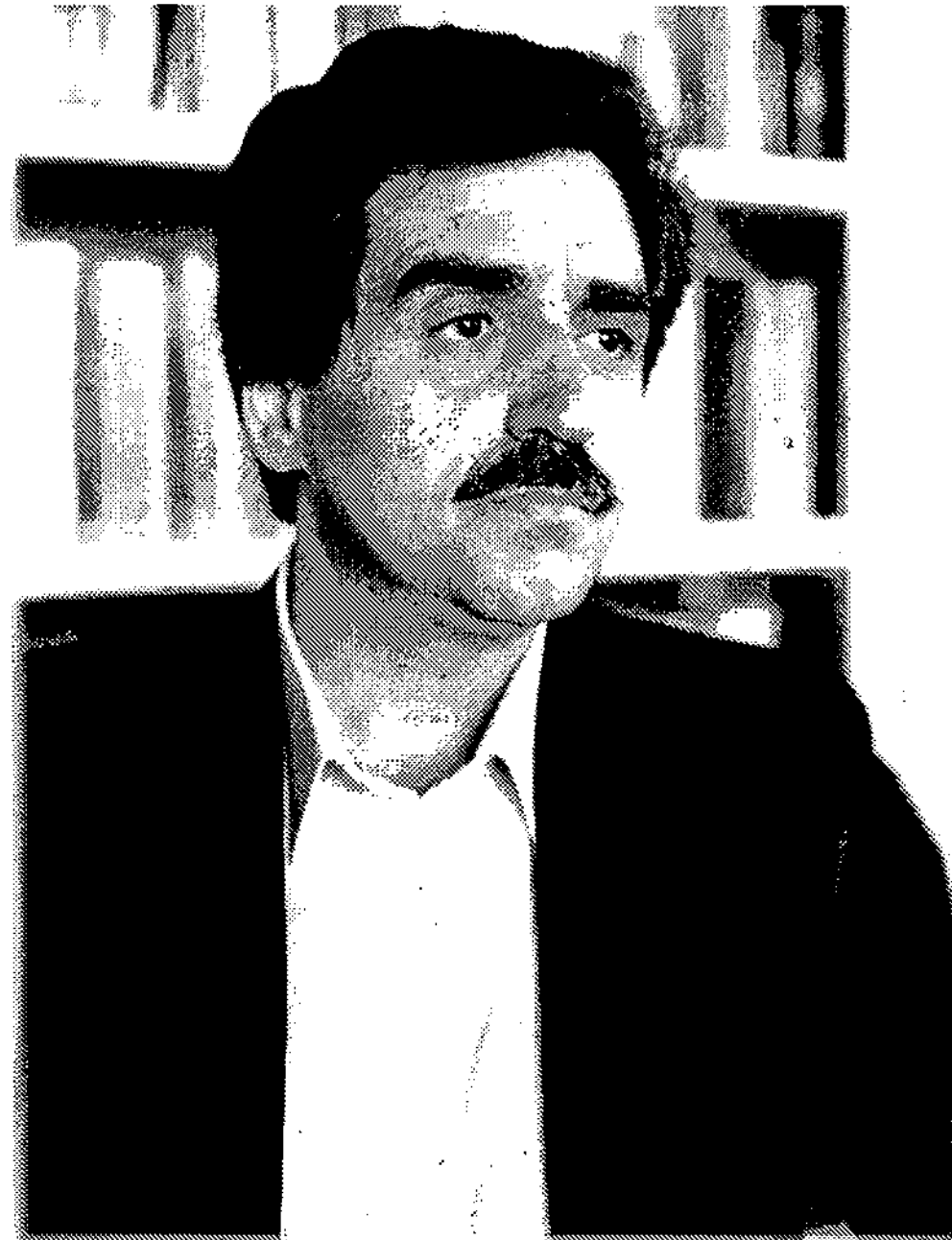
منتشر شده در: مجله باستانشناسی و تاریخ، سال ۱۲، ش ۱ و ۲، ۷۶ - ۷۷، تاریخ انتشار: ۱۳۷۸.

همایش یادمان نیمایوشیج، سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، مدیریت فرهنگی هنری، ۲۷ - ۲۹ آبان ۱۳۷۶

عنوان مقاله: «طبیعت‌گرایی و اسطوره‌پردازی در شعر نیما»

پنجمین همایش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه هرمزگان، ۲۷ - ۲۹ بهمن ۱۳۷۶.

عنوان مقاله: «مضمون گنوسی در حکایت شیخ صنعان».

طرح تهیه گزیده‌های متون نظم و نثر برای آشنایی و آسانی مطالعه دانشجویان زبان و ادبیات پارسی و علاقه‌مندان فرهنگ و ادب ایران زمین، نخستین بار به صورت علمی و اصولی از جانب زنده‌یادان دکتر پرویز نائل خانلری و دکتر ذبیح‌الله صفا در انداخته و اجرا شد.^۱ پس از این اقدام سودمند آن دو استاد گران پایه و به پیروی از ایشان، برگزیده‌ها و گزارش‌های گوناگونی از آثار ادبی به پایمردی استادانی که پیشینه آنها برگزیده مستقیم یا با واسطه مکتب دانش آن دو دانشمند مرحوم هستند، فراهم آمد که از آن جمله می‌توان دفترهایی چون: از میراث ادب فارسی (به پیشنهاد شادروان دکتر یوسفی)، مجموعه سخن پارسی، گنجینه ادب فارسی و مجموعه ادب فارسی را یاد کرد. در میان این مجموعه‌ها، شاهنامه فردوسی چونان یکی از ارکان ادب ایران جایگاه ویژه و درخور خود را دارا بوده و دو داستان برجسته آن، رستم و سهراب و رستم و اسفندیار، به عنوان واحدهای درسی تعیین شده برای دوره کارشناسی ادبیات پارسی دانشگاه‌ها همواره از جانب استادان مختلف شرح و بررسی شده است.

دو اثر (غم نامه رستم و سهراب) و (رزم نامه رستم و اسفندیار) به گزینش و گزارش دکتر جعفر شعار و دکتر حسن انوری از «مجموعه ادب فارسی» در گروه گزیده‌ها و شروح مربوط به شاهنامه قرار دارد^۲ که با روی‌کرد به فضل تقدم زمانی نسبت به دیگر آثار و ویژگی‌های خاص خود از اقبال بیشتری در دانشگاه‌ها برخوردار شده به گونه‌ای که آخرین چاپ (رزم نامه) در سال ۷۸ نوبت بیستم و از آن (غم نامه) فراتر از دهمین بار است لذا این هر دو گزیده را باید مهمترین و اصلی‌ترین متون درس شاهنامه — صرفاً از نظر گستره توزیع و شعار خواننده — در دانشگاه‌های ایران دانست که همچون دیگر آثار همانند، هدف غایی بهبود تدریس ادبیات را در سرلوحه دارد. ساختار کتابها به سه بخش: مقدمه، متن و توضیحات تقسیم شده است، در پیش درآمد هر دو کتاب

ضمن معرفی شاهنامه و استاد توس دیدگاه‌های تحلیلی چند تن از بزرگان و صاحب‌نظران عرصه ادب پارسی درباره دو داستان مورد نظر و فردوسی و نامه نامور آمده که در زمینه سوق دهی مخاطبان اصلی یعنی دانشجویان به جستجوی ژرف ساخت و درونمایه شاهنامه سودمند می‌تواند بود. متن اساس داستان رستم و سهراب، نسخه بنیاد شاهنامه (مرحوم استاد مینوی و همکاران) با مقابله چاپها و دست‌نوشته‌های دیگر است و در گزارش واژگان و بیتها از توضیحات استاد مینوی، پژوهشهای انجام شده و نظریات شاهنامه‌شناسان بهره گرفته شده، رستم و اسفندیار نیز بر پایه چاپ مسکو و بررسی نسخ خطی و چاپی و استفاده از ضبط چند بیت در تصحیح شادروان مینوی فراهم آمده است. پس از چاپ نخست این دو شرح در سال ۶۳ نقدها و معرفیهای گوناگونی از جانب محققان و شاهنامه‌شناسان به چاپ رسید و یا به صورت نامه به شارحان ارسال شد که بسیاری از آنها طی چاپهای مختلف در متن توضیحات افزوده و اعمال گردید اما امروز که رزم نامه بیست بار و غم نامه بیش از ده نوبت به چاپ رسیده باز نکات و توضیحات شایان بحثی در آنها دیده می‌شود که البته اقتضای هر گونه کتاب شرح و بررسی ابیات متون است بویژه که یکی از متتهای گزارش شده داستان رستم و اسفندیار باشد که براساس چاپهای موجود شاهنامه ۱۳۰ ابهام در ۲۶ گروه در آن تشخیص داده شده است^۳ و همین بتنهایی اهمیت و سودمندی این گزیده و سایر کتابهای از این نوع را می‌نمایاند. یادداشت حاضر نتیجه بررسی ویرایش دوم این دو کتاب بنیادین درس شاهنامه در دانشگاه‌هاست که به صورت پیشنهادهایی تقدیم حضور شارحان محترم، استادان مدرس شاهنامه و دانشجویان زبان و ادبیات پارسی می‌شود. باشد که در گشایش پاره‌ای از دشواریهای نامه نامور ایران زمین و دقیقتر و بسامان‌تر شدن تدریس آن سودمند افتد.

الف) غم نامه رستم و سهراب

۱- در (ص ۱۶، پیش گفتار) مبحث (دین و عقیده فردوسی) چهاربیت ستایش خلفای راشدین برپایه دلایل معتبر نسخه شناختی و عقلی التحاقی است^۴ و

باید در چاپهای بعدی حذف شود.

۲- زگفتار دهقان یکی داستان

بپیوندم از گفته باستان (ص ۶۵ / بیت ۱۵) (بپیوندم) در مصراع دوم به (بگویم) معنی شده که بهتر است به (به نظم درآورم، بسرایم) گردانده شود که معنای اصلی این واژه در چنین کاربردهایی در شاهنامه است.

۳- درباره ترکیباتی چون: و دیگر، وزان، ورا، ویا و امثال آن، اعراب‌گذاری حرف (و: O) جهت رعایت تلفظ صحیح این حرف و ترکیبات آن در شاهنامه توسط دانشجویان و بسیاری از مدرسان ضروری است. توضیح این که (و) بازمانده (uta) پارسی باستان و (ud) پهلوی است و به تأکید و تأیید مرحوم دکتر صفا^۵ و حرکت‌گذاری پیوسته دکتر خالقی مطلق در دفترهای مصحح خویش، در شاهنامه باید به صورت (ا: O) تلفظ شود.

۴- بفرمود تا موبدی پرنهر

بباید بخواهد ورا از پدر (۷۳ / ۸۹) (موبد) را (روحانی زرتشتی) معنی کرده‌اند اما با توجه به زمان و مکان داستان و نیز گستردگی معنایی این واژه در شاهنامه پیشنهاد می‌شود که به (مرد بخرد دینی) معنی شود.

۵- چو انباز او گشت با او به راز

ببود آن شب تیره دیر و دراز (۷۳ / ۹۴) بیت را چنین نیز می‌توان گزارد: زمانی که (رستم) جفت او (تهمینه) شد در آن شب تاریک و طولانی با او در خلوتگاه و نهفت بود.

۶- بگیر و به گیسوی او بر، بدوز

به نیک اختر و فال گیتی فروز (۷۳ / ۹۸) ترکیب (گیتی فروز) به همان معنی (روشن و همایون و خوش‌یمن) و به عنوان صفت (فال) درست‌تر است از معنای (خورشید) برای آن مگر در معنای دومین و دور خود به مناسبت (اختر) که اصطلاحاً ابهام تناسب نامیده می‌شود.

۷- به بالای سام نریمان بود

به مردی و خوی کریمان بود (۷۳ / ۱۰۰) در بحث از واژه (کریمان) ضمن پذیرش این که

شاهنامه در

سجاد آیدنلو

دانشگاهها

جمع (کریم) و به معنی (مردمان راد و بخشنده) است به چند نکته مهم نیز باید توجه داشت، نخست این که (خواجوی کرمانی) - که به سائقه انتساب منظومه سامنامه بدو و تلمیحات متعدد در دیوان یا ادب حماسی کم و بیش آشنا بوده، در غزلی (کریمان) را به عنوان پدر (نریمان) و به همراه (سیاوش) و (پیران) به کار برده است:

دیت خون نریمان ز (کریمان) کوشند
حاصل ملک سامان ز خراسان طلبند
آن سیاوش که قتالش به جوانی کردند
خونش این طایفه امروز زییران طلبند
ثانیاً در دست نوشتی از منظومه حماسی ناشناخته، ر کریمان) شخصیتی است همراه رستم و سیمرغ^۶، سه دیگر به نوشته شادروان دکتر صفای^۷ در کتاب (قصه فیروزشاه) که کهن ترین روایت موجود آن از عهد تیموریان است، افراد جدیدی از پهلوانان گرشاسبی ظاهر می شوند با توجه به این پهلوان سازی برای خاندان رستم پس از شاهنامه و دو اشارت یاد شده به (کریمان) شاید بتوان گفت که توضیحات برهان قاطع و انجمن آرا و فرهنگ آندراج مبنی بر نام پدر نریمان و نیای رستم بودن (کریمان) بی وجه نیست هر چند که در بیت مذکور و این بیت از رستم و اسفندیار به دلیل نبود آن نام در منابع اوستایی و پهلوی و شاهنامه صادق نباشد:

همان سام، پورنریمان پده است
نریمان گرد از کریمان بده است (۶۴۸ / ۱۴۰)

۸ - درباره مصراع معروف: «هنر برتر آمد ز گوهر پدید» ضبط «هنر برتر از گوهر آمد پدید» را با این معنی: «توانایی و کفایت بر اصل و نسب برتری دارد، فضیلت به هنر است نه به نسب / ص ۸۷» نامتناسب با سیاق سخن شمرده اند. نخست این که گزارش ضبط دوم با توجه به مقام سخن این گونه است: «هنر برتر (سهراب) از گوهر (رستمی) او پدید آمد یا هنر جنگاوری سهراب به دلیل نژادش برتر است.» دو دیگر برپایه همین معنا، ضبط مذکور نیز - صرف نظر از اصالت بیت و مبحث تصحیح انتقادی - با روند داستان سازگار است، ثالثاً ضبط نسخه فلورانس و مرجع دکتر خالقی

مطلق در دفتر دوم شاهنامه: همی برتر از گوهر آمد پدید» همانندی بیشتری به ضبط نامناسب - به تعبیر شارحان محترم - دارد حال آن که مفید معنای کامل و درست و مطابق با سیر روایت و مطلب است.

۹ - ده و دوهزار از دلیران گرد
چو هومان و مر بارمان را سپرد (۱۴۵ / ۸۴)
(چو) را حرف ربط و دز معنی (وقتی که) گرفته اند در صورتی که کاربرد (چو) پیش از نام پهلوانان در شاهنامه نمونه های بسیاری دارد و در بیشتر این موارد می توان آن را حرف اضافه و به معنی (مانند) دانست:

چون پیران و هومان و فرشیدورد
چو کلباد و نستین شیرمرد
شکسته بلیح و گسسته دلند

ز بیم و ز غم هر زمان بگسلند
(۴ / ۲۸۲ / ۱۲۸ و ۱۲۹ / ۱۱۲۹)^۸
نشستند با شاه ایران به راز

بزرگان فرزانه رزم ساز
چو دستان و رستم چو گودرز و گویو

چو شیدوش و فرهاد و زهام نیو
(خالقی، ۴ / ۸ / ۷۹ و ۸۰ / ۸)

مصراع دوم بیت مورد بررسی را نیز می توان این گونه معنی کرد: (از میان پهلوانان توران) به دلاوری چون هومان و بارمان سپرد.

۱۰ - «هجیر یا هژیر به معنی خوب، نیکو و نغز است. ص ۱۶۹ / ۸۹» در توضیح معنای اعلام شاهنامه بهتر آن است که مفهوم ریشه ای و بنیادین آنها به جای معانی ساده و بعضاً دگرگون شده، بیان شود. (هجیر) از (huchithra) اوستایی و پارسی باستان و (huchihra) پهلوی به معنی (دارای نژاد نیک / خوب چهره) است.

۱۱ - هنوز آن زمان گسسته خرد بود
به خردی گراینده و گرد بود (۱۷۰ / ۸۵)
(گراینده) در این بیت الحاقی چنین معنی شده: «ظاهراً به معنی به کاربرنده تیغ یا گرز و شاید به معنی با ایمان و معتقد باشد». به نظر می رسد که این واژه به معنای (متمایل به جنگ) و به تعبیر شاهنامه ای (پرخاشگر) متناسب تر باشد.

۱۲ - نشست از بر باد پای چو گرد
ز دز رفت پویان به دشت نبرد (۱۷۳ / ۸۵)

درباره واژه (گرد) به عنوان مشتبه به (شتاب) این توضیح باید آورده شود که (گرد) در ۷۲ مورد کاربرد خود در شاهنامه به نماد سرعت و تند، به معنی (برق و آذرخش) و از (Vajra) سانسکریت است^{۱۰} و در این مفهوم ریشه‌ای با شتابندگی سازگار است نه این که در معنای متداول (غبار).

۱۳- عنان برگرایید و برگاشت اسپ
بیامد بگردار آذگشسپ (۲۱۳/۹۳)
معنای دقیق تر (آذگشسپ) در مقام مشتبه بهی (سرعت و شدت) به جای (برق) آتش است که اصطلاحاً مجاز به علاقه ذکر محل (= آتشکده) و اراده حال (= آتش) می‌باشد.

۱۴- ز بهر من آهو ز هر سو مخواه
میان دوصف برکشیده سپاه (۲۳۵/۹۴)
با در نظر داشتن بیت‌های (۲۳۱-۲۳۳) این معنی برای مصراع نخست پیشنهاد می‌شود: «به سبب من از هر دو جانب برای خویش (= سهراب) عیب میانگیز و خود را رسوا مکن».

۱۵- سوی شهر ایران نهادند روی
سپردند آن باره در بدوی (۲۹۷/۱۰۶)
از آن جایی که (گژدهم) و کسانش در داخل کشور ایران و یکی از شهرهای مرزی آن اقامت دارند، واژه (شهر) در مصراع نخست باید به همان معنی مشهور و امروزی آن گرفته شود و مراد از (شهر ایران) پای تخت و شاهنشین (ایران زمین) است که به عنوان یکی از تقسیمات و شهرهای این سرزمین بارها در شاهنامه به کار رفته است:

چو از شهر زاول به (ایران) شوم
به نزدیک شاه و دلیران شوم
(۸۱۵/۲۶۷/۱۶)

به دوروز و دو شب بسان پلنگ
ز ایران به مرزی دگر شد ز ننگ
دمان سوی شهر نشاپور شد
پر آزار بُد از پدر دور شد
(۱۷۸/۱۷۷/۳۵۲/۶)

۱۶- بر آن کوه بخشایش آرد زمین
که او اسپ تازد بر او روز کین (۲۸۶/۱۰۵)
توضیح گزارندگان محترم چنین است: «ظاهراً یعنی کوه تحمل تاخست اسبش را ندارد» پیشنهاد ما: نیروی سم اسپ او کوه را به هامون تبدیل می‌کند و سبب دلسوزی زمین بر آن کوه پی سپر و هموار شده، می‌گردد. شایان ذکر است که (بیابان شدن کوه) از مبالغه‌های پر استعمال شاهنامه در وصف میدان‌های نبرد است.

۱۷- من از دخت شاه سمنگان یکی
پسر دارم و باشد او کودکی (۳۴۱/۱۱۳)
(کودک) به معنای رایج (خردسال) است نه (جوان) چون بیت در توصیف سهرابی است که بلافاصله پس از آن این دو بیت در تأیید کودکی او آمده:

هنوز آن گرامی نداند که جنگ
همی کرد باید که نام و ننگ
و: چنین پاسخ آمد که آن ارجمند
بسی بر نیاید که گردد بلند

۱۸- بشد توس و دست تهمتن گرفت
در او مانده پرخاشجویان شگفت (۳۷۲/۱۲۰)
مرجع ضمیر (او) را (خشم کاووس و فرمان بی‌مورد او) نوشته‌اند اما چنین به نظر می‌رسد که (توس) در مصراع اول باشد.

۱۹- از این سان بشد تا در دز رسید
بشد خاک و سنگ از جهان ناپدید (۴۵۳/۱۳۱)
مصراع دوم را بدین گونه گزاردند: «گرد و غبار لشکر ناپدید شد و از میان رفت». حال آن که واژه یا عبارتی دال بر معنای (گرد) در این مصراع دیده نمی‌شود، معنای پیشنهادی این است: در اثر بسیاری سپاه، خاک و سنگ در زمین دیده نمی‌شد. تأیید این گزارش را بیت زیر به عنوان شاهد ذکر می‌شود:

سپاهی ز جیحون بدین سو کشید
که شد ریگ و سنگ از جهان ناپدید
(خالقی، ۳۳۸/۱۹۲/۴)

۲۰- بگوکان سراپرده هفت رنگ
بدو اندرون خیمه‌های پلنگ (۵۳۲/۱۴۰)
ترکیب (خیمه‌های پلنگ) بهتر است به (چادرهای ساخته شده از پوست پلنگ) معنی شود چون:
(۱) بُنداری در ترجمه عربی خود از شاهنامه آن را همه جا به (خیمه مِنْ جُلُودِ الْاُمُور) برگردانده است.

(۲) در شاهنامه (چرم پلنگ) موارد مصرفی چون ساختن رزم جامه، برگستوان، روکش زین و پیشکش کردن چوگان کالایی گران ارج دارد و تهیه خیمه از آن غریب نیست.

(۳) در بیت مورد نظر و بیت‌های مشابه معمولاً در مصراع نخست سخن از رنگ یا جنس سراپرده است، بر همین بنیاد مناسب و معقول آن است که در پاره دوم بیت نیز به جنس خیمه‌های درون سراپرده رنگ رنگ و دیبا اشاره شود که از خام زیبا و بهایی پلنگ است:

سراپرده از دیبه رنگ رنگ
بدوی اندرون خیمه‌های پلنگ
(خالقی، ۵۹۹/۱۲۷/۱)

۲۱- یکی گرگ پیکر درفش از برش
برآورده از پرده زرین سرش (۵۶۴/۱۴۱)
درباره معنای ارائه شده برای این بیت اظهار تردید شده معنای پیشنهادی چنین است: درفش گرگ نشان بالای آن (= مهتران یا سراپرده است) که سر زرین آن از پرده خیمه بیرون آمده و در اهتزاز است.

۲۲- چنین داد پاسخ هجیرش که شاه
چو سیر آید از مهرور تاج و گاه
نبرد کسی جوید اندر جهان

که او زنده پیل اندر آرد به جان
(۶۰۲ و ۶۰۱ / ۱۴۳)

(شاه)، کی کاووس دانسته و بیت‌ها بر این اساس معنی شده است اما مراد (هجیر) بیم دادن سهراب است و چنین می‌گوید: وقتی شاهی چون تو (سهراب) از مهتری خود سیر می‌شود به نبرد با پهلوان پیل افکن (= رستم) می‌گراید. در (ص ۱۶۹ / بیت ۷۴۳) متن غم‌نامه عنوان (شاه) بار دیگر برای (سهراب) آمده است.

۲۳- ز بالا ز دش تند یک پشت دست
بیفگند و آمد به جای نشست (۶۳۰/۱۵۶)

(بالا) را می‌توان (اسپ) نیز گرفت و بیت را معنی کرد: سهراب از روی اسپ، پشت دستی بر هجیر زد. دلیل این معنا آن است که در آغاز بخش (پرسش سهراب درفش سرداران ایران را از هجیر) سهراب سوار بر اسپ، هجیر را فرامی‌خواند:

پیوشید سهراب خفتان جنگ
نشست از بر چرمه سنگ رنگ (۵۱۶/۱۳۹)

۲۴- یکی تنگ میدان فرو ساختند
به کوتاه نیزه همی باختند (۶۸۵/۱۶۲)
با روی‌کرد بدین که (نیزه کوتاه) در میان رزم‌افزارهای شاهنامه دیده نمی‌شود، پیشنهاد می‌شود (بکوتاه) قید گرفته شود: زمان کوتاهی با نیزه جنگیدند و نیزه‌ها در اندک مدت از بین رفت. این معنا با در نظر داشتن شدت نبرد و شکستن سریع آلات نبرد بر اثر نیروی یلان و اشاره به گسستن نیزه‌ها - به معنی متعارف آن - در بیت بعد استوار می‌شود.

۲۵- بر این دشت هم‌دار و هم منبر است
که روشن جهان زیر تیغ اندر است (۷۳۴/۱۶۴)
معنای شارحان محترم برای مصراع دوم: «زیرا جهان روشن در زیر تیغ است.» در این خوانش و گزارش (روشن) صفت (جهان) پنداشته می‌شود که تا حدی نامأنوس و نیازمند تأویل است اما اگر (روشن) را با ویرگول و اندکی درنگ بخوانیم: که روشن، جهان زیر تیغ اندر است. معنا نیز روشن تر خواهد بود: روشنائی جهان (کامرانی و بر وفق مراد بودن اوضاع)، وابسته به شمشیر است یا گیتی به سبب تیغ، روشن (یکام) - یا تاریک (برخلاف مراد) - خواهد بود.

۲۶- وگر باره زیر اندرش آهن است
شگفتی روان است و روین تن است (۷۳۹/۱۶۹)
(گر) با توجه به بیت پیشین، بهتر است (یا) معنی شود نه (اگر) شرطی.

۲۷- عمودی خمیده بزد بر برش
ز نیرو بیفتاد ترگ از سرش (۷۵۶/۱۷۰)
درباره (عمود خمیده) نوشته‌اند: «مفهوم کلاً روشن نیست.» باید گفت که چون در نبرد سهمگین دو پهلوان در بیتهای پیشین، گرزها از نیروی زخم خمیده شده‌اند: زنیرو عمود اندر آورد خم (۶۹۰/۱۶۲) سهراب همان (عمود خمیده) را به همراه دارد و آن را بر توس می‌زند بر این اساس (عمود خمیده) گرز کج شده سهراب و مفهوم دقیقاً آشکار است.

۲۸- بدین رخس ماند همی رخس او
ولیکن ندارد پی و پخش او (۸۱۲/۱۷۲)
ترکیب (پی و پخش) را به معنی (تاب و توان) و از مقوله اتباع گرفته‌اند در صورتی که در همان معنای ظاهری نیز اتباعی وجود ندارد و (پی = پا) و (پخش) = پراکندن خاک یا سم است اما در مفهومی ژرف و آیینی مراد از (پخش)، ردپای پهن و گرد و مشهور رخس است چرا که (پهن سم) صفت ویژه اسپان همایون و گرامی در نزد ایرانیان کهن بوده است و چنین بارگانی را داغ نمی‌کردند، ولف نیز در این بیت (پخش) را بدرستی (جای فشردگی و نقش) معنی کرده است.^{۱۲}

۲۹- چو خورشید تابان برآورد پر
سیه زاغ پرن فرو برد سر (۸۱۳/۱۷۷)

صورت خیال مصراع دوم استعاره از نوع (مصرّحه مرشّحه) است نه (مکتّبه) چه مشبه به و یکی از متعلقات آن ذکر شده است.

۳۰- بیستند بر سنگ اسپ نبرد

برفتند هر دو روان پر زگرد (۸۳۸/۱۷۸) با توجه به این که بیت مربوط به آغاز نبرد است و هنوز غباری بر پا نشده تا یلان گردآلود شوند، (روان پر از گرد بودن) را باید کنایه از (خشم و آشفتگی و اندوه) گرفت که در این صورت (روان) نیز به معنی (روح) خواهد بود نه به معنای (حرکت کننده بشتاب).

۳۱- در (ص ۸۲/۸۲۷) چنین آمده است: «واژه (کبر) به صورت (گیر) نیز ضبط شده است.» در توضیح باید گفت که چنین صورتی از واژه از نظر زبان شناسی نادرست است چرا که: «هر واجی تنها در حوزه مشخص شده و تحت قواعد خاصی با واج های دیگر ترکیب می شود یا با آنها تقابل پیدا می کند و این حوزه مشخص و قواعد مربوط به آن را توزیع آن واج می گویند. توزیع یک واج لزوماً با توزیع واج های دیگر برابر نیست، مثلاً: توزیع واج /b/ در فارسی چنان است که جایگاه بعد از مصوت و قبل از صامت در یک هجا را در بر می گیرد، در نتیجه وجود کلماتی از قبیل (گیر) و (صبر) را ممکن می سازد در صورتی که توزیع واج /p/ در فارسی چنان است که این جایگاه را در بر نمی گیرد، بنابراین امکان داشتن کلماتی از نوع gapr و sapr در فارسی وجود ندارد.»^{۱۳}

۳۲- شود پشت رستم بنیر و ترا

هلاک آورد بی لگانی مرا (۹۶۰/۱۹۳) (الف اطلاق / اشباع) پایان مصراع اول را زاید دانسته اند در صورتی که این (الفها) کارکرد موسیقایی مد صوت یا وقف در پایان کلام^{۱۴} داشته و برای پرکردن وزن به کار می رفته است، پس زمانی که عنصری از زبان نقش و تأثیری در ساختار سخن و بافت زبان دارد به هیچ روی نمی توان زایدش دانست چون اساساً عامل زاید در زبان وجود ندارد.

(ب) رزم نامه رستم و اسفندیار.

۳۳- نگه کن سحرگاه تا بشنوی

زبلبل سخن گفتن پهلوی (۱۴/۴۷) (پهلوی) می تواند به معنی (آهنگ و راه پهلوی) و به عنوان یکی از اصطلاحات موسیقی نیز باشد چنان که در این بیت:

لحن اورامان و راه پهلوی

زخمه رود و سرود خسروی در این صورت معنی پیشنهادی مصراع دوم این گونه است: «آواز بلبل را که همچون آهنگ پهلوی، موسیقایی و گوش نواز است، بشنوی.»

۳۴- زبلبل شنیدم یکی داستان

که برخواند از گفته باستان (۱/۵۰) (بلبل) در این بیت غیر از پرندۀ معروف به لقب گروهی از رویان حماسه نیز ابهام دارد که بازمانده های آنها با همین پاینام در میان ازبکها و لهستان دیده می شود، این ندیم هم در القهرست از (کتاب بلبل) در گروه کتابهای افسانه نام برده است.^{۱۵} نگارنده نیز بیتی

در شاهنامه یافته که می توان در آن (بلبل) را عنوان (رامشگر و سرودخوان) دانست و با (بلبل) داستان رستم و اسفندیار پیوند داد:

می آورد و رامشگران را بخواند

وَز آواز بلبل همی خیره ماند (۲۶۶/۲۴/۴)

۳۵- چو از خواب بیدار شد تیره شب

یکی جام می خواست و بگشاد لب (۴/۵۰) فاعل مصراع نخست با در نظر داشتن دو بیت پیشین که اسفندیار، بیدار از ایوان گشتاسپ باز می گردد، کتابی است که در بیت ما قبل توصیف شده و (اسفندیار) فاعل مصراع دوم است. اصطلاحاً در بیت تعقید لفظی وجود دارد و معنی آن چنین است: زمانی که کتابیون- در اثر آوای اسفندیار- از خواب بیدار شد، اسفندیار طلب پاده کرد و با مادرش سخن راند.

۳۶- تو را بانوی شهر ایران کنم

به زور و به دل جنگ شیران کنم (۱۴/۵۰) درباره پاره نخست بیت توضیحی نیامده و به کتاب (داستان داستانها) ارجاع داده شده است در صورتی که مستلزم گزارشی هر چند کوتاه است: مراد اسفندیار این است که پس از ایجاد حکومت متمرکز در ایران زمین و از بین بردن شیوه ملوک الطوائفی رایج، مادر خویش را شه بانوی سراسر کشور می کند و پایگاه او را در برابر زنانی چون رودابه که در سیستان همان مقام کتابیون را دارند و نیز به نسبت دیگر بانوان سیستان شاهی برتر می نهد در عین حال که ابهام به ازدواج با مادر را هم نباید از نظر دور داشت.

۳۷- به جاماسب گفت آن گهی شهریار

به من بر، بگردد بد روزگار (۵۰/۵۱) پیشنهاد معنایی برای مصراع دوم: آیا شومی روزگار به وسیله من دگرگون می شود و برمی گردد؟ منظور از (وسيله) هم چنان که در بیت سپسین آمده (سپردن تخت به اسفندیار) است.

۳۸- سوی گنبدان دژ فرستادیم

زخواری به بدکارگان دادیم (۷۵/۵۹) (بدکاره) می تواند به معنای متداول (فاسق و تباهکار به ویژه زن) باشد چرا که فون اشتا کلبِرگ (Von Shtackelberg) واژه (گنبدان) را به صورت (گنبدان) که خود بازمانده (کنینندان: بند و زندان کنینان) است، حدس زده بُنداری نیز این دژ را (جُصن التّسا: زندان زنان) آورده است^{۱۶} لذا احتمال این که دژ - زندان اسفندیار، محل بستن زنان بدکاره بوده بسیار است.

۳۹- مده از پی تاج سر را به باد

که با تاج شاهی ز مادر نژاد (۱۶۳/۷۵) برخلاف آن چه نوشته اند ضعیفی در معنا نیست. کتابیون می گوید: به خاطر پادشاهی خود را به کشتن مده چه هیچ شاهی مادر زاد فرمان روا نبوده بلکه با گذر زمان به مهتری رسیده است. منظور مادر اسفندیار این است که تو نیز درنگ کن و به جنگ مرو که پس از پدر به مطلوب می رسی.

۴۰- به هر رزم باید به هر جایگاه

که دارد به هر زخم، گویال شاه (۱۸۴/۷۵) بیت را مبهم شمرده و گزارش آن را بر مبنای گمان آورده اند. ضبط چاپ مسکو به عنوان متن اساسی

رزم نامه در قیاس با این صورت بی ابهام یا حداقل کمتر پیچیده است:

به هر رزمگه باید او را نگاه

گذارد به هر زخم گویال شاه (۱۸۴/۲۲۹/۶)

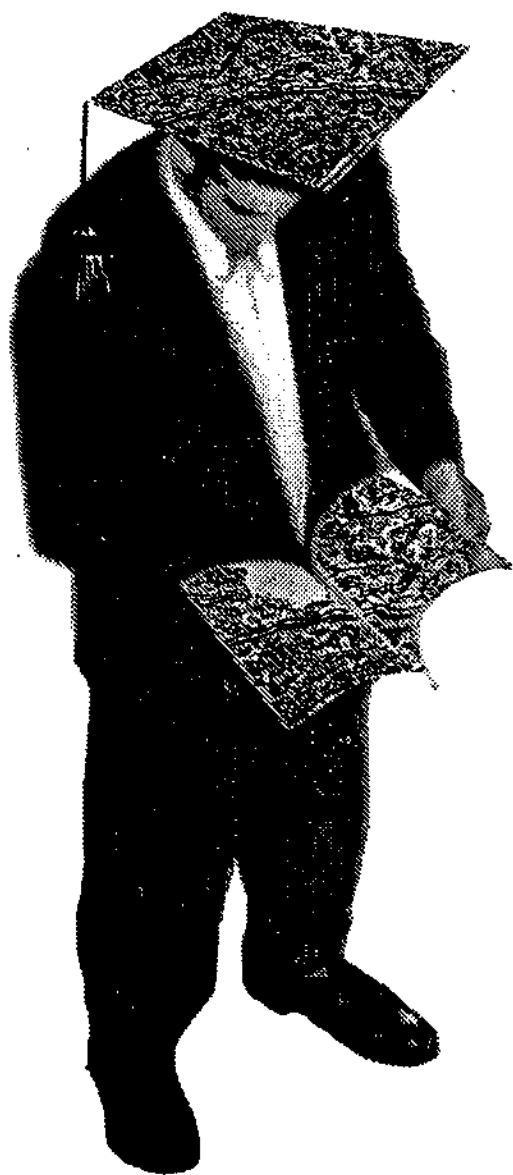
یعنی: جوان باید در هر میدان نبرد به شیوه رزم شاه نگاه کند و فرابگیرد.

۴۱- به یاران چنین گفت کز رای شاه

نیچیدم و دور گشتم ز راه (۲۰۶/۸۱) برای مصراع دوم با توجه به مستی اسفندیار در بیت پیشین (مستی و راستی) و مضمون چهار بیت سپسین که وی فرمانبرداری از گشتاسپ برای بستن پهلوانی چون رستم را چندان شایسته نمی داند، این معنی پیشنهاد می شود: از دستور شاه روی نگردانم (برای بند کردن رستم آمدم) در نتیجه از این درستی و راه راستی بدور افتادم.

۴۲- ز دیده بیامد به درگاه رفت

زمانی بر اندیشه بر زین بخت (۲۹۴/۹۵) (خفتن) را (خوایدن) معنی کرده اند اما با توجه به موقعیت معنایی بیت بهتر است به مفهوم مجازی

(خمیدن و تفکر) گرفته شود که در معنای مجازی (خم شدن) و با همین تلفظ شاهد استعمال دیگری نیز دارد: چو شد سال آن پادشا بر دو هفت
به پالیز آن سرو یازان بخت (۲۰/۲۶۳/۷)
هم چنین واژه می تواند دگر گشته (بجفت = خمید) باشد که در متون مختلف معمولاً به (بخت) تغییر یافته است.^{۱۷}

۴۳- چنین گفت کین نامور پهلواست
سرافراز با جامه خسرو است (۲۹۲/۹۵)
تلفظ واژه های قافیه بهتر است به همان صورت ریشه ای خود (Pahlaw) و (Xosraw) باشد با این توضیح که این نوع قراءت نمونه های اعراب گذاری شده ای در شاهنامه دکتر خالقی دارد:

گزین بزرگان کیخسرو است
سرنامداران آن پهلواست (خالقی، ۴/۲۹۹/۴)
سخنهای چون در گلستان خواست

ترا هوش بر دست کیخسرو است
(خالقی، ۴/۲۲۶۸/۴)

۴۴- چو نزدیک تر گشت آواز داد
بدو گفت کای مرد دهقان نژاد (۲۹۷/۹۵)
پیشنهاد می شود ترکیب (دهقان نژاد) به جای (کشاورز) به (ایرانی تبار) معنی شود چون مخاطب (زال) است که طبق توصیف چند بیت قبل سوار بر اسب، کمند در فتراک و گرز به دست است و این ویژگی های یک کشاورز نیست که بهمین را به گمان افکند.

۴۵- همان به که گیتی نبیند کسی
چو بیند بدو در نماند بسی (۳۹۶/۱۰۷)
مخاطب رستم در این بیت خودش نیست بلکه به صورت عام می گوید: همان بهتر که آدمی به دنیا نیاید و اگر زاده شود زود بمیرد و دراز زندگانی نباشد - به دلیل آن که حاصل عمر طولانی و رنج بسیار در گیتی، ناسپاسی و آزار است.

۴۶- از آن سان که من گردن ژنده پیل
شکستم فگندم به دریای نیل (۳۹۹/۱۰۷)

(دریای نیل) را می توان استعاره از (خون بسیار پیل شکسته گردن) دانست که ژنده پیل در آن غوطه ور شده و رستم آن را چنین مبالغه آمیز بیان می کند، قابل توجه است که در همان متن (ص ۵۸۰/۱۳۹)، (نیل) در کنار (پیل) به استعاره از (خون فراوان) به کار رفته است.

۴۷- بگششش به طوس اندرون اژدها
که از چنگ او کس نیابد رها (۶۵۱/۱۴۱)
در توضیحات نوشته اند: «طوس کجاست، نمی دانیم» مصراع اول اشاره دارد به داستان نبرد سام با اژدهای کشف رود که گزارش آن به گونه وصف در نامه از زبان خود سام در شاهنامه آمده بر همین اساس (طوس) همان شهر معروف خراسان است که در شاهنامه و گرشاسب نامه سابقه استعمال دارد و (کشف رود) در شمال شرقی آن روان است. در این جا ذکر (طوس) به جای (کشف رود) از مقوله مجاز به ضرورت وزنی است.

۴۸- برافروختم آتش زردهشت
که با مجمر آورده بود از بهشت (۷۲۱/۱۴۹)
اگر چگونگی گشوده شدن و نابودی رویین دژ را طبق روایت شاهنامه مدنظر داشته باشیم این بیت می تواند ناظر بر سوختن رویین دژ باشد و معنای آن چنین پیشنهاد می شود: آتش سپند و بهشتی زرتشت را در آن فرزان کردم و با این عنصر اهورایی دژ اهریمنی را سوختم.

۴۹- که ما را به هر جای دشمن نماند
به بت خانه ها در، برهمین نماند (۷۲۳/۱۴۹)
مراد از (برهمین) به استناد موارد کاربرد آن در شاهنامه و قرینه (بت خانه) در بیت، (بت پرست) است نه به مفهوم اصطلاحی پیشوای کیش برهمنی؛
دگر باره مهمان دشمن شدی
صنم بودی اکنون برهمین شدی (۴۲۹/۱۵۴/۲)
که بی تیغ تو تاج روشن میاد
چنین یاد و بی بت برهمین میاد (۲۳۱/۲۲/۴)

۵۰- چنین گفت پس با پشتوتن به راز
که بر می نیاید به آبت نیاز (۷۹۸/۱۶۳)

فاعل محذوف جمله (رستم) است که در برابر غش اسفندیاریان اعتراض می کند، بعد از نخستین جام، می گسار برای کاستن نیروی باده، جام دومین رستم را با آب می آمیزد و سبب شکوه آرام رستم می شود این بیت به صورت غیر مستقیم توانایی جهان پهلوان را نیز بیان می کند.

۵۱- تو در پهلوی خویش بشنیده ای
به گفتار ایشان بگرویده ای (۸۶۹/۱۶۵)
(پهلوا) را اگر (شهر) معنی کنیم، تلفظش (Pahlaw) خواهد بود و در صورت مضاف واقع شدن، نیازمند (ی) میانجی نیست مانند: پرتو و خسرو؛ لذا با روی کرد به چگونگی قراءت واژه در مصراع (Pahlu-ye) بهتر است آن را به معنی (اطراف) بدانیم: تو از اطرافیان خویش شنیده ای.

۵۲- ز باره به آغوش بردارمش
به شاهی ز گشتاسپ بگذارمش (۹۷۴/۱۸۰)
فعل (بگذارمش) را می توان (برتر از گشتاسپ داشتن) معنی کرد و مصراع را چنین گزارش: در مقام شاهی و مهتری او را برتر از گشتاسپ می دارم و می پندارم، بویژه که در بیت (۹۷۹) همان صفحه (بر تخت نشاندن اسفندیار به جای گشتاسپ) ذکر شده است.

۵۳- دو سگری دو پور مرا کشته اند
بر آن خیرگی باز برگشته اند (۱۱۰۲/۱۹۳)

برخلاف معنی و توضیح بیت که ضبط نسخه قاهره در متن آمده، همان ضبط (باز برگشته اند) چاپ مسکو آورده شده است در صورتی که بر پایه گزارش بیت، ضبط (بر آن خیرگی هم نبرگشته اند) از دست نوشت قاهره باید به متن برود.

۵۴- گریزان به بالا چزا بر شدی
چو آواز شیر ژیان بشندی (۱۱۳۳/۱۹۷)
پیشنهاد می شود (بشندی) مخفف (بشنودی) پنداشته و با ضمه خوانده شود: بشندی. در این قراءت،

ضمه فعل با حرکت واژه مصراع پیش هم آوایی ایجاد می‌کند.

۵۵- که خواهد ز گردنکشان کین من
که گیرد دل و راه و آیین من (۱۱۶۹/۱۹۹)
(دل چیزی یا کسی را گرفتن) به معنای (جرأت و یارایی آن را یافتن) است چنان که درباره سهراب آمده: به پنجم دل تیر و پیکان گرفت رستم می‌گوید: «پس از مرگ من کسی آیین و دلاوری و جسارت مرا نخواهد داشت و نمی‌تواند به مقابله اسفندیار برود».

۵۶- همی گفت کین را مخوانید مرد
یکی ژنده پیل است با دار و برد (۱۱۷۱/۱۹۹)
(برد) به معنی (دور شو) ماده مضارع از مصدر (بردیدن) است نه (بریدن).

۵۷- چنین گفت پس با پشوتن که شیر
بیچند ز چنگال مرد دلیر (۱۱۸۹/۱۹۹)
پیشنهاد می‌شود که در این داستان (تمثیل) منظور از (شیر) رستم و مراد از (مرد دلیر) اسفندیار دانسته شود چرا که در چند بیت بعدی اسفندیار به خستگی و درماندگی تهمتن در برابر خود اشاره می‌کند و این مضمون با معانی مذکور سازگارتر است: شیر (رستم) هراندازه توانا باشد در برابر مرد دلیر (اسفندیار) درمی‌ماند.

۵۸- چنین کارها رفت بر دست او
که دریای چین بود تا شست او (۱۱۹۳/۲۰۰)
ضبط مصراع دوم اگر به صورت موجود در نسخه لنینگراد: «رسیده به دریای چین شست او» گردانده شود معنای بهتری خواهد داشت چون وصف مصراع ویژه رستم است و کنایه ضبط لنینگراد بیشتر شایسته ستایش یک پهلوان است و ضبط چاپ مسکو با تصویر دیو کشته شده به دست سام در متن همان داستان همانند است: که دریای چین تا میانش بدی (۶۵۶/۱۴۱)

۵۹- نتابم همی سر ز اسفندیار
از آن زور و آن بخشش کارزار (۱۲۱۳/۲۰۵)

به نظر می‌رسد که صورت مثبت فعل (نتابم) مفید معنای بهتری باشد، رستم در بیت‌های پیشین به تواناییها و کردارهای پهلوانی خود اشاره کرده در این بیت می‌گوید: «با وجود آن همه توان و هنر به دلیل نیرو و رویتن تنی اسفندیار از او روی برمی‌گردانم یا برگرداندم» و سپس در ابیات سپسین علت (سرتافتن از اسفندیار) را بیشتر توضیح می‌دهد که: تیر و تیغ بر او کارگر نیست.

۶۰- بر آن هم نشان رخس را پیش خواست
فرو کرد منقار بر دست راست (۱۲۵۹/۲۰۹)
بهتر است که (دست راست) به همان مفهوم رایج خود گرفته شود: سیمرغ از جانب راست منقارش را بر زخمهای رخس فروکرد.

۶۱- ورایدون که او را بیامد زمان
نیندیشی از پوزش بی گمان (۱۲۷۲/۲۱۰)
این معنا پیشنهاد می‌شود: اگر چنان که مرگ او هم فرا برسد باز از پوزش خواهی دوری نجویی، که تأکید و تأیید مفهوم بیت قبلی نیز می‌باشد.

یادداشت‌ها:

۱- سخنواره (پنجاه و پنج گفتار پژوهشی به یاد دکتر خانلری)، به کوشش: ایرج افشار- دکتر هانس روبرت رومر، انتشارات توس، ۱۳۷۶، ص ۳۷.

۲- مجموعه‌های دیگر عبارت است از: سوک نامه سهراب (دکتر محمدجعفر یاحقی)، حماسه رستم و سهراب و حماسه رستم و اسفندیار (دکتر منصور رستگار فسایی) و نبرد اندیشه‌ها در حماسه رستم و اسفندیار (دکتر عزیزالله جویی).

۳- حمیدی، بهمن، ابهامات متن رستم و اسفندیار، شاهنامه فردوسی پدیده بزرگ فرهنگی در تمدن جهانی، به کوشش مهراب اکبری، مرکز مطالعات ایرانی ۱۳۷۳، ص ۳۸ و ۳۹.

۴- برای آگاهی کامل، رک: (۱) خالقی مطلق، جلال، معرفی قطعات الحاقی شاهنامه، گل رنجهای کهن، به کوشش علی

دهباشی، نشر مرکز ۱۳۷۲، ص ۱۳۰ و ۱۳۱ (۲) ابوالحسنی، علی، بسوسه بر خاک پی حیدر، انتشارات عبرت ۱۳۷۸، ص ۵۱۸-۴۶۵.

۵- حماسه سرایی در ایران، انتشارات امیرکبیر، چاپ چهارم ۱۳۶۳، ص ۲۷۹.

۶- سلطانی مردفرازمزی، علی، سیمرغ در قلمرو فرهنگ ایران، انتشارات مبتکران ۱۳۷۲، ص ۶۶.

۷- نظری به مأخذ شاهنامه و دیگر حماسه‌های ملی، نعیم از این پس که من زنده‌ام، به کوشش دکتر غلامرضا ستوده، انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۷۴، ص ۵۲.

۸- شاهنامه چاپ مسکو، به کوشش دکتر سعید حمیدیان، دفتر نشر داد، چاپ دوم [بی‌تا].

۹- شاهنامه به تصحیح دکتر جلال خالقی مطلق، دفتر چهارم، انتشارات بنیاد میراث ایران، کالیفرنیا ۱۳۷۲.

۱۰- باقری، مهری، گرز- گرز- گرد- بیر: تحول چنگانه یک واژه در زبان فارسی، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، شماره ۱۶۳، تابستان ۷۶، ص ۲۳.

۱۱- شاهنامه به تصحیح دکتر جلال خالقی مطلق، دفتر یکم، انتشارات روزبهان ۱۳۶۸.

۱۲- خالقی مطلق، جلال، بازمانده‌های پراکنده یک عقیده کهن ایرانی درباره اسب و گوشه‌ای از روایات کهن ملی راجع به رخس در شاهنامه، مجموعه سخنرانیهای ششمین کنگره تحقیقات ایرانی، ج ۲، انتشارات دانشگاه اذربایجان ۱۳۵۷.

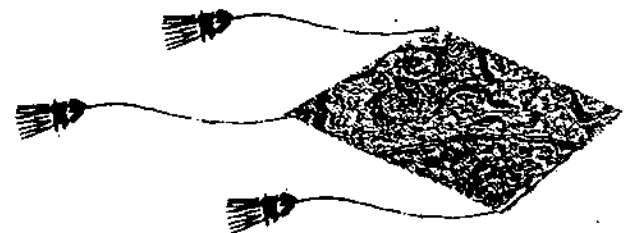
۱۳- حق‌شناس، علی‌محمد، نقشهای دوگانه همزه در ساخت آوایی زبان فارسی، مجموعه سخنرانیهای ششمین کنگره تحقیقات ایرانی، ج ۲، همان، ص ۱۰۹.

۱۴- شمس، سیروس، کلیات سبک‌شناسی، انتشارات فردوسی، چاپ چهارم ۱۳۷۵، ص ۱۸۷.

۱۵- برای آگاهی بیشتر، رک: (۱) خالقی مطلق، جلال، حماسه‌سرایی باستان، گل رنجهای کهن، همان، ص ۴۵، ۴۸ و ۴۳۹ (۲) شهیدی مازندرانی، حسین، فرهنگ شاهنامه (نام کسان و جایها)، بنیاد نیشابور ۱۳۷۷، ص ۱۴۵.

۱۶- سرکاراتی، بهمن، درباره فرهنگ ریشه‌شناختی زبان فارسی و ضرورت تدوین آن، نامه فرهنگستان، شماره ۱۲، بهار ۷۷، ص ۵۷.

۱۷- رک: فرزام، حمید، واژه‌ها و اصطلاحات کهن فارسی، مجموعه سخنرانیهای ششمین کنگره تحقیقات ایرانی، همان، ص ۲۰۱-۲۰۴.

شیوه خودآگاه است. مفهوم مرکزی این کنکاش‌ها، شادمانگی است. چنان که دالایی لاما می‌گوید:

«معتقدم که هدف مهم زندگی، تلاش در جهت دستیابی به شادمانگی است. همه ما صرف‌نظر از اعتقادات خاص، در جستجوی چیزی بهتر در زندگی هستیم. پس مهم‌ترین حرکت ما در زندگی، حرکت به سوی شادمانی است.»

سراسر کتاب، پویه‌ای است برای باز شکافی مفهوم شادمانی.

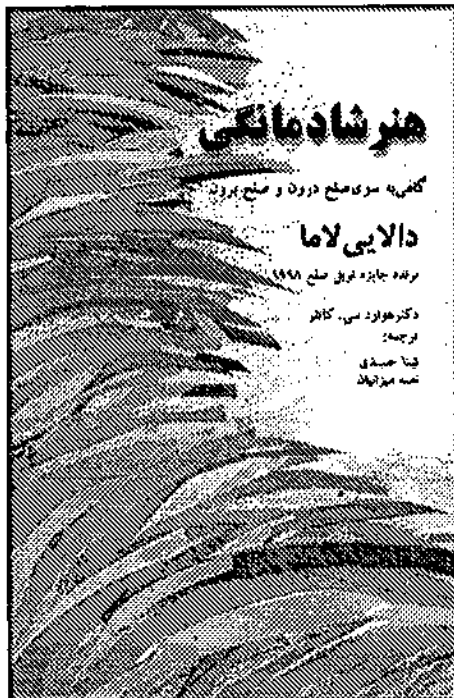
یکی از چهره‌های مثبت دوران کنونی تفکر بشر، همین چند صدایی و راه‌یابی مخازن فرهنگی جوامع دور و نزدیک کره خاک است. از رهگذر آشنایی با این مخازن، مقایسه‌های تطبیقی میان فرهنگ‌ها، آیین‌های مذهبی و ادیان الهی امکان‌پذیر می‌گردد، چرا که مفاهیمی چون شادمانی کمابیش مورد تدقیق و بحث همه فرهنگ‌هاست. کتاب هنرشادمانگی، با ترجمه دقیق، خوش‌آهنگ و دارای نثری روان به همت تیناحمدی و نغمه میزانیان، از جمله آثار است که می‌تواند خوانندگان گوناگونی داشته باشد: علاقه‌مندان به روش‌های عملی و کاربردی رفتار درونی و اجتماعی، دانشجویان روان‌شناسی، محققان آیین‌های مذهبی شرق دور و در یک کلام همه کسانی که به مفهوم شادمانی فکر می‌کنند و در جستجوی آن هستند.

از حوزه‌های متعدد مورد توجه امروز، هنر، عرفان و آیین‌های شرقی است. سخنی که پیشتر درجه دوم و سوم دانسته می‌شد (چون ملل گوینده آن سخن، چنین بودند)، امروز شایسته دقت و درس‌آموزی شده است. مکاتب بودایی، کنفیوسی و آیین‌های شرق دور یکی از این قلمروهاست که به ویژه توجه روان‌شناسان را جلب کرده است. دالایی لاما، رهبر بوداییان تبت از جمله متفکران مشرق زمین است که در دهه‌های اخیر در غرب شهرت بسیار پیدا کرده است. شهرت او نه تنها در زمینه مبارزه سیاسی برای استقلال تبت و یا گرایش‌های مردم سالارانه‌اش، بلکه همچنین به دلیل تبحر او در شیوه‌های خودشناسی، خودکاو و تنظیم رفتارهای فرد و اجتماع است. او با الهام از آموزه‌های بودایی و انباشت تجربه‌ای چند هزار ساله در زمینه مراقبه‌های عرفانی و نیز با شناخت روان‌شناسی مدرن، توجه روان‌پزشکان غربی را به خود جلب کرده است.

دکتر هوارد سی. کاتلر از جمله کسانی است که اندیشه‌های دالایی لاما را با محکم روان‌شناسی مدرن سنجیده و به نقد گذاشته است. او به دفعات با دالایی لاما ملاقات داشته و از نزدیک به بحث و ثبت تجربه‌های گاه حیرت‌انگیز او پرداخته است. این بحث‌ها سرشار از موارد عینی زندگی روزمره در زمینه خودشناسی رفتار با دیگران و حل مشکلات زندگی به

یکی از پیامدهای دوران روشنگری، غلبه نگاه انسان غربی و حاکمیت سخن تمدن غرب بود. این نگاه خود را جهانی می‌دانست و با تفکر بیگانه‌انگاری، قصد تبدیل همه دگرسانی‌های فرهنگی به خود را داشت. گونه‌ای جهان‌بینی استعماری به دنبال پدیده استعمار و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی آن شکل گرفت که موجب پشت پرده رفتن دانش‌ها و دستگاه‌های فلسفی و عرفانی مشرق زمین شد.

برخی از محققان، دوران کنونی را از نظر انسان‌شناسی فرهنگی و فرهنگ‌شناسی، دوران پست‌کلنیالیزم (پسا استعماری) می‌دانند. این دوران به نقد غلبه یاد شده می‌پردازد. با نظریه‌های لوی استروس، امانوئل لویناس و متفکران دهه شصت به بعد از جمله رولان بارت، میشل فوکو، دریدا، لاکولابارت، ایوتیورنیت و دیگران، دیگری به رسمیت شناخته شد و دگربودگی در مرکز توجه قرار گرفت. یکی

شیرین دخت دقیقان

سخنی

درباره هنر شادمانگی

دالایی لاما

دکتر هوارد سی. کاتلر

تیناحمدی، نغمه میزانیان

نشر هنوز، چاپ اول: ۱۳۷۹

نشست سه روزه فردوسی در قلمرو تاریخ و فرهنگ

فرهنگی و اجتماعی ایران طی هزار سال گذشته روشن و آشکار توصیف کرد و گفت: تأثیر شاهنامه بر همه کتاب‌های برجسته‌ای که در این هزار سال نوشته شده‌اند قابل شناسایی است. قصه‌ها، مثل‌ها، نقالی و همه آن‌چه به عنوان ادبیات عامیانه شناخته می‌شود برگرد داستانهای شاهنامه شکل گرفته است.

دکتر اسلامی ندوشن از شاهنامه به عنوان خاستگاه نوعی اطمینان، تفاخر و غیرت ملی برای مردم ایران نام برد و گفت: این اثر سترگ حماسی در تهییج مردم برای مقابله و مقاومت در برابر تهاجمات خارجی، در اغلب نهضت‌ها و مقاومت‌ها که در جریان هزارساله پس از خلق آن رخ داد تأثیر بسیار داشته است.

دکتر محمدجعفر محلاتی نیز به ابیاتی از شاهنامه در زمینه جنگ و مسایل مربوط به آن که به تعبیر امروز، حقوق بین‌الملل نامیده می‌شود پرداخت و ابیات استخراج شده از شاهنامه را از این دید مورد بررسی قرار داد.

در نشست دوم دکتر دبیرسیاقی با مقاله‌ای تحت عنوان «چند نکته در باب فردوسی و شاهنامه»، کوشید شاهنامه را با بعضی از متون کهن مقایسه کرده و مضامین مشترک آنها را نشان دهد.

خانم پروفسور دیویدسون از دانشگاه براین‌دیز بوستون با مقاله‌ای تحت عنوان «تحول فردوسی به عنوان یک شاعر شیعی»، مشوق فردوسی را در سرون اشعار، حاکم توس (عبدالرزاق) و نیز چهار مترجمی که

مهاجرانی، دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن و دکتر محمدجعفر محلاتی آغاز شد.

دکتر مهاجرانی در ابتدای مقاله خود به تبیین، نسبت میان هنر و هنرمند پرداخت و تأکید کرد: موضوع هنر متفک و جدا از زندگی هنرمند نیست مگر اینکه بپذیریم آن هنر، کار خلاقه جوشیده از نبوغ و روان هنرمند نباشد.

وی با ذکر این نکته که اگر شاهنامه را در ذیل واژه غم بررسی کنیم رودخانه شیرین غم را در این اثر خواهیم یافت، به تشریح نسبت فردوسی و سیاوش از دیدگاه تاریخی پرداخت و گفت: سیاوش قربانی دو پدیده است، از یک سو پدیده سودابه که تبار عربی دارد و از سوی پدیده افراسیاب و ترکان. و عجیب اینکه زندگی فردوسی و شاهنامه درست در مقطعی است که ایران به عنوان یک کشور، گرفتار این دو پدیده است: پدیده خلافت عربی در بغداد و پدیده ترکان غزنوی و دیگر ترکان.

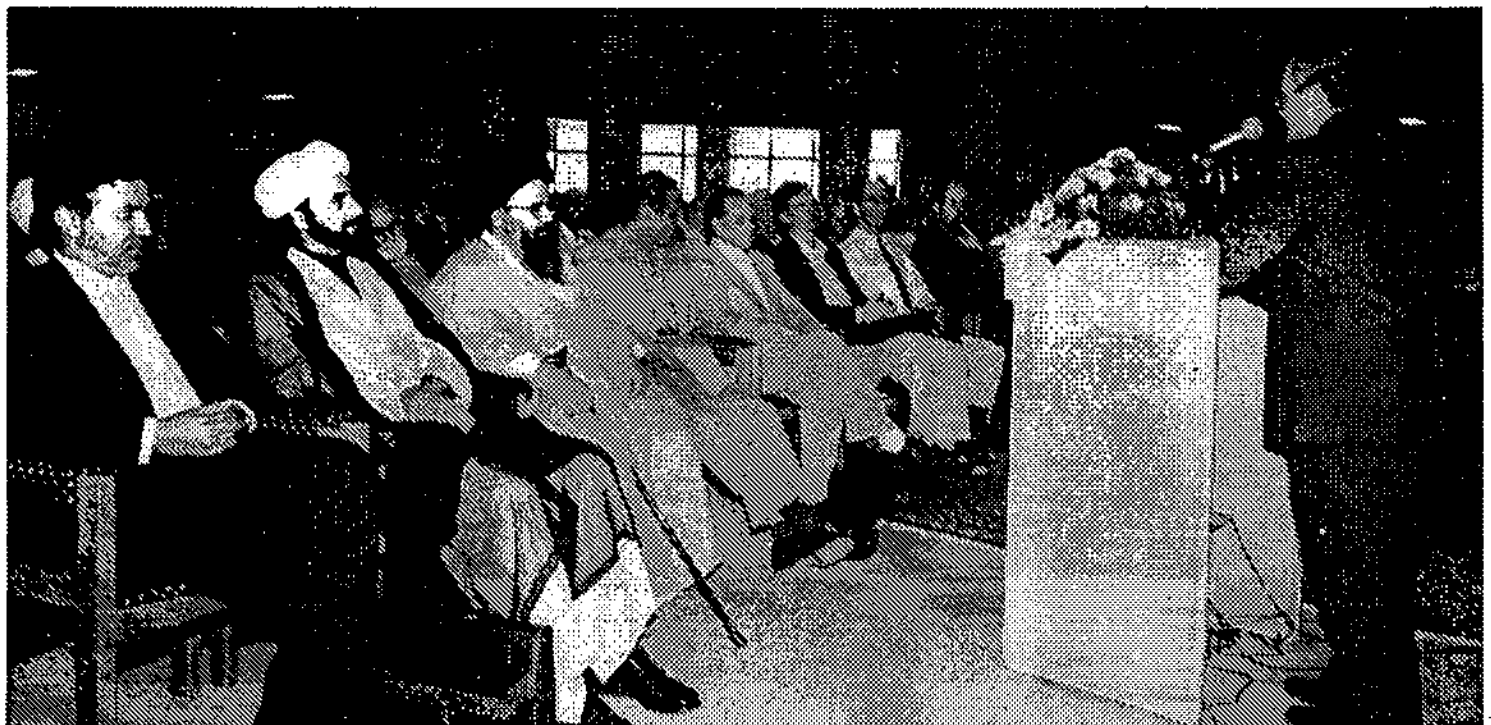
مهاجرانی در پایان، شاهنامه را پشتوانه پیمان فردوسی با زبان و فرهنگ ملت و سرزمین ایران دانست و گفت: این ویژگی فردوسی - پایبند بودن به پیمان - و همین طور پاکی و روشنی که در شاهنامه هست در شخصیت سیاوش نیز وجود دارد.

دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن با ارائه مقاله «هزارگان فردوسی - تأثیر شاهنامه در آثار ادبی و فرهنگی»، تأثیرگذاری شاهنامه را بر روند فکری،

مجمع علمی فردوسی در قلمرو تاریخ و فرهنگ، اول شهریور ماه در محل دایرةالمعارف بزرگ اسلامی و با حضور وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، رئیس کتابخانه ملی و جمعی از فردوسی‌شناسان، محققان و شاهنامه‌پژوهان ایرانی و خارجی برگزار شد.

دکتر اصغر دادبه، دبیر این همایش، درباره اهداف همایش گفت: بنیاد فرهنگی آیلکس با هدف ترویج فرهنگ ایرانی در سال گذشته اقدام به برگزاری همایشی در زمینه فردوسی‌شناسی در دانشگاه هاروارد کرد و تصمیم گرفته شد که جلسه بعدی در ایران برگزار شود. به همت دایرةالمعارف بزرگ اسلامی و با همکاری این مؤسسه، همایش برگزار شد و چون فردوسی پدر زبان فارسی است و اثر او سرچشمه تمام متون فرهنگی و ادبی فارسی است، انتخاب فردوسی به عنوان نخستین موضوع همایش کاملاً روشن است.

وی افزود: در این همایش سه روزه، ۱۸ سخنرانی در قالب شش نشست ارائه شد و با توجه به حضور فردوسی‌شناسان ایران و جهان و برای اینکه امکان طرح مطلب بیشتر باشد، عنوان همایش کلی انتخاب شده بود و در نتیجه مقالات از جهات مختلف و با نگرش‌های متفاوت، اما همگی در زمینه «فردوسی و شاهنامه» مطرح شد. نشست اول با حضور دکتر

گزارش

متون پهلوی را ترجمه می‌کردند دانست. وی بر این نکته تأکید کرد که به احتمال زیاد، مقدمه معروف شاهنامه (بومنسوری که به امر ابومنصور عبدالرزاق حاکم توس فراهم آمده، جزئی از یک کتاب گمشده نیست؛ بلکه مقدمه‌ای بر شاهنامه منظوم فردوسی بوده و با همین منظور نوشته شده است.

پروفسور لودویک پاول از دانشگاه گوتینگن آلمان، با مقاله «زبان و سیر تاریخی و تحول لهجه‌ها و واژه‌ها در شاهنامه»، با یک بحث مفصل علمی به چگونگی تغییر واژه‌ها و افعال در شاهنامه و زبان فارسی و تحول آنها پرداخت.

در نشست سوم، پروفسور ویندفور در مقاله «هفت پیکر فردوسی: سهراب در جستجوی اردوگاه ایرانی» کوشید با توجه به آرایش‌های جنگی و نحوه استقرار نیروی نظامی در آن روزگار، اثبات کند نیروها و سرپرده‌ها، مثلثی شکل قرار گرفته بودند، که البته این مسئله مورد نقد و بحث محققان حاضر قرار گرفت.

مرتضی ثاقب‌فر با مقاله «بن بست کیخسرو و فساد و قدرت» بیان کرد که کیخسرو پادشاهی پیامبرگونه بود و جزو موعودان آیین زرتشتی به حساب می‌آمد، بنابراین با خدا ارتباط داشته و خدا را ناظر کارهای خود می‌دانست و با وجود اینکه دشمنان ایران و یزدان در دوره او از بین می‌روند او قدرت را رها می‌کند. از نظر سخنران، علت این کار، نگرانی کیخسرو از فساد ناشی از قدرت بوده که برای پرهیز از این مسئله نظارت مردمی هم لازم است و کیخسرو این مسئله را نمی‌دانسته و به همین علت قدرت را رها کرده است. خانم کتابیون مزدآپور، «بحثی در زمینه ساختار همزمانی شاهنامه» مطرح کرد.

در نشست چهارم پروفسور ویلیام بیمن از دانشگاه

براون آمریکا در باب «فردوسی و هویت تاجیک» صحبت کرد و بر هویت هرملتی تأکید کرد. وی گفت که کشورهای تازه استقلال یافته آسیای مرکزی جویای هویت هستند و هر یک منشأیی برای هویت خود می‌جویند و در این میان تاجیکستان به سبب پیوند مشترک با ایران و فرهنگ ایرانی، این تلاش را به مدد فردوسی و شاهنامه آغاز کرده است.

دکتر منصور رستگار فسایی از دانشگاه شیراز در مقاله‌ای تحت عنوان «فردوسی و خصلت‌های ایرانی» کوشید نشان دهد که ایرانی دارای پنج خصلت برجسته است که تمام این خصایص به یزدان‌شناسی یا خداشناسی برمی‌گردد و مهم‌ترین آن خردمندی است. پروفسور کیگن بروگ از دانشگاه گوتینگن آلمان نیز در مقاله خود با عنوان «نقش شاهنامه بر فرهنگ هندی-پارسی در سده بیستم»، نشان داد که چگونه هرچه به زمان حال نزدیک‌تر می‌شویم، توجه پارسیان هند به شاهنامه به عنوان سرچشمه اندیشه‌ها و هویت آنان، بیشتر می‌شود.

در نشست پنجم یولریش مارزولف نقاشی‌ها و طرح‌هایی را که با الهام از شاهنامه در عهد قاجاریه خلق شده‌اند با نمایش اسلایدهایی از این موضوع مورد بررسی قرار داد.

دکتر مهدی نوریان از دانشگاه اصفهان با مقاله‌ای تحت عنوان «خاقانی بر خوان رنگین فردوسی» به تأثیرات خاقانی در زمینه‌های مختلف چه در زمینه قهرمانان شاهنامه و چه در زمینه مفاهیم و موضوعات اشاره کرد و نیز به این نکته تأکید کرد که خاقانی احترام خاصی برای فردوسی قایل بود و بر اساس آمار بیان کرد که هیچ شاعری، همچون خاقانی از شاهنامه بهره نبرفته است.

جیمز روبرت راسل در مقاله خود با عنوان «قهرمان

شاهنامه در ادبیات سغدی یا ارمنی» به مقایسه اثر حماسی فردوسی با حماسه آرامنه پرداخت و همچنین مقایسه رستم با پهلوان حماسی ارمنیان به صورت بررسی تطبیقی انجام شد.

در نشست ششم، پروفسور رحیم مسلمانیان قبادیانی از تاجیکستان در مقاله‌ای تحت عنوان شاهنامه‌شناسی در آسیای مرکزی، گزارش جامعی از چاپ‌های شاهنامه و ترجمه‌های شاهنامه در تاجیکستان و معرفی شاهنامه‌شناسان و آثار آنان در آسیای مرکزی ارائه داد. خانم پروفسور سرپیل باغچی از ترکیه نیز با نشان دادن اسلاید از تأثیر نقاشی‌های شاهنامه‌های مصور بر تصویرگری‌ها و نقاشی‌های دوره عثمانی سخن گفت.

دکتر اصغر دادبه با مقاله‌ای تحت عنوان «نگاه حکیمانه و نگاه شاعرانه فردوسی به مسئله مرگ» ضمن تشریح اینکه منطبق شعر اقتضا می‌کند، شاعر شکوه‌کند و بر مسایل غم‌آفرین و شادی‌آفرین انگشت نهد و تحت تأثیر آنها سخن گوید، بر درگیر بودن فردوسی با مسئله مرگ تأکید کرد. و اینکه فردوسی در جاهای مختلف شاهنامه بر مسئله مرگ انگشت نهاده و بخصوص بر مرگ‌های نابهنگام مثل مرگ سهراب، اسفندیار، سیاوش و فرود هنرمندانه شکوه و اعتراض کرده است، با توجه به موازین شعر مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

همچنین در این همایش بر ضرورت برگزاری سالانه نشست‌های علمی درباره شناخت مفاخر علمی و فرهنگی کشورمان تأکید شد. گفتنی است مجموعه مقاله‌های ارائه شده به همراه مقاله‌هایی که در نشست پیشین در دانشگاه هاروارد ارائه شده بود در یک مجموعه از سوی دایرةالمعارف بزرگ اسلامی به چاپ خواهد رسید.

فاطمه وکیلی

اجلاس «ادب مقاومت» در دمشق

نشست سالانه نویسندگان عرب با حضور هیأت‌های اعزامی از کشورهای عربی عضو اتحادیه نویسندگان عرب «اتحاد الكتاب العرب»، طی چهار روز از سوم تا ششم مردادماه امسال برابر با بیست و چهارم تا بیست و هفتم جولای در شهر دمشق، پایتخت سوریه برگزار گردید. این گردهمایی متأثر از پیروزی‌های اخیر در جنوب لبنان و به منظور همراهی با حرکت آزادی‌خواهانه مردم فلسطین، اختصاصاً درباره «ادبیات مقاومت» به بحث و بررسی پرداخت. محل اجلاس، سالن فرهنگ اتحادیه نویسندگان عرب بود که جلسات آن ذیل این شعار تشکیل شد: «الادب المقاومة متوهج دائماً فی ذاكرة الشعوب و وجدانها یحرض علی التحریر والحریه والحق والعدل». این اتحادیه که در سال ۱۹۵۴ میلادی به وجود آمده است و جزو سه کشور، بسیاری از نویسندگان و ادبا و استادان جهان عرب در آن عضویت دارند و به صورت غیردولتی و تا حدودی مستقل اداره می‌شود، از شهرت و اعتبار فراوانی برخوردار است. ساختمان مرکزی و سازمان اجرایی این اتحادیه در سوریه قرار دارد و تنها حدود هفتصد تن از نویسندگان و ادیبان سوری عضو آن هستند. ریاست این مجمع به شکل دوره‌ای در کشورهای مختلف عربی و به انتخاب اعضای مرکزی تعیین می‌شود. در حال حاضر دکتر علی عقلم‌عُرسان - که از نویسندگان و فرهیختگان بنام سوریه است - ریاست آن را به عهده دارد. بخش انتشاراتی این نهاد علاوه بر چاپ و نشر کتاب در شمارگان و عناوین وسیع و فراوان، به چاپ و انتشار پنج نشریه معتبر اهتمام می‌ورزد. (الاسبوع العربی / هفته‌نامه ادبی، الفکر الادبی / ماه‌نامه، کاتب العربی / فصل‌نامه، الآداب الاجنبیه / ترجمه‌گزینیه مقالات ادبی غیرعربی و الفکر السیاسی). سیر و سابقه‌گرایش فکری غالب نویسندگان در این اتحادیه علاوه بر توجه و دلبستگی به قومیت و زبان، از جریانهای سیاسی منطقه‌ای و جهانی نیز متأثر بوده است. به همین سبب در گذشته نه‌چندان دور که اندیشه‌های مارکسیستی در بخشی از مناطق عربی رواج داشته یا مورد توجه بوده، بیش و کم در رأی و سمت‌گیری شماری از نویسندگان این اتحادیه تأثیر جدی داشته است. پس از فروپاشی نظام اتحاد شوروی و شکست مبانی تئوریک مارکسیسم، این جهت‌گیری فکری به مرور به نوعی

رویکرد روشنفکری دینی و قومی سوق پیدا کرده است. اتحادیه نویسندگان عرب صرفاً یک نهاد صنفی و فرهنگی محض نیست و در مواقع مورد تشخیص، حساسیت اجتماعی و سیاسی خود را بروز داده است. تاکید و اعلام صریح مواضع این نهاد بر آزادی فلسطین و بازگشت آوارگان به سرزمین اصلی‌شان و مخالفت با جریانه‌های سازشکارانه در برابر دشمن صهیونیستی، در حال حاضر صریح‌ترین شعار این اتحادیه است. با تساوفاق و رأی متقابل مسؤولان اتحادیه نویسندگان عرب با معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، از هفت سال پیش، سه نفر از ایران می‌توانند در این جلسات حضور داشته باشند که از این فرصت و موقعیت مهم تنها یک بار - در سه سال قبل - استفاده شده است. در این نشست از ایران یک تن از سوی انجمن قلم و دو تن دیگر از سوی وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی در اجلاس نویسندگان عرب حضور داشتند. مع‌الاسف آگاهی دعوت‌شدگان وزارت ارشاد - قاسمعلی فراست، علیرضا کمره‌ای - از زمان و موضوع جلسه و فراخوان آنان بسیار دیرنگام تقریباً حدود دو هفته قبل از برگزاری این جلسه، انجام گرفت و چنین به نظر می‌رسید که شرکت در این جلسه، صرفاً جنبه تشریفاتی داشته و یا برای کسب اطلاع مدعوین از کم و کیف برگزاری آن بوده است. با این وجود، گسیل‌شدگان، به عنوان هیأت ایرانی طی یک همکاری مؤثر و مستمر و در فرصتی کوتاه، موفق شدند اتمام و نظرسنجی حضرت امام خمینی و روحانیت پیش‌تاز و مردم ایران را به ضرورت رهایی فلسطین و قدس شریف از دست غاصبان از زمان اشغال این سرزمین تا پیروزی انقلاب اسلامی و پس از آن، به صورت یک گفتار کوتاه ارائه کنند و بحثی درباره «رمان مقاومت و جنگ» را به صورت مقاله اصلی، با نظر داشت متن دست‌نویست آقای دکتر مجتبی رحمان‌دوست و به قرائت ایشان در سومین روز اجلاس مطرح سازند و افزون بر این دو پیشنهاد مهم را به عنوان مواد مصوب قطعنامه پایانی این نشست جای دهند. این دو پیشنهاد عبارت‌اند از: ۱- لزوم توجه و اتمام جدی محققان و ادبای اتحادیه نویسندگان عرب به قرآن مجید و معارف و منابع دینی به عنوان اصلی‌ترین جوهره و جان‌مایه ادب مقاومت. ۲- تشکیل اتحادیه نویسندگان جهان اسلام. گرچه حضور هیأت ایرانی در این نشست و گفت و گوه‌ای جنبی با صاحب‌نظران و ادیبان عرب و رئیس اتحادیه نویسندگان، آقای دکتر علی عقلم‌عُرسان مورد توجه و اقبال قرار گرفت، به نظر اعضای هیأت ایرانی مسائل و موضوعات قابل توجهی وجود داشت که می‌توانست در

این اجلاس درباره آنها گفت و گوه‌ای جدی صورت پذیرد، اما به علت نبود فرصت و زمان لازم، مجال طرح و بحث درباره این مسائل فراهم نیامد. جلسات این اجلاس در دو نوبت صبح و بعدازظهر برگزار می‌شد و در هر نوبت سه تا چهار مقاله - یا خلاصه مقاله - توسط نویسندگان ارائه می‌گردید. پس از مقاله‌خوانی در هر نوبت سؤالات منتقدان مطرح و به ترتیب از سوی نویسندگان مقالات پاسخ پرسشها داده می‌شد. در مجموع حدود بیست و پنج مقاله در این نشست از سوی نویسندگان خوانده و ارائه شد. شمار شرکت‌کنندگان در تمامی جلسات بین ۵۰ تا ۸۰ نفر بود. بنابراین بیشتر حاضران به عنوان صاحب‌مقاله یا طراح سؤال در این گفت و شنود علمی - و به تعبیر دقیق‌تر میزگرد فرهنگی ادبی - حضور داشتند. مراسم ساده‌آغازین این جلسه از سوی آقای دکتر علی عقلم‌عُرسان با اعلام یک دقیقه سکوت به احترام فوت رئیس جمهور فقید سوریه، حافظ اسد و مقاله کوتاه و خوشامدگویی ایشان انجام شد. پیشتر شرکت‌کنندگان از استادان دانشگاه‌های کشورهای عربی بودند و میانگین سنی آنان تقریباً ۵۰ سال به نظر می‌آمد. محور اصلی بسیاری از مقالات به ادب مقاومت فلسطین معطوف بود و مع‌الاسف در این نشست کسی از جنبش انقلابی حزب‌الله لبنان حضور نداشت و جز اشارت یک تن از شرکت‌کنندگان، این موضوع مهم و جاری و زنده جهان اسلام و عرب، از منظر ادب مقاومت مورد توجه بایسته قرار نگرفت. در بسیاری از مقالات و آراء مطرح شده در این اجلاس، تکیه و تاکید فراوان - و تا حدودی تعصب - بر زبان و قومیت عربی چیرگی داشت، تا آنجا که بعضاً در تعریف و تفسیر ادب مقاومت، رویارویی قوم عرب در مقابل غیرعرب و حتی گاه نوعی چشم‌همچشمی پنهان - اما کهن - ادب شامی و عراقی در فحواي برخی اظهارات به نظر می‌آمد. با این حال موقعیت شناخته شده اتحادیه نویسندگان عرب و تازگی ذهن و تجربه‌های نوین متأثر از رویکرد به ادب انقلاب و مقاومت در ایران، می‌تواند زمینه مناسبی برای ارتباط مؤثر و مستمر فرهنگی را در این دو حوزه عربی - فارسی ایجاد کند. وقت‌شناسی و مسئله‌یابی مسؤولان فرهنگی و شناخت درست راه‌کارهای علمی و عملی برای نیل به این مقصود، قدم اول تحقق این خواست است. در اینجا لازم است از توجه و دل‌نمودگی دکتر علی عقلم‌عُرسان به هیأت اعزامی از ایران و به ویژه از سفیر محترم جمهوری اسلامی ایران در سوریه آقای شیخ‌الاسلام و همکاران ایشان که در همراهی و مساعدت این هیأت، به ویژه امکان سفر به جنوب لبنان نهایت تلاش خود را مبذول داشتند به نیکی یاد شود.

● اخبار اهل قلم

● هشت کتاب در آتیه

نشر آتیه هشت کتاب جدید در زمینه ادبیات و فلسفه زیر چاپ دارد.

هما نیابتی، مدیر تولید انتشارات آتیه در این باره گفت: تصویرها و توصیف‌ها در شعر فارسی نوشته کامیار عابدی و دکتر خالقی در واقع یک فرهنگ لغت در شعر معاصر فارسی است و به مفهوم کلمات در شعر شاعران معاصر چون نیما، شاملو، فروغ، ... و استفاده آنها از این مفاهیم و کلمات می‌پردازد. کتاب تحلیل سیر نقد داستان در ایران نوشته دکتر ذوالفقاری نیز به نقدهایی می‌پردازد که منتقدین مختلف درباره داستان فارسی انجام داده‌اند و ساختار و تاریخچه نقدها را تحلیل می‌کند. همچنین کتاب تاریخ فلسفه تعلیم و تربیت نوشته پروفسور مهدی نخستین در ۲ جلد که جلد اول با ترجمه دکتر سیداکبر میرحسینی و جلد دوم با ترجمه دکتر میرحسینی و محمدرضا شرفی انجام شده کتابی است که سیر تعلیم و تربیت را از دوران افلاطون تا دوره معاصر در امریکا و اروپا بررسی می‌کند.

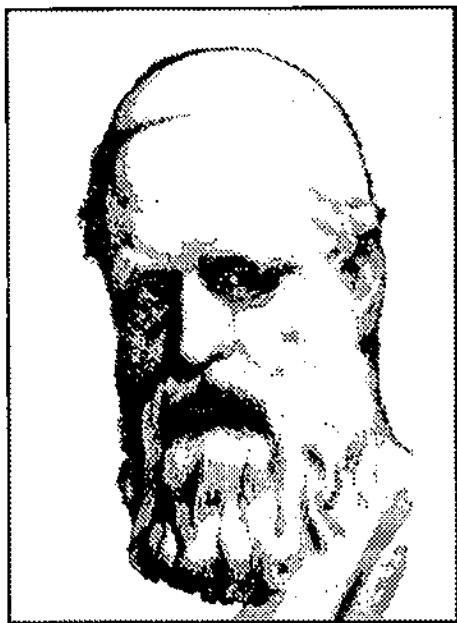
نیابتی درباره کتاب‌های رمان و داستان که در زیر چاپ هستند گفت: شاه لیر از ویلیام شکسپیر با ترجمه به‌آذین، که برای اولین بار چاپ می‌شود و هملت که با ویرایش جدید به‌آذین تجدید چاپ می‌شود، از جمله این کتاب‌ها هستند. رمان دخترها، مادرها از امی تان با ترجمه محمد حافظی، رمانی است که زندگی دو نسل را در کشورهای شرقی به خصوص چین در قالب رمان بیان می‌کند. همچنین لحظه‌های سرنوشت ساز با ترجمه و اقتباس مهندس ایرج صادقی، رمانی است درباره سیر تحول نرم افزارهای کامپیوتری و به نوعی تاریخچه زندگی پیشکسوتان این امر در جهان، که به‌زودی به بازار نشر خواهد آمد.

گفتنی است آتیه یک فرهنگ اصطلاحات انگلیسی به فارسی نوشته دکتر سیداکبر میرحسینی و اتوسا طوسی را نیز در لیست کتاب‌های چاپ اول خود دارد.

● بزرگداشت حکیم عمر خیام در بنگلادش

سمینار زندگی و آثار حکیم عمر خیام، به مناسبت نهم‌مین سالگرد وفات حکیم عمر خیام شاعر، ریاضی‌دان و نجوم‌شناس بزرگ ایران، در داکا پایتخت بنگلادش برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، در این نشست که پروفسور عبدالرحمان، ریاضی‌دان برجسته بنگلادش و چند تن از استادان و محققان و جمع کثیری از دانشجویان و دانش‌پژوهان در آن شرکت داشتند، از خدمات ارزنده دانشمند بزرگ ایران و اسلام، حکیم عمر خیام، تجلیل شد.

دکتر شمیسا استاد اعزامی از ایران به بخش فارسی اردوی دانشگاه داکا، با اشاره به تاریخچه‌ی رباعیات فارسی در ایران گفت: خیام به عنوان رواج‌دهنده یک نوع خاص از شعر فارسی که شعر فلسفی باشد، حق بزرگی برگردن ادبیات فارسی دارد و می‌توان به او شاعر دوران ساز لقب داد.

این سمینار باشکوه در سی‌ام مردادماه با همکاری رایزنی فرهنگی کشورمان در داکا و انجمن فارسی بنگلادش برگزار شد.

● تاریخ نقد جدید در انتشارات نیلوفر

بخش دوم از جلد چهارم تاریخ نقد جدید تألیف رنه ولک و ترجمه سعید ارباب شیرانی به همت انتشارات نیلوفر منتشر می‌شود. این کتاب که جلدهای قبلی آن در دو سال پیش، به عنوان کتاب سال انتخاب شده بود به نقد و جریان آن می‌پردازد.

رمز کل: کتاب مقدس و ادبیات نوشته نور تروپ فرای و ترجمه صالح حسینی نیز کتاب دیگر در دست چاپ نیلوفر است.

● نشر فرزانه روز و کتابهای جدید در پایان تابستان

نشر فرزانه روز شش کتاب جدید تا پایان تابستان راهی بازار نشر می‌کند.

دکتر همایون پور، مدیر مؤسسه نشر فرزانه روز، درباره این کتاب‌ها گفت: آفاق فلسفه از عقل ناب تا حکمت احکام مجموعه گفت و گوهایی است با مرحوم دکتر مهدی حائری یزدی که به کوشش مسعود رضوی آماده شده و زیر چاپ است.

وی افزود: احقاق سرزد آنجلو نوشته فرانک مک‌کورت با ترجمه گلی امامی، رویا و کابوس مجموعه ۱۵ داستان کوتاه از احمد پیوندی، مواکب و موزون‌ها مجموعه جدید از اشعار جبران خلیل جبران به صورت دو زبانه و با ترجمه دکتر جعفر مؤید شیرازی از جمله این کتاب‌ها هستند.

● زندگینامه فلسفی من در هرمس

چاپ دوم زندگینامه فلسفی من نوشته کارل یاسپرس با ترجمه عزت‌الله فولادوند به همت انتشارات هرمس منتشر می‌شود.

از دیگر کتاب‌های در دست چاپ این انتشارات می‌توان مقالات توماس مان با ترجمه ابوتراب سهراب، سر آغاز کار هنری، از مارتین هایدگر با ترجمه پرویز ضیاء شهابی و انقیاد زنان نوشته جان استوارت میل و ترجمه علاءالدین طباطبایی را نام برد.

● پشت حصیر

محمدرضا گودرزی، منتقد و داستان‌نویس که در دو سال گذشته در حوزه نقد ادبی فعالیت داشته است، مجموعه داستان پشت حصیر را در دست چاپ دارد. پشت حصیر مجموعه‌ای از سیزده داستان است از جمله: ناسور، پشت در باز، سند بی‌موتور و شمشیر شکسته که برخی از آنها قبلاً در مجلات ادبی و فرهنگی منتشر شده است. این کتاب به همت انتشارات رسانش راهی بازار خواهد شد.

تابشیان و عوام فریب

زهر تابشیان که چندی پیش ترجمه‌ی خوب اشک آنجلا نوشته فرانک مک کورت را منتشر کرد اکنون در حال ترجمه‌ای از مری موریزی است. عوام فریب نام کتاب این نویسنده ایرلندی است که در سال ۲۰۰۰ منتشر شده است. به گفته تابشیان، کتاب چند جایزه ادبی گرفته و نثر آن نیز بسیار ادبی و مشکل است. کتاب به داستان زنی می‌پردازد که خود را آناستازیا معرفی کرده است.

تابشیان در این باره گفت: موریزی برای نوشتن کتاب چهل تا پنجاه کتاب تاریخی را مطالعه کرده و از معانی‌ای استفاده می‌کند که به‌طور معمول در انگلیسی به کار نمی‌رود و شاید دشواری متن کتاب ناشی از این مسئله باشد.

این کتاب را نشر دشتستان منتشر خواهد کرد. تابشیان که کار ترجمه را با اشک آنجلا (برنده‌ی جایزه پولیتزر ۱۹۹۷) آغاز کرده است پیش از این به تالیف اشتغال داشته است. بر بال فریب (۱۳۷۶)، نیرنگ فرنگ (۱۳۷۷) پونه (۱۳۷۸) رمان‌هایی هستند که تابشیان در آنها به مسایل اجتماعی جامعه می‌پردازد.

وی در حال حاضر نیز مشغول بازنگری فرزند خاک است که به تازگی تالیف آن را به پایان برده است. این رمان در زمانهای آینده اتفاق می‌افتد و به مسایل مربوط به تخریب محیط زیست و جنگ‌های هسته‌ای که به بشر تحمیل شده و محیط زندگی‌اش را از بین می‌برد می‌پردازد، و اینکه چگونه دوباره به دوران آرامش خود باز می‌گردد.

نمایشگاه تخصصی ادبیات و رمان خارجی

نمایشگاه تخصصی ادبیات و رمان خارجی از ۱۸ تا ۲۵ مرداد ماه به همت شهر کتاب برگزار شد. در این نمایشگاه تخصصی که با معرفی نزدیک به هزار عنوان کتاب برپا شده است، برخی از کتاب‌ها برای نخستین بار آرایه می‌شود.

همچنین علاقه‌مندان به آثار جدید و معتبر جهانی می‌توانند هر نوع کتاب موردعلاقه خود را که در نمایشگاه وجود ندارد، از طریق بخش سفارشات این نمایشگاه تهیه کنند.

کتاب‌های آرایه شده با تخفیف ویژه به فروش می‌رسند که گاه تا پنجاه درصد قیمت کتاب را شامل می‌شود.

این نمایشگاه در دو شعبه ساختمان مرکزی شهر کتاب و شهر کتاب آرین برپا شده است. گفتنی است شهر کتاب هرچند ماه یک بار اقدام به برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی کتاب در زمینه‌های مختلف می‌کند.

آشنایی با هگل و ...

نشر مرکز به زودی کتاب آشنایی با هگل نوشته‌ی پل استراترن و ترجمه مسعود علیا را به بازار نشر می‌فرستد.

این انتشارات در سال جاری مجموعه‌ای از زندگینامه‌های فلاسفه نوشته‌ی پل استراترن چون آشنایی با سقراط، آشنایی با افلاطون، آشنایی با سارتر و آشنایی با آکویناس را منتشر کرده است. علاوه بر این کتاب ماکس وبر و اسلام نوشته‌ی برایان ترنر و ترجمه‌ی سعید وصالی و کتاب مبانی زبان نوشته رابرت لارنس ترسک و ترجمه‌ی علی فامیان نیز از جمله کتاب‌هایی هستند که توسط نشر مرکز راهی بازار نشر شده‌اند.

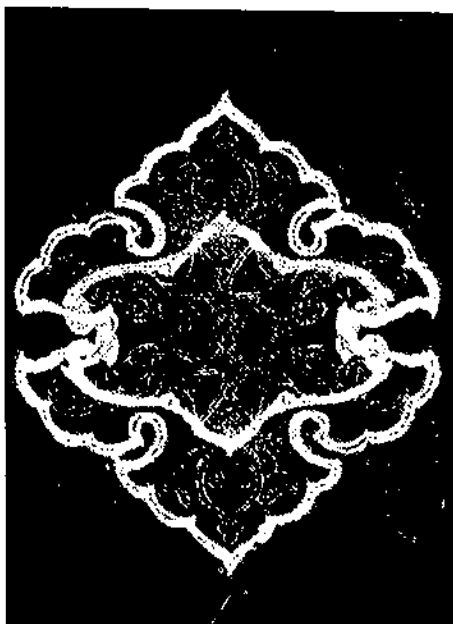
انتشارات قصیده و دو کتاب تازه

جلد هفتم از تاریخ فلسفه غرب با ترجمه سعید حنائی کاشانی و به همت انتشارات قصیده به زودی منتشر می‌شود. فلسفه اروپایی، جلد هفتم از دوره هشت جلدی تاریخ فلسفه غرب است که توسط رابرت ک. سولومون

تألیف و توسط انتشارات آکسفورد منتشر شده است. فلسفه اروپایی، طلوع و افول خود، به جوش و خروش فلسفه ابتکاری و نظری در نیمه دوم قرن هجدهم در اروپا و همچنین فیلسوفان عصر روشنگری و بسیاری از کسانی که پیرو آنان بودند می‌پردازد. از دیگر کتابهایی که توسط انتشارات قصیده به زودی تقدیم علاقه‌مندان می‌شود، کتاب خدایان و آدمیان نوشته هنری بمفورد پارکز با ترجمه محمد بقائی (ماکان) است. این کتاب بررسی انتقادی تاریخ و فرهنگ و تمدن غرب است که کماکان بخش عظیمی از فرهنگ و تمدن جهان را دربرمی‌گیرد. هنری بمفورد پارکز، نویسنده کتاب، تحقیق خود را از بدو تاریخ، از زمان انسانهای غارنشین، آغاز و تا گسترش کامل مسیحیت دنبال می‌کند. این کتاب مجموعه‌ای است با عناوینی چون: از پگاه تاریخ تا رواج یهودیت، فرهنگ تمدن یونان و مسیحیت.

ترجمه منظوم مثنوی به زبان ازبکی

ترجمه منظوم و شرح ازبکی بخشی از دفتر اول مثنوی در ازبکستان منتشر شد. در چهارمین جلسه انجمن شرق‌شناسان که با نام مولانا جلال‌الدین بلخی روسی و ادبیات ازبکستان در تاشکند برگزار شد، صاحب‌نظران ایرانی و ازبکستانی

پیرامون مولوی و این ترجمه منظوم و شرح آن به بحث و گفتگو پرداختند. گفتنی است این ترجمه که از روی شرح جامع مثنوی استاد کریم زمانی انجام شده است مورد استقبال علاقه‌مندان و ادب‌دوستان ازبکستان قرار گرفت.

فن نگارش و بیان، و مجموعه-
های ادبی

چاپ اول

۱- آشنایی با ادبیات کودکان.
منوچهر علی پور. - تهران: تیرگان. -
۱۳۶ ص. - رقمی (شمیز). - ۶۸۰۰ ریال.
- چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۵۲۹-۰۰-۸

منوچهر علی پور در این کتاب نخست
از دیدگاه برخی صاحب نظران تعریفی از
ادبیات کودکان به دست می دهد؛ سپس
با نگاهی گذرا به تاریخچه ادبیات
کودکان در ایران و جهان، محیط
ادبیات نوین کودکان در ایران را مطرح
می سازد. وی همچنین در کتاب حاضر،
اهداف، ویژگی ها و ضرورت ادبیات
کودک را برشمارده انواع ادبیات کودکان
را معرفی می کند.

۲- آیین سخنرانی.

دیل کارنگی؛ مترجم: ریخته جفیری،
پروین قائمی. - تهران: بیمان. - ۲۷۲
ص. - جیبی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال.
چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۸۱-۴۰-۹

چاپ اول

۳- استعاره و شناخت.
حبیب الله قاسم زاده. - تهران: فرهنگان. -
۲۰۸ ص. - رقمی (شمیز). - ۱۰۰۰۰
ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۵۸-۲۷-۱

بخش نخست این پژوهش، مقدمه ای
است بر تبیین روان شناختی استعاره که
در آن بر درک استعاره تاکید شده است.
در همین بخش، تعریفی از استعاره و
شکل آن به دست داده می شود. از دیگر
موضوعات این بخش عبارتند از:
ویژگی های استعاره، فرایندهایی که در
درک استعاره نقش دارند، نقش حافظه،

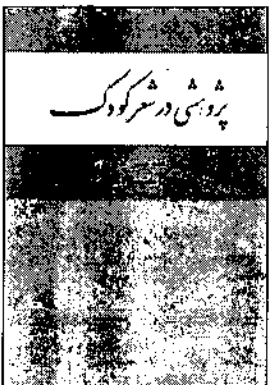
چند مدل درباره درک استعاره، رمز
گردانی دوگانه، مدل های مبتنی بر
ساختار روان شناختی کلمه، جنبه های

پژوهشی و فرضیه سازی در استعاره،
استعاره در کودکان و نظایر آن. در بخش
دوم تحت عنوان نقش استعاره به طور
عمده این مقوله بررسی می شود؛ زندگی
روزمره و مدل های علمی در روان شناسی
شناختی.

چاپ اول

۴- پژوهشی در شعر کودک.
منوچهر علی پور. - تهران: تیرگان. -
۲۱۲ ص. - رقمی (شمیز). - ۱۰۵۰۰
ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۵۲۹-۲۰-۴

مولف این کتاب ابتدا تعاریفی از شعر
کودک به دست می دهد، سپس به تأثیر
موسیقی در شعر کودک اشاره کرده انواع
موسیقی را از نظر "بیرونی" و "کناری"
بررسی می کند. صور خیال و بنیاد آن در
شعر کودک موضوع بعدی کتاب است
که در آن از میزان کارایی چهار عنصر
تشبیه، استعاره، تشخیص و حسامیزی در
شعر کودک سخن می رود. همچنین در
بخشی از کتاب نقش زبان در ساختار
شعر کودک تبیین شده برخی قالب های
شعری که مطلوب کودکان است معرفی
می گردد. در انتهای کتاب نیز به مهم-
ترین ویژگی های شعر کودک اشاره می-
شود. گفتنی است نگارنده مباحث خود را
با نمونه های متعددی از اشعار کودکانه
فراهم آورده است.

۵- ۴۳ داستان عاشقانه: و
داستان های دیگری از ریلکه،
کافکا، کالوینو، ...

ولف وندراچک؛ مترجم: علی عبداللهی. -
تهران: نشر مرکز. - ۱۴۸ ص. - رقمی
(شمیز). - ۹۸۰۰ ریال. - چاپ اول /
۳۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:
43 lidesgeschichte: wolf

شابک: ۹۶۴-۳۰۵-۵۰۵-۱

چاپ اول

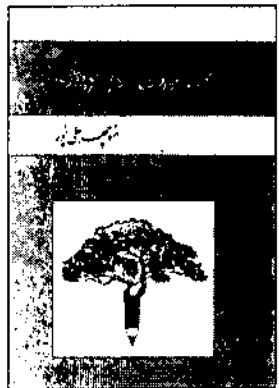
در کتاب ۴۳ داستان کوتاه از
نویسندگانی چون "ولف وندراچک"،
فرانتس کافکا، "رودولف کیرستن"،
"توماس برنهارد"، "ایتالو کالینو"، "زیگفرد
لنتس" و دیگران فراهم آمده است. یادآور
می شود ۴۳ داستان عاشقانه نام یکی از
داستان های این کتاب است. در این
داستان بسیار کوتاه وضعیت روحی و
رفتاری شخصیت های متفاوت (عاشق یا
معشوق) در کمال ایجاز - در یک یا دو
عبارت - بازگو می شود.

چاپ اول

۶- نقد و بررسی شعر کودک.
منوچهر علی پور. - تهران: تیرگان. -
۲۴۴ ص. - رقمی (شمیز). - ۷۲۰۰ ریال.
- چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۵۲۹-۶۰-۷

نگارنده در این کتاب، پنج شاعر را که در
حوزه شعر کودک، آثاری دارند، انتخاب
کرده و سروده های آنان را شرح و
ارزیابی می کند. این اشخاص عبارتند
از: "عباس یمنی شریف"، "پروین دولت-
آبادی"، "محمود کیانوش"، "مصطفی
رحمان دوست" و "جعفر ابراهیمی". به
منظور نقد و بررسی سروده های شاعران،
نگارنده پارهای از این سروده ها را از
منظر موسیقی، صور خیال (تشبیه،
استعاره و تشخیص) زبان شعر، قالب های
شعر، و موضوعات و مضامین شعر تجزیه

و تحلیل می کند. در پایان کتاب گفت و

گوی کوتاهی با دکتر "قذمعلی سرامی"
درباره مختصات شعر کودک صورت
گرفته است.

چاپ اول

۷- نگارش و ویرایش.
احمد سمیعی (گیلانی). - تهران: سازمان
مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی
دانشگاهها (سمت). - ۲۱۲ ص. - وزیری
(شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول /
۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Writing and editing

۹۶۴-۴۵۹-۳۸۱-۲

شابک:

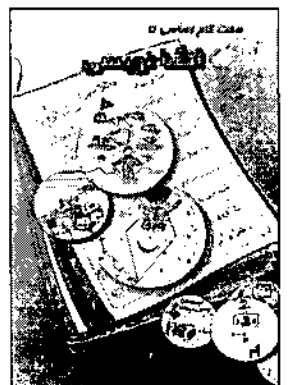

این کتاب آموزشی در دو دفتر "نگارش"
و "ویرایش" به چاپ رسیده است. در دفتر
نخست، ابتدا کلیاتی در باب نوشتن، انواع
نوشته (خاطرات، نامه به دوستان و
نزدیکان، سفرنامه، مقاله تحقیقی، بررسی
و نقد، و نوشته های مطبوعاتی) فراهم
آمده، همچنین نکاتی درباره فن مطالعه،
مرجع شناسی و هنر نویسندگی مطرح
گردیده است. نویسنده در فصل دوم این
دفتر، توضیحات مختصری درباره زبان
نوشته (اعم از زبان عادی، زبان علمی،
زبان ادبی، زبان محاوره، زبان میاز، زبان
شکسته، طنز، مطایبه و هجو) به دست
می دهد. همچنین نکته هایی را در
خصوص انتخاب به جای واژه و تبیین،
بیان می کند. "تکصایص بلاغی زبان"
عنوان فصل سوم از دفتر اول است که
نگارنده در آن از صداقت، صمیمیت،

ساده‌نویسی، سلاست و عمق، ایجاز و اطناب، و تنوع و تحرک در نوشته سخن می‌گوید. آخرین فصل از دفتر نخست، میخنی است تحت عنوان: "راه‌های پرورده معانی". دفتر دوم کتاب متضمن اصول و فنونی است که برای "ویرایش" به کار گرفته می‌شود. نویسنده در این دفتر، نخست مختصری درباره حروف ویراستاری بیان می‌کند، سپس نکته‌هایی در باب انواع خدمات ویرایش و "مراحل خدمات ویرایشی" یادآور می‌شود. وی در مبحث "ویرایش زبانی" از مبانی ویرایش، خطاهای رایج زبانی، و از اشتقاقیات عربی که در فارسی راه جسته، سخن به میان می‌آورد. مقوله بعدی دفتر دوم، "ویرایش فنی" است که به شیوه املا، نشانه‌های فصل و وصل، آوانویسی، حرف‌نویسی، اعراب‌گذاری، ارجاعات، کتاب‌شناسی، فهرست مندرجات و نظایر آن مربوط می‌شود. در بخش ضمیمه نیز با مثال‌ها و نمونه‌های متعدد شیوه‌های تنظیم کتاب آموزش داده می‌شود.

چاپ اول

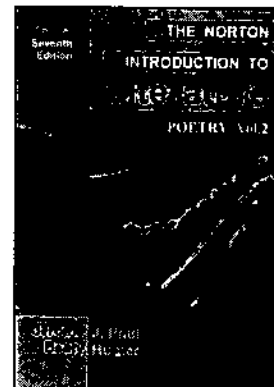
۸- هفت گام اساسی تاسانثانویسی.
اکرم بهرامیان - تهران: آموختارن. - ۴۶ ص. - رقی (شمیز). - ۲۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۵۲۵-۲-۸

کتاب "هفت گام اساسی تاسانثانویسی" برای آموزش انشا در مقطع ابتدایی نوشته شده است. این کتاب متضمن نکات و شیوه‌هایی است که با به کارگیری آن، دانش آموزان در امر انثانویسی ترغیب خواهند شد.

چاپ اول

9- The norton introducti-on to literature.
paul hunter jerome beaty
تهران: رهنما. - وزیر (شمیز). - ۱۷۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

جلد دوم از مجموعه حاضر که به زبان انگلیسی به طبع رسیده شامل نقد و بررسی جوهره شعر و ذکر مختصات و مفاهیم آن است. این کتاب با قطعات متعددی از شرای انگلیسی زبان تدوین یافته است.

10- Poetry the elements of poetry.

Laurence Perrine. - یزد: دانش آرا. - ۹۰۶ ص. - رقی (شمیز). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.

ادبیات ایرانی پیش از اسلام

چاپ اول

۱۱- ادب پهلوانی: مطالعه‌ای در تاریخ ادب دیرینه ایرانی از زرتشت ...
مهدی موش‌جانی. - تهران: قطره. - ۴۲۴ ص. - وزیر (شمیز). - ۱۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۳۱-۰۸۲-X

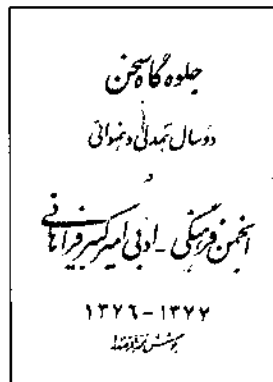
کتاب حاضر، پژوهشی است در باب گوشه‌ای از تاریخ ادبیات ایران که با درامدی بر ادب عصر اساطیری - پهلوانی آغاز می‌شود. نویسنده در این بخش متذکر می‌شود: نخستین تصویری که از باستانی‌ترین ادبیات ایران می‌توان داشت به مجموعه‌ای از قصه‌های دینی و قومی پیوند می‌یابد که در شرق ایران و در مجموعه جغرافیایی و فرهنگی

خراسان باستان شکل می‌گرفته و با روایت‌های گوناگون و افزونی‌ها و کاستی‌های بسیار از خلال قرون و اعصار به دست ما رسیده است. بخش دوم کتاب تحت عنوان "عصر گاتاه‌ها" شرحی است بر افول عصر پهلوانی. آنچه در بخش سوم کتاب آمده تصویری است از تاریخ و ادب دوره ماد و هخامنشی که با عنوان "ادب منانی و شاهانی" نگارش یافته است. "عصر تکوین حماسه ملی ایران" عنوان بخش چهارم کتاب است که به بررسی دوره اشکانیان اختصاص می‌یابد. در پایان کتاب مقاله در بررسی متن‌های اشکانی - با این مشخصات - به چاپ رسیده است: نیزن و منیزه و ویس و رامین / جلال خالقی مطلق، "آیین مهر، زورخانه، عیاری و سمک عیار / مهرداد بهار"، پژوهشی مردم شناسی در منظومه درخت اسوریک / محمود روح‌الامینی، "نشانه‌های نمایشی در حماسه یادگار زریران / خجسته کیا".

ادبیات فارسی، انجمن‌ها

چاپ اول

۱۲- جلوه‌گاه سخن.
محمدباقر صدر. - تهران: انجمن فرهنگی ادبی امیرکبیر فراهانی. - ۶۱۰ ص. - وزیر (گالینگور). - ۳۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۴۶۴-۱-X

مجموعه حاضر، ماحصل فعالیت انجمن فرهنگی - ادبی امیرکبیر فراهانی است که با تاریخچه انجمن و با اشارتی به مندرجات کتاب‌های این انجمن آغاز می‌شود؛ سپس شرح حالی از میرزا ابوالقاسم قائم مقام، دکتر محمد خزانلی، و محمد اسماعیل فردوس فراهانی فراهم می‌آید. خدمات ادبی و هنری انجمن بخشی دیگر از کتاب است که در آن تعاریفی از شعر، انواع شعر و آرایه‌های ادبی به دست داده شده، همچنین خلاصه‌ای از سخنرانی‌های "محمدرضا دهقان" درباره گفت و گوی

متن‌ها - دکتر سعید قاضی سعیدی - در خصوص سنت در دیوان حافظ - و "محمدرضا محتاط" - مربوط به جاذبه‌های گردشگری در استان مرکزی - درج شده است. مطالب بعدی کتاب شامل بخشی از اشعار قرائت شده در انجمن و دیگر فعالیت‌های جنبی آن است.

بررسی و تمرین

چاپ اول

۱۳- زبان و ادبیات فارسی ۱ و ۲ (عمومی) پیش‌دانشگاهی.
فاطمه زندی: محمدرضا حاج‌میرصادقی. - تهران: یک ستاره دانش. - ۲۱۲ ص. - وزیر (شمیز). - ۱۲۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۲۴۸-۳-۱

در این مجموعه، متناسب با فصول نه‌گانه زبان و ادبیات فارسی در مقطع پیش‌دانشگاهی، پرسش‌های چهار گزینه‌ای - همراه با توضیحات و پاسخ - فراهم آمده است.

۱۴- فارسی عمومی: شامل ادبیات پیش‌دانشگاهی: ادبیات دانشگاهی: متون نظم و نشر، دستور جامع زبان فارسی...

مهدی ماهوزی. - تهران: اساطیر. - ۵۲۴ ص. - وزیر (شمیز). - ۱۸۵۰۰ ریال. - چاپ هفتم / ۵۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۶۰-۱۷-۷

۱۵- مجموعه طبقه‌بندی شده و استاندارد آموزش، نکته و سنجش ادبیات فارسی و آیین-نگارش ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ و...
نصرت‌الله نیک‌روش. - تهران: کانون گسترش علوم. - ۲۴۴ ص. - رحلی (شمیز). - ۲۲۹۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۴۰-۵۰-۶

مجموعه دوره‌های ادبی خاص

۱۶- گلزار معانی: نگارش بزرگان ادب و هنر ایران در دوران جنگ جهانی دوم.

گردآورنده: احمد گلچین معانی. - تهران: ما. - ۸۲۸ ص. - وزیر (گالینگور). - ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۱۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۱۰-۲۴-۹

تاریخ، توصیف، نقد و بررسی

۱۷- تاریخ ادبیات ایران: از آغاز عهد اسلامی تا اوایل قرن هفتم هجری [خلاصه جلد اول و دوم تاریخ ادبیات در...]

ذبیح‌الله صفا. - تهران: فردوس. - ۴۴۴ ص. - جلد اول. - رقی (شمیز). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۲۰-۱۵-۹

۱۸- تاریخ ادبیات ایران: از اوایل قرن هفتم تا پایان قرن هشتم هجری.

ذبیح‌الله صفا: گردآورنده: محمد ترابی. - تهران: فردوس. - ۲۸۰ ص. - جلد دوم. - وزیر (شمیز). - ۱۶۵۰۰ ریال. - چاپ دوازدهم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۰۹-۱۷-۳

دوره‌های خاص ادبی

چاپ اول

۱۹- بیم و امید: رویکردهای سیاسی در ادبیات فارسی.
محمدحسن حمیدی: مقدمه: داود هرمیداس باوند. - تهران: سفیر. - ۱۴۴ ص. - رقی (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۷۱۴۹-۰۰-X

نگارنده در این نوشتار، در پی بازشناسی فرهنگ سیاسی ایران از راه بررسی ادبیات فارسی است. وی مباحث اصلی کتاب را براساس سه پرسش، مطرح می‌سازد که عبارت‌اند از: مهم‌ترین مولفه‌های فرهنگ سیاسی ایران در ادبیات فارسی چیست؟ آیا این عناصر با توسعه سیاسی سازگاری دارند؟ کدام

یک از شرایط و اوضاع سیاسی -

اجتماعی و تاریخی ایران، در شکل‌گیری این گونه فرهنگ سیاسی نقش اصلی را دارا بوده است؟ برای پاسخ به این پرسش‌ها نگارنده ابتدا 'امثال و حکم' رایج در ادبیات شفاهی و رسمی ایران را - با ذکر نمونه‌های متعدد - بررسی می‌کند و طی آن مولفه‌هایی چون نابرابری اجتماعی، پذیرش اهل قدرت، نبود نظام شایسته سالاری، دو چهرگی در رفتار سیاسی - اجتماعی، و بیم و امید را عنوان نموده به بررسی و تحلیل هر یک اهتمام می‌ورزد. در فصل دوم کتاب تحت عنوان 'پیرایش فرهنگ سیاسی ایران' مباحثی چون عدم توسعه سیاسی، رویکرد حکومت‌کنندگان و حکومت‌شوندگان به یک دیگر، پیامدهای نامانی و ضعف حافظه تاریخی، و فقدان نقد اجتماعی در ایران، بررسی و ارزیابی می‌شود. فصل سوم کتاب به شرح اندیشه‌های سعدی در خصوص سیاست و اجتماع، از جمله عمل‌گرایی در اندیشه سعدی اختصاص می‌یابد.

چاپ اول

۲۰- تاریخ ادبیات و آرایه‌های ادبی همراه با سوالات چهارگزینه‌ای با پاسخ‌های تشریحی.

خبرالله یآوری - تهران: مبتکران - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز) - ۸۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۸۶-۱۵۱-۵

موضوعات خاص

۸۵/۹۲۲

چاپ اول

۲۱- حج در ادب فارسی. : خلیل‌الله یزدانی، علی ورسه‌ای - تهران: مشعر - ۴۰۶ ص. - وزیری (شمیز) - ۱۵۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۲۹۳-۷۲-۷

نگارنده در این کتاب بر آن است انعکاس 'حج' را در ادبیات فارسی - با ذکر شواهد متعدد - نشان دهد. وی ابتدا به آیات قرآنی مربوط به حج اشاره کرده ترجمه و تفسیر آن را به دست می‌دهد؛ سپس سابقه تاریخی حج و حوادث مهمی که در طول تاریخ بر کعبه گذشته، روایت می‌کند و سرانجام با بررسی برخی متون معروف ادب فارسی - اعم از سفرنامه‌ها و متون نظم و نثر عرفانی - دیدگاه نویسندگان آنها را به اختصار بازگو می‌کند.

مجموعه‌ها و جنگهای شعر

فارسی

۸۵/۱۰۰۸

چاپ اول

۲۲- سیمای علی (ع) در آینه شعر فارسی.

به‌اهتمام: فرید پورمصطفی، شاعر؛ رضا نایتی - تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات - ۳۱۲ ص. - جلد اول - رقی (شمیز) - ۱۴۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۲۲۲-۲۳۲-۶

آنچه در این مجموعه گردآمده اشعاری است در توصیف مولای متقیان - علی (ع) - که در طی قرن‌ها سرایندهان شعر فارسی آن را به نظم کشیده‌اند. کتاب حاضر، جلد اول از این مجموعه است.

۲۳- شعر جدید فارسی.

محمد اسحاق (مترجم: سیروس شمس) - تهران: فردوس - ۲۳۲ ص. - وزیری (شمیز) - ۱۲۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۲۲۵۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۲۰-۷۲-۸

چاپ اول

نویسنده کتاب دکتر محمد اسحاق - محقق هندی - به گونه‌ای مختصر شعر جدید فارسی را - حد فاصل مشروطه و اوایل دوره پهلوی - بررسی و ارزیابی می‌کند و بدین ترتیب، این کتاب تا حدی روشنگر ظلمت ادبی فیما بین صدر مشروطیت و آغاز نهضت شعر نو به معنی مصطلح امروزی است. در فصل نخست کتاب از پیدایی شعر جدید فارسی سخن رفته و در فصل دوم شاعران دوره یاد شده به اختصار معرفی گردیده‌اند. فصل سوم به بررسی زبان این دوره اختصاص یافته است. فصل چهارم و پنجم مربوط به بحور و قوالب شعری در دوره مورد نظر است. در فصل ششم، مضامین شعر جدید بازشناخته می‌شود. در فصل هفتم که تحت عنوان 'نتیجه' آمده مشخصاتی از این دست برای شعر این دوره ذکر می‌شود: ۱- سبک مصنوعی و پر زرق و برق جای خود را به یک سبک طبیعی و ساده داده است. کلمات برای آدای معانی به کار می‌روند نه این که معنی فدای لفظ شود. ۲- در اشعار یک مشخصه فردی به چشم می‌خورد و به نظر می‌رسد که شاعران فردیت بیشتری یافته‌اند. ۳- مضامین شعر جدید بیشتر مورد علاقه مردم است. ۴- در شعر این دوره، ویژگی‌های عقلی، توصیفی، آموزشی، تاریخی، سیاسی، میهنی و عاشقانه به چشم می‌خورد. ه اشعار عاشقانه کمتر از این دوره معمول است. ۶- طبیعت که سابقاً تنها به مثابه زمینه‌ای از علایق انسانی نگریسته می‌شد امروزه به خاطر خودش مورد علاقه است. ۷- احساسات شخصی با نگرش به جنبه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی از دیگر ویژگی‌های شعر جدید فارسی است. ۸- شاعران

امروز فرزندان زمان خویش‌اند.

اشعار رثائی

۸۵/۱۰۱۲

۲۴- چند مرثیه از شاعران پارسی گوی.

ابوالقاسم رادفر - تهران: امیر کبیر - ۱۲۲ ص. - رقی (شمیز) - ۴۰۰۰ ریال - چاپ چهارم / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۸۲-۵

اشعار غنایی و تغزلی

۸۵/۱۰۲

۲۵- گزیده‌ای از: سرودها و تصنیف‌ها و آهنگ‌های ایرانی.

به‌اهتمام: حبیب‌الله نصیری‌فر - تهران: صفی عیش‌شاه - ۳۰۴ ص. - رقی (ساقون) - ۱۲۵۰۰ ریال - چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۶۲۶-۶۹-۲

اشعار مذهبی، عرفانی، اخلاقی

۸۵/۱۰۵

چاپ اول

۲۶- در سوگ کوثر: زندگانی و مصائب حضرت فاطمه سلام‌الله علیها.

یدالله بهتاش - تهران: سبحان - ۲۴۰ ص. - وزیری (شمیز) - ۸۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۹۷۸-۰۴-۱

در سوگ کوثر کتابی است که در آن زندگانی و مصائب حضرت فاطمه زهرا (س) - در قالب ده فصل - بازگو شده است. در انتهای کتاب، اشعاری در وصف و رثای آن حضرت، به انضمام مقاله‌ای از 'محمدرضا بهتاش' در توصیف زندگانی بانوی اسلام به چاپ رسیده است.

۲۷- دیوان صادق یزدی: شامل مدایح و مرثی‌های انمه اطهار(ع).

شاعر: محمود حسن‌آبادی - یزد: انتشارات یزد - ۱۳۲ ص. - وزیری (شمیز) - ۹۸۰۰ ریال - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۵۴۱-۵۷-۷

چاپ اول

دیوان حاضر، مجموعه‌ای است از مدایح و مرثی‌های انمه اطهار که همراه با اشعار متفرقه شاعر، همچنین اشعاری به گویش یزدی به چاپ رسیده است. 'ای مادر' نمونه‌ای از این اشعار است؛ چه غم دارد دلم ای مادر من / تو را تا دارم ای تاج سر من / دلی کز عشقت ای شمع منور / به گردن می‌زند پیرانه‌سان پر / دلی کز مهر تو مادر شود / چو بیند رویت از غم گردد آزاد /...

چاپ اول

۲۸- سفینه کربلا: مجموعه شعر مرثیه از مدینه تا مدینه ... محسن حافظی - تهران: فواد - ۲۷۶ ص. - رقی (شمیز) - ۸۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۵۳۹-۷۰-۶

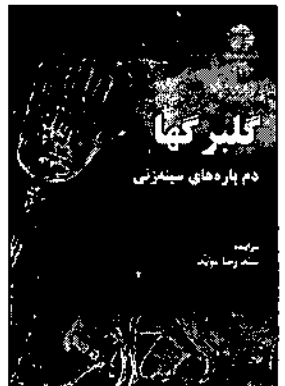
در این مجموعه اشعاری از ۷۲ شاعر در باب قیام کربلا به نظم درآمده است. اشعار در چهارده بخش تدوین شده که متضمن مرثی‌های سالار شهیدان و دیگر شهدای کربلاست.

۲۹- گل‌های حسینی: شامل

زیارت عاشورا همراه با اشعار و نوحه‌های سینه‌زنی.
مخداسماعیل ناطق. - تهران: دنیای هنر. - ۶۴ ص. - جیبی (شمیز). - ۱۵۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۰۰۵۷-۰۰-۶

۳۰- گل‌های حسینی: شامل زیارت عاشورا همراه با اشعار و نوحه‌های سینه‌زنی.
مخداسماعیل ناطق. - تهران: دنیای هنر. - ۶۴ ص. - جیبی (شمیز). - ۱۵۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۰۰۵۷-۰۰-۶

۳۱- گلبرگها (دم‌پاره‌های سینه‌زنی).
مشهد: به نشر. - ۷۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۳۳-۱۱۵-۶

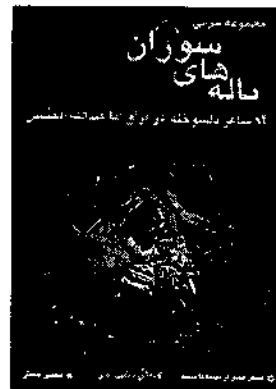

در مجموعه حاضر چند نوحه و مرثیه از اهل بیت پیامبر (ص) - به منظور سینه‌زنی در ایام سوگواری - به چاپ رسیده است.

چاپ اول

۳۲- ناله‌های سوزان: مجموعه‌ای زیبا و جانتسوز از ۸۴ شاعر دلسوخته ...
محسن حافظی. - تهران: دارالکتاب. - ۳۲۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۹۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۹۴-۴۰-۵

در مجموعه حاضر اشعاری از ۸۴ شاعر در توصیف قیام کربلا و مصایب آن

فراهم آمده است.

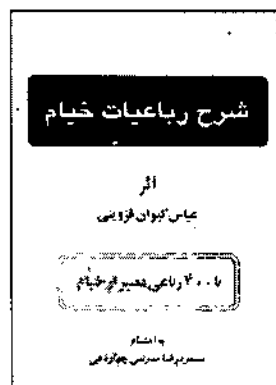
قصیده

۳۳- نمونه غزل فارسی.
گردآورنده: زهرا (خانلاری) کیا. - تهران: امیر کبیر. - ۷۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۷۰۰ ریال. - چاپ نهم / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۵۸۱-۹

شعر فارسی قرن ۴ - ۶ (سامانیان، مغول)

چاپ اول

۳۴- شرح رباعیات خیام (بر اساس نسخه خطی).
به اهتمام: مسعودرضا مدرسی. - چهاردهی: شارح: عباس کیوان فروزینی. - تهران: آفرینش. - ۳۴۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۲۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۲۸۷-۱۹-۰

شرح زندیاد عباس کیوان فروزینی بر رباعیات خیام پیش از این در سال ۱۳۰۴ در برلین به چاپ رسیده بود که اینک همان شرح با اهتمام مسعود رضا مدرسی چهاردهی فراهم می‌آید. در این کتاب چهارصد رباعی خیام با شواهد اسنله فارسی و عربی، به گونه‌ای مفصل شرح داده شده است.

شعر فارسی قرن ۴

۳۵- از رنگ گل تا رنج خار: شکل‌شناسی داستانهای شاهنامه.

قدملی سرامی. - تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. - ۱۱۱۷ ص. - وزیری (کالینگور). - ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۱۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۴۵-۱۶۹-۳

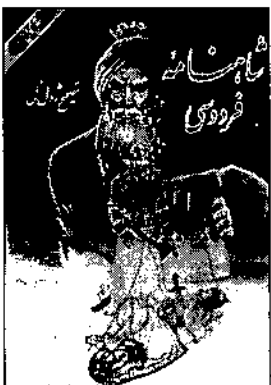
بیچاره اسفندیار.

گردآورنده: علی‌اکبر سعیدی سیرجانی. - تهران: پیکان. - ۳۹۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۳۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۲۲۹-۵۹-۳

۳۷- رزم‌نامه رستم و اسفندیار از شاهنامه فردوسی.
ابوالقاسم فردوسی: گردآورنده: جعفر شعار، حسن انوری. - تهران: قطره. - ۳۹۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ بیست و یکم / ۳۹۵۰ نسخه.
عنوان به لاتین: Epic story of rostam and esfandiyar
شابک: ۹۶۴-۵۹۵۸-۰۱-۶

چاپ اول

۳۸- شاهنامه فردوسی.
ابوالقاسم فردوسی: مصحح: زول مول: مقدمه: مجید سیف. - تهران: میلاد. - ۸۵۶ ص. - رحلی (کالینگور). - ۶۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۰۴۰۸-۶-۲

کتاب، چاپ دیگری است از شاهنامه فردوسی به تصحیح زول مول که با مقدمه مجید سیف - درباره ویژگی‌های ارزش‌های شاهنامه - به طبع رسیده است. در انتهای کتاب معانی برخی واژه‌های متن آمده است.

۳۹- شاهنامه فردوسی.

زیر نظر: ع. آذر: مصحح: رستم علی‌یف. - تهران: روایت. - جلد هشتم. - وزیری (کالینگور). - چاپ نهم / ۲۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۷۴-۹۴-۱

۴۰- شاهنامه فردوسی.

زیر نظر: ع. نوشین: مصحح: م. م. عثمانوف. - تهران: روایت. - جلد ششم. - وزیری (کالینگور). - چاپ هفتم / ۲۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۷۴-۹۶-۸

چاپ اول

۴۱- شاهنامه فردوسی (جلد ۱ و ۳).
شاعر: ابوالقاسم فردوسی. - تهران: روایت. - ۴۵۲ ص. - وزیری (کالینگور). - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۷۴-۹۸-۴

چاپ اول

۴۲- شاهنامه فردوسی (لد ۵ و ۶).
شاعر: ابوالقاسم فردوسی. - تهران: روایت. - ۴۲۴ ص. - وزیری (کالینگور). - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۷۴-۹۹-۲

۴۳- شاهنامه فردوسی: متن کامل.

ابوالقاسم فردوسی. - تهران: قطره. - ۱۳۳۶ ص. - وزیری (کالینگور). - ۵۰۰۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۴۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۵۸-۱۲-۱

۴۴- غمنامه رستم و سهراب از شاهنامه فردوسی.

ابوالقاسم فردوسی: گردآورنده: حسن انوری، جعفر شعار. - تهران: قطره. - ۲۲۸ ص. - وزیری (شمیز). - ۹۰۰۰ ریال. - چاپ بیست و یکم / ۳۹۵۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۵۸-۰۰-۸

شعر فارسی قرن ۵

۴۵- برگزیده‌ای از هفت پیکر نظامی گنجوی.
به اهتمام: بشارت زنجانی. - تهران: امیر کبیر. - ۹۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۲۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۵۸۷-۷

۴۶- رباعیات حکیم عمر خیام: دیوان شعر باباطاهر عریان همدانی.

عمر بن ابراهیم خیام: باباطاهر: عباس منظوری: منوچهر آدمیت. - تهران: اقبال. - ۸۴ ص. - جیبی (ساقون). - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۰۶-۲۲۵-۶

۴۷- شرح سی قصیده حکیم ناصر خسرو قبادیانی از روی قدیم‌ترین و صحیح‌ترین نسخه خطی.

مهدی محقق. - تهران: توس. - ۲۸۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ هشتم / ۲۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۱۵-۳۴۵-۷

۴۸- گزیده اشعار ناصر خسرو.
گردآورنده: جعفر شعار. - تهران: قطره. - ۲۷۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۹۵۰۰ ریال. - چاپ بیست و یکم / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین: Gozide-ye kasayed e naser e khosraw
شابک: ۹۶۴-۵۹۵۸-۲۶-۱

شعر فارسی قرن ۶

۴۹- خسرو و شیرین حکیم نظامی گنجوی.
الیاس بن یوسف نظامی: مصحح: حسن وحیدستگردی. - تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری. - ۵۳۶ ص. - وزیری (کالینگور). - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۷۱-۳۴۸

۵۰- خلاصه داستان لیلی و مجنون.
به اهتمام: کاوه گوهرین. - تهران: امیر کبیر. - ۶۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۲۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۵۷۱-۱

۵۱- سیمای دو زن: شیرین و لیلی در خمسه نظامی گنجوی.
به اهتمام: علی‌اکبر سعیدی سیرجانی. - تهران: پیکان. - ۲۰۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۱۵۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۳۰۰۰ نسخه.

۵۲- گزیده اشعار حدیقه سنایی غزنوی.

مجدودبن آدم سنائی: مصحح: احمد رنجبر. - تهران: امیر کبیر. - ۹۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۳۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۵۸۴-۲

۵۳- گزیده منطق الطیر عطار. گردآورنده: سیروس شمیسا. - تهران: قطره. - ۱۸۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۲۵۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین: Gozide-ye manteq ot-tayr e attar
شابک: ۹۶۴-۳۴۱-۰۰۲-۱

۵۴- نیلی و مجنون حکیم نظامی گنجه‌ای.

الیاس بن یوسف نظامی: به اهتمام: سعید حمیدیان: مصحح: حسن وحیدستگردی. - تهران: سازمان تبلیغات اسلامی. حوزه هنری. - ۳۲۸ ص. - وزیری (گالینگور). - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۷۱-۳۴۴-۲

۵۵- مخزن الاسرار.

الیاس بن یوسف نظامی: مصحح: حسن وحیدستگردی. - تهران: سازمان تبلیغات اسلامی. حوزه هنری. - ۱۸۴ ص. - وزیری (گالینگور). - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۷۱-۳۴۵-۱

۵۶- مخزن الاسرار حکیم نظامی گنجه‌ای.

الیاس بن یوسف نظامی: به اهتمام: سعید حمیدیان. - تهران: قطره. - ۲۳۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۹۵۸-۳۸-۵

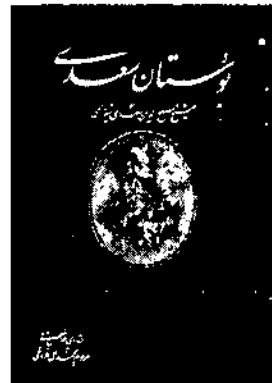
شعر فارسی قرن ۷

۸۵۱/۳۱

چاپ اول

۵۷- بوستان سعدی: از روی نسخه تصحیح شده محمدعلی فروغی.

: مصلح بن عبدالله سعدی، محمدعلی فروغی. - تهران: آریابان، اخوان. - ۱۹۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۵۹۸-۹-۴

بوستان سعدی: چاپ دیگری است از روی نسخه 'محمدعلی فروغی' که در پاورقی نسخه بدل‌های آن نیز ذکر گردیده است.

۵۸- دوره کامل مثنوی معنوی.

جلال الدین محمد بن محمد مولوی: مقدمه: محمد عباسی: به اهتمام: رینولدالین نیکلسون. - تهران: طلوع. - ۱۰۹۴ ص. - وزیری (گالینگور). - ۲۴۰۰۰ ریال. - چاپ هفتم / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۰۴۵۶-۷-۸

۵۹- شمس تبریزی مولانا جلال

الدین محمد بلخی مطابق با نسخه تصحیح شده استاد بدیع الزمان فروزانفر.

جلال الدین محمد بن محمد مولوی. - تهران: اریحا. - ۱۵۱۸ ص. - وزیری (گالینگور). - ۴۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۲۵۶۲-۰۰۲

۶۰- کلیات دیوان شمس تبریزی.

جلال الدین محمد بن محمد مولوی: مصحح: محمدحسن فروزانفر. - تهران: سرایش. - ۱۴۹۲ ص. - وزیری (گالینگور). - ۴۹۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۲۰۳۵-۸-۳

چاپ اول

۶۱- کلیات سعدی: شامل گلستان، بوستان، غزلیات، قصاید، رباعیات و قطعات.

مصحح: محمدعلی فروغی. - تهران: مشک افشان. - ۱۰۰۴ ص. - وزیری (گالینگور). - ۳۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۹۱۱-۹-۴

کتاب حاضر، چاپ دیگری است از کلیات سعدی شامل: رسالات، گلستان، بوستان،

غزلیات، رباعیات، قطعات، طبعیات، بدایع،

مفردات، خواتیم و غزلیات قدیم.

۶۲- کلیات سعدی: گلستان، بوستان، غزلیات، قصاید، رباعیات، قطعات و رسائل: از روی قدیمترین نسخه‌های موجود.

مصلح بن عبدالله سعدی: مصحح: محمدعلی فروغی. - تهران: امیر کبیر. - ۱۰۴۲ ص. - رقصی (گالینگور). - ۴۰۰۰۰ ریال. - چاپ یازدهم / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۲۵۸-۵

چاپ اول

۶۳- گزیده قصاید و غزل‌های عراقی.

به اهتمام: محمدعلی شاکری یکتا، ژامک طباطبایی اردکانی: شارح: محمود طباطبایی اردکانی. - تهران: قطره. - ۱۴۴ ص. - وزیری (شمیز). - ۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۱۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۴۱-۰۰۷۵-۷

زنده‌یاد دکتر 'سید محمود طباطبایی اردکانی' در پیش‌گفتار کتاب احوال و آثار فخرالدین عراقی را بازگو می‌کند: سپس پنج قصیده و ۵۵ غزل از این شاعر را همراه با شرح واژگان و اصطلاحات معانی پاره‌ای از ابیات فراهم می‌آورد.

۶۴- گزیده مثنوی مولوی.

گردآورنده: ماشالله عالی یام. - تهران: گلنار. - ۱۷۶ ص. - جیبی (شمیز). - ۳۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۵۹۵-۱-۷

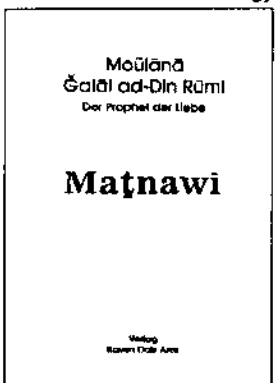
چاپ اول

۶۵- مثنوی معنوی مولانا جلال الدین محمد (مشهور به مولوی) بر اساس نسخه تصحیح شده رینولد نیکلسون.

جلال الدین محمد بن محمد مولوی: مقدمه: بدیع الزمان فروزانفر. - تهران: امیر مستان. - ۱۱۶۴ ص. - وزیری (گالینگور). - ۵۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۹۳۷-۳۰-۶

چاپ اول

66- Das matnawi. Bernhard meyer Kaveh Jilla dalir Azar (تهران: ابی‌نا). - ۵۴۴ ص. - رقصی (گالینگور). - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۹۳۷-۳۰-۶

در این کتاب، ترجمه و شرحی از دفتر سوم و چهارم مثنوی مولوی - به زبان آلمانی - فراهم آمده است.

شعر فارسی قرن ۸

۸۵۱/۳۲

۶۷- حافظ شیرازی.

احمد شاملو. - تهران: مروارید. - ۶۴۴ ص. - وزیری (گالینگور). - ۳۵۰۰۰ ریال. - چاپ هشتم / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۰۲۴-۷۵-۳

۶۸- حافظ، راز سر به مهر.

مؤید شریف محلاتی. - تهران: استاد. - ۲۲۲ ص. - جلد اول. - وزیری (شمیز). - ۱۴۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۸۸۰-۳۲-۰

۶۹- ۲۲۰ فالنامه نوین حافظ هم تقال - هم تفنن شامل: جدیدترین فال از غزلیات ناب و شورانگیز...

چاپ اول

شهریار یاریخت. - تهران: ارغوان. - ۲۳۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۹۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۲۳۴-۵۸-۵

۷۰- دیوان حافظ.

شمس الدین محمد حافظ. - تهران: فرهنگ کاوش. - ۴۳۲ ص. - وزیری (گالینگور). - ۲۴۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۵۳۰-۱۹-۲

۷۱- دیوان حافظ.

شمس الدین محمد حافظ: مصحح: محمد قزوینی، قاسم غنی: خطاط: اسماعیل نژادفردارستانی. - تهران: یاسین. - ۳۴۲ ص. - وزیری (گالینگور). - ۱۸۰۰۰ ریال. - چاپ هفتم / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۹۹۵-۸۰-۹

۷۲- دیوان حافظ بر اساس

نسخه علامه محمد قزوینی، دکتر قاسم غنی.

شمس الدین محمد حافظ: به اهتمام: جهانگیر منصور. - تهران: دوران. - ۳۲۴ ص. - جیبی (گالینگور). - ۱۲۵۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۲۳۱-۳۲-۷

چاپ اول

۷۳- دیوان حافظ به سعی جلالی.

تهیه و تنظیم: عبدالحسین جلالیان: خطاط: محمود رهبران. - تهران: یزدان. - ۵۲۶ ص. - وزیری (گالینگور). - ۳۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۵۴۵-۰۵-X

۷۴- دیوان حافظ شیرازی.

شمس الدین محمد حافظ: خطاط: مصطفی اشرفی. - تهران: پیام عدالت. - ۲۳۴ ص. - جیبی (سلفون). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۹۷۷-۴۸-۷

۷۵- دیوان حافظ: از نسخه

تصحیح شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی. - تهران: شقایق. - ۴۳۲ ص. - جیبی

۷۶- دیوان حافظ: براساس نسخه علامه قزوینی به انضمام مقابله با دیگر نسخ معتبر ...
شمس‌الدین محمد حافظ: به اهتمام: صفی صادق‌نژاد. - تهران: قطره. - ۳۲۳ ص. - وزیری (کالینگور). - ۱۷۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۳۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۴۱-۰۴۶-۳

۷۷- دیوان حافظ: نسخه علامه قزوینی و دکتر قاسم غنی رحمه الله علیه.
شمس‌الدین محمد حافظ. - تهران: شقایق. - ۴۲۶ ص. - جیبی (سلفون). - ۸۵۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۴۲-۵۹-۶

۷۸- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی: از روی نسخه تصحیح شده علامه محمد قزوینی یا ترجمه احوال حافظ ...
شمس‌الدین محمد حافظ: تهیه و تنظیم: دفتر خدمات فرهنگی: مرنیدی: نقاش: صندوق: خطاط: مصطفی اشرفی. - تهران: پیام عدالت. - ۴۳۸ ص. - وزیری (کالینگور). - چاپ هفتم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۷۷-۶۵-۷

۷۹- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی: با استفاده از نسخه تصحیح شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
مقدمه: عزیزالله کاسب: خطاط: محسن خرازی. - تهران: گنجینه. - ۴۵۲ ص. - جیبی (سلفون). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۵۲-۰۶-۶

۸۰- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی با استفاده از نسخه تصحیح شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
مقدمه: اسماعیل خانبنده: خطاط: عباس منظوری. - تهران: گنجینه. - ۳۷۴ ص. - جیبی (سلفون). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۵۲-۰۱-۵

۸۱- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی با استفاده از نسخه تصحیح شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
مقدمه: اسماعیل خانبنده: خطاط: عباس منظوری. - تهران: گنجینه. - ۳۷۴ ص. - جیبی (سلفون). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۵۲-۰۱-۵

۸۲- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی: از روی نسخه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
شمس‌الدین محمد حافظ: خطاط: داود رواسانی: مقدمه: احمد محمدی. - تهران: گلریز. - ۴۶۴ ص. - جیبی (کالینگور). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۲۷-۴۰-۶

۸۳- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی: از روی نسخه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
شمس‌الدین محمد حافظ: خطاط: داود رواسانی: مقدمه: احمد محمدی. - تهران: گلریز. - ۴۶۴ ص. - جیبی (کالینگور). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۲۷-۴۰-۶

۸۴- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی: با استفاده از نسخه تصحیح شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
مقدمه: عزیزالله کاسب: خطاط: محسن خرازی. - تهران: مطبوعاتی حسینی. - ۴۴۳ ص. - جیبی (سلفون). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۷۰۳۴-۰۹-۱

۸۵- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی با استفاده از نسخه تصحیح شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
مقدمه: عزیزالله کاسب: خطاط: محسن خرازی. - تهران: گنجینه. - ۴۲۴ ص. - وزیری (کالینگور). - ۳۲۵۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۷۰۳۴-۰۹-۱

۸۶- دیوان مولانا شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی: با استفاده از نسخه تصحیح شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
مقدمه: اسماعیل خانبنده: خطاط: عباس منظوری. - تهران: گنجینه. - ۳۷۴ ص. - جیبی (سلفون). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۵۲-۰۱-۵

۸۷- دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی: از روی نسخه تصحیح شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی.
شمس‌الدین محمد حافظ: خطاط: داود رواسانی: مقدمه: احمد محمدی. - تهران: گلریز. - ۴۶۴ ص. - جیبی (کالینگور). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۲۷-۴۰-۶

۸۸- دیوان پروین اعتصامی.
مقدمه: محمدتقی بهار: وزیر: استار: محسن فراهانی. - تهران: نهال نویبان. - ۴۵۲ ص. - وزیری (سلفون). - ۱۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۸۰-۰۳-۴

۸۹- دیوان فرخی یزدی (با تجدید نظر اضافات).
محمد فرخی یزدی: به اهتمام: حسین مکی. - تهران: امیر کبیر. - ۳۱۴ ص. - وزیری (شمیز). - (دوره) ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ دوازدهم / ۱۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۰۰۰۰-۵۹۹-۱

۹۰- دیوان قصائد و غزلیات فارسی و عربی ادیب پیشاوری.
مصحح: علی عبدالرسولی. - تهران: ما. - ۳۰۰ ص. - وزیری (کالینگور). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۱۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۱۰-۴۲-۰

۹۱- آوای دل (مجموعه شعر).
شاعر: مهرانگیز هدایت. - تهران: گفتار. - ۱۲۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۳۲۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۹۸۴-۰۷-۴

۹۲- از تو تا هنوز.
شاعر: امیرشهریار امینیان. - تهران: آفرینه. - ۷۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۹۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۵۹۶-۱۶-۹

۹۳- از جدایی‌ها.
شاعر: حمید مصدق. - تهران: زریاب. - ۱۲۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ دهم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۵۹۶-۱۶-۹

۹۴- از سرانجام تا هرگز.
سعید خدابخشی. - تهران: سعید خدابخشی. - ۷۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۳۸۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۲۰-۹۷۲-X

۹۵- شعر فارسی (از سال ۱۳۲۰).
شاعر: مهرانگیز هدایت. - تهران: گفتار. - ۱۲۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۳۲۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۹۸۴-۰۷-۴

۹۶- اشکی برای عشق.
شاعر: مهرانگیز هدایت. - تهران: گفتار. - ۱۲۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۳۲۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۹۸۴-۰۷-۴

آوای دل

مهرانگیز هدایت

در این دفتر، سروده‌هایی نو و سستی از "مهرانگیز هدایت" به طبع رسیده است. کتاب با مقدمه‌ای در باب شعر به قلم دکتر منشی‌زاده همراه است. عناوین برخی اشعار عبارتند از: "دفتر هستی"، "تنها"، "پیا"، "سبزه گلزار که بودی؟"، "صبح صادق" و "در انتظارم" که بخشی از آن چنین است: رفتی عزیز دل به خدا می‌سپارم / از دیده رفته‌ای و به دل دوست دارم / آن محفل سرور و عروسی مبارکت / ای نو عروس گل، به گلستان سپارم / پیوند عشق تا به ابد پایدار باد / این نکته را به لوحه زرین نگارم ...

۹۷- از تو تا هنوز.
شاعر: امیرشهریار امینیان. - تهران: آفرینه. - ۷۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۹۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۵۹۶-۱۶-۹

۹۸- از جدایی‌ها.
شاعر: حمید مصدق. - تهران: زریاب. - ۱۲۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ دهم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۵۹۶-۱۶-۹

۹۹- از سرانجام تا هرگز.
سعید خدابخشی. - تهران: سعید خدابخشی. - ۷۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۳۸۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۲۰-۹۷۲-X

آوای دل

مهرانگیز هدایت

شصت و شش سروده به سبک نو و به زبانی ساده در این دفتر گردآمده است. "طاقچه" نمونه‌ای از این سروده‌هاست: بچه که بودم / با این که قدم به طاقچه نمی‌رسید / می‌دانستم همه خواستی‌ها / آنجاست / امروز اما / از تمام خواسته‌هایم / تنها قاب عکسی / مرا می‌نگرد.

۹۵- از نقطه تا خط: مجموعه نقد و نظر درباره نصرت رحمانی.
به اهتمام: محمود نیکویه. - رشت: طاعتی. - ۳۲۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۲۴۶-۰۲-۰

از نقطه تا خط

مجموعه نقد و نظر درباره نصرت رحمانی

نگارنده در این مجموعه، ضمن معرفی "نصرت رحمانی" - شاعر معاصر - دیدگاه‌ها و قضاوت منتقدان، صاحب نظران و شاعران را در خصوص نامبرده و شعر او فراهم می‌آورد. بخش اول کتاب، نقد و نظر درباره نصرت رحمانی است که در آن گفته‌ها و نوشته‌هایی از جلال آل‌احمد، نادر نادرپور، مفتون امینی، منوچهر آتش، داریوش آشوری، محمدرضا شفیعی کدکنی، حمید زرین‌کوب، احمد شاملو و دیگران - درباره شاعر - گردآوری شده است. در این بخش همچنین سروده‌های رحمانی - شامل "کوچ و کویر"، "ترمه" و "مردی که در غبار گم شد"، "تمیاد در لجن"، "حریق باد" و "شمشیر مشقوقه قلم" از نگاه دیگران نقد و بررسی شده است. "رحمانی و شاعران هم عصرش" عنوان سوم بخش اول است که در آن گفته‌ها و سروده‌های رحمانی درباره شعری معاصر به چاپ رسیده است. بخش دوم متضمن "نوشته‌های پراکنده نصرت رحمانی" است.

۹۶- اشکی برای عشق.
شاعر: مهرانگیز هدایت. - تهران: گفتار. - ۱۲۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۳۲۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۹۸۴-۰۷-۴

شاعر: نظام‌الن . نگاه مقدس - تهران: قصیده - ۹۶ ص. - رقصی (شمیز) - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۵۶۲۹-۲۸-۳

اشکی برای عشق منظوم‌ترین نگاه / اشکی برای عشق منظومه‌ای است متشکل از شانزده سروده نو که منظومه گیلگمش نیز جزئی از آن سروده‌هاست. این منظومه بلند روایتی است از عشق، آرمان ستمدیدگان تاریخ و پویندگان طریق راستی. منظومه گیلگمش این گونه آغاز می‌شود: در میان جنگلی سرشار باران‌ها / تپه‌هایی زیر و بم از زندگی جاری است / تابش زرین مه در ابر نازک دل / رازناک است و به رویاهای من / رنگی غمین می‌داد / صبح آمد / آسمان از ابرها هر دم تهی می‌شد / دور از چشم علف‌ها - آفتاب / بوسه‌هایی بر زمین می‌نهاد...

چاپ اول

۹۷- اینجا کسی از عشق می‌میرد. شاعر: حسن شعله‌سعدی - شیراز: راهگشا - ۱۷۶ ص. - رقصی (شمیز) - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۶۴۴۴-۲۲-۳

حسن شعله‌سعدی در این دفتر مجموعه‌ای از اشعار خود را که به سبک نو سروده، فراهم آورده است. اغلب این اشعار دارای مضامین اجتماعی و سیاسی هستند. برای نمونه، ابیات آغازین شعر 'پرنده' چنین است: پرواز هر پرنده مرا خسته می‌کند / عمری پریدهام / از شاخه - ای نه شاخه دیگر / از جنگلی به جنگلی دیگر / در هیچ جنگلی / جایی برای نشستن نیست / و حرفی برای گفتن / و کسی برای شنیدن...

چاپ اول

۹۸- با عشق تپ می‌آورم. نیما یی‌ها (۱۳۵۱-۱۳۷۸).

حسین منزوی - تهران: چی‌چی‌کا - رقصی (شمیز) - ۶۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین: I bear up with love شابک: ۹۶۴-۹۰۸۸۷-۱-۷

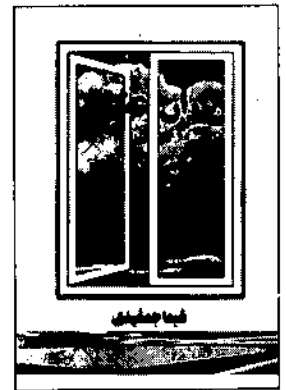
'با عشق تپ می‌آورم' دفتری است از اشعار 'حسین منزوی' که در آن ۲۵ سروده به سبک نو گردآمده است: 'سبب' نمونه‌ای از این سروده‌هاست: شوری نوشت عاشق / کان سیب‌های راه به پریز بسته را / در سایه سار زلف تو می - پروری هنوز / عاشق خواند و پرسید: تو سیب خورده‌ای هیچ / عاشق نوشت: نه! یعنی که از تو، از تو چه پنهان / ای باغبان باغ بهشت / ای یارا / من سیب خورده‌ام اما / سیب بهشت، نه!

چاپ اول

۹۹- باران عشق. شاعر: شیماء جمشیدی - تهران: افاق - ۵۴ ص. - رقصی (شمیز) - ۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۹۰۳۱-۸-۱

در این مجموعه هجده قطعه ادبی با

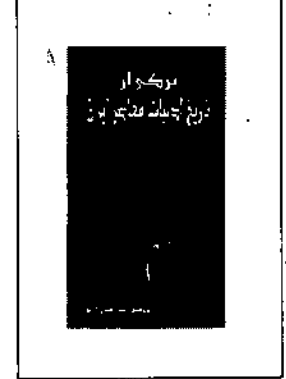

آمیزه‌ای از اشعار عاشقانه به طبع رسیده است.

چاپ اول

۱۰۰- برگی از تاریخ ادبیات معاصر ایران.

حسن امین - تهران: طبع - ۱۱۲ ص. - رقصی (شمیز) - ۶۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

این کتاب در واقع معرفی 'ابراهیم صهبا' - شاعر، نمایش‌نامه‌نویس و نویسنده معاصر - (۱۲۹۱ - ۱۳۷۷) است. در ابتدای کتاب، ابراهیم صهبا 'شاعر بدیهه و طنز' معرفی می‌شود و طی آن قصیده - ای از او (بهشت خرم می‌نوشان من اینجاست) درج می‌گردد. سپس شرحی از احوال، آثار و فعالیت‌های ادبی او به دست داده می‌شود. 'صهبا' و برگزیدگان ادبی معاصر - عنوان بخش دیگر کتاب است که در آن اشعاری از دوستان صهبا، برای او در مرگ فرزندش فراهم می‌آید و نیز آن ارتباط صهبا با برخی شاعران و نویسندگان - از طریق شعر یا نامه - بازگو می‌شود که در توضیحات و تعلیقات کتاب نیز بدان اشاره شده است.

۱۰۱- یغض دریایی.

شاعر: سروناز بهبهانی - تهران: بازند - ۱۲۸ ص. - جلد سوم - رقصی (شمیز) - ۴۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۷۱۱۷-۰۱-۹

۱۰۲- به آسمان (مجموعه اشعار و مقالات).

شاعر: عزت‌الله ابراهیم‌نژاد - تهران: آتیه، ثالث - ۸۲ ص. - رقصی (شمیز) - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۶۳۷۳-۸۲-۸

چاپ اول

در ابتدای کتاب، نخست شرحی از زندگانی 'عزت‌الله ابراهیم‌نژاد' - شهید کوی دانشگاه در واقعه تیرماه ۱۳۷۸ - فراهم آمده، سپس اشعاری از وی به طبع رسیده است. انتهای کتاب شامل چند نوشته و شعر درباره نامبرده است. 'دوشیزگی' نمونه‌ای از اشعار 'عزت‌الله ابراهیم‌نژاد' است: افق‌های دور دست... / در افق‌های دور دست / کسی / دوشیزگی جانم را می‌سترد / بی‌کراچی بی که از آنم نیست / و / چشم را اشکبار می‌کند.

چاپ اول

۱۰۳- به همین سادگی: شعرهای سپید (۱۳۷۸-۱۳۷۸).

حسین منزوی - تهران: چی‌چی‌کا - ۱۱۰ ص. - رقصی (شمیز) - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۹۰۸۸۷-۰۹-۹

'به همین سادگی' دفتری است از اشعار سپید 'حسین منزوی' که در آن ۵۱ سروده گرد آمده است. بخشی از شعر 'کشید قامت من' چنین است: حنجره‌ها، غریبه‌اند و / زمزمه‌ها / آشنا / دودها / از

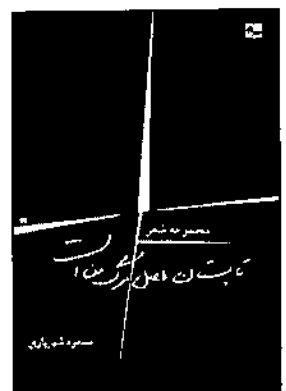
ستون‌های کوچک نور / شانه به شانه / صعود می‌کنند / گویی همه با هم / از یک سینه بیرون زده‌اند.

چاپ اول

۱۰۴- تابستان فصل مرگ من است (مجموعه شعر).

شاعر: مسعود شهریاری - تهران: آژند - ۹۶ ص. - رقصی (شمیز) - ۶۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۹۱۰۷۷-۲-X

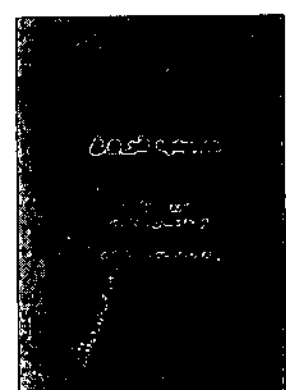

۲۱ شعر به سبک نو محتوای این مجموعه را تشکیل می‌دهد و برای نمونه بخش آغازین شعر 'راست می‌گویند' درج می‌گردد: راست می‌گویند / که شاعران قبل از شعر گفتن / به سهمشان از زندگی / فکر می‌کنند / آه... / اگر چنین باشد / هیچ گاه شمری نخواهم گفت / سهم من از زندگی / چند روایت / چند جیرجیرک / چند حوض ماه...

چاپ اول

۱۰۵- حبیب فروغ.

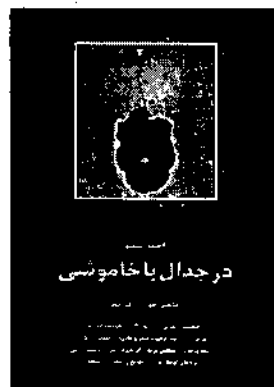
شاعر: فروغ (طباطبایی) - منظمی: گردآورنده: شمس‌الدین طباطبائی - تهران: آژمگین - ۳۲ ص. - رقصی (شمیز) - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / شابک: ۹۶۴-۹۲۷۶۳-۱-۹

در این مجموعه مختصر اشعاری چند از فروغ منظمی (طباطبایی) - اغلب غزل - فراهم آمده که از آن جمله است: تا آن

گل بهاری ما از میان برفت / بوی خوش بهار و بهار از جهان برفت / روزی امید بود و خوشی بود و دلخوشی / افسوس هر چه بود همه از میان برفت / دیگر نبود هیچ بهاری برای ما / نور و فروغ و روشنی از دیدگان برفت.

۱۰۶- در جدال با خاموشی: منتخب چهارده دفتر شعر قطعه‌نامه، هوای تازه، باغ آینه ... شاعر: احمد شاملو. - تهران: سخن. - ۴۸۴ ص. - رقی (کالیگور). - ۲۹۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۹۸۳-۴۰-۱

در جدال با خاموشی: منتخبی است از چهارده دفتر شعر زنده‌یاد 'احمد شاملو' که عبارت اند از: 'قطعه‌نامه'، 'هوای تازه'، 'باغ آینه'، 'لحظه‌ها و همیشه'، 'آیدا در آینه'، 'آیدا: درخت و خنجر و خاطره'، 'ققنوس در باران'، 'مژنه‌های خاک'، 'شکفتن در مه'، 'ابراهیم در آتش'، 'دشنه در دیس'، 'ترانه‌های کوچک غربت'، 'مدایح بی‌صله' و 'در آستانه'.

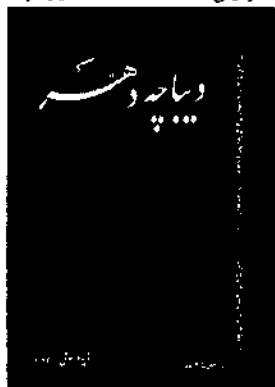
۱۰۷- دو منظومه: آبی خاکستری سیاه و در رهگذار یاد. شاعر: حمید مصدق. - تهران: کانون. - ۲۰۰ ص. - رقی (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ هجدهم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۵۹۶-۱۵-۰

چاپ اول

۱۰۸- دیباچه دهر. هابیده کسمانی. - تهران: اطلاعات. - ۳۶۴ ص. - وزیری (شمیز). - ۹۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۱۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۳۳-۴۵-۲

اشعاری که در این مجموعه از زنده‌یاد 'هابیده کسمانی' به طبع رسیده غزل-هایی است که رنگ و بوی عرفانی دارد، برای نمونه: در همه طی مراحل اگر او یار نبود / جان ز بار غم ایام سبکسار نبود / رازها گفته شد از سر نهانخانه دل /

قدر این نکته ندانست که هشیار نبود /

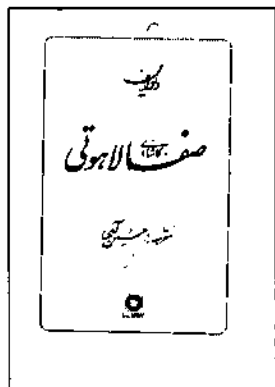

بارها کاسه صبرم شده لبریز از درد / باز جز صبر کسم یار و مددکار نبود...

۱۰۹- دیوان اشعار فروغ فرخزاد. تهران: ایستون، نازین. - ۳۲۰ ص. - بیاضی (سلفون). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۰۲۳۱-۱-۵

چاپ اول

۱۱۰- دیوان صفا لاهوتی. مقدمه: حسین آهی / شاعر: حسین لاهوتی. - تهران: آفرینش. - ۴۰۲ ص. - وزیری (کالیگور). - ۲۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۳۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۲۸۷-۱۵-۸

دیوان زنده‌یاد 'صفا لاهوتی' کاشانی' اغلب در قالب غزل سروده شده ضمن آن که در آن چند قصیده، مثنوی، ساقی‌نامه، رباعی، دوبیتی و ترجیع‌بند نیز به طبع رسیده است. ابتدای دیوان شامل پیام تسلیت دفتر ریاست جمهوری و سید عطاءالله مهاجرانی به خانواده شاعر است که در پی آن مطالبی در باب شعر، سپس احوال و آثار 'صفا لاهوتی' بازگو شده است. 'فریاد شکسته' نمونه‌ای از غزلیات شاعر است: من کی‌م؟ افسرده‌ای با رنج و ماتم / آشنایی / خسته‌ای بیمار عشقی، از غم جان در نوایی / شملهای خودسوز، فریاد شکسته در گلوئی / توده

خاکستری، از کاروان مانده به جایی / موج سرگردان بحری، جوهر اندوه و ماتم / کشتی بشکسته‌ای، در کام طوفان فانی... /

چاپ اول

۱۱۱- دیوان عماد خراسانی. عمادالدین عمادخراسانی. - تهران: علم. - ۸۰۲ ص. - وزیری (کالیگور). - ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۰۵-۸۹-۳

چاپ اول

۱۱۲- دیوان فروغ فرخزاد. تهران: اهورا. - ۲۵۴ ص. - وزیری (کالیگور). - ۱۷۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۸۲۱-۲-۸

دیوان فروغ فرخزاد' مشتمل است بر مجموعه‌های: 'آسیر'، 'دیوار'، 'عصیان'، 'تولدنی دیگر' و 'ایمان یابوریم به آغاز فصل سرد'. این دیوان با مقدمه ناشر در باب مختصات شعر فروغ، همچنین مقدمه چاپ اول مجموعه 'آسیر' به طبع رسیده است.

چاپ اول

۱۱۳- دیوان نور. اکبر بهنداد. - اصفهان: گلپه‌ار. - ۲۰۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۶۹۱-۱۳-۱

اغلب سروده‌های این مجموعه در توصیف اهل بیت پیامبر اکرم (ص) است و در انتهای کتاب نیز چند شعر با موضوع 'خوش بینی'، 'تدبیر و اندیشه'، 'راه و رسم زندگی' و نظایر آن به نظم

کشیده شده است.

۱۱۴- دیوان نوربخش به انضمام حقایق المحبه فی دقائق الوحده. جواد نوربخش، احمد شفیعی صومعه-سرایین. - تهران: یلداقم. - ۳۰۴ ص. - وزیری (سلفون). - ۲۸۰۰۰ ریال. - چاپ یازدهم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۷۳۵-۱۱-X

چاپ اول

۱۱۵- رد پای زمان (دفتر شعر). پونه ندائی. - تهران: سرایش. - ۱۰۴ ص. - رقی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۲۰۳۵-۳-۲

در این دفتر اشعاری چند به سبک و سیاق نو گردآمده است. شعر 'عبور' نمونه‌ای از اشعار این مجموعه است: از گنر روزها / از خیابان تنگ و دراز فاصله / از هیاهوی قارقرارهای بی جوصله / از تو / از خودم / اکنون را نبینم.

چاپ اول

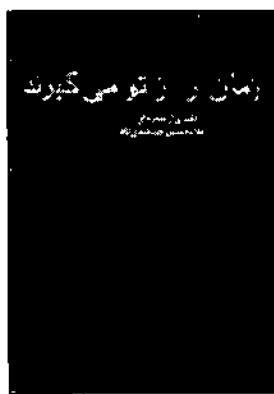
۱۱۶- ریشه در شب. سعید قاسمی. - کرمانشاه: انتشارات کرمانشاه. - ۱۲۸ ص. - وزیری (شمیز). - ۶۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۵۰۰ نسخه.

اشعار این کتاب در دو بخش ستنی و نو فراهم آمده است. 'وسواس انتحار' نمونه‌ای است از اشعار این مجموعه: شکوه آسمان اما / تهی از سر سیارات مرموز / زمین و خاک تقدیده / تهی از وهم سیمای هزاران رنگ مشکوک / و آب - این بهت پاک زندگی - دیگر / بوی از راز / تهی از سر هستی‌زای هر روزش... /

چاپ اول

۱۱۷- زمان را از تو می‌گیرند (مجموعه شعر). شاعر: غلامحسین جهکندی-نژاد. - تهران: روزگار. - ۱۴۴ ص. - رقی (شمیز). - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۶۷۵-۸۵-۹

کتاب، مجموعه اشعاری است به سبک نو که در قالب قطعاتی کوتاه یا بلند سروده شده است. از جمله: تمام کودکی‌ام گم شد / در آبشار صدات / بعد از تو / آوازی در گلوئی پرنده / شکست.

۱۱۸- سکوت‌های ترک خورده. شاعر: سروناز بهجانی. - تهران: یازند. - ۱۸۴ ص. - جلد دوم. - رقی (شمیز). - ۵۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۵۵۸-۳۵-۶

۱۱۹- سبب: نگاهی تازه بر اشعار سهراب سپهری. محمدهادی پورابراهیم. - تهران: اشتاد. -

۲۲۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۸۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۸۸۰-۳۱-۲

چاپ اول

۱۲۰- صدای جهان: مجموعه غزلیات.

جهانگیر مظفریان. - تهران: هیرمند. - ۲۰۰ ص. - رقصی (کالینگور). - ۱۹۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۵۲۱-۳۱-۰

صدای جهان مجموعه‌ای است از غزلیات جهانگیر مظفریان که با خط نستعلیق و حاشیه رنگی به طبع رسیده است. برای نمونه، یکی از غزل‌های این مجموعه، این گونه آغاز می‌شود: دل من شرح بکن شرح پریشانی را / تا بداند همه قصه پنهانی را / من و ساقی به رهش خسته و زار افتادیم / تا نشان داد لب و صورت و پیشانی را / از حیرم حرمش پای میاد پاکشی / گر کشی باز بری بار پیشانی را /

چاپ اول

۱۲۱- عاشقانه.

شاعر: سحر جان‌نثارامیری. - تهران: آژند. - ۶۳ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۰۷۷-۸-۹

کتاب مجموعه‌ای است از چند قطعه ادبی که چمگلی آنها با مضمون 'عشق'

به نگارش درآمده‌اند: برای نمونه: افسوس که تمام لحظاتم در خلوت حضور تو می‌گذرند. تمام اشک‌هایم بر جای خالی شانه‌هایت می‌ریزند. و نگاه منتظرم نا امید بر درهای بسته می‌کوبند. افسوس که توان ماندنم تمام می‌شود.

چاپ اول

۱۲۲- کاشی‌های ساده.

شاعر: محمد آتشی. - تهران: ادنا. - ۱۰۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۵۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۶۹۲-۳-۵

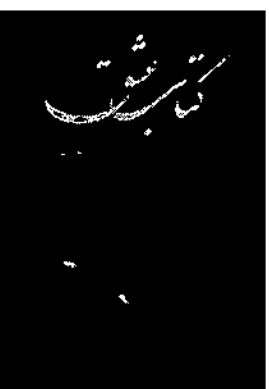

آنچه در این مجموعه فراهم آمده اشعاری است به شیوه نو که مجموعاً ۹۳ قطعه را در بر می‌گیرد. بخش نخست قطعه شماره ۷ این گونه آغاز می‌شود: دیروزی نیست / فردایی نیست / هر چه هست امروز است و بس / سپید و زرد و کبود. / و دخترکی که / در پنجره‌های مه گرفته / از کوه بالا می‌رود / به دنبال تک ستاره‌ای / در هفت آسمان نبود.

چاپ اول

۱۲۳- کتاب عشق.

شاعر: ولی‌الله فتاحی. - تهران: اسرار دانش. - ۲۱۲ ص. - وزیری (کالینگور). - ۱۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۷۱۹-۴۳-۰

کتاب 'عشق' غزلیاتی است از 'ولی‌الله'

فتاحی' با ابیاتی از این دست: ریشه در دنیای زیبای عشق دارد دل زیبای ما / چشمه‌ها از شوق و شور دارد مه رعنای ما / می‌شود گاهی به عشق، آتش دل شیدای ما / کی فروزانتر ز عشق باشد ره و ماوای ما / سخت راهی کرده‌ایم طی در ره این زندگی / تا شکافد سنگ سخت را این دل شیدای ما /

چاپ اول

۱۲۴- گزیده: منتخبی از اشعار حسین امامی (دبیر اسناد رسمی شاعلی). حسین امامی. - اصفهان: گلبن. - ۲۲۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۰۰۰ نسخه.

کتاب، متضمن اشعاری است که در قالب‌های سنتی به نظم درآمده است. بخشی از این اشعار دارای مضامین مذهبی و عرفانی است، از جمله: هم دیده و هم دل، آرزوی تو کند / هم جان هوس روی نکوی تو کند / هر جا که بود عاشق دل سوخته‌ای / دست طلب از مهر به سوی تو کند.

۱۲۵- گزینه اشعار.

شاعر: احمد شاملو. - تهران: مروارید. - ۲۸۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۳۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۰۲۶-۸۳-۴

چاپ اول

۱۲۶- گل هزار پر: دفتری از: شعر - ترانه و تصویرسازی. هما آرزنگی. - تهران: المی. - ۱۴۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۸۳۹-۶-۱

کتاب متشکل از اشعار، ترانه‌ها و قطعاتی ادبی است که در سه بخش جفاخانه به طبع رسیده است. آی ایران نمونه‌ای است از اشعار این مجموعه: به خاک پاک تو، ای مهد آریا سوگند / رهی به جز تو نگیرم، و گر بعیرم من / یکی نژاد ز

پاکان آذر ابادم / گشاده خاطر و آزاده و دبیرم من /

چاپ اول

۱۲۷- مجموعه غزل از پنجره غروب. شاعر: محمدرضا راثی‌پور. - تهران: محمدرضا راثی‌پور. - ۶۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۵۰۰-۹۵-۰

شصت غزل در این مجموعه گردآمده که برخی از آنها دارای مضامین مذهبی هستند. از آن جمله است 'نغمه حزین': سوار دشت عطش تا ز پشت زین افتاد / هزار رازله در پایه‌های دین افتاد / فرشتگان همه خواب دیده بگشودند / چون آن یگانه آفاق بر زمین افتاد / نسیم رایحه پیرهن نمی‌آرد / مگر که یوسف دوران به چاه کین افتاد /

چاپ اول

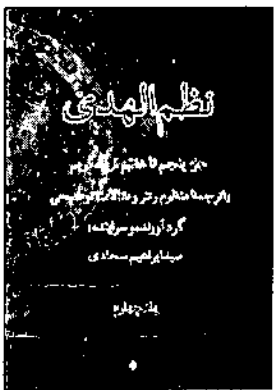
۱۲۸- مفهوم سبز خشکسالی‌ها (مجموعه شعر). شاعر: رضا کرمی‌النجان. - تهران: گفت‌مان. - ۸۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۶۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۹۸۴-۲۵-۸

سی و چهار شعر سنتی با مضامین سیاسی و مذهبی، محتوای این کتاب را تشکیل می‌دهد. شعر 'تسلیم' از این مجموعه، این گونه آغاز می‌شود: ای مردم شوریده، به آیم برسانید / این بار به سوی بسرایم برسانید / عمریست که لب تشنه حیرانی خویشم / وقت است به دریای جوامیم برسانید /

چاپ اول

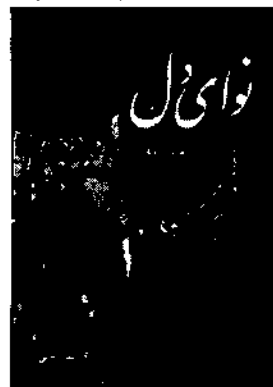
۱۲۹- نظم الهدی: جزء پنجم تا هفتم قرآن کریم با ترجمه منظوم و نشر و مقالات توضیحی. گردآورنده: ابراهیم سجادی. - تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی. - ۲۷۲ ص. - جلد چهارم. - وزیری (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۲۳۰-۸۷۹-۴

در این مجموعه، ترجمه و تفسیر سه جزء قرآن (جز پنجم، ششم و هفتم) به گونه نظم و نشر فراهم آمده است. در کتاب ابتدا متن عربی آیه، سپس ترجمه فارسی و در انتها شرح و تفسیر آن در قالب شعر به چاپ رسیده است.

چاپ اول

۱۳۰- نوای دل. شاعر: علی رجالی. - اصفهان: کانون پژوهش. - ۱۵۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۰۱۷-۲۳-X

سروده‌های این دفتر عمدتاً با موضوعات مذهبی و توصیف شخصیت‌های دینی (اهل بیت و پیامبر اکرم (ص)) به نظم کشیده شده است.

چاپ اول

۱۳۱- نواهای محبت: مجموعه شعر فارسی و ترکی.

شاعر: ولی‌الله صفری. - تهران: نوین پژوهش. - ۲۷۰ ص. - رقی (شمیز). - ۱۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۷۰۱۰۰۷-۹

کتاب متضمن اشعاری است به زبان فارسی و ترکی که سراینده آنها را در قالب‌های سنتی به نظم کشیده است؛ از جمله: ساقیا می‌ده که آمد نوبهار / کن قدح پر از شراب خوشگوار / دمی‌دم پیمانه را لبریز کن / مست و خواب‌آلودام ای هوشیار / فصل شادی آمد و ایام خوش / نوبهاری شاد و فرخ‌روزگار / سر زد از خاک سیاه و خنده زد / در همه جا، نو عروسان بهار...

۱۳۲- نیما و شعر امروز: گفت‌وگو با محمد مختاری.

به‌اهتمام: عباس قزوین‌جاهی. - تهران: فصل سبز، توس. - ۳۰۲ ص. - رقی (شمیز). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۹۲۳۳۰-۱-۱

۱۳۳- همزاد.

شاعر: ناهید سرشکی. - تهران: نقطه. -

۶۴ ص. - رقی (شمیز). - ۲۸۵۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

شابک: Tara ۹۶۴-۳۷۳-۰۱۹-X

چاپ اول

اشعار این کتاب که جلگی به شیوه نو سروده شده دارای قطعاتی از این دست است: ره‌ایش کن نفس را / از بلندای خشم و کینه / و مهربان بخوابان / میان هسته سیب / باغ قصه نور را.

چاپ اول

۱۳۴- همه زمین یک خدا دارد. مازیار تهرانی. - تهران: آیند. - ۱۶ ص. - جیبی (شمیز). - ۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۲۲۲۷-۳-۱

این قطعه ادبی که با تصاویر رنگی همراه است، بیانگر نوعی حس مشترک میان مسلمانان ایرانی و فلسطینی بوده در بخشی از آن آمده است: پروردگار جهانیان یکی است. قبله ایرانی و فلسطینی یکی است. دشمن ایرانی و فلسطینی یکی است. قدس باید آزاد شود.

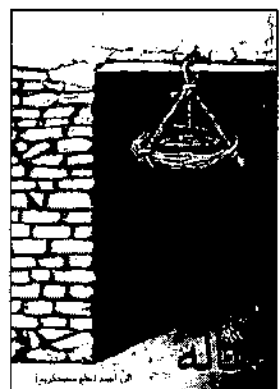
۱۳۵- یک اثر از ترانه: مجموعه ۳۰۰ ترانه (دوبیتی).

اردشیر آقایی. - تهران: قوانین. - ۱۰۰

ص. - رقی (شمیز). - ۲۵۰۰ ریال. - ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۲۱-۰۱۲-۲

چاپ اول

۱۳۶- یکی بود یکی نبود: ملاله. شاعر: احمد حاج محمدکریم. - بوشهر: احمد حاج محمدکریم. - ۸۶ ص. - جلد اول. - رقی (شمیز). - ۸۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۵۰-۰۲۲-۵

در این کتاب اشعاری سیاسی، اجتماعی و مذهبی به طبع رسیده، همچنین سروده‌هایی به گویش بوشهری فراهم آمده است. «یار» نمونه‌ای از این اشعار است: یار سفر کرده ما میل وطن نمی‌کند / سر به کسان نمی‌زند جنگ و جدل نمی‌کند / رخ نموده می‌رود آهو ریمده می‌دود / تیر به کمانه می‌نهد خوب نشان نمی‌کند...

۱۳۷- عاشقانه‌ها: گزینشی سروده‌های شاعران امروز ایران.

نیاز بمقوشاهی. - تهران: هیرمند. - ۲۱۲ ص. - رقی (کالینگور). - چاپ چهارم / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۵۲۱۱-۱۶-۵

چاپ اول

۱۳۸- یادواره اولین مراسم شب شعر: فدک الزهراء (س)؛ ویژه حضرت صدیقه طاهره (س). تهران: پیام آزادی. - ۲۱۰ ص. - پالتویی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۰۲-۴۲۳-۷

کتاب متضمن اشعاری است از شصت شاعر که در فضایل و رئای فاطمه زهرا (س) سروده شده است. برای نمونه رباعی «تربت از علیرضا صائب: چه سخته غربت زهرای اطهر / عزیز، حرمت زهرای اطهر / دو چشم سرمه می‌خواهد

خدایا / کجایه تربت زهرای اطهر.

نمایشنامه فارسی ۸۶۲

چاپ اول

۱۳۹- جزیره در مه: نمایشنامه. امیر حسنی. - تهران: گفت‌مان. - ۴۰ ص. - رقی (شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۹۸۴-۰۰۸-۸

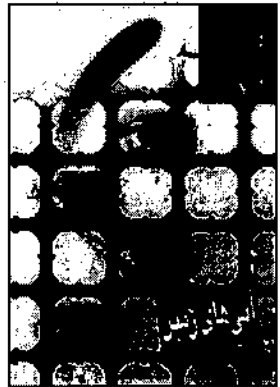

در این نمایش‌نامه که محتوای نمادین دارد سرگذشت دو غریق بازگو می‌شود. صحنه نمایش جزیره‌ای است دور افتاده که غریق اول، غریق دوم را به غل و زنجیر کشیده او را به دنبال خود می‌کشانند. غریق اولی که اینک یک انسان را در اختیار خود دارد بر آن است سلطه و اقتدار خود را حتی بر یک نفر، نشان دهد.

چاپ اول

۱۴۰- آبی‌های زمین. سید تشکری. - تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری. - ۷۸ ص. - رقی (شمیز). - ۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۱۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: Plays collected by mosque - fellows bureau book

شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۵۸۴-۵

دو نمایش‌نامه «آینه چشمان» و «آبی‌های زمین» از «سید تشکری» در این شماره از مجموعه «پنجه‌های مسجد» به چاپ رسیده است. نمایش‌نامه اخیر (آبی‌های زمین) با مویه‌های زنی به نام (رها) صولتی آغاز می‌شود. او در گورستان - زیرزمین صحن اما هشتم (ع) - در کنار تصویر همسر جوانش، «بهنام»، سخنانی بر زبان می‌آورد که یادآور زندگی گذشته آنهاست. بهنام به تازگی از کوه پرت شده و جان سپرده است. او در وصیت‌نامه خود مطالبی نوشته که «رها» سخت از آن ناراحت و دلگیر است، زیرا...

چاپ اول

۱۴۱- باد سرخ. سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری، دفتر نمایش پنجه‌های مسجد. - تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری. - ۶۴ ص. - رقی (شمیز). - ۲۲۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۱۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: Plays collected by mosque - fellows bureau book

شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۵۸۵-۳

کتاب متشکل از سه نمایش‌نامه است: «باد سرخ» / «قدرت‌الله فتحی» / «شبنم سبیده‌دمان» / محمود مهدوی / «زاغ‌های شب» / کریم عظیمی / «جبین» / در نمایش - نامه «شبنم سبیده دمان» خیانت «حارث» بر دو طفلان مسلم به تصویر کشیده شده است. این نمایش‌نامه گفت و گویی

است میان 'حارث' و همسرش 'ساره'. او زن با ایمانی است که حارث را از آن عمل برحذر می‌دارد و همواره خاطر نشان می‌کند: 'کاری نکن که عینالله را خوشحال و خدا و رسولش را برنجانی، اما...'

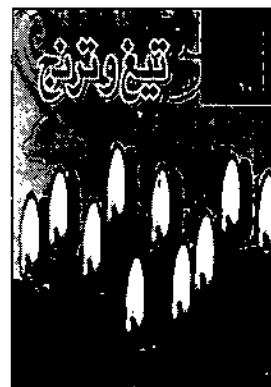
چاپ اول

۱۴۲- تیغ و ترنج

به‌اهتمام: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه - هنری، دفتر نمایش بچه‌های مسجد - تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه - هنری، ۷۷ ص. - رقمی (شمیز) - ۲۲۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۱۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Plays collected by mosque-fellows bureau book

شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۵۸۷-X

کتاب متشکل از دو نمایش‌نامه است: 'تیغ و ترنج' و 'بشو از دل'. در نمایش - نامه 'تیغ و ترنج'، دوست محمد و 'میرعزا' قصد دارند تعزیه حر را تدوین کرده دلاوری و جوانمردی‌های او را به تصویر بکشند. دوست محمد فرزندی دارد که به بیماری صعب‌العلاجی گرفتار آمده از این رو همسرش 'آفاق' همواره از دوست محمد می‌خواهد که برای نجات فرزندشان کاری بکند. دوست محمد نیز ناگزیر به امامزاده‌ای متوسل می‌شود و ...

چاپ اول

۱۴۳- فستیوال آخر

حسین نوری. - تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری، ۸۸ ص. - رقمی (شمیز)، ۳۳۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۱۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Plays collected by mosque-fellows bureau book

شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۵۸۶-۱

در شماره حاضر از مجموعه نمایش‌نامه - های 'بچه‌های مسجد' سه نمایش‌نامه:

'شهود'، 'دلدار' و 'فستیوال آخر' از 'حسین نوری' به طبع رسیده است. 'فستیوال آخر' نمایش‌نامه‌ای است که در آن استادی پیکرتراش، مجسمه‌ای بدیع - به منظور شرکت در یک جشنواره - ساخته است. او منتظر ورود نقادی است که زیبایی اثر او را تحسین کند، اما او در رویا نقاد دیگری می‌بیند که از کار او

سخت انتقاد می‌کند. نقاد یادآور می‌شود که همه انسان‌ها در فستیوال آخر، مجسمه اعمالشان را به نمایش می - گذارند و هر کس به نسبت هنری که به خرج داده یادش یا مجازات می‌بیند...

چاپ اول

۱۴۴- گزیده ادبیات معاصر:

مجموعه نمایشنامه (هزار و یک شهرزاد، زن در آینه، صبح قریب).

مهدی پوررضائیان. - تهران: نیستان، ۹۶ ص. - جلد اول. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۵۵۲-۶

شماره نخست از مجموعه نمایش‌نامه - های 'گزیده ادبیات معاصر' متضمن سه نمایش‌نامه از 'مهدی پوررضائیان' است که عبارت‌اند از: 'هزار و یک شهرزاد'، 'زن در آینه' و 'صبح قریب'. در نمایش - نامه تمثیلی 'زن در آینه'، مادر و دخترخوانده‌ای در یک موسسه ازدواج حضور دارند. مادر، دخترش را 'سهراب' خطاب می‌کند، چون معتقد است

شهرش نیز یک رستم بوده است. هر چند خودش هرگز ازدواج نکرده است. رئیس موسسه نیز خطاب به دختر می - گوید تو اگر واقعا سهراب باشی، موقعیتی ممتاز خواهی داشت و افراد بی‌شماری حاضر خواهند بود که با تو ازدواج کنند...

چاپ اول

۱۴۵- گزیده ادبیات معاصر:

مجموعه نمایشنامه (نقل پرومته، ایلکوچ ستاره).

هادی حوری. - تهران: نیستان، ۹۶ ص. - جلد دوم. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۶۸۸-۲

در این شماره از 'گزیده ادبیات معاصر' دو نمایش‌نامه 'نقل پرومته' و 'ایلکوچ ستاره' اثر 'هادی حوری' به طبع رسیده است. در نمایش‌نامه اخیر طرحی از زندگی و آداب عشایر و کوچ‌نشینان به دست داده شده است.

چاپ اول

۱۴۶- گزیده ادبیات معاصر:

مجموعه نمایشنامه (عزیزمایی و دغدغه‌هایی پرچین چهار زبل و رمز و رازهای...).

مهرداد رایسانی مخصوص. - تهران: نیستان، ۷۰ ص. - جلد نهم. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه.

شماره ۹ از نمایش‌نامه‌های 'گزیده ادبیات معاصر' شامل دو نمایش‌نامه از 'مهرداد رایسانی' است. صحنه نمایش‌نامه 'عزیزمایی' یکی از میدان‌های جنوب شهر است که در گوشه‌ای از آن وسایل معرکه‌گیری برپاست. تقی پس از پایان معرکه خود، با 'عزیز' روبه‌رو می‌شود. این دو، سال‌ها پیش همسنگر بوده و در عملیات جنگی شرکت داشته‌اند. اما عزیز اینک پس از ۹ سال برگشته است. او

طی این سال‌ها نامزدش مریم را ترک گفته قصد دارد از طریق 'تقی' باب آشنایی مجدد را بگشاید، اما...

چاپ اول

۱۴۷- گزیده ادبیات معاصر:

مجموعه نمایشنامه (راز سپهر، چشم آبی اقیانوس).

فرشاد فرشته حکمت. - تهران: نیستان، ۶۴ ص. - جلد هشتم. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۶۴۲-۳

در این شماره از 'گزیده ادبیات معاصر' دو نمایش‌نامه از 'فرشاد فرشته حکمت' تحت عنوان 'راز سپهر' و 'چشم آبی اقیانوس' به چاپ رسیده است. نمایش - نامه 'راز سپهر' که براساس داستان 'رستم و اسفندیار' در شاهنامه تدوین شده، روایتی دیگر از این داستان است. گشتاسب برای آن که فرزندش 'اسفندیار' را از تاج و تخت دور کند به پهلانه دستگیری رستم او را به زابلستان می‌فرستد، اما رستم تن به خفت و خوار نمی‌دهد و همچنان بر آزادگی خود پای می‌فشارد. از طرفی اسفندیار، سرپیچی از فرمان پادشاه را عدول از فرمان یزدان می‌داند و بدین ترتیب، جنگ میان رستم و اسفندیار گریز ناپذیر می‌شود و...

۱۴۸- گزیده ادبیات معاصر:

مجموعه نمایشنامه (باغ آرزوها و درخت انگور).

پرویز بشردوست. - تهران: نیستان، ۱۱۲ ص. - جلد هفتم. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۵۹۱-۳

چاپ اول

'باغ آرزوها' و 'درخت انگور' عنوان دو نمایش‌نامه از 'پرویز بشردوست' است که در این شماره از 'مجموعه گزیده ادبیات معاصر' به چاپ رسیده است. 'درخت انگور' ماجرای دو خانواده همسایه است که در حیاط مشترک آنها، درخت انگوری رویده است. در این نمایش‌نامه ضمن ذکر اوصاف و اختلافات دو خانواده بخشی از روابط خانوادگی آنها نیز بیان می‌شود. با اوج‌گیری اختلافات دو خانواده درخت انگور نیز به تدریج رو به خشکی می‌رود. خانواده 'خیرآبادی' قصد دارد درخت را قطع کند، اما خانواده 'میرزا' با پاشیدن آب به زیر درخت، مانع این کار می‌شود و همین امر سبب می - گردد رابطه دوستانه خانواده یک بار دیگر برقرار شود.

چاپ اول

۱۴۹- گزیده ادبیات معاصر:

مجموعه نمایشنامه (بابلی‌ها).

اسماعیل خلیج. - تهران: نیستان، ۱۱۲ ص. - جلد ششم. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۷۱-۶۹۰-۰

شماره ششم از نمایش‌نامه‌های 'گزیده

ادبیات معاصر نمایش‌نامه‌ای است با عنوان 'بابلی‌ها' نوشته 'اسماعیل خلیج'. این نمایش‌نامه که از ساختن کهن برخوردار است با گفت و گو میان 'بن سیر' (صنعتکار مستمند) و 'کوبی' (شاعر) آغاز می‌شود. کوبی خطاب به بن سیر می‌گوید که او شاعر و مبشر شادی است. در حالی که 'بن سیر' معتقد است که 'کوبی' نمی‌تواند بار غمی از دوش او بردارد. زیرا ترانه‌های او پر از درد و غم است و شیطان‌ها را مسرور می‌کند. اما 'کوبی' سعی دارد هستی واقعی 'بن سیر' را به او یادآور شود. در حالی که...

چاپ اول

۱۵۰- گزیده ادبیات معاصر: مجموعه نمایشنامه (ارتقاء، داستان خنده‌ناک دیب). حسن حامد. - تهران: نیستان. - ۹۶ ص. - جلد پنجم. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۳۷-۰۷۷-۱

در شماره پنجم از نمایش‌نامه‌های 'گزیده ادبیات معاصر' دو نمایش‌نامه از زنده‌یاد 'حسن حامد' به چاپ رسیده است که عبارت‌اند از: 'ارتقاء' و 'داستان خنده‌ناک دیب'. در نمایش‌نامه 'ارتقاء'، 'نادر' دانشجویی است اهل مطالعه که در اثر فشارهای اجتماعی - از جمله ازدحام جامعه شهری و عدم اعتنا به انسان - قصد خودکشی دارد. او برای عملی کردن مقصود خود بر بام یک ساختمان می‌رود اما 'فرشته' - شخصیت دیگر داستان - با سخنان جذاب و شاعرانه خود، سعی می‌کند او را از این کار منصرف سازد...

چاپ اول

۱۵۱- گزیده ادبیات معاصر: مجموعه نمایشنامه (زخم کهنه قبیله من، فریادها و نجواهای دختر ترسا). نصرالله قادری. - تهران: نیستان. - ۹۰ ص. - جلد چهارم. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه.

شماره چهارم از نمایش‌نامه‌های 'گزیده ادبیات معاصر' متضمن دو نمایش‌نامه از 'نصرالله قادری' است که با عنوان 'زخم کهنه قبیله من' و 'نجواهای دختر ترسا' به طبع رسیده‌اند. صحنه نمایش‌نامه اخیر، کومه‌ای در بیابانی برهوت است که پیرزنی مسیحی در آن زندگی می‌کند. در این نمایش‌نامه پیرزن نشانه‌های شهادت 'ایلیا' را در طبیعت مشاهده می‌کند. به گونه‌ای که این نشانه‌ها با شهادت امام علی (ع) پیوند می‌خورد...

چاپ اول

۱۵۲- گزیده ادبیات معاصر: مجموعه نمایشنامه (ساحل، مجلس گل، رسم بر این است). مهدی شجاعی. - تهران: نیستان. - ۶۸ ص. - جلد دوم. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۳۷-۰۷۴-۷

در این شماره از 'گزیده ادبیات معاصر' سه نمایش‌نامه از سید مهدی شجاعی ('ساحل'، 'مجلس گل' و 'رسم بر این است') به چاپ رسیده است. صحنه نمایش‌نامه دوم، اتفاقی است مخروبه از یک پاسگاه مرزی متعلق به ایران که در آن سه ایرانی، کت بسته و شکنجه شده بر زمین افتاده‌اند. اما اثری از زخم و جراحت بر چهره آنها نیست. زمان وقوع مربوط به اواسط فروردین ماه سال ۱۳۶۱ بعد از عملیات فتح‌المبین است. شش سرباز عراقی مراقب اسیران ایرانی

هستند. ظاهراً عراقی‌ها قصد دارند برای نمایش تلویزیونی، از اسیران ایرانی، به منظور تبلیغ بهره گیرند. در حالی که...

چاپ اول

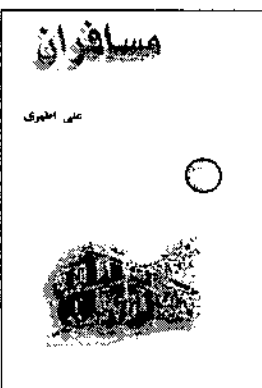
۱۵۳- گزیده ادبیات معاصر: مجموعه نمایشنامه (شهرزاد، ترانه دختر شاه پریون، اسید). امیر دژاکم. - تهران: نیستان. - ۹۲ ص. - جلد اول. - رقمی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۵۰۰ نسخه.

سومین شماره از مجموعه نمایش‌نامه‌های 'گزیده ادبیات معاصر' در بردارنده سه نمایش‌نامه از 'امیر دژاکم' است. تحت عنوان: 'شهرزاد'، 'ترانه دختر شاه پریون' و 'اسید'. در نمایش‌نامه 'شهرزاد'، امیزی خانن تاب مقاومت در برابر سپاه مغول را ندارد. او قصد دارد با پیشکش کردن خواهر زیبایش، از تهاجم مغول در امان بماند. امیر، پیش از این حکیم شهر را آورده کرده، اما اینک دخترش 'شهرزاد' به قصر امیر راه جسته تا به زشتی‌های امیر پایان دهد...

چاپ اول

۱۵۴- مسافران. علی اظهري. - تهران: مسیر. - ۸۰ ص. - رقمی (شمیز). - ۴۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۱۶۸-۴-۲

'مسافران' داستانی است از رمز و راز یک هتل بین راهی که ظاهری بسیار آراسته، اما باطنی نازیبا دارد. همین امر نیز سبب شده تا راننده‌های اتوبوس بیشتر جذب آن شوند. در حالی که مسافران اغلب با خاطره‌ای تلخ آن را ترک می‌گویند.

چاپ اول

۱۵۵- وسواس. علی اظهري. - تهران: مسیر. - ۹۶ ص. - رقمی (شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۱۶۸-۹-۳

در این نمایش‌نامه 'زهره' و 'هادی' هر دو طلاق گرفته‌اند. هادی فقط ۲۰ سال در انتظار مصاحبه‌ای بود که بایستی در خانه‌اش انجام بگیرد. آن هم به این دلیل که به غلط اعتقاد دارد که پایش می‌لنگد. وی به دلیل لنگی پایش از ظاهر شدن در اجتماع می‌ترسد. گرچه پای هادی هرگز نمی‌لنگد، بلکه پای او در مقابل کسانی می‌لنگد که یک عمر از بن‌خوردن با آنها به دلیل پای لنگش هراسان بوده است. زهره نیز دچار مشکل روانی است. او در سراسر نمایش از 'خون' می‌گوید و می‌خواهد وجود آن را توجیه کند. هر چند آنچه او از 'خون' می‌گوید وجود خارجی ندارد. با این‌همه او همه جا را به خون می‌کشد. در ابتدای کتاب، نویسنده برخی مختصات آثار هنری را توضیح می‌دهد و طی آن نکته‌هایی در باب چگونگی خلق این آثار و هنرمندان بزرگ، بیان می‌کند.

چاپ اول

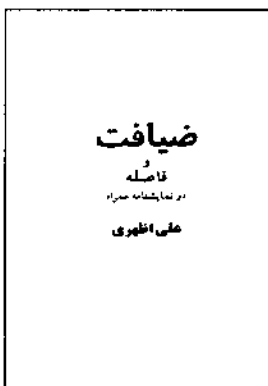
۱۵۶- ویلچر سوار مجموعه‌ای از: فیلمنامه و نمایشنامه‌های کوتاه. محمدتقی ثابت. - شیراز: نور ایمان. - ۱۵۲ ص. - رقمی (شمیز). - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۱۶۸-۹-۰

مجموعه حاضر متشکل از شش فیلم‌نامه کوتاه و هشت نمایش‌نامه کوتاه است. در فیلم‌نامه 'ویلچر سوار' بخشی از زندگی گذشته یک جانباز در جنگ، و وضعیت کنونی او به تصویر درآمده است.

چاپ اول

۱۵۷- ضیافت و فاصله: دو نمایشنامه همراه. علی اظهري. - تهران: مسیر. - ۹۶ ص. - رقمی (شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۱۶۸-۸-۵

کتاب متشکل از دو نمایش‌نامه ('ضيافت' و 'فاصله') است. در نمایش‌نامه 'ضيافت' ضمن تصویری از زندگی دستفروش‌ها، رقابت آنان با یک دگر - بر سر پهن کردن بساط - بازگو می‌شود.

داستان قارسی (از سال ۱۳۲۰-۸۱۳۲/۶۲)

۱۵۸- اتوبوس. فقیهه رحیمی. - تهران: چاکاک. - ۲۷۶ ص. - رقمی (سلفون). - ۱۶۰۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۰۴۳-۲۷-۵

چاپ اول

۱۵۹- اسیر سرنوشت. زهرا فتاحی. - تهران: عارفان. - ۲۳۲ ص. - رقمی (شمیز). - ۱۸۰۰۰ ریال. -

چاپ اول / ۴۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۱۹۰۲-۶-۰

در این رمان، راوی که خود دختری دبیرستانی است از فراز و نشیب زندگی-اش، از عروسی برادرانش و از خواستگارش که یک پزشک متخصص بوده و جواب منفی به او داده بود سخن می‌گوید. 'سیر نفیس' قهرمان اصلی این داستان، سپس از دوره تحصیل خود در دانشکده ادبیات کرمانشاه ماجراهایی را تعریف می‌کند و این که مرگ مادرش تا چه اندازه او را غصه‌دار می‌کند، او سرانجام با یکی از همکلاسی‌های خود عهد زناشویی می‌بندد اما پس از چندی نامزدش در اثر بیماری قلبی جان می‌سپارد و در این گیر و دار خواستگار اصلی‌اش - دکتر فروزش - به ایران برمی‌گردد و...

۱۶۰- افسانه دل.
فریده رهنما. - تهران: درسا. - ۶۲۲ ص.
- رقصی (شمیز). - ۲۳۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۰۴-۰۱-۰

چاپ اول

۱۶۱- افسون عشق.
رویا سینیپور، ویراستار: عاطفه جاویدیار. - تهران: پر. - ۲۵۸ ص. - رقصی (سلفون). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۱۸-۳۶-۹

داستان درباره پرسی است از خانوادگی

فروتمند به نام 'یاشار'. او از ازدواج با دختر خاله‌اش ناراضی بوده دل در گرو عشق دختری - به نام 'ملیحه' - می‌بندد که به خانواده‌ای فقیر تعلق دارد. اما یاشار که نمی‌تواند از سلطه مادر خارج شود ناگزیر با دختر خاله‌اش ازدواج می‌کند و با او به آلمان می‌رود. در آن جا وقایع تلخی برایش رخ می‌دهد و همسرش را از دست می‌دهد. بازگشت او به ایران مصادف است با اوج حوادث انقلاب. یاشار به سراغ ملیحه می‌رود، اما...

۱۶۲- امروز، بشریت ... مجموعه داستان (طنز).
مهدی شجاعی. - تهران: نیستان. - ۱۰۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۳۷-۰۵۵-۰

چاپ اول

۱۶۳- ایستگاه خلوت و یازده داستان کوتاه دیگر.
مهدی حقایقی. - شیراز: راهگشا. - ۱۰۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۴۴۴-۳۹-۳

دوازده داستان کوتاه، محتوای این مجموعه را تشکیل می‌دهد. در داستان عروسی واقعه‌ای عجیب و غیر منتظره روایت می‌شود و آن این که دامادی از تالار عروسی، به سرعت خارج می‌شود و با اتومبیل خود که عروس در آن جا نشسته به قصد ماه عسل حرکت می‌کند، غافل از آن که آن عروس، عروس او نیست...

چاپ اول

۱۶۴- بارقه: دختری از تبار یاس‌ها.
ناهید طیبی. - قم: حوزه علمیه قم، دفتر

تبلیغات اسلامی، مرکز انتشارات. - ۸۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۲۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۲۳-۷۶۹-۸

داستان درباره شخصیت استثنایی دختری است که رفتاری عجیبانه و بزرگ منشانه دارد. او که 'بارقه' نام دارد در اثر حمله عراقی‌ها به شهادت می‌رسد و روال عادی داستان با بازگویی خاطرات پدر و مادر او دنبال می‌شود.

۱۶۵- بازگشت به خوشبختی.
فهیمة رحیمی. - تهران: چاکو. - ۲۲۸ ص. - رقصی (سلفون). - ۹۵۰۰ ریال. - چاپ هفتم / ۴۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۰۴۳-۱۵-۱

۱۶۶- بامداد خمار.
فتانه حاج‌سیدجوادی. - تهران: پیکان. - ۲۴۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۷۰۰۰ ریال. - چاپ بیست و سوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۴۲-۲۵۶-۲

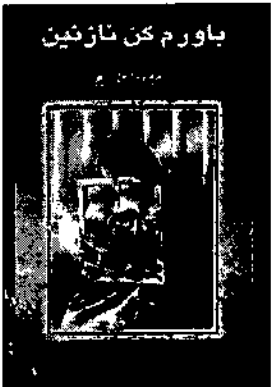
۱۶۷- بانوی جنگل.
فهیمة رحیمی. - تهران: چاکو. - ۲۵۲ ص. - رقصی (سلفون). - ۹۰۰۰ ریال. - چاپ هشتم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۰۴۳-۲۵-۹

چاپ اول

۱۶۸- باورم کن نازنین.
مهسا طایع‌نوبراستار: احمد هاشمی. - تهران: پر. - ۳۱۲ ص. - رقصی (سلفون). - ۱۳۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۱۸-۲۲-۹

داستان، سرگذشت خانوادگی است که در اثر بی‌مبالاتی‌های پدر، در سراسیمگی سقوط قرار می‌گیرد. پدر به جرم قتل همسرش به دار آویخته می‌شود و دو کودک - 'شکیلا' و 'شعب' - روزگار

سخت و دشواری را طی می‌کنند،

حوادث متعددی را از سر می‌گذرانند، اما سرانجام در پناهگاه عشق و زندگی، آسایشی می‌یابند.

۱۶۹- بخت طوبی.
بهیمة پینمیری. - تهران: البرز. - ۳۹۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۴۲-۴۴۳-۰

۱۷۰- برنج تلخ.
فریده رهنما. - تهران: درسا. - ۳۲۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۲۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۰۴-۰۲۴-X

چاپ اول

۱۷۱- بندرگاه عشق.
اشرف اسدی. - تهران: اسرار دانش. - ۲۲۰ ص. - رقصی (سلفون). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۱۹-۴۷۲-۳

قهرمان اصلی این داستان دختری از سرزمین جنوب کشور است. او که مهتاب نام دارد وقایع بی‌شماری را پشت سر می‌گذارد و سرانجام با دوستدار خود 'عارف' ازدواج می‌کند.

۱۷۲- پریچهر.
مرتضی مودب‌پور. - تهران: نسل

نواندیش. - ۶۰۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۸۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۱۴-۵۷-۹

چاپ اول

۱۷۳- پسر استاد موجول.
زهرا (کیانوش) بیگی. - کاشان: مرسل. - ۱۲۰ ص. - رقصی (شمیز). - (دوره) ۲۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۴۴۶-۲۷-۲

در این کتاب، نه داستان کوتاه اما مرتبط با هم جمع آمده است. داستان از فضایی بومی و سنتی برخوردار است. در این داستان‌ها 'پسر استاد موجول' - صاحب عصار خانه قدیمی - وقایع جالبی را می‌آفریند که داستان‌ها براساس آن شکل گرفته‌اند.

چاپ اول

۱۷۴- پشت دیوارهای بلند: کاخ تا زندان.
آذر آریان‌پور. - تهران: آتیه. - ۲۵۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۲۱۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۳۷۳-۲۸-۳

آنچه در این کتاب بازگو شده سرگذشت تلخ خانوادگی است که در بحبوحه انقلاب اسلامی ایران از پایگاه نسبتاً رفیع خود فرو افتاده و برای رهایی از

سقوط نهایی بی‌پروا به آب و آتش زده است. نگارنده فریاده خود و خانواده‌اش خاطر نشان می‌کند: 'پدربم به طایفه لرتبار معروفی به نام 'پیرانوند' متعلق بود که قریب نیم قرن بر ضد دولت قاجار طغیان کرد و سپس قتل عام شد. مادرم به خانواده مشخصی تعلق داشت که عموم افرادش اهل قلم بودند، و پدرش - ملک‌المورخین - در انقلاب مشروطیت ایران فعالانه خدمت کرده بود. از کودکی شاهد اختلاط دوره پهلوی و مبارزات اجتماعی بستگانم بودم، و از فشارهایی که بر آنها مخصوصاً بر پدر و برادرانم وارد می‌شد، رنج می‌بردم. پس از اتمام دبیرستان با دکتر شجاع‌الدین شیخ-الاسلام‌زاده، پزشک جوان هوشمندی که ضمناً مبارز اجتماعی بود، ازدواج کردم و به اتفاق او برای ادامه تحصیل به آمریکا رفتم. من در رشته‌های ادبیات و آموزش و پرورش درس خواندم و همسرم موفق به دریافت تخصص در جراحی استخوان شد. در بازگشت به ایران، با وجود مشکلات فراوان و داشتن سه فرزند، در دانشگاه به تدریس پرداختم و در همان حال دست به شاعری و نویسندگی زدم. شوهرم پزشکی آزادمنش بود، ولی بر اثر تأسیس سازمان ابتکاری توان‌بخشی، مورد توجه حکومت قرار گرفت. سرانجام به گمان خدمت به مردم و به تحریک جاه‌طلبی، علی‌رغم ناخشنودی نزدیکان، تن به وزارت بهداشتی و بهزیستی داد. پس از سقوط کابینه هویدا، در دوره کابینه آموزگار از شر وزارت خلاص شد. اما با خروج او از دولت، سران ساواک که در دوره وزارت شوهرم از مداخله در امور آن وزارتخانه تا حدود زیادی رانده شده بودند، مجالی برای انتقام جویی یافتند. در آغاز قیام ملت ایران، من برای رسیدگی به وضع دو فرزند بزرگ‌تر خود به آمریکا رفتم. اندکی بعد به وطن برگشتم تا شاهد انقلاب مردم ایران و انقلاب زندگی خانواده خود باشم.

۱۷۵- پنجره.

فهیمة رحیمی. - تهران: چکاوک. - ۴۵۶ ص. - رقی (سلفون). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ هفتم / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۰۴۳-۲۶-۷ شابک:

۱۷۶- تاوان عشق.

فهیمة رحیمی. - تهران: چکاوک. - ۲۸۴ ص. - رقی (سلفون). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ هشتم / ۴۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۰۴۳-۲۴-۰ شابک:

چاپ اول

۱۷۷- ترسای شهریار.

حسن فرهنگی. - قم: ندای دوست. - ۱۹۸ ص. - رقی (شمیز). - ۹۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۲۵۲۱-۱-۸ شابک:

در رمان حاضر، زندگی‌نامه استاد 'محمدحسین شهریار' - شاعر معاصر ایران - به تصویر کشیده شده است. شرحی از گذشته‌های زندگی استاد، تحصیل، عشق، دوره شاعری و زندگی در آذربایجان و حوادث مربوط به آن در کتاب، بازگو می‌شود.

۱۷۸- تقدیر شیرین.

زهراسیدی. - تهران: پر. - ۲۰۲ ص. - رقی (سلفون). - ۸۵۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۰۸۱۵-۷-۷ شابک:

۱۷۹- تلخ و شیرین.

نسرین کامنی: ویراستار: فرشته صائم. - تهران: پر. - ۲۱۸ ص. - رقی (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۵۵۱۸-۳۰-X شابک:

۱۸۰- چهارده داستان.

علی ججی کرمانی. - تهران: مشعل داشجو. - ۱۲۸ ص. - ویزی (شمیز). - ۸۳۵۰ ریال. - چاپ شانزدهم / ۳۵۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۱۱۰۴-۴-۴ شابک:

۱۸۱- چهل درجه زیر شب.

مهدی اعتمادی. - تهران: زریابه. - ۳۱۲ ص. - رقی (شمیز). - ۱۶۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۲۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۳۳۹-۶۲-X شابک:

چاپ اول

۱۸۲- حتی هنوز هم دیر است.

مریم حسینیان. - تهران: پروین. - ۱۶۸ ص. - رقی (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۲۵۰۱-۱-۵ شابک:

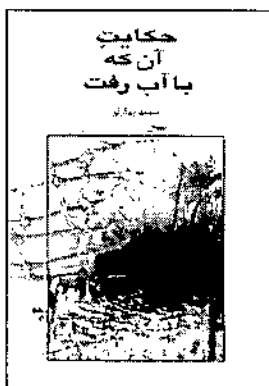

کتاب مشکل از ۲۲ داستان کوتاه است. داستان نخست - آدم‌ها و بزها - نوعی داستان تمثیلی است که در آن رخنه بزها به زندگی آدم‌ها بازگو می‌شود به گونه‌ای که بزها نیز مانند آدم‌ها صاحب تمدن می‌شوند و با کار و تلاش موفقیت‌هایی را کسب می‌کنند و حتی رقیب جدی آدم‌ها به شمار می‌آیند و ...

چاپ اول

۱۸۳- حکایت آن که با آب رفت.

محمد بهارلو. - تهران: نوروز هنر. - ۳۰۰ ص. - رقی (شمیز). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۱۹۴۷-۷-۰ شابک:

در این مجموعه سیزده داستان کوتاه جمع آمده است. در داستان دوم - چاقو - راوی از چایستی پرده بر می‌دارد که مضمونی اجتماعی و سیاسی دارد.

چاپ اول

۱۸۴- خاطرات محرم‌نامه خانوادگی.

محمد قاسم‌زاده. - اصفهان: صنوبر. - ۱۴۴ ص. - رقی (شمیز). - ۹۷۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۱۶۰۸-۶-۸ شابک:

رمان حاضر به گونه خاطرات نوشته شده و راوی در آن ابتدا از وضعیت خانوادگی خود، مرگ پدر، سپس از فعالیت سیاسی

خود سخن گفته است. اما نقش اساسی راوی در این داستان، جاسوسی است که شاهد حوادث گوناگون سیاسی در کشور

بوده، همچنین رقابت احزاب سیاسی را به تصویر می‌کشد و در کنار آن، فعالیت ساسی خانواده خویش را نیز بازگو می‌کند.

چاپ اول

۱۸۵- خانه‌ای برای عشق.

ترکی یکتا. - تهران: مرداد. - ۳۹۶ ص. - رقی (شمیز). - ۱۸۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۰۲۱۲-۳-۷ شابک:

رمان حاضر، شرح حال سه دختر دانشجویست که هر یک به نوعی درگیر عشق می‌شوند و مشکلات بی‌شماری را پشت سر می‌گذارند و سرانجام زندگی موفق‌تری را - در عین برخی کاستی‌ها - پی می‌گیرند.

چاپ اول

۱۸۶- دختری از جنس نور.

اشرف اسدی. - تهران: اسرار دانش. - ۳۲۰ ص. - رقی (سلفون). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۷۱۹-۴۸-۱ شابک:

داستان، ماجرای دختری است به نام 'نوشین' که هادش را از دست می‌دهد، اما عمه او جای خالی مادر را تا حد

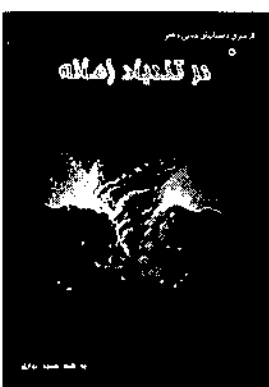

بسیاری پر می‌کند. با این همه، نوشتن در زندگی وقایع گوناگونی را پشت سر می‌گذارد و سرانجام با 'پیمان' - جوانی که خاطرخواهش بوده - ازدواج می‌کند.

چاپ اول

۱۸۷- در تندباد زمانه.

حمید بهاری. - تهران: بهتاب. - ۸۸ ص. - رقی (شمیز). - ۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۳۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۱۵۱۴-۶-X شابک:

در این مجموعه ده داستان کوتاه - برگرفته از ماجراهای واقعی - گردآمده است. در این داستان‌ها، برخی علل و انگیزه بزهکاری برای خوانندگان به خصوص قشر جوان، بازگو شده است.

۱۸۸- درماندگان عشق.

حسن کریم‌پور. - تهران: اوجدی. - ۴۲۲ ص. - رقی (شمیز). - ۱۷۰۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۳۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۳۷۶-۳۰-۴ شابک:

۱۸۹- دل دلدادگی.

شهریار مندنی پور. - تهران: زریابه. - ۴۶۴ ص. - جلد اول. - رقی (شمیز). - (دوره) ۲۲۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۲۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۳۳۹-۳۷-۹ شابک:

۱۹۰- دل دلدادگی.

شهریار مندنی پور - تهران: زریاب - ۲۶۲ ص. - جلد دوم - رقی (شمیز) - (دوره) ۳۲۵۰۰ ریال - چاپ دوم / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۳۳۹-۳۸-۷

۱۹۱- دل فولاد.

منیرو روانی پور - تهران: نشر قصه - ۲۷۲ ص. - رقی (شمیز) - ۱۴۵۰۰ ریال - چاپ سوم / ۳۳۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۷۷۶-۰۲-۲

چاپ اول

۱۹۲- دو دقیقه آخر عشق (خدمت سربازی).

بیژن زبانی - تهران: راوند - ۴۱۰ ص. - رقی (شمیز) - ۱۹۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۳۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۶۲۸-۰۶-۷

راوی در این داستان، خاطره‌های تلخ از دوره سربازی خود در بیرجند، بازگو می‌کند. او در اثر تیر قاچاقچی‌ها سخت مجروح شده گمان می‌کند که لحظات پایانی عمرش را سپری می‌کند. راوی در این هنگام خاطرات گذشته خود را مرور می‌کند و از نامزدش "سودابه" می‌گوید که تا چه حد به او عشق می‌ورزید، اما او اینکه لحظات سخت و دشواری را می‌گذراند و خون از پیکرش جاری است...

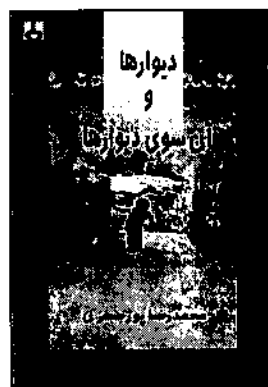
چاپ اول

۱۹۳- دیوارها و آن سوی دیوارها و پنج دیوار ناتوشسته مراد اسیتانی.

محمد رضا پورجعفری - تهران: دشتستان - ۷۲ ص. - رقی (شمیز) - ۳۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۷۴۸-۸-۵

چهارده داستان کوتاه محتوای این کتاب را تشکیل می‌دهد. در داستان نخست تحت عنوان "دیوار یکم (جانور درون)"

نویسنده با مضمونی اجتماعی، طرحی از ددمنشی‌های چارلن - آنان که جانور

درون خویش را رها کرده و جهان را یکسره عرصه تاخت و تاز قرار داده - به دست می‌دهد.

۱۹۴- راستی نگار ...

آینا دیانی - تهران: گل یخ، زرین قلم - ۵۰ ص. - رقی (شمیز) - ۱۴۵۰ ریال - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۸۶۶-۶-۲

چاپ اول

۱۹۵- روز خوشی ما.

پوران موسوی - تهران: کوشش - ۱۰۰ ص. - رقی (شمیز) - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

در این داستان، ضمن توصیف خانواده‌ای زحمتکش که با دلخوشی روزگار خود را سپری می‌کردند، ماجرای جنگ تحمیلی و بر هم خوردن آرامش مردمان جنوب کشور روایت می‌شود. محور اصلی این داستان خانواده "بابا علی" است که با مصایب و رنج‌های بی‌شماری روبه‌رو می‌شوند و از دشمنان یعنی صدمات بسیاری می‌بینند.

چاپ اول

۱۹۶- رویا.

روجا سمیعی - تهران: آژند - ۱۲۰ ص. - رقی (شمیز) - ۶۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۰۷۷-۶-۲

کاوه در این داستان پسر بچه‌ای است که به دختر همسایه‌اش - رویا - سخت انس گرفته است. کاوه و رویا سال‌های خویشی را در ایام کودکی و نوجوانی در کنار یک دیگر سپری می‌کنند. کاوه شدیداً دل در گرو عشق رویا دارد، اما رویا با حسی دیگر، کاوه را چون برادر خود می‌پندارد...

۱۹۷- رویا و کابوس.

احمد پیوندی - تهران: کتاب روز - ۱۲۸ ص. - رقی (شمیز) - ۶۵۰۰ ریال - چاپ دوم / ۱۶۵۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۱۳۸-۹۳-۲

۱۹۸- زندانی قلعه قهقهه.

حمزه سردادور - تهران: علم - ۵۹۴ ص. - وزیری (کالیگور) - ۳۵۰۰ ریال - چاپ پنجم / ۳۳۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۹۸۹-۴۵-۰

چاپ اول

۱۹۹- ساعت ۴ آن روز.

مehین محتاج - تهران: قصیده - ۳۸۴ ص. - رقی (شمیز) - ۱۹۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۳۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۶۲۹-۱۹-۵

راوی در این رمان از خاطرات سیاسی خود قبل از انقلاب، سخن می‌گوید. او به هنگام مبارزات سیاسی دستگیر می‌شود و از زندان شاه وقایعی را بازگو می‌کند. بخش اعظم این خاطرات مربوط به

زندان شاه، هم‌زمان راوی و دیگر زندانی‌هاست. راوی در این داستان به تدریج به نوعی سرخوردگی می‌رسد و از گذشته خود این گونه یاد می‌کند که بخشی از زندگی خود را به بیهودگی سپری کرده است.

۲۰۰- سپیده دم انتظار.

فریده رهنما - تهران: فروغ قلم - ۳۱۴ ص. - رقی (شمیز) - ۱۵۰۰۰ ریال - چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۳۱۸۲-۱-۱

چاپ اول

۲۰۱- سحرگاه جدایی.

رویا سیناپور - تهران: پر - ۳۱۲ ص. - رقی (شمیز) - ۱۴۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۱۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۵۱۸-۳۴-۵

"کتابیون" در این داستان، دختری است که پدرش را از دست داده اما تحت حمایت عمویش، با مادر خود زندگی می‌کند. زن عمو و دخترش حسادت عجیبی نسبت به کتابیون دارند. بعدها در اثر اتفاق، کتابیون با پسری دانشجو به نام "رضا" آشنا می‌شود؛ در حالی که دختر عمویش همچون سدی در برابر او می‌ایستد و ...

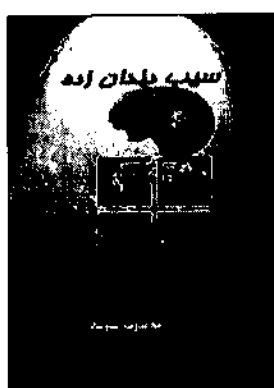
۲۰۲- سنگ صبور (مجموعه داستان).

بازنویسی: راضیه تجارنویراستار: ژاله راستانی - تهران: قدیانی - ۲۵۶ ص. - رقی (شمیز) - ۹۰۰۰ ریال - چاپ دوم / ۴۴۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۱۷-۱۴۹-۷

چاپ اول

۲۰۳- سیب دندان زده (قصه).

محمد رضا شیریند - تهران: گفتمان - ۸۸ ص. - رقی (شمیز) - ۶۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۹۸۴-۳۷-۴

در این کتاب، چهار داستان کوتاه جمع آمده است. داستان نخست زندگی رقت-بار مردی نابیناست به نام "عبدل". او سرنوشتی ندارد و روز و شب را در خیابان با مخروبه‌های می‌گذراند، اما یک نفر پیدا می‌شود تا راهی برای نجات عبدل از این وضع بیابد، او جز کشتن عبدل، چیزی به ذهنش نمی‌رسد، از این رو...

۲۰۴- شب سراب.

ناهد پزواک - تهران: البرز - ۵۸۲ ص. - رقی (شمیز) - ۲۵۰۰۰ ریال - چاپ نهم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۴۲-۱۵۸-۲

چاپ اول

۲۰۵- شراب طهور حکایت اول: خسرو و شیرین.

مهدی طرازنده - تهران: مهدی طرازنده - ۱۲۴ ص. - رحلی (شمیز) - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۵۰-۴۲۹-۸

در این کتاب، عاشقانه "خسرو و شیرین" اثر نظامی گنجوی، همراه با مینیاتورهایی از قرن هشتم و نهم، با خط نستعلیق به طبع رسیده است. نگارنده کتاب، در لابه‌لای اشعار، برخی وقایع را به نثر بازگو کرده است.

چاپ اول

۲۰۶- شور عشق و عشق دوباره.

چکامه کوپال - تهران: بهجت - ۱۰۰

ص. - پالتویی (شمیز). - ۷۵۰۰ ریال. -
چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۷۱-۲۱-۷

در این داستان، پزشکی جوان به نام 'جانی' پس از اتمام دوره تحصیل به فرانسه می‌رود و در آن جا پس از اتفاقی، با دختری به نام 'مری' آشنا می‌شود و با خانواده مری ماجراهای دلنشین و زیبایی را پشت سر می‌گذارد و به اتفاق آنان قرار است که به آمریکا باز گردد. 'جانی' در یک هواپیمای و خانواده مری در هواپیمایی دیگر به جانب آمریکا حرکت می‌کنند، اما به محض این که 'جانی' از هواپیمای خارج می‌شود و باجه روزنامه-فروشی را نظاره می‌کند متوجه خبری غیر منتظره می‌شود...

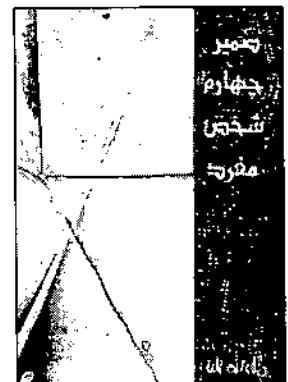
۲۰۷- شوک پارسی.

مهدی اعتمادی. - تهران: زریاب. - ۳۱۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۶۵۰۰ ریال. -
چاپ دوم / ۳۳۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۳۳۹-۵۳-۰

چاپ اول

۲۰۸- ضمیر چهارم شخص مفرد من - تو - او ...

لیلا صادقی. - تهران: هامون. - ۱۵۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. -
چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۵۳۸-۱۲-۶

نویسنده در این کتاب شش داستان کوتاه

گردآورده و در نخستین داستان - ضمیر اول شخص - حکایت عاشقی را بازگو می‌کند که منتظر محبوب خود است. او سر موقع به رستوران می‌رود به این امید که محبوبش نیز به آن جا پای گذارد، اما ساعتها از قرار آن دو می‌گذرد و عاشق ناگزیر به تنهایی غنای خود را تناول می‌کند و سرانجام ...

۲۰۹- عشق زیبا (شبهای پریشانی).

اکرم فروغی. - تهران: پر. - ۲۱۲ ص. - رقصی (سلفون). - ۹۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۹۰۸۱۵-۲-۶

۲۱۰- عشق سالهای جنگ: رمان.

حسین فتاحی، ویراستار: شهرام رجبزاده. - تهران: قدیانی. - ۳۶۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۲۵۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۳۳۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۴۱۷-۰۳۹-۳

چاپ اول

۲۱۱- عمه شهریانو.

ناهدی طیبی. - تهران: حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی، مرکز انتشارات. - ۱۰۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۴۲۴-۷۲۱-۳

در داستان حاضر مجموعه‌ای از باورهای مذهبی از زبان بانویی که‌نسال به نام 'عمه شهریانو' بازگو می‌شود. در این داستان، عقاید او در 'جامعه سستی سال' های گذشته با زبانی ساده روایت می‌گردد.

چاپ اول

۲۱۲- عنتری گربه‌ای را خفه کرد، سلطان قاجار از سلطنت افتاد.

یدالله شاعری. - تهران: به آفرین. - ۲۸۲ ص. - وزیر (شمیز). - ۲۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۶۷۶-۱۹-۸

نگارنده در این داستان که در قالب ۲۳ عنوان فراهم آمده به نوعی وقایع دوران قاجار، قیام مردم و حرکت مشروطه-خواهی را بازگو می‌کند. در اولین عنوان این مجموعه تحت عنوان 'لوطی و عنترش' آمده است که مردی به نام 'شاغلام' از هندوستان عنتری به منظور معرکه‌گیری به تهران می‌آورد تا بدین وسیله امرار معاش کند. او که سخت گرسنه و خسته است به تهران می‌رسد و برای تهیه نان نسیه به اتفاق دوستش 'اوستا عبدالله' نزد 'شاطر حسین' می‌رود. شاطر حسین نیز گربه‌ای داشت که با دیدن عنتر شاغلام - که اینک در برابر جمعیت معرکه‌ای به پا کرده - نزدیک می‌شود و او را به سختی گاز می‌گیرد.

عنتر نیز که از شدت درد عصبانی شده بود گربه را در میان چنگ‌های خود خفه کرده به تنور شعله‌ور می‌اندازد. پس از چندی شاطر حسین نیز که نتوانست از عنتر انتقام بگیرد، شاغلام و اوستا عبدالله را در دم می‌کشد و غائله‌ای به پا می‌کند. مردم اطراف نیز که شاهد صحنه بوده‌اند از شاطر حسین انتقام می‌گیرند و او را به داخل تنور می‌اندازند و معرکه واقعی را به نمایش می‌گذارند و با این کار غوغایی عجیب به پا می‌کنند. سرانجام سر و کله قزاق‌ها نیز پیدا می‌شود و درگیری میان مردم و قزاق‌ها به اوج خود می‌رسد و پس از اتفاقات بی‌شمار عاقبت، این غائله به سقوط محمدعلی شاه قاجار ختم می‌گردد.

چاپ اول

۲۱۳- غرور بالاتر از عشق.

نسرین قدیری. - تهران: علمی. - ۴۳۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۱۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۴۰۴-۰۶-۰۰

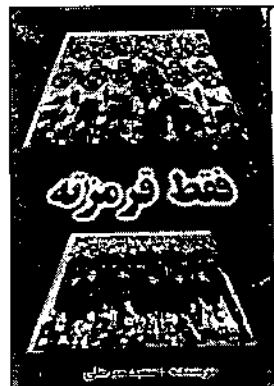
ماجرای اصلی داستان با مرگ نوزادی در بیمارستان آغاز می‌شود. 'قزانه' که پرستار بخش نوزادان است بی‌درنگ دستبند نوزاد مرده را با نوزاد دیگری - که از نظر او ناشناس است - عوض می‌کند. این امر اتفاقاتی را سبب می‌شود و رمان بر اساس آن شکل می‌گیرد.

چاپ اول

۲۱۴- فقط قرمز ته.

سعید میرعلی. - تهران: دانش آرا. - ۳۲ ص. - پالتویی (شمیز). - ۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۰۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۷۱۷۳-۰۶-۰۰

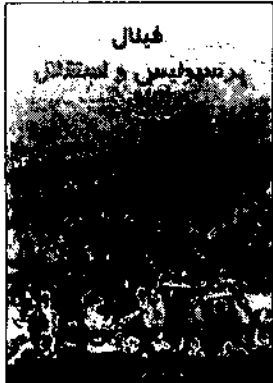
نگارنده در این داستان کوتاه ضمن بیان خاطره‌ای از مسابقه فوتبال و طرفداری از تیم محبوبش در دوره شاه، به تدریج به مسائل اجتماعی علاقه‌مند می‌شود و به جای طرفداری صرف از تیم ورزشی به انقلاب و قیام مردم می‌اندیشد.

چاپ اول

۲۱۵- فینال پرسپولیس - استقلال (مجموعه داستان).

ناصر خدایار، مریم بهمن‌پور. - تهران: حریم قلم. - ۳۴۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۸۷۵۰ ریال. - چاپ اول / ۳۳۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۹۲۴۵۳-۰۰-۸

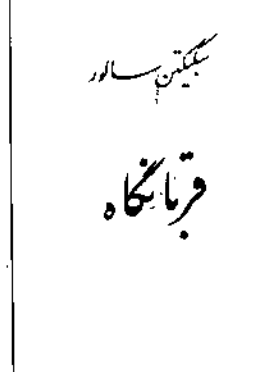
۹ داستان کوتاه در این مجموعه گردآمده که نخستین آنها 'فینال پرسپولیس و استقلال' نام دارد. در این داستان دخترکی از خاطرات دوره کودکی خود در شیراز و همبازی‌هایش سخن می‌گوید. یکی از این همبازی‌های او پسری چست و چالاک بود که بسیار به آن پسرک علاقه داشت، اما خانواده آنان تهران را ترک گفتند و دخترک در غم از دست دادن یار و همبازی خود بسیار گریست و غصه‌دار شد. سال‌ها می‌گذرد و دخترک نام همبازی خود را در یکی از تیم‌های مشهور پایتخت می‌پاید و با شنیدن نام او شوری در دلش به پا می‌شود. او حتی زمانی که ازدواج می‌کند خاطرات دوره کودکی و عشق و علاقه به همبازی‌اش را از یاد نمی‌برد...

چاپ اول

۲۱۶- قربانگاه.

سبکتگین سالور. - تهران: سمیر. - ۲۶۰ ص. - وزیر (کالینگور). - ۲۱۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۱۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۶۵۵۲-۸۴-۶

این رمان تاریخی با حرکت قوم آریایی از سبیری به ایران آغاز می‌شود و طی آن توصیفی از سرما، رنج‌های بی‌شمار سفر و جدال با مرگ، به دست داده می‌شود و سرانجام پس از اقصای این قوم در مناطق شمال غرب و غرب ایران، ماجرای حمله آشوری‌ها و مقاومت قوم ماد در برابر آنان بازگو می‌شود.

۲۱۷- قصه عشق در هفت شهر عشق.
تهیه و تنظیم: علی شاپوری - تهران:
خیبرانه - ۱۹۶ ص. - وزیری (شمیز) -
۹۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۳۳-۶۳۳-X

کتاب، سرگذشت دختر و پسری به نام
"الی" و "علی" است که حوادث و
ماجراهای بی‌شماری را پشت سر می-
گذارند و سرانجام با عشق و علاقه
زندگی مشترکی را پی می‌گیرند. در
لایه‌لای کتاب اشعار گوناگونی به چاپ
رسیده است.

چاپ اول

۲۱۸- قصه‌های شیرین منطق الطیر.
محمدکاظم مزینانی، کمال طباطبایی -
تهران: پیدایش - ۱۲۰ ص. - رقصی
(شمیز) - ۶۰۰۰ ریال - چاپ اول /
۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۹۵-۷۲-۸

در این کتاب حکایت‌های منظوم
"منطق الطیر" با ترکیبی از نثر روان برای
نوجوانان و جوانان به طبع رسیده است.
کتاب با طرح‌هایی متناسب با مضمون
داستان‌ها همراه شده و در حاشیه هر
صفحه شرح واژه‌های مهم آمده است. در
صفحات آغازین کتاب، زندگی‌نامه
اجمالی عطار با معرفی آثار نیز سرودهای
از وی در قالب متونی به چشم می‌خورد.

۲۱۹- کفر ناگزیر.
محمود حاج‌جعفری، میترا مقرانیان -
تهران: خورشید تابان - ۸۸ ص. - رقصی
(شمیز) - ۵۲۰۰ ریال - چاپ اول /
۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۷۰۸۶-۰۸-۳

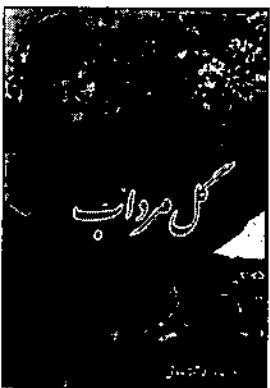
چاپ اول

راوی در داستان حاضر، ظاهراً سه دوره
بازپسروی را برای ترک اعتیاد طی کرده
اما این بار او را راهی جزیره‌ای کرده‌اند
تا دیگر هرگز باز نگردد. با این همه او
پس از سه سال باز می‌گردد و قصد دارد
در صبح عید نوروز بمیرد تا "نجوست
مرگش، فراقش نجسی حیاتش بر
چهره زندگانی شادکامان باشد" و...

چاپ اول

۲۲۰- گل مرداب.
فاطمه آقبال‌بهپانی - تهران: نقش قلم -
۱۷۶ ص. - رقصی (شمیز) - ۹۰۰۰
ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۲۹۲-۰۷-۰

در این داستان، زندگی دختری از طبقه
متمول روایت می‌شود که در جست و
جوی معنویات زندگی است. "نسیم -
قهرمان داستان - دختری احساساتی و
زودرنج است که به درخواست و عشق
پسری به نام "قره‌ان" پاسخ می‌گوید و

دور از خانواده خود روزگار را در کنارش
سپری می‌کند و...

چاپ اول

۲۲۱- لطفا در را ببندید.
جواد مجابی - تهران: آتیه، ثالث - ۲۱۴
ص. - رقصی (شمیز) - ۱۲۰۰۰ ریال -
چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۲۷۳-۵۱-۸

موضوع این رمان درگیری نویسنده‌ای
است به نام "سام" با ناشناختگی‌های
تکنولوژی نوین. نویسنده (قهرمان
داستان) به هنگام ضبط آخرین نوشته-
اش در "P.C" متوجه می‌شود کامپیوتر
بخشی از نوشته‌هایش را حذف کرده
است. گمان او در ابتدا این است که
حافظه کامپیوتر خراب شده است. اما با
تکرار این ماجرا، نویسنده درمی‌یابد که
این حذف مانشینی، عمدی است.
سرانجام در چالشی شوخ چندان،
کامپیوتر نویسنده را متهم می‌کند که او
نویسنده‌ای پیرامونی است و از دنیای
ناشناخته‌ای که در راه است آگاهی ندارد.
بلکه دنیایش متعلق به گذشته‌ای بی-
اعتبار است. به همین سبب، نبرد نابرابر
نویسنده با دنیای بی‌رحم تکنولوژی او را
وادار می‌کند که برای شناختن آن دنیا،
به اعماق خطر خیز خود سفر کند. در این
سفر او متوجه نیروهای نظاره‌گری می-
شود که در اوایل هزاره سوم، تمامی
خیال‌ها و اندیشه‌های ساکنان سیاره
زمین را به دل‌خواه، برنامه‌ریزی کرده-
اند. یادآور می‌شود که تقلائی خالق این
رمان برای حفظ فردیت و هویت
فرهنگی، منجر به پیدایی ماجراهای
طنزآمیزی در کتاب شده که در واقع
روایتی فرد امروزی را با اقتدار "جهان
شهر" نشان می‌دهد. همچنین این رمان
بیانگر زندگی انسان معاصر - به ویژه
انسان جهان سومی - است که روزگار او
بر لبه فاجعه و مضحکه در حال نوسان
است. داستان در واقع نوعی نوشتار
"پازل" مانند بوده که هر پاره آن ظاهراً
مستقل است، اما در پایان در کنار هم و

با ترکیب‌بندی مرتبط بیرونی و انجام
درونی، شکل نهایی را ترسیم می‌کند.

چاپ اول

۲۲۲- من و پروانه.
رستم کوشان - تهران: افاقی - ۱۶۸
ص. - رقصی (شمیز) - ۹۰۰۰ ریال -
چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۷۲۸-۰۱-۱

"کوشان" در این داستان جوانی است که
در میان دو عشق گرفتار می‌آید.
نخستین، نامزد اوست که "مریم" نام دارد
و دیگری دختری که به نام "پروانه" که
برحسب اتفاق با او آشنا شده است.
تصاویر کوشان به پروانه، کنجکاوی و
حسادت مریم را برمی‌انگیزد و به تدریج
عرصه را بر کوشان تنگ می‌کند. با این
همه، کوشان طی ماجراهای گوناگون
درمی‌یابد که پروانه، خواهر تنی اوست
که به هنگام تولد از مادر جدا شده و...

چاپ اول

۲۲۳- همیشه در یادم خواهی ماند.
آرزو آبلجیان‌اردبیلی - تهران: مرداب -
۲۶۵ ص. - رقصی (شمیز) - ۱۳۵۰۰
ریال - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۱۳-۴-۵

داستان، شرح زندگی دختری است به نام
"نیدا". او در زندگی ناملایمات و تلخی-
های بسیاری چشیده که از آن جمله

است: اعتیاد، جنایی پدر و مادر و مرگ
عزیزان. اما شینا از این پس می‌خواهد
با داشتن عشقی زیبا زندگی تازه‌ای را
آغاز کند و...

چاپ اول

۲۲۴- هیندیشکا: مجموعه قصه کوتاه.
حبیب یوسفزاده - تهران: سازمان
پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات
مدرس - ۷۲ ص. - رقصی (شمیز) -
۲۸۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۳۶-۸۸۸-۶

کتاب از یازده داستان کوتاه تشکیل یافته
که عمدتاً به زبانی ساده نوشته شده‌اند.
در داستان نخست، سگی با وفا به ناله
"آش" با وحشت و اضطراب اهالی خانه
و همسایه‌ها را به بیرون فرا می‌خواند و
با این کار آنان را از خطر زلزله‌ای که
بلافاصله به وقوع پیوست، نجات می-
دهد.

چاپ اول

۲۲۵- یلدا و رهایی.
مه‌کامه رحیم‌زاده - تهران: مهرنوش -
۲۹۰ ص. - رقصی (شمیز) - ۱۵۰۰۰
ریال - چاپ اول / ۱۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۱۳۳۱-۱-۹

آنچه در این رمان روایت شده شرح
زندگی دختری است به نام "یلدا". پدر و
مادر یلدا در اثر اختلاف خانوادگی از هم

جنا می‌شوند. این امر ضربه شدید روحی بر "یلدا" وارد می‌سازد. یلدا با مادرش زندگی می‌کند اما او نیز ازدواج کرده بر ناراحتی‌های یلدا می‌افزاید. یلدا سرانجام در مطب یک پزشک مشغول کار می‌شود و پس از چندی مردی در زندگی‌اش پیدا می‌شود که خلاء پدر را پر می‌کند و...

پیکان. - ۴۱۸ ص. - وزیر (کالیگور).
- ۲۳۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۳۳-۴۵-۵

طنز و هجو و هزل (قرن هشتم)

چاپ اول

۲۲۸- طنز و شوخ طبعی
ملانصرالدین.
عمران صلاحی. - تهران: نخستین. - ۳۲۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۷۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۳۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۱۶-۳۶-۹

"عمران صلاحی" مجموعه حاضر را در دو بخش فراهم آورده است. بخش نخست متضمن کتابی است در باب طنز و قهرمان لطیف‌ها (ملانصرالدین)، همچنین نامه‌ای از "سید محمدعلی جمال‌زاده" که در پی آن طنزهایی نو با روایتی از ملانصرالدین درج گردیده است. بخش دوم کتاب شامل طنزهایی است که قهرمان اصلی آنها "ملا نصرالدین" بوده و به همان سبک و سیاق مرسوم آورده شده است.

طنز و هجو و هزل (از سال ۱۳۲۰-)

۲۲۹- دایره المعارف ستون پنجم.
ابراهیم نبوی؛ ویراستار: سیما سعیدی. - تهران: جامعه ایرانیان. - ۲۰۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۲۵-۰۸-۸

۲۳۰- "طنز فارسی"

نازنین تهرانی. - تهران: گل بخ، زرین قلم. - ۱۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۶۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۱۸۶۶-۸-۹

چاپ اول

۲۲۶- چهل داستان کوتاه ایرانی از چهل نویسنده معاصر ایران.
به اهتمام: حسن ذوالفقاری. - تهران: نیما. - ۴۴۸ ص. - وزیر (شمیز). - ۱۶۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۵۵-۳۰-۳

در هر یک از داستان‌های این مجموعه، معرفی نویسنده آن، به همراه نقد اجمالی اثر، فراهم آمده ضمن آن که تصویری از نویسنده نیز به چاپ رسیده است. در مجموعه حاضر آثاری از سید محمد علی جمالزاده، محمد حجازی، صادق هدایت، بزرگ علوی، جلال آل احمد، ابراهیم گلستان، رسول پرویزی، محمود اعتمادزاده، غلامحسین ساعدی، جمال میرضادقی، صمد بهرنگی، محمود دولت‌آبادی، علی اشرف درویشیان، هوشنگ مرادی کرمانی، امیرحسین چهل تن و دیگران به چاپ رسیده است. برای نمونه، "مونس، مادر اسفندیار" از داستان‌های این مجموعه، نوشته "امیرحسین چهل تن" است. "مونس" مادری است که پس از سال‌ها انتظار، فرزندش را در جمع اسرای جنگ تحمیلی نمی‌بیند. او سعی دارد به گونه‌ای خود را بفریبد تا با این امید زنده بماند. مونس در این آرزو آرام آرام دچار فرسودگی می‌شود و سرانجام به کام مرگ فرو می‌رود.

مقاله‌های فارسی

(از سال ۱۳۲۰-)

۲۲۷- در آستین مرقع

علی اکبر سعیدی سیرجانی. - تهران:

۲۳۱- لطیفه‌های بامزه

اسماعیل بیداردان شاهرودی. - تهران: جواهری. - ۱۹۲ ص. - جیبی (شمیز). - ۳۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۵۷۴-۰۲-۵

چاپ اول

۲۳۲- لطیفه‌های شیرین
ملانصرالدین.
به اهتمام: محسن فراهانی. - تهران: نهال نویدان. - ۱۳۶ ص. - وزیر (شمیز). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۶۸۰-۰۲-۶

در این کتاب، لطایفی چند از ملانصرالدین جمع آمده است. گردآورنده در پیش‌گفتار کتاب به اختصار شخصیت ملانصرالدین را معرفی می‌کند. وی در این خصوص می‌گوید: "ملانصرالدین نیز مانند بهلول، لقمان، ابونواس، ازوپ، کریلف و حتی سانچوپانزا... شخصیتی تاریخی است. شخصیتی که در بعد زمان و مکان نمی‌گنجد و متعلق به تمام اعصار است."

چاپ اول

۲۳۳- ۸۰ پسرده: مجموعه طنزهای سینمایی.
ابراهیم بحرالمومی. - تهران: ارگ. - ۱۱۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۷۰۰۸-۳۳-۳

آنچه در این مجموعه گردآمده طنزهایی است که نگارنده آنها را در فاصله سه سال گذشته، در مطبوعات به چاپ رسانده است. شخصیت‌های اصلی این طنزها اغلب دست‌اندر کاران سینما و هنرپیشگان هستند.

۲۳۴- چهل ستون

ابراهیم نبوی. - تهران: جامعه ایرانیان. - ۳۰۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۲۵-۲۴-X

نثر ادبی قرن ۵

۲۳۵- گزیده قابوس نامه

کیکاسوس بن اسکندر عنصرالمعالی؛ گردآورنده: نرگس روان‌پور. - تهران: قطره. - ۱۸۰ ص. - وزیر (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۲۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۵۸-۲۳-۷

نثر ادبی قرن ۷

۲۳۶- گلستان سعدی

مصلح بن عبدالله سعدی؛ مقدمه: محمد دبیرسیاقی؛ خطاط: مصطفی اشرفی. - تهران: پیام عدالت. - ۲۵۴ ص. - جیبی (سلفون). - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۷۷-۰۳-۷

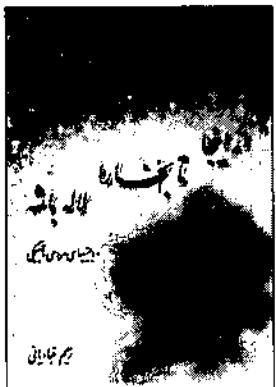
۲۳۷- گلستان سعدی: از روی نسخه تصحیح شده محمدعلی فروغی

مصلح بن عبدالله سعدی؛ به اهتمام: محمدعلی فروغی؛ تصحیح: کیومرث کیوان. - تهران: جرس. - ۳۰۴ ص. - جیبی (سلفون). - ۵۵۰۰ ریال. - چاپ نهم / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۰۸۶-۰۴-۷

ادبیات شهرستانی (فارسی محلی)

چاپ اول

۲۳۸- از اینجا تا بخارا لاله باشه: دوبیتی‌های مردمی تاجیکی. گردآورنده: رحیم مسلمان‌قبادیانی. - تهران: بیستون. - ۱۵۴ ص. - رقصی (شمیز). - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۰۰۳۶-۷-۳

مجموعه حاضر متضمن ۵۴۱ دوبیتی به گویش "تاجیکی" است که در ابتدای کتاب، مختصری در باب ویژگی این دوبیتی‌ها ذکر می‌شود. در پانویس، معانی برخی واژگان محلی آمده است. نمونه‌ای از دوبیتی‌های کتاب چنین است: از این جا تا بخارا لاله باشه / همیشه کار عاشق ناله باشه / تو می‌گویی که عاشق مردنی نیست / الهی عمرکت صد ساله باشه.

ادبیات محلی

چاپ اول

۲۳۹- پسر منان: مورد دفترلیک شعر

شاعر: منان. - تهران: دانشمند. - ۶۰۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۴۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۰۹۴۸-۰۰-۶

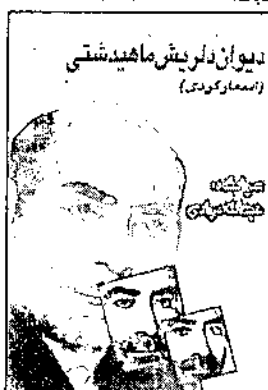

در مجموعه حاضر، چهار دفتر شعر، سروده "منان" به زبان ترکی گردآمده که عبارت‌اند از: "سلطان ساوالان"، "بابک"، "معاصر غزل" و "معاصر سربستلر". سروده‌های حاضر گویای آداب، مین، تاریخ، طبیعت و فرهنگ مردمان آذربایجان است.

چاپ اول

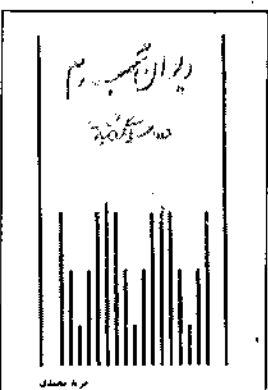
۲۴۰- دیوان دلریش ماهیدشتی.
شاعر: عبدالله مرادی. - کرمانشاه: طاق بستان. - ۲۴۸ ص. - رقصی (شمیز). -

۱۵۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰
نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۵۱-۳۸-۲

دیوان حاضر مجموعه‌ای از اشعار سنتی "عبدالله مرادی" است که به زبان کردی سروده شده است. در این اشعار، زندگی خصوصی، مسائل بومی و اجتماعی نمود ویژه‌ای دارد.

چاپ اول
۲۴۱- دیوان ملاذوالفعلی کرانی
بختیاری.
شهرکرد: میرید - ۱۰۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۶۶۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۴۶-۰۰-۲

دیوان "ملا ذوالفعلی بختیاری (کرانی)" که به گویش بختیاری به نظم درآمده حاوی اشعاری است در توصیف "معراج پیامبر"، ذکر "حدیث کساء" و سروده‌های دیگر. این اشعار با معانی وازگان و عبارات در زیرنویس، به چاپ رسیده است.

شعر محلی
۸۸۹/۰۹
۲۴۲- ترانه‌های روستایی.
گردآورنده: پروین قائمی - تهران: دریا - ۱۹۶ ص. - جیبی (سلفون). - ۳۰۰۰ ریال - چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۰۵-۱۷-۳

شعر کردی
۸۸۹/۹۱
۲۴۳- حدیقه سلطانی: احوال و

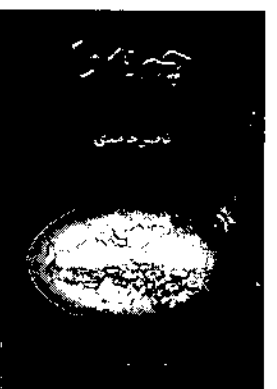
آثار شاعران برجسته کرد و کردی سرایان کرمانشاه ...
محمدعلی سلطانی: خطاط: فریبا مقصودی کرمانشاهی - تهران: سپا - ۱۹۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۵۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۲۵۴-۳۱-۴

جلد سوم از "حدیقه سلطانی" شامل معرفی شاعران کرد زبان است که در آن، احوال و آثار هر شاعر به اختصار بازگو شده، سپس نمونه‌ای از اشعار آنان - به زبان کردی - درج گردیده است. اسماعیل هرسمی، آکبرخان قمشه‌ای ماهیدشتی، باباویس کلهر، مصطفی روحانی، ملا سارا هرسمی، ملا محمود کرمانشاهی و یوسف یاسکه بیلاوری از جمله این شاعران هستند. این کتاب با خط نستعلیق به چاپ رسیده است.

شعر تالشی
۸۸۹/۴۱

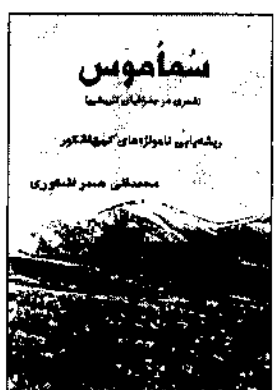
چاپ اول
۲۴۴- چم به را: مجموعه شعر تالشی.
شاعر: ناصر حامدی - تهران: نیستان - ۸۴ ص. - وزیری (شمیز). - ۵۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۳۷-۰۶-۶

در این مجموعه اشعاری چند به زبان

تالشی - با گویش ماسالی - فراهم آمده است. سراینده در این اشعار ضمن شرحی از درد، هجران، بی‌وفایی و نظایر آن، تصویری گویا از طبیعت سرسبز شمال به دست می‌دهد و طی آن بخشی از آداب و سنن منطقه تالش را بازگو می‌کند.

چاپ اول
۲۴۵- سماموس (ریشه‌یابی نامواژه‌های کهن آشکور).
محمدقلی صدراشکوری - تهران: رود - ۱۰۴ ص. - رقصی (مقوایی). - ۶۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۱۲۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۸۶۹-۱۱-۴

"سماموس" نام سرزمینی از منطقه "آشکور" گیلان است که در این کتاب، ویژگی‌های تاریخی، طبیعی و بومی آن در قالب مثنوی به نظم کشیده شده طی آن برخی شخصیت‌های آن سرزمین معرفی می‌شود. در بخش دوم کتاب، معانی و ریشه واژه‌های محلی و مکان‌ها، به دست داده شده است. ابیات آغازین کتاب چنین است: ای شکوه شعله احساس‌ها / سکر هستی بخش عطر پیاس‌ها / ای ز گندم‌زارها پر بارتر / از ایشان "سرتله" سرشارتر / ای ترا شایست گل‌بانگ درود / از تو جوشان شط تند کارود ...

شعر ترکی
۸۸۹/۹۱

چاپ اول
۲۴۶- آوای تات: سروده‌هایی به زبان تاتی پاکستان.
علی پدram - قزوین: بحرالمولم - ۲۴۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۱۶۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۷۰۸۵-۱۱-۷

آبادیای سیاند" با آهنگ ترانه‌های عامیانه تاتی سروده شده و گویای بخشی از آداب و رسوم، سنت‌ها، بازی‌های کودکان، مراسم عروسی و عزا، شب‌نشینی‌ها، کارهای کشاورزی و باغداری و نظایر آن است. بخش دوم شامل سروده‌هایی است در قالب غزل و

مسمط که در بردارنده مسائل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است که گاه نشانه‌هایی از طنز نیز در آن دیده می‌شود. در بخش سوم، ترجمه و آوانگاری اشعار بخشی دوم فراهم آمده است.

تاریخ و نقد ادبی
۸۰۹
۲۴۷- رمانس.
جیلین بیرمترجم: سودابه دقیقی - تهران: نشر مرکز - ۱۲۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۹۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۰۵-۵۳۱-۰

در ترجمه حاضر ابتدا تعریف و تاریخچه رمانس ذکر گردیده و طی آن ویژگی‌ها و تحول تاریخی رمانس، رابطه خواننده با رمانس، و وجه تمایز رمانس و رمان بازگو شده. همچنین نکاتی در رد رمانس مطرح می‌گردد. در بخش دیگر کتاب، شرحی از "رمانس قرون وسطی، تا دوره رنسانس" به دست داده می‌شود. از سروانسن تا رمان گوتیک (رمانس و

طلوع رمان) عنوان دیگری است که در آن آغاز، گسترش و زوال رمانس تا احیای سبک گوتیک، بررسی می‌شود. مقوله "رمانتیسیم و رمانس پسارمانتیک" آخرین مبحث کتاب است که نگارنده ضمن ارتباط رمانس و رمانتیسیم، همچنین پیوند رمانس و اشعار رمانتیک، نکاتی در باب "رنالیسیم و رمانس" و نزدیکی این دو مطرح می‌سازد. کتاب - شناسی گزیده، "واژه‌نامه" و "نمایه" در انتهای کتاب به چاپ رسیده است. در بخشی از "نتیجه" نگارنده در باب رمانس خاطر نشان می‌کند: از آن جا که رمانس شیفته آرمان است، همواره دارای عنصر پیشگویی است. جهان را به شکل تصویری از اشتیاق باز می‌آفریند با این همه در حال حاضر این گونه ادبیات پیشگویانه گرایش دارند تا به تصویرهایی از دلهره تبدیل شوند. کاربرد رمانس در عصر ما شاید در نجات و رهایی خلاصه شود و نه در آرزوی برآوری.

شعر آمریکایی
۸۱۱

چاپ اول
۲۴۸- تا کرانه‌های خیال.
گردآورنده: امیررضا نوری‌زاده - تهران: آتیه، ثالث - ۲۵۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۳۷۳-۵۶-۹

کتاب مجموعه ترانه‌هایی است از "کرن بریز"، "ایگاز"، "التون جان"، "ماریا کری"، "سلین دیون" و دیگران که با ترجمه فارسی و متن انگلیسی به چاپ رسیده است. بخش نخست قطعه "قهرمان" سروده "ماریا کری" چنین است: قهرمانی هست / اگر درون قلبت را بنگری / چرا باید / از آنچه که هستی بترسی / پاسخ را خواهی یافت / اگر به روحت نزدیک شوی / حزن آشنایت / پر می‌شود / آنگاه قهرمانی سر می‌رسد / که توان ادامه دادن دارد ...

۲۴۹- گزیده اشعار والت ویتمن
(دو زیانه).

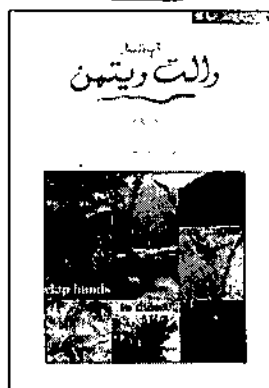
مترجم: سیروس پرهام. - تهران: سروارید. - ۲۸۲ ص. - رقی (شمیز). - ۱۴۰۰ ریسال. - چپ اول / ۲۳۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Selected poems of walt whitman

شابک: ۹۶۴-۶۰۲۶-۸۰-X

چاپ اول

در این مجموعه، اشعاری از والت ویتمن (تولد: ۱۸۱۹) انتخاب گردیده و به همراه ترجمه فارسی به چاپ رسیده است. کتاب با مقدمه‌ای از دکتر سیروس پرهام درباره این شاعر آمریکایی، فراهم آمده است.

نمایشنامه

۸۱۲

۲۵۰- صلیب سرخ.

سام شیرد، هوشنگ حسامی. - تهران: تجربه. - ۳۲ ص. - پالتویی (مقوایی). - ۱۵۰۰ ریسال. - چپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Red cross

شابک: ۹۶۴-۶۴۸۱-۴۷-۷

داستان

چاپ اول

۲۵۱- ادبیات مرده است و چند اثر دیگر.

هنری میلر: مترجم: داود قلاجوری. - تهران: آتیه. - ۲۰۸ ص. - رقی (شمیز). - ۱۱۰۰۰ ریسال. - چپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۶۳۷۳-۴۰-۲

چاپ اول

۲۵۲- پخشنده.

لوئیس لوری: مترجم: کیوان عیبدی-

آشتیانی. - تهران: نشر چشمه، کتاب و نوشته. - ۱۹۲ ص. - رقی (شمیز). - ۹۵۰۰ ریسال. - چپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۵۷۱-۷۱-۵

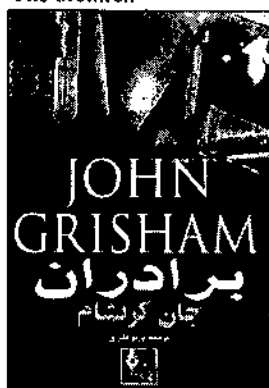
چاپ اول

۲۵۳- برادران.

جان گریشام: مترجم: پرتو اشراق. - تهران: چار. - ۲۳۲ ص. - رقی (شمیز). - ۲۵۰۰۰ ریسال. - چپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

The brethren

در این رمان، نبرد و رقابت پنهان دو قدرت جهان، یعنی آمریکا و روسیه بازگو شده است. موضوع اصلی وقایع مربوط به بازار سیاه اسلحه، به ویژه سلاح‌های هسته‌ای است. قهرمان اصلی رمان دو چهره برجسته از مقامات آمریکایی هستند. شخصیت نخست، 'آرون لیک' نماینده کنگره آمریکاست که حوزه نمایندگی او - 'آریزونا' - مرکز اجرای چهار قرارداد دفاعی است. وی متخصص بزرگ سلاح‌های جدید و تئوری‌های دفاعی به شمار می‌آید و از طرفی ریاست کمیسیون نیروهای مسلح را برعهده دارد. شخصیت دوم، 'تدی مینارد' - رئیس C.I.A. - کسی که با پنجاه سال سابقه نظامی، استاد بزرگ جنگ‌های جاسوسی محسوب می‌شود. در این رمان، زوایای پنهان مقامات آمریکایی به منظور حفظ اقتدار خود در جهان به تصویر کشیده شده ضمن آن رقابت داخلی افراد نیز برای کسب مقام، قدرت و شهرت روایت گردیده است.

چاپ اول

۲۵۴- پنج روز در پاریس.

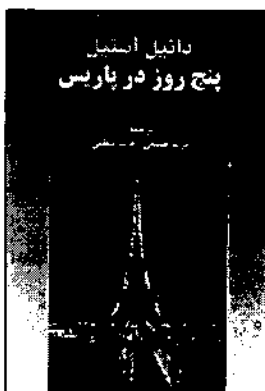
دانیل استیل: مترجم: مریم صنیعی، فریبا منطقی. - تهران: نخستین، کتابسرای کلک. - ۳۰۴ ص. - رقی (شمیز). - ۱۶۵۰۰ ریسال. - چپ اول / ۳۳۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

The five day in paris

شابک:

۹۶۴-۶۷۱۶-۳۹-۳

در این داستان، 'پیت' مدیریت یک شرکت داروسازی را برعهده دارد که دارای مراکز مختلفی در کشورهای اروپایی است. سفر به پاریس و تبادل نظر با گروه محققان همواره برای 'پیت' جذاب بوده است، اما این بار قضیه فراتر از سفری صرفاً تحقیقاتی یا معرفی محصولی جدید بود. او اینک به پاریس آمده تا آرزوی بزرگ حیاتش را برآورده سازد، زیرا 'پیت' می‌توانست در آینده‌ای نزدیک، دورنمای حیات تمام مبتلایان به سرطان را تغییر دهد و...

چاپ اول

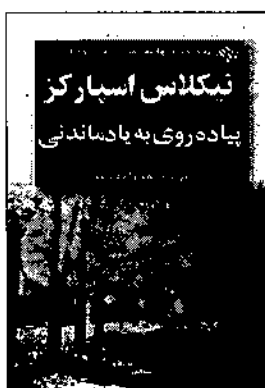
۲۵۵- پیاده‌روی به یادماندنی.

نیکلاس اسپارکز: مترجم: میسترا معتضد: مترجم: حمید معتضدی. - تهران: البرز. - ۲۴۴ ص. - رقی (شمیز). - ۱۱۰۰۰ ریسال. - چپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

A walk to remember

شابک: ۹۶۴-۳۳۲-۲۵۳-۸

راوی در این داستان شرح زندگی خود را باز می‌گوید. او که 'لندن کاتر' نام دارد در خانواده‌ای متمول و با نفوذ در آمریکا پا به عرصه حیات می‌گذارد. پدرش در ایام کودکی او، اغلب به دور از خانواده به سر می‌برد و همواره سعی داشت موقعیت اجتماعی بهتری دست و پا کند. 'لندن' به اشاره پدر و ترفندهای او، نماینده

دیرستان می‌شود و همین امر زمینه ورود او را به دانشگاه هموار می‌سازد. 'جیمی سالیوان' دختر یک کشیش است که در این داستان نقش عمده‌ای ایفا می‌کند. او از بدو تولد مادرش را از دست داد و پدرش - هگبرت - نیز با خانواده 'کاتر' میانه خوبی نداشت. زیرا هگبرت مخالف جاه‌طلبی‌های این خانواده بود. با این همه 'لندن' و 'جیمی' زمینه‌آشنایی عمیقی را ایجاد می‌کنند و سرانجام...

۲۵۶- تیموتی، دوست من.

تئودور تیلور: مترجم: مهدی وثوق حسینی، آنالیت بهجت: مترجم: یحیی طاهری. - زاده. - تهران: بیان نو. - ۱۶۰ ص. - رقی (شمیز). - ۵۸۰۰ ریسال. - چپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Timothy of the cay

شابک: ۹۶۴-۹۱۶۶-۳-۶

چاپ اول

۲۵۷- جاز.

تونی موریسون: مترجم: سهیل سمی. - تهران: آفرینه. - ۲۴۰ ص. - رقی (شمیز). - ۱۸۰۰۰ ریسال. - چپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Jazz

شابک: ۹۶۴-۶۱۹۱-۴۴-۴

رمان 'جاز' که به سبک پسامدرن و با زبانی استعاری نوشته شده توصیفی است از جامه رنگین پوست آمریکا در دو دهه ۲۰-۱۹۳۰ و در واقع روایتی است از نسلی که با پشت سر نهان جنگ، و درگیر شدن با پیامدهای آن، در جست و جوی فضایی آرام برای زیستن هستند و در فکر دست‌یابی به آرمان شهری چون 'نسیتی' به سر می‌برند. 'تونی موریسون' در این اثر، آرزوها، کشمکش‌ها، شب زنده‌داری‌ها و دغدغه‌های این نسل را با زبانی موجز و با توصیف آداب رسوم و آیین‌های رنگین پوستان به تصویر کشیده است. مترجم کتاب درباره این اثر خاطر نشان می‌کند: 'زبان در رمان جاز

همه چیز است. شخصیت‌های رمان جاز با استفاده از همین زبان پردازش شده‌اند و درست عین کلمات، شخصیت‌هایی استعاری و در عین حال معمولی آفریده‌اند. رمان جاز با خلق صحنه‌های مینیاتوری این نسل، به سفت برشی از زندگی انسان در قرن معاصر پیش می‌رود و تلاش‌های او در رهاسازی خویش را بر ملا می‌کند.

چاپ اول

۲۵۸- چرا من؟

دیورا کنت: مترجم: فاطمه معتمدی: مترجم: اصغر اندرودی. - تهران: نقطه. - ۲۰۸ ص. - رقی (شمیز). - ۹۰۰۰ ریسال. - چپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Why me?

شابک: ۹۶۴-۵۵۴۸-۳۳-۰

'راشل ویتیکر' قهرمان اصلی این داستان است. او دختر خانواده خانوادگی است که ظاهراً هیچ کم و کاستی ندارد، اما او یک بار به شدت بیمار می‌شود و کلیه‌هایش را از دست می‌دهد. در اثر این اتفاق خانواده فعلی راشل سخت به تکلیف و جست و جو بر می‌آیند تا خانواده واقعی او را پیدا کنند و از طریق آن - با عمل پیوند کلیه - جان راشل را نجات دهند. سرانجام خانمی به نام 'ویرا استامیک' از اهالی شرق آمریکا، به درخواست خانواده 'ویتیکر' اجابت می‌گوید و بدین ترتیب هویت اصلی راشل شناخته شده جان او در امان می‌ماند. با این اتفاق اینک راشل صاحب دو مادر است که به هر دو عشق می‌ورزد و...

۲۵۹- سکوت برده‌ها.

توماس آنتونی هریس: مترجم: اصغر اندرودی، مجتبی میانی. - تهران: دایره. - ۳۹۶ ص. - رقی (شمیز). - ۱۹۵۰۰ ریسال. - چپ هفتم / ۳۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

The Silence Of The Lambs

شابک: ۹۶۴-۶۸۳۹-۲۱-۵

۲۶۰- کوین

الکس هیل، دیوید استیونس: مترجم؛
نقیسه معنکف، ویراستار؛ حمیده رستمی؛
تهران: دفتر نشر داد، ۵۲۶ ص. -
جلد اول. - رقصی (گالینگور). - (دوره)
۴۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۱۰۰
نسخه.

عنوان به لاتین:

Queen: the story of an
american family

۹۶۴-۷۱۷۸-۰۰-X

شابک:

چاپ اول

این رمان بلند که در دو جلد، ترجمه و به
چاپ رسیده شرحی است از زندگی
رنگین بوستان - به ویژه سیاه بوستان -
در امریکا. قهرمان اصلی داستان دخترک
نجفی است به نام "کوین" او به دلیل
پوست دو رنگاش، از جانب بچه برده-
های هم سن و سال خود مورد تمسخر و
آزار قرار می گرفت. کوین همیشه دوست
داشت در خانمهای بزرگ زندگی کند و
برای همیشه از چشم سفید بوستان دور
بماند. او حتی اجازه نداشت که با بچه-
های هم سن و سال خود که سفید
پوست بودند بازی کند، زیرا او یک برده
محسوب می شد. وقایع جلد دوم کتاب به
دوره ریاست جمهوری "آبراهام لینکلن"
برمی گردد. بدین ترتیب بخش اعظم این
رمان مربوط به مبارزات سیاه بوستان
علیه سفید بوستان، تلاش برای آزادی و
نبرد با استبداد و برده داری است.

چاپ اول

۲۶۱- کوین

الکس هیل، دیوید استیونس: مترجم؛
نقیسه معنکف، حمیده رستمی؛ تهران:
دفتر نشر داد، ۵۹۴ ص. - جلد دوم. -
رقصی (گالینگور). - (دوره) ۴۰۰۰ ریال.
- چاپ اول / ۳۱۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Queen: the story of and
american family

۹۶۴-۷۱۷۸-۰۱-۸

شابک:

۲۶۲- وانمود کن او را نمی بینی

مری هیگینز کلارک: مترجم؛ نقیسه
معنکف. - تهران: لیوا، ۳۷۲ ص. -
رقصی (شمیز). - ۱۸۰۰۰ ریال. - چاپ
اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۶۲۴-۱۲-۱

چاپ اول

در این داستان جنایی، دختری به نام
"هیئر لندی" در راه بازگشت از تعطیلات
آخر هفته، در حال رانندگی به خاکریزی
برخورده کرده جان می بازد. او خواننده و
هنرپیشه‌ای بود که مدارج شهرت و
کمال را با موفقیت سیری می نمود. مادر
"هیئر" از مرگ دخترش بسیار متأثر و
متعجب است. او گمان نمی کند که
دخترش، تنها در اثر سانحه رانندگی،
جان باخته باشد، از این رو...

شعر انگلیسی

۸۲۱

۲۶۳- ترانه های کریس دی برگ

کریس دی برگ: مترجم؛ پیام نیکدست،
فرهاد فرهنگدویراستار؛ محمود
مشرف ازادتهرانی. - تهران: ثالث،
الاجیق. - ۴۵۲ ص. - رقصی (شمیز). -
۳۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۳۳۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

Songs chris de burgh

۹۶۴-۶۴۰۴-۲۷-۲

شابک:

۲۶۴- ترانه های کریس دی برگ

کریس دی برگ: مترجم؛ امیرعلی محبی،
کاوه آریایی. - تهران: بهنام، ۴۶۴ ص.
- وزیر (شمیز). - ۱۸۵۰۰ ریال. - چاپ
سوم / ۲۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

The lyrics of chris de
burgh

۹۶۴-۵۶۶۸-۰۰-X

شابک:

چاپ اول

۲۶۵- نامه های میلاد: عاشقانه

هایی برای سیلویا پالات

تد هیوز: مترجم؛ اسدالله امرایی، سایر
محمدی. - تهران: نگاه، ۳۱۲ ص. -
رقصی (شمیز). - ۱۲۵۰۰ ریال. - چاپ
اول / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۳۶-۹۴-۷

ترجمه ۸۸ قطعه شعر از "تد هیوز" -
شاعر انگلیسی - در این کتاب فراهم
آمده است. در بخشی از این اشعار زندگی
مشترک هیوز با همسر شاعرش -
"سیلویا پالات" - به تصویر کشیده شده
است. در ابتدای کتاب، دو مطلب درباره
هیوز و همسرش، و ویژگی های اشعار او،
توسط "کلی امامی" از مجله "نیو بوکر و"
"ساندی تایمز" به فارسی ترجمه شده
است. قطعه "بوف" از این مجموعه، چنین
آغاز می شود: از چشم های تو می دیدم
دنای خود را همان گونه که آن را باز/
از چشم بچه های تو می بینم / به چشم تو
بیگانه اند / غریبه های پاک و ساده / با ساز
و کاری مخصوص...!

نمایشنامه انگلیسی

۸۲۲

چاپ اول

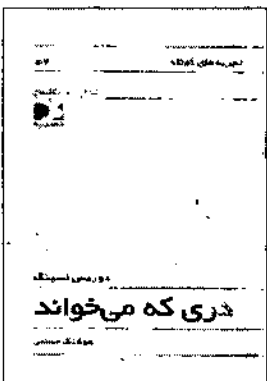
۲۶۶- دری که می خواند

دوریس می لسیگ: مترجم؛ هوشنگ
حسامی. - تهران: تجربه، ۳۲ ص. -
پالتوی (شمیز). - ۱۵۰۰ ریال. - چاپ
اول / ۳۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

The singing door

۹۶۴-۶۲۸۱-۸۱-۷

شابک:

صحنه این نمایش نامه نمادین، غاری
است که در آن تجهیزات فنی از جمله
رایانه، رادیو، تلویزیون و ابزار الکترونیکی
تل انبار شده، به گونه ای که حکم
محراب یا مکانی مقدس پیدا کرده است.
در سمت راست غار، دری بزرگ تعبیه
شده که ظاهرا کارکردی پیچیده دارد. در
این غار افرادی چون رئیس، پنج مرشد،
پاس دار در، منشی، معاون، چند خادم و
دیگران حضور دارند. در این غار جلسه
ای برپا شده تا اعتقاد به باز شدن در و
مشاهده روشنایی روز برای چندمین بار
تکرار و بازگو شود. افراد حاضر در جلسه
سال هاست که معتقدند در باز خواهد شد،
در حالی که این در مرز و همچنان بسته
مانده است.

داستان انگلیسی

۸۲۳

۲۶۷- جاده ی گروسته

بن اگری: مترجم؛ محمدجواد فیروزی،
فرهاد بازیاری. - تهران: اشناد، ۷۶۴
ص. - وزیر (گالینگور). - ۳۸۰۰۰ ریال.
- چاپ دوم / ۲۲۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

The famished road

۹۶۴-۶۸۸۰-۱۰-X

شابک:

۲۶۸- دختر عمومی من، راشل

دفنی دوموریه، داریوش شاهین. - تهران:
مدیر. - ۵۰۸ ص. - وزیر (گالینگور). -
۱۷۵۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۵۰۰۰
نسخه.

عنوان به لاتین:

My cousim rachel

۹۶۴-۶۶۳۱-۰۰-۲

شابک:

۲۶۹- اودیسه ۲

آرتورسی کلارک، رضا فاضل. - تهران:
سروش. - ۳۴۰ ص. - رقصی (شمیز). -
۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۰۰۰
نسخه.

شابک: ۹۶۴-۴۲۵۰-۲۲-۷

چاپ اول

۲۷۰- عقده ادیپ من و

داستانهای دیگر

فرانک اکاتر: مترجم؛ نسرين طباطبایی. -
تهران: دشتستان، ۴۰۴ ص. - رقصی
(شمیز). - ۲۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول /
۲۲۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۹۱۷۴۸-۶-۹

کتاب ترجمه ای است از: "My Oedipus"

"Complex and Other Stories"

فرانک اکاتر که در آن هجده داستان

کوتاه گردآمده است. "عقده ادیپ من" نام
یکی از داستان های این مجموعه است
که در آن، کودکی از زندگی خانوادگی
خود سخن می گوید. او حضور پدرش را

در کانون خانوادگی، چندان حس نمی-
کرد. زیرا پدرش به هنگام جنگ در
ارتش خدمت می کرد و همین امر سبب
شد تا او بیشتر به مادرش وابسته شود.
اما از وقتی که سایه پدر در منزل
سنگینی نمود و حضورش را اعلام کرد
پسرک دریافت که با گذشت زمان،
پدرش، مادر را از او دور می کند. از این
رو او زمان جنگ را آرام ترین دوره
زندگی خود می پندارد و...

داستان آلمانی

۸۳۳

چاپ اول

۲۷۱- سفینه اسرارآمیز

آندریاس شلوتر: مترجم؛ وحید
فروچی: ویراستار؛ منوچهر بشیری: را. -
تهران: قله، ۲۴۴ ص. - رقصی (شمیز).
- ۱۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰
نسخه.

عنوان به لاتین:

Andreas schluter ufo der
geheimen

۹۶۴-۹۲۰۴۸-۴-۹

شابک:

"سفینه اسرارآمیز" سومین کتاب از
مجموعه داستان های تخیلی -
کامپیوتری است که در پی دو کتاب
"رقص ارواح در قصر" و "انگشتر فکر

خوان ترجمه و روانه بازار شده است. ماجرای این داستان با حضور بن فرانک، جینی فر و میریام در سالن سینما آغاز می‌شود. سینمایی ساخته فن آوری پیشرفته که با سینمای امروزی بسیار متفاوت است. فیلم به جنگ فضاییها با موجودات فضایی اختصاص دارد. پس از نمایش فیلم، فرانک که به ورزش کاراته علاقه‌مند است، برای انجام تمرینات ورزشی به جنگلی می‌رود که در نزدیکی محل سکونتش قرار دارد. او در آن جا با شگفتی سفینه‌ای فضایی را می‌بیند که بر سطح زمین فرود می‌آید. فرانک هنگام بازگشت به خانه، ماجرا را برای پدر و مادرش باز می‌گوید، اما کسی حرف او را باور نمی‌کند، حتی دوستانش حرفه‌ای او را به سخره می‌گیرند. بعد از ظهر همان روز، فرانک برای اثبات گفته‌هایش روانه جنگل می‌شود تا مگر به کمک دوربین فیلمبرداری، ردپایی از سفینه را به تصویر کشد. در این هنگام، برای دومین بار، سفینه فضایی را می‌بیند که بر سطح زمین فرود می‌آید، اما پس از آن فرانک ناپدید می‌شود و جست‌وجو برای یافتن او به جایی نمی‌رسد. از سوی دیگر، دوستانش - بن، جینی فر، توماس و میریام درگیر ماجرای خطرناک می‌شوند، ماجرای که همانا به درگیری دنیای پیشرفته تکنولوژی مربوط می‌شود و طی آن ایستگاه‌های غول‌پیکر فضایی و روبات‌های اسرارآمیز برانند بر انسان‌ها و کره زمین غلبه کنند، اما...

ادبیات زبانهای رومانس فرانسوی

چاپ اول

۲۷۲- سقوط اصفهان

ژان کریستف روفن: مترجم: محمد مجلسی - تهران: دنیای نو - ۵۲۰ ص. - رقی (گالینگور) - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۵۶۳-۳۹-۹

سقوط اصفهان

ژان کریستف روفن
ترجمه محمد مجلسی

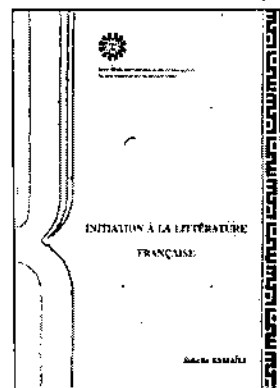
ژان کریستف روفن - پزشک، جهانگرد و نویسنده فرانسوی - این رمان تاریخی را به گونه‌ای به دنبال رمان 'جبهه' نوشته و به نوعی حوادث این دو را به یک دیگر پیوند داده است. ژان باتیست پونسه در رمان 'جبهه' در اوایل قرن هجدهم به آن سرزمین می‌رود و در آن جا با ماجراهای بسیار روبه‌رو می‌شود و سرانجام با 'الیکس' - دختر کنسول فرانسه در مصر - می‌گردد و با او پیوند زناشویی می‌بندد. این دو بعد از مدتی در اواخر سلطنت پادشاهان صفوی به ایران می‌آیند و در اصفهان منزل می‌گیرند. ژان باتیست پونسه و الیکس در اصفهان شاهد وقایعی هستند که در این رمان بازگو می‌شود. بدین ترتیب، رمان حاضر بیانگر بخشی از ادب، سنن، فرهنگ و وقایع سیاسی اواخر حکومت صفویه است.

273- Initiation a la litterature francaise.

Soheila Esmaili - تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت) - ۲۷۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۶۵۰۰ ریال - ۲۰۰۰ نسخه.

عنوان به فارسی:
درآمدی بر ادبیات فرانسه

شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۳۵۱-۰

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته مترجمی زبان فرانسه در مقطع کارشناسی، برای درس دو واحدی 'درآمدی بر ادبیات فرانسه' تدوین شده است. در این کتاب، جریان‌های شاخص ادبی از دوران پیشین تا دوره معاصر - همراه با معرفی چهره‌های برجسته ادبی - بازگو می‌شود.

نمایشنامه فرانسوی

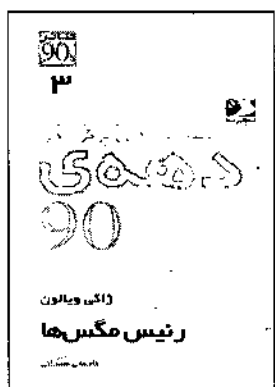
چاپ اول

۲۷۴- رئیس مگس‌ها

ژاک ویالون: مترجم: نادعلی همدانی: ویراستار: مهشید نونهالی - تهران: تجربه - ۴۰ ص. - جلد سوم -

بالتوی (شمیز) - ۱۹۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Le directeur des mouches
۹۶۴-۶۴۸۱-۸۲-۵
شابک:

در نمایش‌نامه حاضر، کار هیشگی و یکنواخت اداری و علاقه کارکنان به دنیای بوروکراسی و تبعات آن به تصویر کشیده شده است.

داستان فرانسوی

۲۷۵- جان شیفته (جلد اول و دوم)

رومن رولان: مترجم: محمود اعتمادزاده. - تهران: نیلوفر - ۸۸۰ ص. - رقی (گالینگور) - (دوره) ۷۵۰۰۰ ریال - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۴۸-۰۳۰-۹

۲۷۶- جان شیفته (جلد سوم و چهارم)

رومن رولان: مترجم: محمود اعتمادزاده. - تهران: نیلوفر - ۸۶۵ ص. - رقی (گالینگور) - (دوره) ۷۵۰۰۰ ریال - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۴۸-۰۳۱-۷

چاپ اول

۲۷۷- سمرقند

امین معلوف: مترجم: هوشنگ مهدوی - تهران: گفتمان - ۴۱۲ ص. - رقی (شمیز) - ۲۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۱۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۵۷-۰۳۶-۰

امین معلوف - نویسنده و روزنامه‌نگار لبنانی تبار فرانسوی - در این رمان، توصیفی از دوره تاریخ ایران به دست داده است. نخستین عبارت است از دوره حکومت سلجوقیان سنی مذهب و فعالیت‌های سیاسی حسن صباح که با عملیات تروریستی فداییان اسماعیلی

همراه بوده است و دوم، انقلاب مشروطه از قتل ناصرالدین شاه تا استقرار

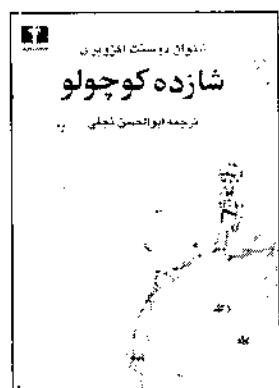
مشروطیت و فداکاری‌های مردم تبریز. وی در این اثر با دستاویز قرار دادن دست نوشته رباعیات خیام و خاطرات عمر خیام نیشابوری، لین دو بخش از تاریخ ایران را به هم پیوند می‌دهد.

چاپ اول

۲۷۸- شازده کوچولو

آنتوان دو سنت اگزوپری: مترجم: ابوالحسن نجفی - تهران: نیلوفر - ۱۲۶ ص. - رقی (شمیز) - ۶۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Petit prince
۹۶۴-۴۴۸-۱۳۲-۱
شابک:

کتاب، چاپ دیگری است از 'شازده کوچولو' اثر آنتوان دوست اگزوپری. این اثر از حادثه‌ای واقعی مایه گرفته که در صحرای موریتانی برای نویسنده رخ داده است. خرابی دستگاه هواپیما، اگزوپری خلبان را به فرود اجباری در آفریقا و می‌دارد. او در آن جا با پسر بچه‌ای روبه‌رو می‌شود که اصلاً به مردم اطراف خود شباهت ندارد. این پسر بچه پرسش‌هایی را مطرح می‌کند که خود موضوع داستان قرار می‌گیرد. حوادث شگفت‌انگیز این داستان با نکته‌های عمیق روانی و فلسفی همراه است.

۲۷۹- عشق و خیانت

الکساندر دوما: مترجم: غلامرضا بختیاری.

تهران: هیرمند - ۲۰۴ ص. - رقی (گالینگور) - چاپ چهارم / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۹۷۴-۱۰-۴

چاپ اول

۲۸۰- عملیات خارق‌العاده آرسن-لوپن

موریس لیلان: مترجم: نصرالله فلسفی - تهران: هیرمند - ۳۶۶ ص. - رقی (سلفون) - ۲۳۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۵۲۱-۰۸-۴

در این داستان جنایی، مردی به نام 'مسیو کسلیاخ' در پاریس با یک گروه مخفی تبهکار ارتباط پیدا می‌کند و در پی آن به ترونی هتگفت، از جمله الماس‌های گران بها، دسترسی می‌یابد. اما 'آرسن لوپن' شخصیت اصلی داستان که سازقی حرفه‌ای است از این ماجرا کاملاً آگاه است. او اینکه به نزد 'مسیو کسلیاخ' رفته تا سهمی از آن ثروت را از آن خود سازد و...

۲۸۱- فرائز از آرزو

پیر لا موره: مترجم: پرویز شهدی - تهران: دنیای نو - ۴۶۴ ص. - رقی (گالینگور) - ۲۲۵۰۰ ریال - چاپ دوم / ۱۵۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Par-de al le desir
۹۶۴-۶۵۶۴-۰۷-۰
شابک:

داستان ایتالیایی

۲۸۲- از طرف او

آلیا دسین پدس: مترجم: بهمن فرزانه - تهران: آگاه - ۶۴۸ ص. - رقی (شمیز) - ۲۵۰۰۰ ریال - چاپ دوم / ۲۲۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۱۶-۰۹۰-۸

۲۸۳- کنیز ملکه مصر (جلد ۱ و ۲)

ویرایش جدید.

میکل پیرامو مترجم: ذبیح الله منصوری. - تهران: زرین. - ۷۰۸ ص. - وزیری (کالینگور). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ هجدهم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۰۷-۰۹۸-۴

چاپ اول

۲۸۴- مریم منزوی. گراتزیا دلنا مترجم: بهمن فرزانه. - تهران: شهر کتاب. - ۲۷۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: La chiesa della solitudine

شابک: ۹۶۴-۶۷۲۵-۰۴-X

ماریا کنتچرینو: در این داستان، دختری است که به بیماری لاعلاج گرفتار آمده و اینک پس از متولای اولیه از بیمارستان راهی خانه اش شده است. او اعتقادات مذهبی عمیقی دارد و از طرفی به جوانکی مهربان که به او عشق می‌ورزد، علاقه مند است. او آروالدو نام دارد و پس از مراجعت ماریا به منزل در می‌یابد که ماریا دیگر طراوت و ظاهر گذشته را ندارد. تشویق آروالدو به ماریا برای زندگی نتیجه ای نمی‌بخشد و او ناگزیر ماریا را ترک می‌گوید. این در حالی است که ماریا به دلیل آن که نمی‌خواهد گناهی مرتکب شود و بیماری مسری خود را به فرزند آینده اش منتقل سازد، از آروالدو چشم می‌پوشد، اما عشق او را همچنان در دل نگاه می‌دارد و...

داستان اسپانیایی

۲۸۵- دختر بخت. ایزابل آئنده: مترجم: اسدالله امرایی: نویراستار: غلامحسین سالمی. - تهران: کتابسرای تندیس. - ۲۳۲ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۰۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۳۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: Daughter of fortune

شابک:

ادبیات پرتغالی

۸۶۹

۲۸۶- بریدا.

پائولو کوئیلو: مترجم: آرش حجازی، بهرام جعفری فیجانی. - تهران: کاروان. - ۳۳۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۴۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۵۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: Brida

شابک: ۹۶۴-۷۰۳۳-۰۳-۶

۲۸۷- دومین مکتوب.

پائولو کوئیلو: مترجم: آرش حجازی، بهرام جعفری فیجانی. - تهران: کاروان. - ۱۶۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۵۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۷۰۳۳-۰۲-۸

۲۸۸- کیمیاگر.

پائولو کوئیلو: مترجم: دل آرا قهرمان. - تهران: فرزنان روز. - ۱۶۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۸۰۰۰ ریال. - چاپ پانزدهم / ۵۵۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: Al quimista = the alchemist

شابک: ۹۶۴-۶۱۳۸-۰۹-۸

ادبیات یونانی جدید

۸۸۹

چاپ اول

۲۸۹- گربه وحشی در قفسه شیشه ای.

زی الکی: مترجم: شهلا طهماسبی. - تهران: هرمس. - ۲۱۶ ص. - پالتویی (شمیز). - ۸۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: Wildcat under glass

شابک: ۹۶۴-۶۶۴۱-۹۵-۴

کتاب، شرحی است از مبارزات مردم یونان برای کسب آزادی. پدیده شوم فاشیسم که در اروپا به منصف ظهور رسیده بود، به دست ژنرال جان متاکساس به یونان راه یافت. او زندان ها و جزایر دور افتاده را مملو از کسانی کرد که از حمایت وی سرباز زدند. 'متاکساس' برای فریب مردم سازمان جوانان سوسیالیست را پایه گذاری کرد و چندی با استبداد حکومت نمود. اما این داستان، روایت خانواده ای است که ظهور فاشیسم در یونان، زندگی آنان را دگرگون ساخت. با روی کار آمدن حکومت فاشیسم، همه چیز در خانه 'ملیا' و جزیره ای که در آن زندگی می کرد، در هم ریخت. 'تیکو'، پسرعموی ملیا - علیه فاشیسم به مبارزه برخاست. 'میزتو' - خواهر ملیا - به سازمان جوانان فاشیسم پیوست. پدر ملیا نگران از دست دادن کار خود بود. کتاب های 'پدربزرگ' نیز در شمار کتاب های ضاله در میدان شهر سوزانده شد. با این همه، ژنرال جان متاکساس (گربه وحشی) که یک چند مبدل به نماد آزادی خواهی شده بود با وضعی اسفبار از اربکه قدرت به پائین کشیده شد و...

ادبیات زبانهای هند و اروپای شرقی و سلتی

۸۹۱

چاپ اول

۲۹۰- با قلب باز.

آناتولی گتورگی بویچ الکسین: مترجم: صادق سرایی. - تهران: پیک فرهنگ. - ۱۶۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۱۸۸-۴۸-۶

نویسندگان این مجموعه دانش آموزانی بودند که در دوره اتحاد جماهیر شوروی می زیستند. آنان در این نوشتار، از واقعیت هایی سخن می گویند که در دور و برشان اتفاق افتاده است. این نویسندگان نوجوان درباره میهن خود، روایات یی آرایش خویش، همچنین

درباره قهرمانانی که فاشیسم را مغلوب و سرنگون کرده اند، مطالبی فراهم آورده اند. در کتاب مجموعه ای و پنج نوشته گردآمده است.

۲۹۱- تنها جرعه ای قهوه تلخ (شاعران زن در روسیه قرن بیستم).

مترجم: بهنام باوندیور. - تهران: بیستون. - ۲۳۲ ص. - رقصی (شمیز). - چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۰۰۳۶-۶-۵

۲۹۲- دختر سروان.

آلکساندر سرگی بویچ پوشکین: مترجم: پرویز خانلری. - تهران: معین. - ۱۴۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۵۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۲۲۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: The captains daughter

شابک: ۹۶۴-۵۶۴۳-۷۵-۹

ادبیات زبانهای آفریقایی - آسیایی (حامی و سامی)

۸۹۲

چاپ اول

۲۹۳- ترجمه دیوان خزیمه بن ثابت انصاری 'ذی شهادتین'.

قیس عطار، مرتضی موسوی گرمارودی. - قم: دلیل. - ۸۸ ص. - وزیری (شمیز). - ۴۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۷۰۰۷-۱۳-۲

چاپ اول

۲۹۴- دیوان خزیمه بن ثابت الانصاری 'ذی شهادتین'.

قیس عطار. - قم: دلیل. - ۷۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۴۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۷۰۰۷-۱۲-۴

چاپ اول

۲۹۵- العروض العربی البسیط اسهل الطرق لتعلم العروض و القافیه.

یحیی معروف. - تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). - ۲۱۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۴۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۴۰۴-۵

این کتاب مربوط به فن 'عروض' است که به زبان عربی تالیف شده است. در ابتدای کتاب اهمیت علم عروض بیان شده، پیشینه آن معرفی می شود؛ سپس نکاتی در باب تقطیع شعر، اجزا و انواع بیت، همچنین زحافات و بحور شمری آورده شده سرانجام بحرهای مشهور شعر با مثال های متعدد تشریح می شود. بخش دوم کتاب مربوط به 'علم قافیه' است که در آن انواع قافیه و حروف قافیه شرح داده می شود. این کتاب، منبعی است برای درس 'علوم بلاغی، عروض، قافیه و بدیع' در رشته زبان و ادبیات عربی - در مقطع کارشناسی - که به ارزش دو واحد تدوین شده است.

چاپ اول

۲۹۶- لطیفه های جحا.

دنيس جانسون دیویس، معصومه سرایی. - داریان. - تهران: هما. - ۴۸ ص. - وزیری (شمیز). - ۲۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۱۷۱-۰۰۰-۱

کتاب مجموعه ای از لطیفه هاست که به فارسی ترجمه شده است. شخصیت اصلی این لطیفه مردی است به نام 'جحا' که رفتار طنزآمیز و خنده آور او به زبانی ساده بازگو می شود. در مجموعه حاضر ۳۷ لطیفه گردآمده است.

ادبیات زبانهای اورال - آلتایی، سیبریایی قدیم و ...

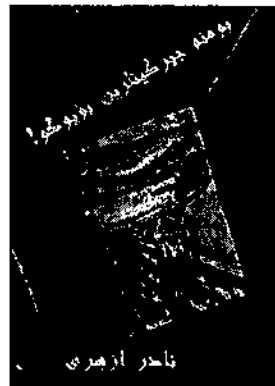
۸۹۴

۲۹۷- بو صنم، چیر کینلرین

پویوگو.

شاعر: نادر اژه‌ری. - تهران: شیخ صفی-الدین. - ۱۳۴۳ ص. - رقمی (شمیز). - (دوره) ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / شابک: ۹۶۴-۶۸۸۲۲-۳۶-۳

چاپ اول

۲۹. سروده ترکی به سبک نو محتوای این مجموعه را تشکیل می‌دهد. در بخش دوم کتاب، این سروده‌ها با خط لاتین به چاپ رسیده است.

چاپ اول

۲۹۸. تبریز مه‌آلود.

محمدسعید اردوبادی: مترجم: رحیم رئیس‌نیا. - تهران: نگاه. - ۶۴۰ ص. - رقمی (کالینگور). - (دوره) ۶۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / شابک: ۹۶۴-۶۷۳۳۶-۸۵-۸

محمد سعید اردوبادی (نویسنده اذربایجانی، تولد: ۱۸۷۲ م) در این رمان تاریخی، تصویری گویا از قیام مردم اذربایجان - به رهبری ستارخان و باقرخان - به دست می‌دهد. وقایع اصلی رمان حد فاصل قیام ستارخان و باقرخان تا قیام شیخ محمد خیابانی را در برمی‌گیرد و طی آن مقاومت مردم تبریز و دیگر مجاهدان ارامنه و قفقازیان علیه استبداد محمدعلی شاه قاجار و استادگی در برابر قشون او، به تصویر کشیده شده است. این رمان از زبان اذربایجانی

ترجمه شده و در دو جلد (چهار کتاب) منتشر شده است.

چاپ اول

۲۹۹. تبریز مه‌آلود.

محمدسعید اردوبادی: مترجم: رحیم رئیس‌نیا. - تهران: نگاه. - ۶۳۸ ص. - جلد دوم. - رقمی (کالینگور). - (دوره) ۶۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۷۳۳۶-۸۶-۶

چاپ اول

۳۰۰. دست‌هایم را برای تو می‌آورم: گزیده‌ای از شعر معاصر ترکیه.

ناصر فیض، هنگامه حیدری. - تهران: نشر مرکز. - ۲۴۴ ص. - رقمی (شمیز). - ۱۲۵۰۰ ریال. - چاپ اول / شابک: ۹۶۴-۳۵۰۷-۵۰۷-۸

در این مجموعه، برگزیده‌ای از اشعار شاعران معاصر ترکیه به فارسی ترجمه شده است. در ابتدای اشعار، هر شاعر به اختصار معرفی می‌شود. "چهار پاره" سروده "ناظم حکمت" نمونه‌ای از این اشعار است: قله کوه، ابر را سوراخ می‌کند و می‌گذرد / خانه‌های سید، کیه کیه، در دامنه کوه / آی خانگیا! آیا کسی نیست بیاید، / علف‌هایی را که از قله کوه آورده‌ام. در مجموعه حاضر اشعاری از ۵۲ شاعر آورده شده که آثاری رفته، "حلم شفق"، "آرخان ولی کانیک"، "بولنت ازجان"، و "ابراهیم یلدریز" از آن جمله‌اند.

چاپ اول

۳۰۱. دیوان ترکی سید ابوالقاسم نباتی.

ابوالقاسم نباتی قراچه‌داغی: تدوین: سیروس قمری. - تبریز: سیروس قمری. - ۱۸۰ ص. - رقمی (شمیز). - چاپ اول / نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۵۰۴-۴۰۲-۶

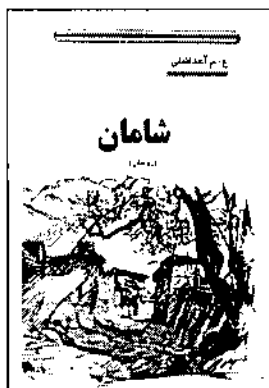

اشعار این دیوان که به زبان ترکی و قالب‌های سنتی به نظم درآمده گویای بخشی از آداب و سنن مردم اذربایجان است.

چاپ اول

۳۰۲. شامان (رومان).

ع.م. آغناشلی. - تهران: استاندارد. - ۱۲۸ ص. - جیبی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۲۵۵-۱۲-۳

نویسنده در این رمان، شرحی از مصایب زندگی خود را به زبان ترکی بازگو می‌کند.

۳۰۳. عاشقان شهادت.

شاعر: ولی‌الله کلامی زنجانی. - تهران: پیری. - ۳۵۲ ص. - جلد دوم. - جیبی (کالینگور). - ۱۴۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۶۲۲۲-۲۵-۹

چاپ اول

۳۰۴. گنجه دیر، باخ، گنجه دیر = هست شب، آری شب.

گردآورنده: صمد بهرنگی. - تبریز: بهرنگی. - ۳۲ ص. - رقمی (شمیز). - ۱۸۰۰ ریال. - چاپ اول / نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۸۷۷-۰۱-X

در کتاب حاضر اشعاری از "نیما یوشیج"،

"فروغ فرخزاد"، "احمد شاملو" و "مهدی

اخوان ثالث به ترکی برگردانده شده است.

چاپ اول

۳۰۵. منظومه حکیم آنا (آخر

زمان کتابی). به‌اهتمام: اراز محمد سارلی. - گرگان: مخمومقلی فراغی. - ۱۸ ص. - رقمی (کاغذی). - ۱۵۰۰ ریال. - چاپ اول / نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۱۸۳۲-۸۰-۰

"حکیم آنا" - شاعر ترکمن - در قرن ششم می‌زیسته و در این کتابچه اشعاری ترکی از او به چاپ رسیده است.

ادبیات زبانه‌های چینی و تبتی و زبانه‌های جنوب‌شرقی آسیا

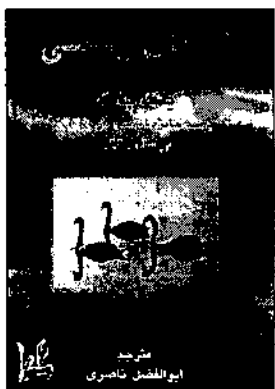
چاپ اول

۳۰۶. قوهای وحشی.

یانگ چانگ: مترجم: ابوالفضل ناصری. - تهران: گفتمان. - ۷۲۰ ص. - رقمی (شمیز). - ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / نسخه. عنوان به لاتین:

Wild swans
شابک: ۹۶۴-۶۹۸۴-۱۸-۵
نوشته‌های این کتاب - مربوط به حوادث اخیر "چین" و دنیای ناشناخته این

سرزمین است که نویسنده زندگی چهار نسل از خانواده خود را در فاصله زمانی ۱۸۷۶ تا زمان انتشار کتاب، بازگو می‌کند. هر چند نویسنده زندگی خانواده خود را محور اصلی داستان قرار داده اما سرگذشت این افراد در بطن جامعه و

اوضاع سیاسی روز روایت شده است. فصل اول کتاب در واقع شرحی است از زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی انقلاب کمونیستی چین، اما در فصل‌های بعدی اقتدار نظام توتالتری "مانو" زندگی مردم را سخت تحت تاثیر قرار می‌دهد و سایه سهمگین دولت بر تمامی شئون زندگی آشکار می‌شود: به گونه‌ای که تا خلوت - ترین زوایای زندگی خصوصی مردم رسوخ می‌کند. بدین ترتیب، "قوهای وحشی" حکایت زندگی انسان‌هایی است که عشق می‌ورزند، فعالیت می‌کنند و رنج می‌کشند، اما ناخرسندی و حسرت فضای زندگی‌شان را غبارآلود کرده است...

ادبیات زبانه‌های بومی آمریکای شمالی

۸۹۷

۳۰۷. الادب السیاسی فی الاسلام.

صادق آینه‌وند. - تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت). - ۱۰۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۲۵۰۰ ریال. - چاپ چهارم / نسخه.

عنوان به لاتین:

Political literature in islam
شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۰۲۴-۴

نمایه عنوان

Das matnawi 66
Initiation a la litterature francaise 273
The norton introduction to literature 9
Poetry the elements of poetry 10
ابی‌های زمین ۱۴۰

اشنایی با ادبیات کودکان	برپنچهر	۱۷۲	خانه‌ای برای عشق	۱۸۵	دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ	سیمای دو زن: شیرین و لیلی در خسته
آوای تات: سروده‌هایی به زبان تاتی	پژوهشی در شعر کودک	۴	خسرو و شیرین حکیم نظامی گنجوی	۴۹	شیرازی: از روی نسخه‌محمد قزوینی و	نظامی گنجوی
تاکستان	بسر استاد موجول	۱۷۳	خلاصه داستان لیلی و مجنون	۵۰	دکتر قاسم غنی	۸۲
آوای دل (مجموعه شعر)	یشت دیوارهای بلند: از کاخ تا زندان	۱۷۴	دایره‌المعارف ستون پنجم	۲۲۹	دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ	شازده کوچولو
آیین سخنرانی	پنج روز در پاریس	۲۵۴	دختر بخت	۲۸۵	شیرازی: با استفاده از نسخه تصحیح	شامان (رومان)
اتوبوس	پنجره	۱۷۵	دختر سروان	۲۹۲	شده محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی	۸۴
ادب پهلوانی: مطالعه‌ای در تاریخ ادب	پیاده‌روی به یادماندنی	۲۵۵	دختر عموی من: راشل	۲۶۸	دیوان دلریش ماهیدشتی	۲۴۰
دیرینه ایرانی از زرتشت ...	بیر منان: دورد دفترلیک شعر	۲۳۹	دختری از جنس نور	۱۸۶	دیوان صادق یزدی: شامل منابع و	۲۷
الادب السیاسی فی الاسلام	تا کرانه‌های خیال	۲۴۸	در آستین مرقع	۲۲۷	مراتی انمه اطهار(ع)	۱۱۰
ادبیات مرده است و چند اثر دیگر	تابستان فصل مرگ من است (مجموعه شعر)	۱۰۴	در تندباد زمانه	۱۸۷	دیوان صفا لاهوتی	۱۱۱
از اینجا تا بخارا لاله باشه: دوبیتی‌های	تاریخ ادبیات ایران: از آغاز عهد اسلامی	۱۰۴	در جلال با خاموشی: منتخب چهارده	۲۶۸	دیوان عماد خراسانی	۱۱۱
مردمی تاجیکی	تا اوایل قرن هفتم هجری [خلاصه جلد	۱۷	دفتر شعر قطعه‌نامه، هوای تازه، باغ آینه	۱۰۶	دیوان غزلیات مولانا شمس‌الدین محمد	۲۴۱
از تو تا هنوز	اول و دوم تاریخ ادبیات در...]	۱۷	در سوگ کوثر: زندگانی و مصائب	۲۶	خواجه حافظ شیرازی با معنی واژه‌ها و	۸۵
از جلیبی‌ها	تاریخ ادبیات ایران: از اوایل قرن هفتم	۱۸	حضرت فاطمه سلام‌الله علیها	۱۸۸	شرح ابیات و ذکر وزن و بحر غزلها.	۸۵
از رنگ گل تا رنج خار: شکل‌شناسی	تا پایان قرن هشتم هجری	۱۸	درماندگان عشق	۲۶۶	دیوان فرخی یزدی (با تجدید نظر	۸۹
داستانهای شاهنامه	تاریخ ادبیات و آرایه‌های ادبی همراه با	۲۰	دری که می‌خواند	۲۶۶	افاضات)	۱۱۲
از سرانجام تا هرگز	سوالات چهارگزینه‌ای با پاسخ‌های	۲۰	شعر معاصر ترکیه	۲۰۰	دیوان فروغ فرخزاد	۱۱۲
از طرف او	تشریحی	۱۷۶	دل دلدادگی	۱۸۹-۱۹۰	دیوان قصائد و غزلیات فارسی و عربی	۹۰
از نقطه تا خط: مجموعه نقد و نظر	تاوان عشق	۲۹۸-۲۹۹	دل فولاد	۱۹۱	ادیب پیشاوری	۲۴۱
دوباره نصرت رحمانی	تبریز مالدود	۲۴۲	دو دقیقه آخر عشق (خدمت سربازی)	۱۹۲	دیوان مولانا شمس‌الدین محمد حافظ	۵۹
استاره و شناخت	ترانه‌های روستایی	۲۶۳	دو منظومه: آبی خاکستری سیاه و در	۱۰۷	شیرازی: با مقدمه، حواشی، تفسیر ابیات	۸۶
اسیر سرنوشت	ترانه‌های کویس دیرگ	۲۶۴	رهگذار باد	۵۸	مشکل و معانی ...	۱۱۲
اشکی برای عشق	ترانه‌های کویس دی‌برگ	۲۶۴	دوره کامل مثنوی مثنوی	۹۸۷	دیوان نور	۱۱۲
افسانه دل	ترجمه دیوان خزیمه بن ثابت انصاری ذی	۲۹۳	دومین مکتوب	۲۶۹	دیوان نوربخش به انضمام حقایق المحبه	۱۱۴
افسون عشق	شهادتین	۱۷۷	دوستان و یک غزل صائب	۸۷	فی ذقایق الوحده	۲۷۴
امروز، بشریت ... مجموعه داستان (طنز)	ترسای شهریار	۱۷۷	دوست و یک غزل صائب	۸۷	رئیس مگس‌ها	۱۹۴
ایستگاه خلوت و یازده داستان کوتاه	نقد شیرین	۱۷۸	دوست و یک غزل صائب	۸۷	راستی نگار ...	۱۹۴
دیگر	تلخ و شیرین	۱۷۹	دوست و یک غزل صائب	۸۷	رباعیات حکیم عمر خیام: دیوان شعر	۴۶
اینجا کسی از عشق میمیرد	تنها جرعه‌ای قهوه تلخ (شاعران زن در	۲۹۱	دوست و یک غزل صائب	۸۷	باباطاهر عریان همدانی	۱۱۵
با عشق تاب می‌آورم: نیما یی‌ها (۱۳۷۸-)	روسیه قرن بیست)	۱۴۲	دوست و یک غزل صائب	۸۷	رد پای زمان (دفتر شعر)	۱۱۵
با قلب باز	تیغ و تریج	۲۵۶	دوست و یک غزل صائب	۸۷	رزم‌نامه رستم و اسفندیار از شاهنامه	۳۷
باد سرخ	تیموتی، دوست من	۲۶۷	دوست و یک غزل صائب	۸۷	فردوسی	۲۴۷
باران عشق	جاده‌ی گرسنه	۲۵۷	دوست و یک غزل صائب	۸۷	رمانس	۱۹۵
بارقه: دختری از تبار یاس‌ها	جاز	۲۷۵	دوست و یک غزل صائب	۸۷	روز خوشی ما	۱۹۶
بازگشت به خوشبختی	جان شیفته (جلد اول و دوم)	۲۷۶	دوست و یک غزل صائب	۸۷	رویا	۱۹۷
بامداد خمار	جان شیفته (جلد سوم و چهارم)	۱۳۹	دوست و یک غزل صائب	۸۷	رویا و کابوس	۱۱۶
بانوی جنگل	جزیره در مه: نمایشنامه	۱۲	دوست و یک غزل صائب	۸۷	ریشه در شب	۱۱۶
باورم کن نازنین	جلوه‌گاه سخن	۲۵۸	دوست و یک غزل صائب	۸۷	زبان و ادبیات فارسی ۱ و ۲ (عمومی)	۱۲
بخت طوبی	چرا من؟	۲۴۴	دوست و یک غزل صائب	۸۷	پیش‌دانشگاهی	۱۱۷
بخشنده	چم به را: مجموعه شعر تالش	۲۴	دوست و یک غزل صائب	۸۷	زمان را از تو می‌گیرند (مجموعه شعر)	۱۱۷
برادران	چند مرثیه از شاعران پارسی گوی	۱۸۰	دوست و یک غزل صائب	۸۷	زندانی قلعه قهقهه	۱۹۸
برگزیده‌ای از هفت پیکر نظامی گنجوی	چهارده داستان	۲۲۶	دوست و یک غزل صائب	۸۷	ساعت ۴ آن روز	۲۰۰
برگی از تاریخ ادبیات معاصر ایران	چهل داستان کوتاه ایرانی از چهل	۱۸۱	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سپیده دم انتظار	۲۰۱
برنج تلخ	نویسنده‌ی معاصر ایران	۲۳۴	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سحرگاه جدایی	۲۷۱
بریدا	چهل درجه زیر شب	۵	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سفینه اسرارآمیز	۲۸
بنفش دریایی	چهل ستون	۶۷	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سفینه کربلا: مجموعه شعر مرثیه از	۲۸
بنرگاه عشق	داستان عاشقانه: و داستان‌های	۶۸	دوست و یک غزل صائب	۸۷	مدینه تا مدینه ...	۲۷۲
بو منم، چیز کینترین بویوگو	دیگری از ریلکه، کافکا، کالوینو، ...	۱۰۵	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سقوط اصفهان	۲۵۹
بوستان سعدی: از روی نسخه تصحیح	حافظ شیراز	۱۸۲	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سکوت بره‌ها	۱۱۸
شده محمدعلی فروغی	حافظ، راز سر به مهر	۲۱	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سکوت‌های ترک خورده	۲۰۲
به آسمان (مجموعه اشعار و مقالات)	حبیب فروغ	۲۴۳	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سکوت‌های ناموازه‌های کهن	۲۴۵
به همین سادگی: شعرهای سید (۱۳۷۸)	حتی هنوز هم دیر است	۱۸۳	دوست و یک غزل صائب	۸۷	اشکورو	۲۷۷
بیچاره اسفندیار	حج در ادب فارسی	۱۸۴	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سنگ صبور (مجموعه داستان)	۲۰۳
بیم و امید رویکردهای سیاسی در	حقیقه سلطانی: احوال و آثار شاعران	۲۴۳	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سیب دندان زده (قصه)	۲۱۶
ادبیات فارسی	برجسته کرد و کردی‌سرایان کرمانشاه ...	۱۸۳	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سیب: نگاهی تازه بر اشعار سهراب	۱۱۹
	حکایت آن که با آب رفت	۱۸۴	دوست و یک غزل صائب	۸۷	سپهری	
	خاطرات محرمانه خانوادگی		دوست و یک غزل صائب	۸۷		

سنائی، مجدودین آدم	۵۲	۲۷-۲۸-۳۱-۴۱-۴۲-۴۳	مشرقا زادتهانی، محمود	۲۶۳	هریس، توماس آنتونی	۲۵۹	بازنده: تهران	۱۱۸-۱۰۱
سنتاگروپری، آنتوان دو	۲۷۸	فرزانه، بهمن	۲۸۴-۲۸۲	۱۰۷-۹۳	همدانی، نادعلی	۲۷۲	پیر: تهران ۱۶۱-۱۶۸-۱۷۸-۱۷۹-۲۰۱-۲۰۹	
سیف، مجید	۳۸	فرشته حکمت، فرشاد	۱۴۷	۱۲۰	هیلی، الکس	۲۶۱-۲۶۰	پروین: تهران	۱۸۲
سیناپور، رویا	۲۰۱-۱۶۱	فروچی، وحید	۲۷۱	۲۵۵	هیوز، تد	۲۶۵	پیام آزادی: تهران	۱۳۸
شاپوری، علی	۲۱۷	فروزانفر، بدیع الزمان	۶۵	۲۶۱-۲۶۰	یاربخت، شهریار	۶۹	پیام عدالت: تهران	۲۳۶-۸۳-۷۴
شارعی، بنالاه	۲۱۲	فروزانفر، محمدحسن	۶۰	۲۵۵	یاوری، خیرالله	۲۰	پیدایش: تهران	۲۱۸
شاکری یکتا، محمدعلی	۶۳	فروغی، اکرم	۲۰۹	۲۵۸	یزدانی، خلیل الله	۲۱	پیری: تهران	۳۰۳
شاملو، احمد	۶۷-۱۰۶-۱۲۵	فروغی، محمدعلی	۵۷-۶۱-۶۲-۲۳۷	۲۹۵	یمقوشاهی، نیاز	۱۳۷	یک ستاره دانش: تهران	۱۳
شاهین، داریوش	۲۶۸	فرهمندفر، فرهاد	۲۶۳	۱۰۵	یکتا، ترکس	۱۸۵	یک فرهنگ: تهران	۲۹۰
شپرد، سام	۲۵۰	فرهنگی، حسن	۱۷۷	۲۷۷	یوسفزاده، حبیب	۲۲۴	پیکان: تهران	۲۲۷-۱۶۶-۵۱-۳۶
شجاعی، مهدی	۱۶۲-۱۴۹	فلسفی، نصرالله	۲۸۰	۲۳۹			یسمان: تهران	۲
شریف، محلاتی، موبد	۶۸	فیروزی، محمدجواد	۲۶۷	۹۶			تجربه: تهران	۲۷۴-۲۶۶-۲۵۰
شعار، جعفر	۳۷-۴۴-۴۸	فیض، ناصر	۳۰۰	۲۱۹			توس: تهران	۱۳۲-۳۷
شمه سمدی، حسن	۹۷	قادر، نصرالله	۱۴۸	۲۴۳			تیرگان: تهران	۶-۴-۱
شفیعی صومعه سرایی، احمد	۱۱۴	قاسم زاده، حبیب الله	۳	۸۹			تالک: تهران	۲۶۳-۲۴۸-۲۲۱-۱۰۲
شولوتر، آندریاس	۲۷۱	قاسم زاده، محمد	۱۸۴	۱۹۰-۱۸۹			جار: تهران	۲۵۳
شمیسا، سیروس	۲۳-۵۲	قاسمی، سعید	۱۱۶	۱۰۳-۹۸			جامعه ایرانیان: تهران	۲۳۴-۲۲۹
شهدی، پرویز	۲۸۱	قائم، پروین	۲۴۲-۲	۷۲			جرس: تهران	۲۲۷
شهریاری، مسعود	۱۰۴	قدیری، نسرين	۲۱۳	۲۸۳			جواهری: تهران	۲۳۱
شیرین، محمدرضا	۲۰۳	قزوینچاهی، عباس	۱۳۲	۲۵۴			چکاوک: تهران ۱۵۸-۱۶۵-۱۶۷-۱۷۵-۷۶	
صادق نژاد، صفر	۷۶	قزوینی، محمد	۷۱	۸۱-۴۶			چی چی کا: تهران	۱۰۳-۹۸
صادقی، لیلا	۲۰۸	قلاچوری، داود	۲۵۱	۱۷۲			حريم قلم: تهران	۲۱۵
صائمی، فرشته	۱۷۹	قمری، سیروس	۳۰۱	۱۱			حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی	
صدر اشکوری، محمدعلی	۲۴۵	قهرمان، دل آرا	۲۸۸	۲۵۷			مرکز انتشارات: قم	۱۶۴-۲۱۱
صدرا، محمدباقر	۱۲	کارنگی، ذیل	۲	۱۹۵			خورشید تابان: تهران	۲۱۹
صفا، ذبیح الله	۱۷-۱۸	کاسب، عزیزالله	۷۸-۷۹-۸۰-۸۴	۲۹۳			خیرالله: تهران	۲۱۷
صفری، ولی الله	۱۳۱	کریمی یالتجانی، رضا	۱۲۸	۲۸			دارالکتاب: تهران	۳۲
صلاحی، عمران	۲۲۸	کریمی پور، حسن	۱۸۸	۶۵-۶۰-۵۹-۵۸			دانش آرا یزد	۱۰-۲۱۴
صندوقی	۸۳	کسمانی، هایده	۱۰۸	۲۷۷			دانشمند: تهران	۲۳۹
صنعی، مریم	۲۵۳	کلارک، آرتورسی	۲۶۹	۲۱۴			دایره: تهران	۲۵۹
طاهری زاده، یحیی	۲۵۶	کلارک، مری هیگینز	۲۶۳	۲۵۱			درسا: تهران	۱۶۰-۱۷۰
طابع، مهسا	۱۶۸	کلامی زنجانی، ولی الله	۳۰۳	۲۵۹			درنا: تهران	۲۴۲
طباطبایی اردکانی، زامک	۶۳	کنت، دیورا	۲۵۸	۲۵۹			دشتستان: تهران	۱۹۳-۲۷۰
طباطبایی اردکانی، محمود	۶۳	کوپال، چکامه	۲۰۶	۲۰۶			دفتر نشر داد: تهران	۲۶۰-۲۶۱
طباطبایی، شمس الدین	۱۰۵	کوشان، رستم	۲۲۲	۲۰-۲۹			دفتر نشر فرهنگ اسلامی: تهران	۱۲۹
طباطبایی، کمال	۲۱۸	کوئیلو، پائولو	۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸	۲۳۴-۲۲۹			دلیل: قم	۲۹۴-۲۹۳
طباطبایی، نسرين	۲۷۰	کیا، زهر (خانلری)	۳۳	۲۷۸			دنیای نو: تهران	۲۷۲-۲۸۱
طرانده، مهدی	۲۰۵	کیوان قزوینی، عباسعلی	۳۴	۱۱۵			دنیای هنر: تهران	۲۹-۳۰
طهماسبی، شهلا	۲۸۹	کیوان، کیومرث	۲۳۷	۷۱			دوران: تهران	۷۲
طیسی، ناهید	۱۶۴-۲۱۱	گریشام، جان	۲۵۳	۲۵			راوند: تهران	۱۹۲
عالی پیام، ماشالله	۶۴	گلچین معانی، احمد	۱۶	۵۰			راهگشا: شیراز	۹۷-۱۶۳
عباسی، محمد	۵۸	گوهرین، کاوه	۲۸۱	۵۶-۵۵-۵۴-۴۹			روایت: تهران	۳۹-۴۰-۴۱-۴۲
عبدالرسولی، علی	۹۰	لامور، پیر	۱۱۰	۱۱۴			رود: تهران	۲۴۵
عبداللهی، علی	۵	لاهوئی، حسین	۲۸۰	۱۴۳			روزگار: تهران	۱۱۷
عبیدی آشتیانی، کیوان	۲۵۲	لیلان، موریس	۲۶۶	۲۴۸			رهنما: تهران	۹
عثمانوف، من	۳۹	لسینگ، توریس می	۲۵۲	۳۹			زریاب: تهران ۹۳-۱۸۱-۱۸۹-۱۹۰-۲۰۷	
عطار، قیس	۲۹۳-۲۹۴	لوری، لوتیس	۲۵۲	۲۷۴			زین: تهران	۲۸۳
علی پور، متوجه	۴-۳-۱	ماخوزی، مهدی	۱۴	۱۵			زین قلم: تهران	۱۹۴-۲۳۰
علی یقه، رستم	۴۰	مجاهی، جواد	۲۲۱	۲۶۳			زوار: تهران	۸۷
عماد خراسانی، عمادالدین	۱۱۱	مجلسی، محمد	۳۷۲	۵۸			سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی	
عنصر المعالی، کیکاووس بن اسکندر	۲۳۵	محبی، امیرعلی	۲۶۴	۹۵			انتشارات مدرسه: تهران	۲۲۴
غنی، قاسم	۷۱	محتاج، مهین	۱۹۹	۲۵۶			سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری: تهران	
فاضل، رضا	۲۶۹	محقق، مهدی	۴۷	۵۵-۵۴-۴۹			۱۴۳-۱۴۲-۱۴۱-۱۴۰-۵۵-۵۴-۴۹	
فتاحی، حسین	۲۱۰	محمدی، احمد	۸۲	۲۱			سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم	
فتاحی، زهره	۱۵۹	محمدی، سایر	۲۶۵	۵			انسانی دانشگاهها (سمت): تهران	
فتحی، ولی الله	۱۲۳	مدرسی چهاردهی، مسعودرضا	۲۴	۲۷۴			۲۷۳-۲۹۵-۳۰۷	
فرهانی، محسن	۸۸-۲۳۲	مرادی، عبدالله	۲۴۰	۱۶۸			سیحان: تهران	۲۶
فرخی یزدی، محمد	۸۹	مزیانی، محمدکاظم	۲۱۸	۹۱			سخن: تهران	۱۰۶
فردوسی، ابوالقاسم		مسلحانیان قبادیانی، رحیم	۲۳۸	۱۹			سرایش: تهران	۶۰-۱۱۵

نمایه ناشر

۱۵۶	نور ایمان: شیراز	۲۴۱	میرد: شهرکرد	۲۵۴	کتابسرای کلک: تهران	۱۷-۱۸-۲۳	فردوس: تهران	۲۶۹	سروش: تهران
۱۸۳	نوروز هنر: تهران	۱۵۷-۱۵۵-۱۵۳	مسیر: تهران	۱۹۵	کوشش: تهران	۲۸۸	فرزان روز: تهران	۹۴	سمید خدابخش: تهران
۱۳۱	نوبین پژوهش: تهران	۲۱	مشرق: تهران	۲۷۷	گفتار: تهران	۲۰۰	فروغ قلم: تهران	۱۹	سفیر: تهران
۲۳۲-۸۸	نهاد نویدان: تهران	۱۸۰	مشعل دانشجو: تهران		گفتار: تهران	۷۰	فرهنگ کاوش: تهران	۲۱۶	سمیر: تهران
	نیستان: تهران	۶۱	مشک افشان: تهران	۲۰۶-۲۰۳-۱۳۹-۱۲۸-۹۱		۳	فرهنگان: تهران	۲۳۲	سهل: تهران
۱۵۰-۱۴۹-۱۴۸-۱۴۷-۱۴۶-۱۴۵-۱۴۴		۷۹-۷۸	مطبوعاتی حسینی: تهران	۲۳۰-۱۹۴	گل یخ: تهران	۱۳۲	فصل سبز: تهران	۳۰۱	سیروس قمری: تبریز
۲۴۴-۱۶۲-۱۵۳-۱۵۲-۱۵۱-		۲۹۲	مدین: تهران	۱۲۴	گلین: اصفهان	۲۸	فواد: تهران		شرکت انتشارات علمی و فرهنگی:
		۲۰۵	مهدی طرازنده: تهران	۱۱۳	گلپهزار: اصفهان	۲۱۰-۲۰۲	قدیانی: تهران	۳۵	تهران
۲۷۸-۲۷۶-۲۷۵	نیلوفر: تهران	۲۲۵	مهرنوش: تهران	۸۲	گلریز: تهران	۱۹۹-۹۶	قصیده: تهران	۷۷-۷۵	شقایق: تهران
۲۲۶	نیما: تهران	۳۸	میلاد: تهران	۶۴	گلزار: تهران		قطره: تهران	۲۸۴	شهر کتاب: تهران
	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان	۱۰۹	نازین: تهران	۸۴-۸۱-۸۰	گنجینه: تهران	۷۶-۶۳-۵۶-۵۳-۴۸-۴۴-۴۲-۳۷-۱۱		۲۹۷	شیخ صفی‌الدین: تهران
۲۲	چاپ و انتشارات: تهران	۲۵۴-۲۲۸	نخستین: تهران	۲۶۲	لیوسا: تهران	۲۳۵-		۸۵-۲۵	صفی علیشه: تهران
۲۰۸	هامون: تهران	۱۷۷	ندای دوست: قم	۹۰-۶۶	ما: تهران	۲۷۱	قله: تهران	۱۸۴	صنوبر: اصفهان
۲۸۹	هرمس: تهران	۱۷۲	نسل نواندیش: تهران	۳۰	مینکران: تهران	۱۳۵	قوانین: تهران	۹۵	طاعتی: رشت
۲۹۶	هما: تهران	۲۵۲	نشر چشمه، کتاب و نوشته: تهران	۱۲۷	محمدرضا راثی‌پور: تهران	۲۸۷-۲۸۶	کاروان: تهران	۲۴۰	طایق بستان: کرمانشاه
۲۸۰-۲۷۹-۱۳۷-۱۲۰	هیرمند: تهران	۱۹۱	نشر قصه: تهران	۳۰۵	مختومقلی فراغی: گرگان	۱۰۷	کانون: تهران	۵۸	طلوع: تهران
		۳۰۰-۲۴۷-۵	نشر مرکز: تهران	۲۶۸	مدیر: تهران	۱۳۰	کانون پژوهش: اصفهان	۱۰۰	طیّب: تهران
۷۱	یاسین: تهران	۲۲۰	نقش قلم: تهران	۲۲۳-۱۸۵	مرداد: تهران	۱۵	کانون گسترش علوم: تهران	۱۵۹	عارفان: تهران
۷۳	یزدان: تهران	۲۵۸-۱۳۳	نقطه: تهران	۱۷۳	مرسل: کاشان	۱۹۷	کتاب روز: تهران	۱۹۸-۱۱۱	علم: تهران
۱۱۴	یلداقلم: تهران	۲۹۹-۲۹۸-۲۶۵	نگاه: تهران	۲۴۹-۱۲۵-۶۷	مروارید: تهران	۲۸۵	کتابسرای تندیس: تهران	۲۱۳	علمی: تهران

در یک نگاه کتابهای ادبیات و فلسفه مرداد ماه ۱۳۷۹

ردیف	موضوعات	نام کتاب	نام نویسنده	نام مترجم	نام انتشارات	تعداد صفحه	شمارگان	بها به ریال	عنوان	نوبت چاپ
۱	تعداد کتابهای منتشر شده ادبیات و فلسفه در ماه مرداد								۵۵۳	
۲	تعداد کتابهای چاپ اول								۳۰۱	
۳	آرژان ترین کتاب	واستی نگار...	آیتا دیبایی		گل یخ، زرین قلم	۵۰	۵۰۰۰	۱۴۵۰۰	دوم	
۴	گران ترین کتاب	فرهنگ دانشگاهی انگلیسی - فارسی	عباس آریانپور کاشانی		امیر کبیر	۱۳۳۲	۳۰۰۰	۹۰۰۰۰	بیشتر و دوم	
۵	بیشترین نوبت چاپ	چندترین آزمون و نمونه سؤالات تکلیفی مخصوص سوم راهنمایی	پرویز تاجیک			۱۷۶	۲۰۰۰۰	۷۰۰۰	سیام	
۶	بیشترین شمارگان	فرهنگ کوچک انگلیسی - فارسی	سلیمان حبیب		فرهنگ معاصر	۷۳۶	۲۰۰۰۰	۱۸۵۰۰	بیشتر و سوم	
۷	کمترین شمارگان	روان آزمایی	آن. آناستازی	محمد تقی برهانی	دانشگاه تهران	۹۰۸	۱۰۰۰	۳۶۰۰۰	چهارم	
۸	پرکار ترین ناشر				شکوه اندیشه - نیستان - شمیم				۱۱	
۹	پرکار ترین مترجم			نقیسه معتکف					۲	
۱۰	پرکار ترین پدیدآورنده		نجم‌الدین شهاب علی اظهاری						۲	
۱۱	بیشترین صفحه	فرهنگ گسترده پیشرو آریان‌پور	نویسندگان آریان‌پور کاشانی		جهان و ایات	۲۷۵۸	۵۰۰۰	۱۴۵۰۰	اول	
۱۲	کمترین صفحه	همه زمین یک خدا دارد	مازیار تهرانی		آینده	۱۶	۵۰۰۰	۳۰۰۰	اول	

* عنوان با شمارگان ۲۰۰۰۰ منتشر شده است.

** سه عنوان با ۱۶ صفحه منتشر شده است.

خانه کتاب ایران
کتاب ماه
زبان

فهرست کتابهای منتشر شده در مرداد ماه ۱۳۷۹

زبان

چاپ اول

۱- فرهنگ پیوسته فارسی - فنلاندی.

حسین وزوان، حسن وزوان، سیمین وزوان. - تهران: پازند، ۱۳۸۸ ص. - رقی (شمیز)، ۵۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Persia - suomi sanakirja
شابک: ۹۶۴-۹۲۵۰۹-۶-۳

چاپ اول

۲- فرهنگ پیوسته فنلاندی - فارسی.

حسین وزوان، حسن وزوان، سیمین وزوان. - تهران: پازند، ۱۳۸۸ ص. - رقی (شمیز)، ۵۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Persia - suomi sanakirja
شابک: ۹۶۴-۹۲۵۰۹-۶-۳

فرهنگ پیوسته
فنلاندی-فارسی

مترجمان:

سیمین حسین وزوان
حسن حسین وزوان
حسین حسین وزوان

در این فرهنگ در برابر هر مدخل یا واژه فنلاندی، معادل‌های مختلف فارسی آمده است. ابتدای کتاب شامل کتابنامه و علایم اختصاری (نشانه‌های کوتاه شده فارسی) است.

فلسفه و نظریه

چاپ اول

3- Language and context. Elizabet Bates. - تهران: جاووش، ۱۳۹۲ ص. - وزیری (شمیز)، ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

کتاب حاضر کوششی است به منظور شناسایی روان‌شناسی زبان که به زبان

انگلیسی به طبع رسیده است. کتاب متشکل از سه بخش اساسی است که عبارت‌اند از: کاربرد شناسی در دوره

LANGUAGE AND
CONTEXT

The Acquisition of Pragmatics

مترجمان:

جنبش عصبی، کاربردشناسی در دوره پیش عملیاتی و کاربرد شناسی در دوره عملیاتی واقعی.

زبان‌شناسی

چاپ اول

4- Chomsky: ideas and ideals.

Neil Smith. - تهران: گلستان کتاب، ۱۳۷۰ ص. - رقی (شمیز)، ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

Chomsky

NEIL SMITH

کتاب مجموعه‌ای است از نظریه‌ها و اندیشه‌های نوام چومسکی که در پنج بخش کلی به زبان انگلیسی تدوین شده است. عناوین بخش‌ها عبارت‌اند از: آینه ذهن، پایه‌های زبان‌شناسی، حقیقت روان‌شناختی، رئالیسم فلسفی، الزامات و مباحثات، و زبان و آزادی.

چاپ اول

5- Psycholinguistics: language, mind, and word.

Danny D. Steinberg. - تهران: رهنما، ۱۳۴۰ ص. - رقی (شمیز)، ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

Psycholinguistics
Language, Mind and World

Danny D. Steinberg

مطالب کتاب حاضر که به زبان انگلیسی تدوین شده مربوط به "روان‌شناسی زبان" است که سه مقوله "زبان"، "فکر" و "واژه" را در برمی‌گیرد. مباحث اصلی کتاب که در ده بخش فراهم آمده بدین قرار است: توانایی‌های اساسی زبان متکلم، تمادشناسی نوام چومسکی (رابطه نمادها و علامات)، "گرامر معنی" شناختی، "گرامر"، کارایی گوینده و حقیقت روان‌شناسانه، تجربه‌گرایی، خردگرایی و رفتارگرایی، زبان و اندیشه، ساخت جملات و دریافت (درک)، "کودک و فراگیری زبان"، "فراگیری زبان دوم و آموزش و اصول قرائت و آموزش".

واژه‌نامه‌های چند زبانه

چاپ اول

۶- فرهنگ کودک: فرهنگ تصویری چهارزبانه دانش‌آموز: عربی - فارسی - انگلیسی - فرانسه.

مترجم: حسین علی‌زاده. - تهران: اعتصام، ۱۳۸۸ ص. - وزیری (شمیز)، ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۷۱۳۷۷-۰۲-۳

زبانهای ایرانی

۷- مجموعه طبقه‌بندی شده تست زبان فارسی پیش-دانشگاهی (۱ و ۲) شامل: ۱۰۰۰ تست مولف با پاسخ تشریحی.

حسنعلی محمدی‌نوبراستار: سنده زارع- کاریزی. - تهران: کانون فرهنگی آموزش، ۱۳۸۸ ص. - رحلی (شمیز)، ۱۳۵۰۰ ریال. - چاپ دهم / ۵۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۶۰۲۸-۱۵-۲

زبان فارسی - واژه‌نامه‌ها

چاپ اول

۸- فرهنگ شمیم (امیر کبیر سابق) (واژه‌نامه).

علی اصغر شمیم، عصمت اسماعیلی. - تهران: مدبر، ۷۰۰ ص. - جلد اول. - رقی (گالینگور)، (دوره) ۳۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Samim persian dictionary
شابک: ۹۶۴-۶۶۳۱-۲۰-۷

چاپ اول

۹- فرهنگ شمیم (امیر کبیر سابق) (واژه‌نامه).

علی اصغر شمیم، عصمت اسماعیلی. - تهران: مدبر، ۵۲۴ ص. - جلد دوم. - رقی (گالینگور)، (دوره) ۴۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Samim persian dictionary
شابک: ۹۶۴-۶۶۳۱-۲۱-۵

دستور زبان فارسی

۵۵۲

۱۰- دستور زبان فارسی.

حسن انوری، حسن احمدی‌گیوی. - تهران: فاطمی، ۱۳۸۴ ص. - جلد دوم. - وزیری (شمیز)، ۱۱۵۰۰ ریال. - چاپ هجدهم / ۷۵۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۳۱۸۸-۰۰۷-۷

چاپ اول

۱۱- راهنما و خودآموز ادبیات ۵.

احمد احمدی، ابوالفضل علی‌محمدی، حسین قاسم‌پورمقدم. - تهران: ورا دانش، ۱۳۸۸ ص. - وزیری (شمیز)، ۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۵۵۸۵-۱۸-X

زبان انگلیسی - واژه‌نامه‌ها

۴۲۳

۱۲- فرهنگ آکسفورد المتری با توضیحات کاربردی فارسی.

ویراستار: آنجلا کراوسی. - تهران: یک علوم، ۱۳۸۸ ص. - رقی (شمیز)، ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Oxford elementary learner's dictionary 2000

چاپ اول

۱۳- فرهنگ انگلیسی فارسی با نشانه‌های آوایی (فونتیک).
اکبر ایران‌پناه. - تهران: دارینه. - ۱۰۴۰ ص. - رقی (گالینگور). - ۳۲۰۰۰ ریال.
- چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۶۰۵-۱-X

چاپ اول

۱۴- فرهنگ جیبی انگلیسی - فارسی.
علی‌اکبر جعفرزاده. - تهران: استیری. - ۵۰۴ ص. - جیبی (شمیز). - ۶۰۰۰ ریال.
- چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۷۹-۰۹-۹

۱۵- فرهنگ جیبی انگلیسی به فارسی یکجلدی.
عباس آریانپور کاشانی: با همکاری منوچهر آریانپور کاشانی. - تهران: امیر کبیر. - ۹۴۰ ص. - جیبی (گالینگور). - ۲۰۰۰۰ ریال. - چاپ نوزدهم / ۳۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
The pocket english persian dictionary
شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۱۷۰-۸

۱۶- فرهنگ دانشگاهی انگلیسی - فارسی.
عباس آریانپور کاشانی: با همکاری منوچهر آریانپور کاشانی. - تهران: امیر کبیر. - ۱۳۳۲ ص. - جلد اول. - وزیری (گالینگور). - (دوره) ۹۰۰۰۰ ریال. - چاپ بیست و دوم / ۳۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
The english persian collegiate dictionary
شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۳۳۳-۴

۱۷- فرهنگ دانشگاهی انگلیسی - فارسی.
عباس آریانپور کاشانی: با همکاری منوچهر آریانپور کاشانی. - تهران: امیر کبیر. - ۱۳۹۸ ص. - جلد دوم. - وزیری (گالینگور). - (دوره) ۹۰۰۰۰ ریال. - چاپ بیست و دوم / ۳۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
The english persian collegiate dictionary
شابک: ۹۶۴-۰۰۰-۳۳۵-۲

۱۸- فرهنگ کوچک انگلیسی - فارسی.
سلیمان جیمز ویراستار: محمدرضا باطنی، شیوا رویگریان، محمد افتخاری. - تهران: فرهنگ معاصر. - ۷۷۲ ص. - جیبی (گالینگور). - ۱۸۵۰۰ ریال. - چاپ بیست و چهارم / عنوان به لاتین:
The shorter english persian dictionary
شابک: ۹۶۴-۵۵۴۵-۰۴-۸

۱۹- فرهنگ کوچک انگلیسی - فارسی.
سلیمان جیمز ویراستار: محمدرضا باطنی، شیوا رویگریان، محمد افتخاری. - تهران: فرهنگ معاصر. - ۷۷۲ ص. - جیبی (گالینگور). - ۱۸۵۰۰ ریال. - چاپ بیست و سوم / ۲۰۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
The shorter english persian dictionary
شابک: ۹۶۴-۵۵۴۵-۰۴-۸

۲۰- فرهنگ گسترده پیشرو آریان‌پور: انگلیسی - فارسی (دانشگاهی - دوجلدی).
منوچهر آریان‌پور کاشانی. - تهران: جهان رایانه. - ۲۷۵۸ ص. - جلد اول. - وزیری (سلفون). - (دوره) ۱۴۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۱۵-۶۰-۵

۲۱- فرهنگ معاصر فارسی - انگلیسی کوچک، حاوی ۳۰۰۰۰ واژه و اصطلاح رایج فارسی و برابرهای انگلیسی هر کدام.
سلیمان جیمز. - تهران: فرهنگ معاصر. - ۷۲۸ ص. - جیبی (گالینگور). - ۱۹۰۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۱۰۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
Farhange moaser's shorter persian - english dictionary
شابک: ۹۶۴-۵۵۴۵-۱۸-۸

۲۲- فرهنگ همراه پیشرو آریان‌پور: انگلیسی - فارسی.
منوچهر آریانپور کاشانی. - تهران: جهان رایانه. - ۱۰۰۸ ص. - جیبی (سلفون). - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
The aryanpur progressive english - persian dictionary
شابک: ۹۶۴-۵۵۴۵-۱۸-۸

۲۳- Longman handy learner's dictionary of american english.
The easiest way to learn advanced level 2 ...
عنوان به لاتین:
The easiest way to learn advanced level 2 ...
شابک: ۹۶۴-۶۱۴۲-۰۰۰-۱

۲۴- Oxford advanced learner's dictionary of current english.
ویراستار: Jonathan A.S. Hornby و Crowther. - تهران: جهان دانش. - ۱۳۷۲ ص. - وزیری (سلفون). - ۴۶۰۰۰ ریال. - چاپ پانزدهم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۴۲-۰۰۰-۱

۲۵- Oxford elementary learner's dictionary.
ویراستار: Angela Crawley. - تهران: مهر. - ۲۲۸ ص. - رقی (شمیز). - ۱۰۵۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۴۲-۰۰۰-۱

۲۶- Oxford elementary learner's dictionary.
ویراستار: Michael Angela Crawley و Ashby. - تهران: هنرور. - ۴۲۶ ص. - رقی (شمیز). - ۱۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۴۲-۰۰۰-۱

۲۷- Oxford wordpower dictionary.
ویراستار: Sally Wehmeier. - تهران: فواد. - ۸۱۰ ص. - رقی (شمیز). - ۲۴۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۴۲-۰۰۰-۱

۲۸- Oxford wordpower dictionary.
ویراستار: Sally Wehmeier. - تهران: فواد. - ۸۱۰ ص. - رقی (شمیز). - ۲۴۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۴۲-۰۰۰-۱

تهران: استیری. - ۵۰۸ ص. - بالتویی (شمیز). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

۲۹- Merriam-websters collegiate dictionary.
تهران: ابتداء. - ۱۵۶۶ ص. - وزیری (سلفون). - ۶۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

۳۰- Oxford advanced learner's dictionary of current english.
ویراستار: Jonathan A.S. Hornby و Crowther. - تهران: جهان دانش. - ۱۳۷۲ ص. - وزیری (سلفون). - ۴۶۰۰۰ ریال. - چاپ پانزدهم / ۵۰۰۰ نسخه.

۳۱- Oxford elementary learner's dictionary.
ویراستار: Angela Crawley. - تهران: مهر. - ۲۲۸ ص. - رقی (شمیز). - ۱۰۵۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۱۴۲-۰۰۰-۱

چاپ اول

۳۲- Oxford elementary learner's dictionary.
ویراستار: Michael Angela Crawley و Ashby. - تهران: هنرور. - ۴۲۶ ص. - رقی (شمیز). - ۱۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

۳۳- Oxford wordpower dictionary.
ویراستار: Sally Wehmeier. - تهران: فواد. - ۸۱۰ ص. - رقی (شمیز). - ۲۴۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

دستور زبان انگلیسی

چاپ اول

۳۴- آسانترین راه آموزش زبان انگلیسی دوره عالی (پیشرفته) ۲: کتاب کلیدی.
غلامرضا اربابی. - تهران: اربابی. - ۱۳۴ ص. - رحلی (شمیز). - چاپ اول / ۱۰۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
The easiest way to learn advanced level 2 ...

۳۵- جدیدترین آزمون و نمونه

شابک: ۹۶۴-۶۲۵۲-۳۲-X
چاپ اول

۳۰- آسانترین راه آموزش زبان انگلیسی دوره عالی (پیشرفته) ۱: کتاب کلیدی.
غلامرضا اربابی. - تهران: اربابی. - ۱۷۰ ص. - رحلی (شمیز). - چاپ اول / ۱۰۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
The easiest way to learn english advanced level 1 ...
شابک: ۹۶۴-۶۲۵۲-۳۰-۳

۳۱- پرسشهای چهارگزینه‌ای زبان انگلیسی.
مجمع آموزشی و فنی تهران واحد تحقیقات و انتشارات: با همکاری محمدعلی قضیه. - تهران: دیباگران. - ۲۰۴ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۰۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
MCQ: english language
شابک: ۹۶۴-۶۹۶۶-۰۳-۹

۳۲- پرسشهای چهارگزینه‌ای و پاسخهای تشریحی انگلیسی (۱) پیش‌دانشگاهی.
ایرج آقایی. - تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه. - ۱۲۰ ص. - وزیری (شمیز). - چاپ چهارم / ۳۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۴۶-۹۸۸-۲

۳۳- تمرین زبان انگلیسی برای دانش‌آموزان سال سوم راهنمایی.
پرویز بیرجندی، محمدرضا عنانی‌سراب. - تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه. - ۲۱۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۵۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۴۶-۹۶۳-۷

۳۴- تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
سهراب غلامپور، فرامرز سلیمانی. - تهران: آزمون نوین. - ۱۶۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۵۰۰۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۱۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۶۴۷-۲۶-۳

۳۵- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۶۸ ص. - وزیری (شمیز). - ۶۵۰۰۰ ریال. - چاپ بیست و ششم / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۱۹-۲

۳۶- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۳۷- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۳۸- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: شامل بیش از ۲۳۰۰ سوال در زمینه‌های ...

پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ بیست و نهم / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۳۹- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص دوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۶۸ ص. - وزیری (شمیز). - ۶۵۰۰۰ ریال. - چاپ بیست و ششم / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۱۹-۲

۴۰- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۴۱- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۴۲- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۴۳- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۴۴- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۴۵- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۴۶- جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی.
پرویز تاجیک. - تهران: تاجیک. - ۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰۰ ریال. - چاپ سی‌ام / ۲۰۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۰۵-۲۰-۶

۱۹۲ ص. - وزیر (شمیز) - ۷۵۰۰
ریال. چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۵۲۵-۰۹-۸

۴۲- خودآموز و راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال دوم راهنمایی.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۶۰ ص. - وزیر (شمیز) - ۷۰۰۰ ریال. چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۸۷-۶

۴۳- خودآموز و راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال دوم راهنمایی.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۶۰ ص. - وزیر (شمیز) - ۷۰۰۰ ریال. چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۸۷-۶

۴۴- خودآموز و راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال دوم راهنمایی.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۶۰ ص. - وزیر (شمیز) - ۷۰۰۰ ریال. چاپ چهارم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۸۷-۶

۴۵- خودآموز و راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال سوم راهنمایی.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۷۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۸۰۰۰ ریال. چاپ هفتم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۲۲-۱

۴۶- خودآموز و راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال سوم راهنمایی.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۷۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۸۰۰۰ ریال. چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۲۲-۱

۴۷- خودآموز و راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال سوم راهنمایی.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۷۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۸۰۰۰ ریال. چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۲۲-۱

۴۸- خودآموز و راهنمای گام به گام زبان دوم راهنمایی.

مسعود فرهمند - تهران: پیکان. - ۲۲۴

ص. - وزیر (شمیز) - ۱۱۰۰۰ ریال. چاپ دوم / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۲۸۰-۰۰۰-۴

۴۹- راهنمای زبان سال دوم راهنمایی شامل: آموزش کامل کتاب، حل تمرینات.

علی حیاتی - تهران: منشور دانش - ۱۷۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۶۵۰۰ ریال. چاپ ششم / ۸۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۹۳۶-۳۰-X

۵۰- راهنمای زبان سال سوم راهنمایی شامل: آموزش کامل کتاب، حل تمرینات.

علی حیاتی - تهران: منشور دانش - ۱۶۰ ص. - وزیر (شمیز) - ۶۵۰۰ ریال. چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۹۳۶-۳۱-۸

۵۱- راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال اول نظام جدید.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۵۲ ص. - وزیر (شمیز) - ۸۵۰۰ ریال. چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۸۸-۴

۵۲- راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال اول نظام جدید.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۸۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۸۵۰۰ ریال. چاپ چهارم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۸۸-۴

۵۳- راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال اول نظام جدید.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۸۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۸۵۰۰ ریال. چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۸۸-۴

۵۴- راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال اول نظام جدید.

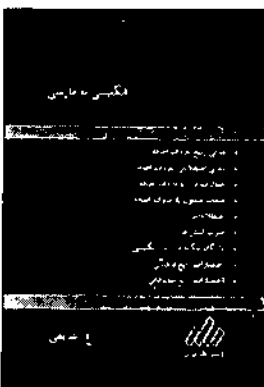
عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۸۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۸۵۰۰ ریال. چاپ هفتم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۸۸-۴

۵۵- راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال اول نظام جدید.

عبدالله قنبری - تهران: انتشارات - ۱۸۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۸۵۰۰ ریال. چاپ هشتم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۸۸-۴

۵۶- فرهنگ حرف اضافه انگلیسی به فارسی.

علی اکبر شریفی - تهران: انجمن قلم ایران. - ۲۲۰ ص. - رقی (شمیز) - ۱۶۰۰۰ ریال. چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۵۹۲۰-۰۰۴-۳

در این فرهنگ، معانی رایج و اصطلاحی حروف اضافه انگلیسی - همراه با افعال و صفت‌های متداول مربوط به حروف اضافه درج گردیده است. در ابتدای کتاب، شرح مفصلی از کاربرد گوناگون حروف اضافه در زبان انگلیسی به دست داده شده است.

۵۷- گنج‌آزمون انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: جدیدترین تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی شامل: صدها ...

حمید خزایی - تهران: جماران. - ۱۶۲ ص. - وزیر (شمیز) - ۶۹۰۰ ریال. چاپ بیست و ششم / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

Ganjazmoon english language questions
شابک: ۹۶۴-۹۱۳۳۳-۳-۳

۵۸- گنج‌آزمون انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: جدیدترین تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی شامل: صدها ...

حمید خزایی - تهران: جماران. - ۱۶۲ ص. - وزیر (شمیز) - ۶۹۰۰ ریال. چاپ بیست و پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

Ganjazmoon english language questions
شابک: ۹۶۴-۹۱۳۳۳-۳-۳

۵۹- گنج‌آزمون انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: جدیدترین تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی شامل: صدها ...

حمید خزایی - تهران: جماران. - ۱۶۲ ص. - وزیر (شمیز) - ۶۹۰۰ ریال. چاپ بیست و ششم / ۵۰۰۰ نسخه.

چاپ بیست و چهارم / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

Ganjazmoon english language questions
شابک: ۹۶۴-۹۱۳۳۳-۳-۳

۶۰- گنج‌آزمون انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: جدیدترین تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی شامل: صدها ...

حمید خزایی - تهران: جماران. - ۱۵۲ ص. - وزیر (شمیز) - ۶۹۰۰ ریال. چاپ بیست و سوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۱۳۳۳-۳-۳

۶۱- گنج‌آزمون انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: جدیدترین تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی شامل: صدها ...

حمید خزایی - تهران: جماران. - ۱۵۲ ص. - وزیر (شمیز) - ۶۹۰۰ ریال. چاپ بیست و هفتم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۱۳۳۳-۳-۳

۶۲- مجموعه طبقه‌بندی شده و استاندارد آموزش، نکته‌ها و سنجش زبان انگلیسی (۱) پیش دانشگاهی.

تهیه و تنظیم: عباس صفی - تهران: کانون گسترش علوم - ۲۸۲ ص. - رحلی (شمیز) - ۱۴۵۰۰ ریال. چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۳۳۰-۰۶۳-۸

۶۳- نکات گرامری کتابهای زبان انگلیسی دبیرستان و دوره پیش-دانشگاهی.

تهیه کننده: محمد زمانی - تهران: راهگشا. - ۱۹۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۹۰۰۰ ریال. چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

Grammatical points of high school and preuniversity ...
شابک: ۹۶۴-۶۲۲۴-۳۲-۶

۶۴- Essential grammar in use: a self-study reference and practice book for elementary students of ...

Raymond Murphy - تهران: استیری. - ۳۰۴ ص. - وزیر (شمیز) - ۱۲۰۰۰ ریال. چاپ پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.

کارتبرد زبان انگلیسی معیار

چاپ اول

۶۵- انگلیسی برای دانشجویان رشته کامپیوتر = English for the students of computer

منوچهر حقانی/مترجم: منوچهر بصیر. - تهران: شجاع. - ۲۰۴ ص. - ۸۵۰۰ ریال. چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۹۲۳۷۷-۰۰۴

۶۶- انگلیسی در سفر: مکالمات و اصطلاحات روزمره انگلیسی با ترجمه فارسی و تلفظ واژه‌ها با الفبای فارسی ...

حسن اشرف‌الکتابی - تهران: استاندارد. - ۲۴۰ ص. - رقی (شمیز) - ۸۰۰۰ ریال. چاپ بیست و دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

English on trip
شابک: ۹۶۴-۹۱۳۴۰-۷-۲

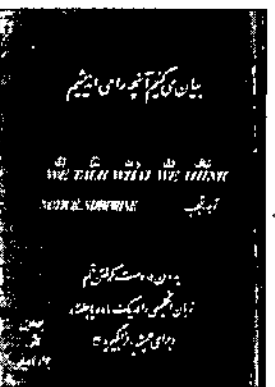
چاپ اول

۶۷- بیان می‌کنیم آنچه را می‌اندیشیم.

جواد نادریان - اصفهان: گلین. - ۳۷۰ ص. - جلد اول. - جیبی (شمیز) - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:

We talk what we think

شابک: ۹۶۴-۹۰۵۵۴-۹-۵

نگارنده در این نوشتار سعی دارد با شیوه‌ای ابتدایی و به کمک واژه‌های متشابه زبان انگلیسی، مفاهیم اولیه این زبان را آموزش دهد.

۶۸- بیان می کنیم آنچه را می-
اندیشیم.
جواد نادریان. - اصفهان: گلین. - ۳۷۰ ص. - جلد دوم. - جیبی (شمیز). - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

عنوان به لاتین:
We talk what we think
شابک: ۹۶۴-۹۰۵۵۴-۹-۵

۶۹- بیوگرافی مردان و زنان بزرگ.
پروانه کاوسی بزموند. - تهران: باستان. - ۱۳۶ ص. - رقی (شمیز). - ۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:
The Biographies of great men and women
شابک: ۹۶۴-۹۲۶۲۳-۰-۰-X

۷۰- ۴۶ داستان کوتاه انگلیسی ساده و پیشرفته: شامل طنز داستان شرح حال مشاهیر. گردآورنده: علی امید. - تهران: باستان. - ۱۶۸ ص. - رقی (شمیز). - ۶۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۹۲۶۲۳-۵-۰

۷۱- خودآموز و راهنمای: زبان (۳) سال سوم نظام جدید. مسعود فرهنگد. - تهران: پیکان. - ۳۱۴ ص. - وزیر (شمیز). - ۱۴۵۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۲۸-۰-۲۰-۹

۷۲- راهنمای انگلیسی برای دانشجویان علوم انسانی = A comprehensive guide book to english ... humanity. مهدی نوروزی: مترجم: پرویز بیرجندی، هدایت موتابی. - تبریز: ستاره، آشینا. - ۹۶ ص. - وزیر (شمیز). - ۴۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۹۶۴-۵۰-۴

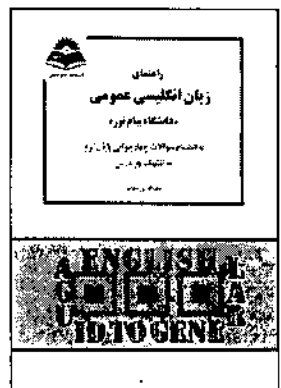
چاپ اول

۷۳- راهنمای جامع خواندن متون انگلیسی عمومی. نجم الدین شهاب. ... [و دیگران]. - تهران: فتح دانش - فتحملیان. - ۱۹۲ ص. - وزیر (شمیز). - ۵۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Reading for general english
شابک: ۹۶۴-۶۲۰۱-۳۱-۰۰

چاپ اول

۷۴- راهنمای زبان انگلیسی عمومی: دانشگاه پیام نور: به انضمام سوالات چهار جوابی پایان ترم به تفکیک هر درس. نجم الدین شهاب. - اراک: فتح دانش. - ۱۳۶ ص. - وزیر (شمیز). - ۵۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۲۰۱-۳۲-۹

در این کتاب راهنما، که براساس مطالب کتاب اصلی در ده درس تدوین شده، ابتدا ترجمه هر درس آمده، سپس معانی واژگان و در انتها پاسخ پرسش‌ها درج گردیده است.

چاپ اول

۷۵- راهنمای یادگیری زبان انگلیسی در مدیریت آموزشی. محمود علیمحمدی: مترجم: ابوالفضل ارجمند. - قم: مومنین. - ۱۷۶ ص. - وزیر (شمیز). - ۸۸۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۸۱۵-۱۰-۳

۷۶- زبان انگلیسی (۱) نظری، فنی و حرفه‌ای. کار دانش: ویژه دانش‌آموزان سال اول دبیرستان (نظام جدید).

پرویز بیرجندی. - تهران: رزمندگان اسلام. - ۲۸۴ ص. - وزیر (شمیز). - ۱۳۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۶۲۱۴-۴۰-۱

چاپ اول

۷۷- زبان انگلیسی (عمومی) شامل ۲۰۰۱ پرسش چهارگزینه‌-

ای از کتاب‌ها ۱،۲ و ۳ دبیرستان و ۲۰۱ پیش‌دانشگاهی. علیرضا حمزه. ... [و دیگران] ازیر نظر: قاسم عباسی. - تهران: آینده‌سازان. - ۳۷۶ ص. - رحلی (شمیز). - ۲۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۳۹-۱۸۲-۵

چاپ اول

۷۸- مجموعه آموزش، نکته و سنجش زبان انگلیسی سوم نظام جدید. تهیه و تنظیم: عباس صفی. - تهران: کانون گسترش علوم. - ۱۶۸ ص. - رحلی (شمیز). - ۱۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۴۰-۱۰۲-۲

۷۹- مجموعه طبقه‌بندی شده واژگان زبان انگلیسی پیش-دانشگاهی ۱ و ۲ طبقه‌بندی شده بر اساس هر درس ... مهدی میرزاحمدخلجی، علیرضا یوسف‌زاده. - تهران: کانون فرهنگی آموزش. - ۱۶۸ ص. - رحلی (شمیز). - ۱۳۵۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۳۳۶-۵۰-۰-X

چاپ اول

۸۰- مکالمات روزمره انگلیسی - فارسی. رضا قاضی. - تهران: پیمان. - ۲۰۸ ص. - ییاضی (شمیز). - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۹۸۱-۴۲-۵

۸۱- نخستین درسهای ترجمه. فرزانه فرحزاد. - تهران: مرکز نشر دانشگاهی. - ۱۰۰ ص. - رقی (شمیز). - ۴۰۰۰ ریال. - چاپ هشتم / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Abc of translating
شابک: ۹۶۴-۰۰۱-۰۵۰۲-۳

۸۲- ۷۴ داستان کوتاه انگلیسی از زندگی امام علی (ع). مصطفی رجائی. - تهران: باستان. - ۱۲۰ ص. - رقی (شمیز). - ۴۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۶۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

74 English short stories from the life of imam ali

شابک:

چاپ اول

83- 101 american customs. joe kohli: harray collins
- تهران: قلمستان هنر. - ۱۲۴ ص. - رقی (شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

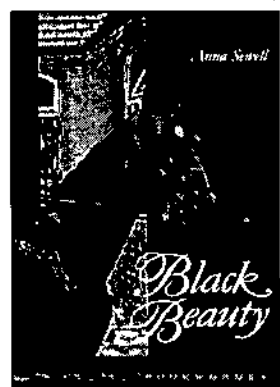
چاپ اول

84- 101 american english riddles. joe kohli: harray collins
- تهران: قلمستان هنر. - ۱۲۰ ص. - رقی (شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

85- A basic course in reading english: for university students. Faranak Sadiqi A. Jafarpur Mohammad Hassan Tahririan
- تهران: پژوهش. - ۲۰۰ ص. - وزیر (شمیز). - ۵۵۰۰ ریال. - چاپ نوزدهم / ۵۰۰۰ نسخه. شابک: ۹۶۴-۵۶۲۴-۱۲-۶

چاپ اول

86- Black beauty. John Anna Sewell
- تهران: اشتیاق. - ۸۰ ص. - رقی (شمیز). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

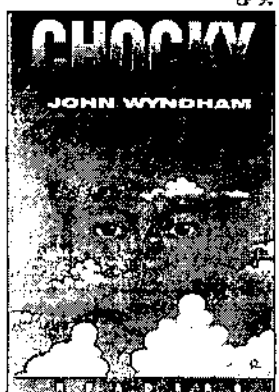

زبان آموزان سطح متوسط در این شماره از سلسله کتاب‌های 'نشر اشتیاق' داستانی جذاب به زبان انگلیسی مطالعه خواهند کرد و طی آن ۱۴۰۰ واژه اصلی را فرا خواهند گرفت. در پایان این کتاب مصور، تمریناتی از متن و معانی چند واژه دشوار گنجانده شده است.

چاپ اول

87- Chocky: level 2.

John Wyndham
- تهران: قلمستان هنر. - ۴۸ ص. - رقی (شمیز). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به فارسی: چوکی

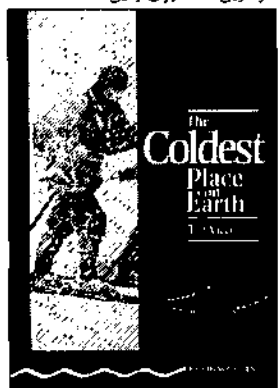

داستان 'چوکی' که دارای پانصد واژه کاربردی است برای زبان آموزان سطح مبتدی به زبان انگلیسی به طبع رسیده است. پایان کتاب شامل چند تمرین از متن داستان است.

چاپ اول

88- The coldest place on earth. Tim Vicary
- تهران: اشتیاق. - ۴۸ ص. - رقی (شمیز). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به فارسی:

سردترین نقطه روی زمین

'سردترین نقطه روی زمین' داستان ماجراجویانه‌ای است که برای زبان آموزان سطح مبتدی به چاپ رسیده و در پایان نیز تمریناتی از متن - همراه با معانی برخی واژگان دشوار - گنجانده شده است.

چاپ اول

89- The easiest way to learn english: advanced level 2 main book. Gholam Reza Arbabi
- تهران: اربابی. - ۱۳۴ ص. - رحلی

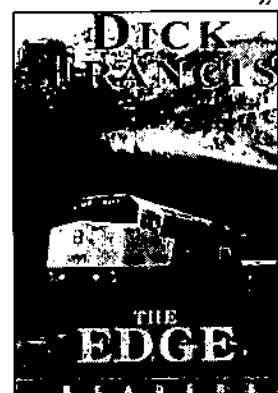
(شمیز). - چاپ اول / ۱۰۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
آسانترین راه آموزش زبان انگلیسی دوره
عالی پیشرفته ۲.
شابک: ۹۶۴-۶۲۵۲-۳۱-۱

چاپ اول

90- The easiest way to learn english: advanced level 1 main book.
Gholam Reza Arbabi
تهران: آریا. - ۱۲۰ ص. - رحلی
(شمیز). - چاپ اول / ۱۰۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
آسانترین راه آموزش زبان انگلیسی دوره
عالی پیشرفته ۱.
شابک: ۹۶۴-۶۲۵۲-۲۹-X

چاپ اول

91- The edge: level 6.
Derek Strange, Anne Fine
تهران: شمیم. - ۹۶ ص. - رقصی
(شمیز). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ اول /
۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:

مرز دانسانی است متضمن ۳۰۰ واژه
و اصطلاح کاربردی، که برای زبان
آموزان سطح پیشرفته فراهم آمده
است. این کتاب با تصاویری از ماجراها و
تمریناتی چند همراه است.

92- English for computer science.
Mojtama-e fanic tehran
تهران: دیباگران تهران. - ۲۰۶ ص. -
جلد سوم. - وزیر (شمیز). - ۹۳۰۰
ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
زبان فنی و تخصصی کامپیوتر
شابک: ۹۶۴-۶۹۶۶-۲۱-۷

93- English for computer science.
P.Charles Brown

Norma.D. Mullen
دیباگران تهران. - ۲۴۲ ص. - جلد دوم.
- وزیر (شمیز). - ۳۷۰۰ ریال. - چاپ
سوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۶۱-۰۸-۹

94- English for computer science.
P.Charles Brown
Norma.D. Mullen
دیباگران تهران. - ۲۴۲ ص. - جلد اول.
- وزیر (شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ
سوم / ۵۰۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۶۱-۰۷-۰

چاپ اول

95- English for students of mechanical engineering
Jamaloddin Jalalipou
تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب
علوم انسانی دانشگاهها (سمت). - ۲۳۶
ص. - وزیر (شمیز). - ۵۵۰۰ ریال. -
چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
انگلیسی برای دانشجویان رشته
مهندسی مکانیک ساخت و تولید
شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۲۲۲-۳

96- English for students of power, electronic, control & communications.
Manoochehr Haghani
تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب
علوم انسانی دانشگاهها (سمت). - ۲۹۲
ص. - وزیر (شمیز). - ۶۵۰۰ ریال. -
چاپ دوم / ۳۵۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
انگلیسی برای دانشجویان رشته‌های
برق، الکترونیک، کنترل و...
شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۲۸۳-۲

چاپ اول

97- English for the students of food science and technology.
Ibrahim Jodairi Salimy
Hasan Edalat Namin
Siroos Massiha
تهران: سازمان
مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی
دانشگاهها (سمت). - ۲۰۴ ص. - وزیر
(شمیز). - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ اول /
۱۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
انگلیسی برای دانشجویان رشته علوم و
صنایع غذایی

شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۲۲۱-۲
چاپ اول

98- English for the students of visual arts (painting, graphics and sculpture).
Mehdi Mehri Ashki
Hossaini
تهران: سازمان مطالعه و
تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها
(سمت). - ۲۳۸ ص. - وزیر (شمیز). -
۹۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۵۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
انگلیسی برای دانشجویان رشته هنرهای
تجسمی (نقاشی، گرافیک ...)
شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۲۰۷-۷

چاپ اول

99- English for today.
تهران: رهنما. - ۲۷۲ ص. - جلد اول. -
۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰
نسخه.

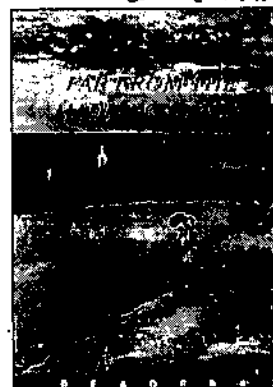
چاپ اول

100- English for today.
تهران: رهنما. - ۲۰۸ ص. - جلد پنجم. -
وزیر (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ
اول / ۲۰۰۰ نسخه.

101- English sentence structure.
Robert Krohn
تهران: پژوهش.
- ۳۲۰ ص. - وزیر (شمیز). - ۷۵۰۰
ریال. - چاپ سیزدهم / ۵۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

102- Far from the madding crowd: level 4.
Jennifer Thomas Hardy
Derek Strange, Bassett
تهران: شمیم. - ۶۴ ص. - رقصی (شمیز).
- ۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰
نسخه.
عنوان به فارسی:
دور از اجتماع خشمگین

زبان آموزان سطح متوسط در داستان
دور از اجتماع خشمگین با ۱۶۵۰ واژه
جدید انگلیسی آشنا شده و در پایان
کتاب نیز با تمریناتی، متن داستان را
مرور خواهند کرد. این کتاب با تصاویری
از ماجراها به چاپ رسیده است.

چاپ اول

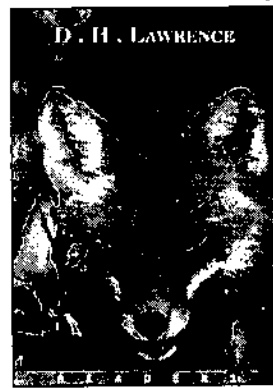
103- Flour babies: level 2.
Anne Fine
Strange
تهران: شمیم. - ۴۲ ص.
- رقصی (شمیز). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ
اول / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
بچه‌های آردی

بچه‌های آردی عنوان داستان مصوری
است که در آن زبان آموزان سطح
مبتدی یا نصد واژه و اصطلاح را با
اتفاقاتی جالب، مطالعه خواهند کرد. پایان
کتاب شامل چند تمرین از متن داستان
است.

چاپ اول

104- The fox.
Derek D.H. Lawrence
Strange
تهران: قلمستان هنر. -
۴۸ ص. - پالتویی (شمیز). - ۳۵۰۰ ریال.
- چاپ اول / ۸۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
روباه

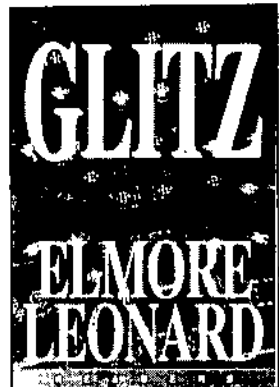

روباه داستان مصوری است که زبان
آموزان سطح مبتدی در آن ۵۰۰ واژه و
اصطلاح زبان انگلیسی را فرا می‌گیرند.

پایان کتاب، متضمن چند تمرین از متن
داستان است.

چاپ اول

105- Glitz: level 4.
Elmore Leonard
تهران: قلمستان هنر. - ۴۸ ص. - رقصی (شمیز).
- ۳۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰
نسخه.
عنوان به فارسی:
ظاهر فریب

داستان "ماجراجویی ظاهر فریب" متضمن
۱۶۵۰ واژه کاربردی است که زبان
آموزان سطح متوسط با مطالعه آن بر
دایره واژگان خود می‌افزایند و در انتهای
داستان تمریناتی از متن را حل خواهند
کرد.

چاپ اول

106- The grass is singing.
Doris Lessing
تهران: شمیم. -
۶۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۳۵۰۰ ریال. -
چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
آواز علفها

آواز علفها عنوان داستانی است به
زبان انگلیسی که برای زبان آموزان
سطح متوسط بالا به طبع رسیده است.
این کتاب مصور، متضمن ۲۳۰۰ واژه
جدید است و در انتهای آن نیز چند
تمرین گردآمده است.

107- Headstart: student's books: beginner.

127- Scottforesman parade.
Mario Herrera Salazaretal
- تهران: شکوه اندیشه. - ۱۱۸ ص.
جلد سوم. - رحلی (گالینگور). - چاپ دوم
۵۰۰۰/ نسخه.

128- Scottforesman
parade.
Mario Herrera Salazar
Theresa Zanatta - تهران : شکوه
انديشه - ۱۱۸ ص. - جلد چهارم -
رحلی (شمیز) - چاپ دوم / ۵۰۰
نسخه.

129- Scottforesman
parade.
Mario Herrera Salazar
Theresa Zanatta - تهران: شکوه
اندیشه - ۱۱۲ ص. - جلد چهارم -
رحلی (کالیفورنیا) - چاپ دوم / ۵۰۰
نسخه.

چاپ اول

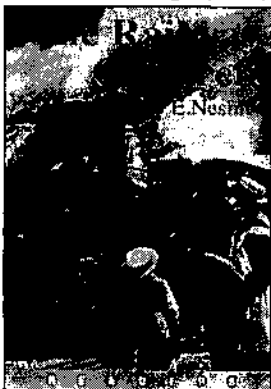
130- The secret agent:
level 3.
Rabin Joseph Conrad
.Derek Strange.Waterfield
- تهران: شمیم- ۴۸ ص. - رقی
(شمیز) ۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول /
۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی: مامور مخفی

«مأمور مخفی» داستان جذابی است که با ۱۰۵۰ واژه جدید برای زبان آموزان سطح متوسط آغازین به چاپ رسیده است. کتاب با تصاویری از ماجراها همراه بوده و در انتهای آن نیز چند تمرین از متن داستان فراهم آمده است.

131- Sherlock holmes:
short stories.
Arthur Conan Doyle
:بیاز نویسی: Clear West - تهران:
اشتیاق: ۴۸ ص. - رقعی (شمیز) -
۳۵۰۰ ریال - چاپ پنجم / ۵۰۰۰
نسخه.

Karen .Edith Nesbit :
Hoimes . تهران : شمیم . ۴۸ ص.
(رقعی (شمسز) . ۳۵۰۰ ریال . چاپ
اول / ۵۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
بچه‌های راه‌آهن

در داستان 'بچه‌های راه آهن' زبان آوزان سطح مبتدی با پانصد واژه کاربردی آشنا شده تعریضاتی از متن را نیز در انتهای کتاب، حل خواهند نمود. داستان با تصویری از عاقرها همراه است.

چاپ اول

122- Resource book.
[et al], Val Black
تهران صدا. - ۸۰ ص. - رحلی (شمیز). -
چاپ اول
شابک: ۹۶۴-۶۴۱۱-۴۳-۶

123- Scottforesman para-
da: starter.
- : Mario Herrera Salazar
- تهران: شکوه اندیشه. - ۱۵۲ ص.
- رحلی (گالینگور). - چاپ دوم / ۵۰۰۰
نسخه.

124- Scottforesman para-
da: starter.
- Mario Salazar Herrera
- تهران: شکوه اندیشه - ۱۵۲ ص.
- حلی (شمینز) - چاپ سوم / ۱۰۰۰
نسخه.

125- Scottforesman
parade.
Mario Herrera Salazar
Theresa Zanatta. تهران: شکوه
اندیشه. - ۱۱۲ ص. - جلد اول. - (رحلی
آکالینگو). - چاپ دوم / ۵۰۰ نسخه.

126- Scottforesman
parade.
- Mario Herrera Salazar
تهران: شکوه اندیشه. - ۹۶ ص. - جلد
دوم. - رحلی (شمیز). - چاپ دوم /
۵۰۰ نسخه.

و از هفا همراه است.

**117- New american
streamline: departures:
an intensive american
english series for
beginners: student book.**
Peter .Bernard Hartley
Viney . - تهران: استیری . - ۱۱۲ ص.
- وزیری (شیمیز) . - ۶۰۰۰ ریال . - چاپ
چهارم / ۱۵۰۰ نسخه.

118- New american
streamline: departures:
workbook a: units 1-40.
Peter .Bernard Hartley
Viney - تهران: استیری - ۱۰۲ ص.
وزیری (شمیز) - ۴۰۰ ریال - چاپ
چهارم / ۱۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

119- The old jest.
Jennifer Johnston: محمد اورنده;
Derek Strange: باز نویسی;
Kieran McGovern: تهران;
شمیم - ۸۰ ص. - (رقعی - شمیم) -
۳۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
قافه قدیمی

در داستان «چهره قدیمی» که برای زنان آموزان سطح متوسط بالا به چاپ رسیده مخاطبان ماجرای جذاب را با تصویری چند، مطالعه خواهند کرد. در این داستان ۲۳۰۰ واژه و اصطلاح کاربردی در لایه‌ای متن گنجانده شده است. چند تعریف از متن نیز در انتهای کتاب به چاپ رسیده است.

120- Practice makes perfect 1: P.M.P 1.
 قاسم عباسی۔ - تهران: آینده سازان۔ ۸۰ ص۔ - رحلی (شمیز)۔ - ۶۰۰۰ ریال۔
 چاپ سوم / ۵۰۰ نسخه.
 شابک: ۹۶۴-۳۳۹-۰۲۹-۲

چاپ اول

121- The railway children: level 2.

۱۵۰۰۰ ریال - چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه

چاپ اول

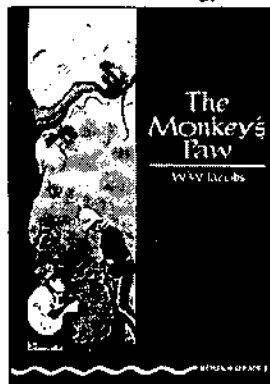
115- The magic ring.
S. E. Moutson: باز نویسی:
Parker. - تهران: . ۴۸ ص. - رقی
(شمز). - ۳۳۰۰ ریال. - چاپ اول /
۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۷۹۵۵-۳۹-۰

خلفه جنی' داستان جنایی است که طی آن زبان آموزان سطح متوسط با پاراهای از واژگان و اصطلاحات زبان انگلیسی آشنا می‌شوند. در بخش دوم کتاب تعریضات متعددی از متن داستان - به منظور فراگیری بیشتر - گنجانده شده است.

چاپ اول

116- The monkey's paw.
Diane W.W. Jacobs
- Mowat. - تهران: شمیم. - ۳۸ ص.
رقعی (شمیز). - ۲۰۰۰ ریال. - چاپ اول
/ ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
پنجه میمون

پنج‌های میمون' نام این داستان ماجراجویی است که زمان آموزش سطح آغازین برخی واژه‌ها، اصطلاحات و کاربرد اولیه جملات انگلیسی را فرا خواهند گرفت. کتاب با تصاویری از ماجراها، تمریناتی از متن و معانی برخی

John Soars - تهران: اشتیاق، ۸۰ ص. - رحلی (شمیز)، ۱۱۵۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۱۵۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

108- How to study foreign languages.
- تهران: فواد - Marilyn Lewis
۲۶۸ ص. - رفقى (شمیز) - ۱۲۰۰۰
ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

109- Intermediate
student's book: new
headway english course.
- Liz Soars John Soars
تهران: زبانسرا. - ۱۶۰ ص. - رحلی
(شمیز). - ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم /
۱۰۰۰ نسخه.

110- Let's Write English.
George.E. Wishon
Julia.M. Burks - تهران: رهنما.
۲۷۲ ص. - رقعی (شعری). ۸۰۰۰ ریال.
- جاب دوم / ۵۰۰۰ نسخه.

**111- Let's speak english:
pupil's book.**
- K. Frazier .R. Nakata
تهران: زبان پژوه - ۸۰ ص. - جلد اول.
- وزیری (شمیز) - ۴۵۰۰ ریال. - چاپ
پنجم / ۵۰۰۰ نسخه.

112- Let's speak english:
workbook.
E. K. Frazier R. Nakata
Driscoll. - تهران: زبان پژوه - ۸۰
ص. - جلد اول. - وزیری (شمیز) -
۲۵۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۵۰۰۰
نسخه.

113- Longman preparation course for the TOEFL test: skills and strategies.
 تهران: Deborah Phillips
 قلمستان هنر. - ۳۳۲ ص. - جلد اول.
 رحلی (شمیر). - ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.

114- Longman preparation course for the TOEFL test: practice tests.
Deborah Phillips - تهران:
اشتیاق، ۲۰۸ ص. - رحلی (شمیر) -

- تهران: شمیم - ۶۲ ص. - رقی
(شمیز) - ۳۵۰۰ ریال - چاپ اول /
۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
سید دندان

سید دندان اثر جک لندن در این کتاب
به صورت خلاصه برای زبان آموزان
سطح متوسط فراهم آمده و در آن ۱۶۵۰
واژه جدید، همراه با تصویری از ماجراها
و تمریناتی از متن به طبع رسیده است.

زبان آلمانی - واژه‌نامه‌ها
۲۳۲

چاپ اول

۱۴۷- فرهنگ Duden آلمانی -
فارسی.

حسین بنه‌چی - تهران: دنیای نو -
۶۲۳ ص. - وزیری (گالینگور) - ۳۷۰۰۰
ریال - چاپ اول / ۲۵۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۷۰۱-۱۳-۲

۱۴۸- فرهنگ فارسی - آلمانی.

حسین بنه‌چی - تهران: دنیای نو -
۴۷۸ ص. - وزیری (گالینگور) - ۳۷۰۰۰
ریال - چاپ چهارم / ۱۸۰۰ نسخه.
شابک: ۹۶۴-۶۵۴۳-۷۱-۲

کاربرد زبان آلمانی معیار
۲۳۸

چاپ اول

۱۴۹- مکالمه زبان آلمانی.

اکرم شفیعی‌پور - تهران: صحیفه علم -
۵۹۲ ص. - وزیری (شمیز) - ۱۲۰۰۰
ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به لاتین:
Speak to germany

چاپ اول

150- Stufen international
deutsch als fremdsprache

پرندهای به نام زمان

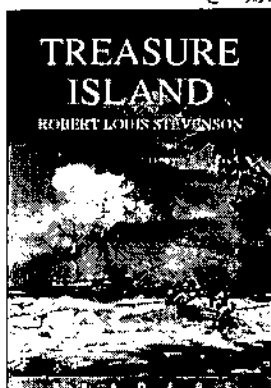

پرندهای به نام زمان عنوان داستانی
است به زبان انگلیسی که برای زبان
آموزان سطح مبتدی به چاپ رسیده و در
انتهای آن نیز چند تمرین درج گردیده
است.

چاپ اول

144- Treasure island:
level 2.

Ann Ward - تهران: اشتیاق - ۴۸
ص. - رقی (شمیز) - ۳۵۰۰ ریال -
چاپ اول / ۸۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
جزیره گنج

زبان آموزان در این داستان - جزیره گنج
- واقعه‌ای پرماجر را مطالعه خواهند کرد.
داستان متشکل از پانصد واژه کاربردی
است که مخاطبان آن زبان آموزان سطح
متوسط هستند. چند تمرین از متن در
انتهای کتاب آمده است.

چاپ اول

145- Video file: activity
book.

تهران: یک زبان - ۸۰ ص. - رحلی
(شمیز) - ۲۵۰۰۰ ریال - چاپ اول /
۵۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

146- White fang: level 4.
Robin Jack London
Derek Strange, Waterfield

برای زبان آموزان سطح متوسط که در
آن ۱۰۵۰ واژه کاربردی گنجانده شده
است. پایان کتاب متضمن چند تمرین از
متن داستان است.

چاپ اول

140- Strangers on a train:
level 4.

Derek Patricia Highsmith
Strange - تهران: شمیم - ۵۸ ص.
- رقی (شمیز) - ۳۵۰۰ ریال - چاپ
اول / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
غریبه‌ها در قطار

غریبه‌ها در قطار داستان پر ماجرای
است که در آن ۱۶۵۰ واژه جدید برای
زبان آموزان سطح متوسط - در لایه‌لای
متن - فراهم آمده است. پایان کتاب
شامل تمریناتی از متن داستان است.

141- A study of islamic
texts in english
translation.

Salar Manafi Anari
سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم
انسانی دانشگاهها (سمت) - ۲۱۴ ص. -
وزیری (گالینگور) - چاپ هفتم / ۵۰۰۰
نسخه.
شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۲۵-۲

142- Thunder point: level
3.

Jack Higgins
Donald Domonkos
قلمستان هنر - ۴۸ ص. - رقی (شمیز).
۳۵۰۰۰ ریال - چاپ دوم / ۵۰۰۰
نسخه.

عنوان به فارسی:
نقطه برخورد

چاپ اول

143- Time bird: level 3.

John Escott
هنر - ۴۸ ص. - رقی (شمیز) - ۳۵۰۰
ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:

communicative course in
english.

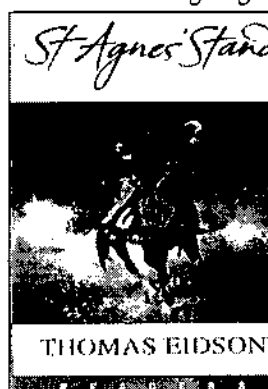
Donald David P. Rein
R.H. Byrd - تهران: شکوه اندیشه.
۹۶ ص. - رحلی (گالینگور) - چاپ
دوم / ۵۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

138- St agnes' stand: level
3.

John Thomas Eidson
Derek Strange, Escott
تهران: شمیم - ۴۸ ص. - رقی (شمیز).
۳۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰
نسخه.

عنوان به فارسی:
آگنس مقدس

۱۰۵۰ واژه کاربردی در این داستان -
آگنس مقدس - برای زبان آموزان
سطح متوسط فراهم آمده است. این
داستان به گونه مصور به چاپ رسیده و
در انتهای آن نیز تمریناتی از متن
گنجانده شده است.

چاپ اول

139- Star gate: level 3.

Roland Dean Devlin
David Emmerich, بازنویسی: Wharry
- تهران: شمیم - ۴۸ ص.
- رقی (شمیز) - ۳۰۰۰ ریال - چاپ
اول / ۵۰۰۰ نسخه.

عنوان به فارسی:
دروازه ستارگان

دروازه ستارگان داستانی است مصور

132- Simply suspense:
level 2.

J.Y.K. Kerr - تهران: قلمستان
هنر - ۴۸ ص. - رقی (شمیز) - ۲۵۰۰
ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
دلهرهای ساده

چاپ اول

دلهره ساده داستان جذابی است به زبان
انگلیسی که برای زبان آموزان سطح
مبتدی به چاپ رسیده است. در این
داستان ۵۰۰ واژه کاربردی همراه با
تمریناتی در انتها، گنجانده شده است.

133- Sons and lovers.

D.H. Lawrence
Derek Strange - تهران: قلمستان
هنر - ۸۰ ص. - رقی (شمیز) - ۳۵۰۰
ریال - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه.
عنوان به فارسی:
دوستداران سرزمین پسران

134- Spectrum 1B: a
communicative course in
english.

Anna Donald R.H. Byrd
Veltfort - تهران: شکوه اندیشه -
۲۳۶ ص. - رحلی (گالینگور) - چاپ دوم
۵۰۰۰ / نسخه.

135- Spectrum 2A: a
communicative course in
english.

Nancy Frankfort
تهران: شکوه اندیشه - ۱۲۸ ص. -
رحلی (شمیز) - چاپ دوم / ۵۰۰۰
نسخه.

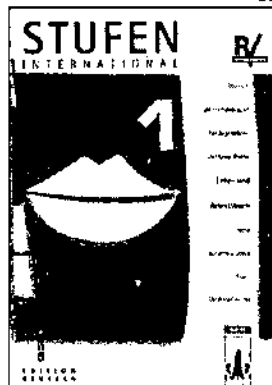
136- Spectrum 2B: a
communicative course in
english.

Nancy Frankfort
تهران: شکوه اندیشه - ۲۱۸ ص. -
رحلی (گالینگور) - چاپ دوم / ۵۰۰۰
نسخه.

137- Spectrum: a

fur jugendliche und erwachsene: wörterheft vokabeln ...

Bettina Hafner :
قلمستان هنر - ۱۷۶ ص. - جلد اول -
رحلی (شمیز) - ۲۰۰۰ ریال - چاپ
اول / ۲۰۰۰ نسخه

مجموعه "Stufen" شامل سلسله درس‌هایی است به زبان آلمانی که در آن به گونه مصور، متن‌های متنوع و تمرینات متعددی با هدف آموزش این زبان برای مخاطبان به چاپ رسیده است.

کاربرد زبان فرانسوی معیار

151- Composition française - aise.
G. Fatemi M. Ghavimi
تهران: مرکز نشر دانشگاهی - ۱۷۴ ص.
وزیری (شمیز) - ۷۰۰۰ ریال - چاپ
سوم / ۱۵۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۰۱-۰۴۲۹-۹

چاپ اول

152- Le nouveau sans frontieres 1.
Philippe Dominique
قلمستان هنر - ۲۲۴ ص. - رحلی
(شمیز) - ۲۰۰۰ ریال - چاپ اول /
۵۰۰۰ نسخه

کاربرد زبان ایتالیایی معیار

چاپ اول

۱۵۳- ایتالیایی در سفر: مکالمات و اصطلاحات روزمره ایتالیایی با ترجمه فارسی و تلفظ واژه‌ها...
مترجم: علی عباسی، ماهرخ اسمعیلی -
تهران: استاندارد - ۲۲۴ ص. - رقی
(شمیز) - ۱۰۰۰۰ ریال - چاپ اول /
۵۰۰۰ نسخه
عنوان به لاتین:

Italian in viaggio

شابک: ۹۶۴-۶۲۵۵-۱۶-۷

زبان عربی

چاپ اول

۱۵۴- آموزش صرف.
قاسم حسینی، غلامعلی صفایی، محمود
ملکی - قم: شهریار - ۲۰۸ ص. -
وزیری (شمیز) - ۸۷۰۰ ریال - چاپ
اول / ۲۳۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۹۳۴-۱۱-۷

۱۵۵- پرسشهای چهارگزینه‌ای و پاسخهای تشریحی عربی (۱) و (۲) پیش‌دانشگاهی.

عیسی متقی‌زاده، حمیدرضا میرجامی -
تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی
آموزشی، انتشارات مدرسه - ۱۲۸ ص. -
وزیری (شمیز) - ۵۰۰۰ ریال - چاپ
دوم / ۳۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۴۳۶-۹۸-۷

چاپ اول

۱۵۶- تست‌های کنکور عربی
نظام جدید برای کلیه رشته‌ها.
حکیم کوچکی - گرگان: مختومقلی
فراغی - ۱۱۲ ص. - رحلی (شمیز) -
۱۰۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۱۰۰۰
نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۶۳۲-۳۲-۳

۱۵۷- تمرینات و نمونه سوالات عربی مخصوص سوم راهنمایی:
شامل ساختار، شناخت و تبدیل
انواع فعل، ...
حبیب‌الله درویش - تهران: آزمون نوین -
۱۶۶ ص. - وزیری (شمیز) - ۶۰۰۰
ریال - چاپ چهاردهم / ۱۰۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۹۰۱۵۲-۱-۳

جامع المقدمات

قم: کتابفروشی اسلامیة - ۳۴۰ ص. -
جلد اول - وزیری (گالینگور) - (دوره)
۱۵۰۰۰ ریال - چاپ دهم / ۲۰۰۰
نسخه
شابک: ۹۶۴-۴۸۱-۰۸۳-X

۱۵۹- خودآزمون هدفدار عربی
سال سوم راهنمایی.
قاسم کریمی - تهران: شورا - ۱۰۸ ص.
وزیری (شمیز) - ۴۳۰۰ ریال - چاپ

سوم / ۵۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۵۲۵-۵۱-۹

۱۶۰- خودآموز و راهنمای عربی (۲) سال دوم نظام جدید.

محمد رضوانی - تهران: پیکان - ۲۲۰
ص. - وزیری (شمیز) - ۱۰۵۰۰ ریال -
چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۳۲۸-۰۲۵-X

۱۶۱- راهنمای عربی دوم
راهنمایی.

فضل‌الله شیرمحمدی - تهران:
منتشران - ۱۲۸ ص. - وزیری (شمیز) -
۵۵۰۰ ریال - چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۶۶۶۶-۵۱-۵

۱۶۲- عربی (۲) سال دوم
دبیرستان شامل: آموزش کامل

کتاب، حل تمرینات و تستهای
تفکیکی با پاسخ تشریحی.
حجت‌الله گنجی - تهران: منشور دانش -
۱۹۲ ص. - وزیری (شمیز) - ۶۰۰۰
ریال - چاپ دهم / ۷۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۶۴۳۰-۱۶-۳

۱۶۳- عربی (۲) سال دوم
دبیرستان شامل: آموزش کامل

کتاب، حل تمرینات و تستهای
تفکیکی با پاسخ تشریحی.
حجت‌الله گنجی - تهران: منشور دانش -
۱۷۶ ص. - وزیری (شمیز) - ۶۰۰۰
ریال - چاپ یازدهم / ۷۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۶۴۳۰-۱۶-۳

۱۶۴- عربی به زبان ساده شامل:
۶۰ تمرین و حدود ۱۴۰۰
سوال چهارگزینه‌ای با پاسخ‌های
کلیدی و تشریحی.

ایاد فیلی - تهران: مینکران - ۵۵۰ ص.
وزیری (شمیز) - ۲۴۰۰۰ ریال - چاپ
سی و پنجم / ۴۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۴۸۶-۰۲۲-۵

چاپ اول

۱۶۵- عربی کنکور: آموزش
قواعد صرف و نحو عربی.

مجرم‌علی مشهدی - قزوین: بحر العلوم -
۲۰۸ ص. - وزیری (شمیز) - ۷۰۰۰
ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۷۰۸۵-۰۳-۶

۱۶۶- گام به گام آموزش عربی
(۳) مطابق کتاب درسی سال

تحصیلی ۱۳۷۸

علی فقه‌کریمی - تبریز: علی فقه -
کریمی - ۱۹۲ ص. - رقی (شمیز) -
۸۵۰۰ ریال - چاپ چهارم / ۳۰۰۰
نسخه
شابک: ۹۶۴-۳۲۰-۸۷۶-۶

۱۶۷- مبادی العربیه: قسم النحو.

رشید شرتونی‌زیر نظر: حمید محمدی -
قم: دارالذکر - ۴۳۲ ص. - جلد چهارم -
وزیری (شمیز) - ۱۱۰۰۰ ریال - چاپ
یازدهم / ۵۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۶۹۱۱-۰۱-۳

چاپ اول

۱۶۸- مجموعه طبقه‌بندی شده و
استاندارد آموزش، نکته و
سنجش عربی نظام جدید ۱ و ۲
و ۳ و ۴.

رضا سلامی - تهران: کانون گسترش
علوم - ۲۶۸ ص. - رحلی (شمیز) -
۱۹۸۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰
نسخه
شابک: ۹۶۴-۳۴۰-۰۵۰-۶

۱۶۹- مجموعه کامل سوالات
چهارگزینه‌ای عربی نظام جدید:
قابل استفاده دانش‌آموزان نظام
فعلی.

ایاد فیلی - تهران: مینکران - ۲۸۸ ص.
وزیری (شمیز) - ۱۴۰۰۰ ریال - چاپ
پنجم / ۳۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۹۹۳-۷۵-X

۱۷۰- مکالمات روزمره فارسی -
انگلیسی - عربی آسان برای
زائران ...

عنایت‌الله صدیقی‌ارغسی - تهران:
باستان - ۲۷۲ ص. - جیبی (شمیز) -
۶۰۰۰ ریال - چاپ سوم / ۶۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۹۲۶۲۳-۹-۳

زبانهای اورال آسیایی، سیبریایی
و دراویدی

۱۷۱- ترکی استانبولی در سفر:
Yolculukta istanbul

turkcesi: مکالمات و
اصطلاحات روزمره ترکی
استانبولی با ...

تهیه و تنظیم: شبان آزادی‌کناری، ...
دیگران - [به‌اهتمام: حسن اشرف‌الکتابی،
مینا اشرف‌الکتابی] - تهران: استاندارد -

۲۸۰ ص. - رقی (شمیز) - ۸۵۰۰ ریال -
چاپ یازدهم / ۵۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۶۲۵۵-۰۲-۷

۱۷۲- فرهنگ جامع ترکی
استانبولی به فارسی.

محمد کاتار - تهران: شیرین - ۵۳۲
ص. - وزیری (گالینگور) - ۲۴۰۰۰ ریال -
چاپ دوم / ۲۲۰۰ نسخه

زبانهای شرقی و جنوب شرقی
آسیا

۱۷۳- مکالمات روزمره ژاپنی -
فارسی بانضمام: مهمترین نکات -
دستور زبان ژاپنی مکالمات در
موقعیتهای گوناگون ...

حسن رضایی: فاطمه چرخچی - تهران:
اشراقی - ۲۳۲ ص. - رقی (شمیز) -
۹۵۰۰ ریال - چاپ هشتم / ۲۲۰۰
نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۹۶۶-۰۹-۴

زبانهای گونه‌گون

چاپ اول

۱۷۴- کتابهایی درباره اسپرانتو.

داود شمس‌حکیمی - تهران: داود
شمس‌حکیمی - ۱۶ ص. - وزیری
(شمیز) - ۶۰۰۰ ریال - چاپ اول /
۳۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۵۱۲-۴۳-X

نمایه عنوان

101 american customs	83
101 american english riddles	84
A basic course in reading english: for university students	85
Black beauty	86
Chocky: level 2	87
Chomsky: ideas and ideals	4
The coldest place on earth	88
Composition française	151
The easiest way to learn english: advanced level 2main book	89
The easiest way to learn english: advanced level 1main book	90
The edge: level 6	91
English for computer science	92-93-94
English for students of mechanical engineering ...	95
English for students of power, electronic, control& communications	96
English for the students of food science and technology	97

Fatemi, G.	151
Fine, Anne	91-103
Frankfort, Nancy	135-136
Frazier, K.	111-112
Ghavimi, M.	151
Hafner, Bettina	150
Hagani, Manoochehr	96
Hardy, Thomas	102
Hartley, Bernard	117-118
Herrera Salazar, Mario	123-125-128-129
Herrera Salazaretal, Mario	127
Higgins, Jack	142
Highsmith, Patricia	140
Holmes, Karen	121
Hornby, A.S.	25
Hossaini, Mehdi	98
Jacobs, W.W.	116
Jafarpur, A.	85
Jalalipour, Jamaloddin	95
Jodairi Salimy, Ibrahim	97
Johnston, Jennifer	119
Kerr, J.Y.K.	132
Kroh, Robert	101
Lawrence, D.H.	104-133
Leonard, Elmore	105
Lessing, Doris	106
Lewis, Marilyn	108
London, Jack	146
Manafi Anari, Salar	141
Massiha, Siros	97
McGovern, Kieran	119
Mojtavan-e fanie tehr	94
Moutou, E.	115
Mowat, Diane	116
Mullen, Norma.D.	92-93
Murphy, Raymond	64
Nakata, R.	111-112
Nesbit, Edith	121
Parker, S.	115
Phillips, Deborah	113-114
Rein, David P.	137
Sadiqi, Faranak	85
Salazar Herrera, Mario	124
Salazar, Mario Herrera	126
Sewell, Anna	86
Smith, Neil	4
Soars, John	107-109
Soars, Liz	107-109
Steinberg, Danny D.	5
Strange, Derek	91-102-103-104-119-130-133-138-140
Tahririan, Mohammad Hassan	85
Velfort, Anna	134
Vicary, Tim	88
Viney, Peter	117-118
Ward, Ann	144
Waterfield, Rabin	130
Waterfield, Robin	146
Wehmeier, Sally	28
West, Clear	131
Wharry, David	139
Wishon, George.E.	110
Wyndham, John	87
Zanatta, Theresa	125-128-129
kohli, hary	83-84
kohl, joe	83-84
۲۰	آریان پور کاشانی، منوچهر
۱۷-۱۶-۱۵	آریان پور کاشانی، عباس
۲۲-۱۷-۱۶-۱۵	آریان پور کاشانی، منوچهر
۱۷۱	آزادی گناری، شیمان
۳۲	آقای، ایرج
۱۱	احمدی، احمد
۱۰	احمدی گوی، حسن
۳۰-۲۹	آریایی، غلامرضا

فرهنگ معاصر فارسی - انگلیسی کوچک، حاوی ۳۰۰۰ واژه و اصطلاح رایج فارسی و برابریهای انگلیسی هر کدام	۲۱
فرهنگ همراه پیشرو آریان پور: انگلیسی - فارسی	۲۲
کتابهای درباره اسپرانتو	۱۷۴
گام به گام آموزش عربی (۳) مطابق کتاب درسی سال تحصیلی ۱۳۷۸	۱۶۶
گنج آزمون انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: جدیدترین تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی شامل: صدها ...	۶۰-۵۹-۵۸-۵۷
گنج آزمون انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: جدیدترین تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی شامل: صدها ...	۶۱
مبانی المریه: قسم النحو	۱۶۷
مجموعه آموزش، نکته و تست زبان انگلیسی سوم نظام جدید	۷۸
مجموعه طبقه بندی شده تست زبان فارسی پیش دانشگاهی (۱ و ۲) شامل: ۱۰۰۰ تست	۷
مؤلف با پاسخ تشریحی	۷
مجموعه طبقه بندی شده و استاندارد آموزش نکته و تست زبان انگلیسی (۱) پیش دانشگاهی	۶۲
مجموعه طبقه بندی شده و استاندارد آموزش، نکته و تست عربی نظام جدید ۱ و ۲ و ۳	۱۶۸
مجموعه طبقه بندی شده واژگان زبان انگلیسی پیش دانشگاهی ۱ و ۲ طبقه بندی شده بر اساس هر درس ...	۷۹
مجموعه کامل سوالات چهارگزینه ای عربی نظام جدید: قابل استفاده دانش آموزان نظام فنی	۱۶۹
مکالمات روزمره انگلیسی - فارسی	۸۰
مکالمات روزمره ژاپنی - فارسی باضمات: بهترین نکات دستور زبان ژاپنی مکالمات در موقعیتهای گوناگون ...	۱۷۳
مکالمات روزمره فارسی - انگلیسی - عربی آسان برای زائران ...	۱۷۰
مکالمه زبان آلمانی	۴
نخستین درسهای ترجمه	۸۱
نکات گرامری کتابهای زبان انگلیسی دبیرستان و دوره پیش دانشگاهی	۶۳
۷۴ داستان کوتاه انگلیسی از زندگی امی-لای (ع)	۸۲

نمایه پدیدآور	
Arbabi, Gholam Reza	89-90
Ashby, Michael	26
Ashki, Mehri	98
Bassett, Jennifer	102
Bates, Elizabeth	3
Beaven, Briony	107
Black, Val	122
Brown, P.Charles	92-93
Burks, Julia.M.	110
Byrd, Donald R.H	134-137
Conan Doyle, Arthur	131
Conrad, Joseph	130
Crawley, Angela	26-27
Crowther, Jonathan	25
Devlin, Dean	139
Domonkos, Philippe	152
Domonkos, Donald	142
Driscoll, E.	112
Edalat Namin, Hasan	97
Eidson, Thomas	138
Emmerich, Roland	139
Eseott, John	86-138-143

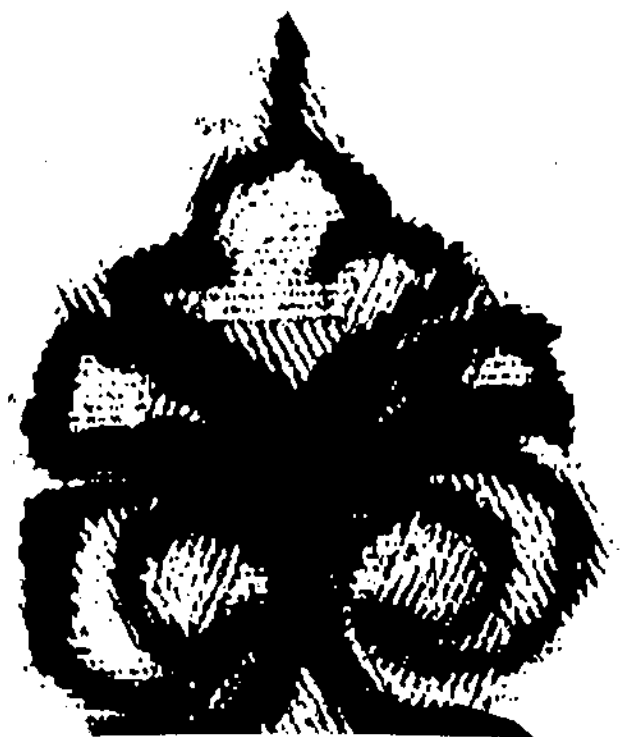
خودآزمون هدفدار زبان انگلیسی: سال سوم راهنمایی برای معلمان و دانش آموزان	۴۱
خودآزمون هدفدار عربی سال سوم راهنمایی: ۱۵۹	
خودآزمون و راهنمای عربی (۲) سال دوم نظام جدید	۱۶۰
خودآزمون و راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال دوم راهنمایی	۲۲-۲۳-۲۴
خودآزمون و راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال سوم راهنمایی	۴۷-۴۶-۴۵
خودآزمون و راهنمای: زبان (۳) سال سوم نظام جدید	۷۱
خودآزمون و راهنمای: زبان دوم راهنمایی	۴۸
دستور زبان فارسی	۱۰
راهنما و خودآموذ ادبیات	۱۱
راهنمای انگلیسی برای دانشجویان علوم انسانی = A comprehensive guide to book to english ... humanity	۷۲
راهنمای جامع خواندن متون انگلیسی عمومی	۷۳
راهنمای زبان انگلیسی عمومی دانشگاه پیام نور: به انضمام سوالات چهارگزینه ای پایان ترم به تفکیک هر درس	۷۴
راهنمای زبان سال دوم راهنمایی شامل: آموزش کامل کتاب، حل تمرینات	۲۹
راهنمای زبان سال سوم راهنمایی شامل: آموزش کامل کتاب، حل تمرینات	۵۰
راهنمای عربی دوم راهنمایی	۱۶۱
راهنمای گام به گام زبان انگلیسی سال اول نظام جدید	۵۵-۵۴-۵۳-۵۲-۵۱
راهنمای یادگیری زبان انگلیسی در مدیریت آموزشی	۷۵
زبان انگلیسی (۱) نظری، فنی و حرفه ای، کار دانش، ویژه دانش آموزان سال اول دبیرستان (نظام جدید)	۷۶
زبان انگلیسی (عمومی) شامل ۲۰۰۱ پرسش چهارگزینه ای از کتابها ۱ و ۲ دبیرستان و ۱ پرسش دانشگاهی	۷۷
عربی (۲) سال دوم دبیرستان شامل: آموزش کامل کتاب، حل تمرینات و تستهای تفکیکی با پاسخ تشریحی	۱۶۲-۱۶۳
عربی به زبان ساده شامل: ۶۰ تمرین و حدود ۱۴۰۰ سوال چهارگزینه ای با پاسخهای کلیدی و تشریحی	۱۶۴
عربی تکمیل: آموزش قواعد صرف و نحو عربی	۱۶۵
فرهنگ Duden آلمانی - فارسی	۱۴۷
فرهنگ آکسفورد المتری با توضیحات کاربردی فارسی	۱۲
فرهنگ انگلیسی فارسی با نشانه های آوایی (فونتیک)	۱۳
فرهنگ پیوسته فارسی - فنلاندی	۱
فرهنگ پیوسته فنلاندی - فارسی	۲
فرهنگ جامع ترکی استانبولی به فارسی	۱۷۲
فرهنگ جیبی انگلیسی - فارسی	۱۴
فرهنگ جیبی انگلیسی به فارسی یکجلدی	۱۵
فرهنگ حرف اضافه انگلیسی به فارسی	۵۶
فرهنگ دانشگاهی انگلیسی - فارسی	۱۷-۱۶
فرهنگ شمیم (امیرکبیر سابق) (واژه نامه)	۹-۸
فرهنگ فارسی - آلمانی	۱۴۸
فرهنگ کوچک انگلیسی - فارسی	۱۸-۱۹
فرهنگ کودک: فرهنگ تصویری چهارزبانه دانش آموز: عربی - فارسی - انگلیسی - فرانسه	۶
فرهنگ گسترده پیشرو آریان پور: انگلیسی - فارسی (دانشگاهی - دوجلدی)	۲۰

Spectrum 2B: a communicative course in english	136
Spectrum: a communicative course in english	137
St agnes' stand: level 3	138
Star gate: level 3	139
Strangers on a train: level 4	140
A study of islamic texts in english translation	141
Stufen international deutsch als fremdsprache fur jugendliche und erwachsene: wörterheft vokabeln ..	150
Thunder point: level 3	142
Time bird: level 3	143
Treasure island: level 2	144
Video file: activity book	145
White fang: level 4	146
استادترین راه آموزش زبان انگلیسی دوره عالی (پیشرفته): کتاب کلیدی	۳۰
استادترین راه آموزش زبان انگلیسی دوره عالی (پیشرفته): کتاب کلیدی	۲۹
آموزش صرف	۱۵۴
انگلیسی برای دانشجویان رشته کامپیوتر = English for the students of computer	۶۵
انگلیسی در سفر: مکالمات و اصطلاحات روزمره انگلیسی با ترجمه فارسی و تلفظ واژه ها با الفبای فارسی ...	۶۶
ایتالیایی در سفر: مکالمات و اصطلاحات روزمره ایتالیایی با ترجمه فارسی و تلفظ واژه ها ...	۱۵۳
بیان من کتب آنچه را می اندیشیم	۶۷-۶۸
بیوگرافی مردان و زنان بزرگ	۶۹
پرستهای چهارگزینه ای زبان انگلیسی	۳۱
پرستهای چهارگزینه ای و پاسخهای تشریحی انگلیسی (۱) پیش دانشگاهی	۳۲
پرستهای چهارگزینه ای و پاسخهای تشریحی عربی (۱ و ۲) پیش دانشگاهی	۱۵۵
ترکی استانبولی در سفر: Yolculukta istanbul turkcesi مکالمات و اصطلاحات روزمره ترکی استانبولی با ...	۱۷۱
تستهای کنکور عربی نظام جدید برای کلیه رشته ها	۱۵۶
تمرین زبان انگلیسی برای دانش آموزان سال سوم راهنمایی	۳۳
تمرینات و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی	۳۴
تمرینات و نمونه سوالات عربی مخصوص سوم راهنمایی: شامل ساختار، شناخت و تبدیل انواع فعل ...	۱۵۷
تبدیل المقدمات	۱۵۸
جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص دوم راهنمایی	۲۵
جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی	۳۷
جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی مخصوص سوم راهنمایی: شامل بیش از ۲۲۰۰ سوال در زمینه های ...	۲۶
جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی زبان ۲	۲۸
جدیدترین آزمون و نمونه سوالات انگلیسی زبان ۳: قابل استفاده برای دانش آموزان سال سوم نظام جدید ...	۳۹
۲۶ داستان کوتاه انگلیسی ساده و پیشرفته: شامل طنز داستان شرح حال مشاهیر	۷۰
خودآزمون هدفدار زبان انگلیسی: سال دوم راهنمایی برای معلمان و دانش آموزان	۴۰

English for the students of visual arts (painting, graphics and sculpture)	98
English for today	99-100
English sentence structure	101
Essential grammar in use: a self-study reference and practice book for elementary students of...	64
Far from the madding crowd: level 4	102
Flour babies: level 2	103
The fox	104
Glitz: level 4	105
The grass is singing	106
Headstart: student's books: beginner	107
How to study foreign languages	108
Intermediate student's book: new headway english course	109
Language and context	3
Le nouveau sans frontieres	152
Let's Write English	110
Let's speak english: pupil's book	111
Let's speak english: workbook	112
Longman handy learner's dictionary of american english	23
Longman preparation course for the TOEFL test: practice tests	113
Longman preparation course for the TOEFL test: skills and strategies	114
The magic ring	115
Merriam-websters collegiate dictionary	24
The monkey's paw	116
New american streamline: departures: an intensive american english series for beginners: student book	117
New american streamline: departures: workbook a: units 1-40	118
The old jest	119
Oxford advanced learner's dictionary of current english	25
Oxford elementary learner's dictionary	26-27
Oxford wordpower dictionary	28
Practice makes perfect 1: P.M.P 1	120
Psycholinguistics: language, mind, and word	5
The railway children: level 21	121
Resource book	122
Scottforesman parada: starter	123-124
Scottforesman parade 125-126-127-128-129	
The secret agent: level 3	130
Sherlock holmes: short stories	131
Simply suspense: level 2	132
Sons and lovers	133
Spectrum 1B: a communicative course in english	134
Spectrum 2A: a communicative course in english	135

۱۳۲-۱۳۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۳	۶	اعتصام: تهران	۷	محمدرضا، حستعلی	۱۶۷	شرتونی، رشید	۷۵	ارجمند ابوالفضل
۱۳۷-۱۳۶-۱۳۵-	۱۷-۱۶-۱۵	امیر کبیر: تهران	۱۶۷	محمدرضا، جمید	۵۶	شریفی، علی اکبر	۹-۸	اسماعیلی، عصمت
شمیم: تهران	۵۶	انجمن قلم ایران: تهران	۱۶۵	مشهدی، محرمعلی	۱۴۹	شفیعی پور، اکرم	۱۵۳	اسماعیلی، ماهرخ
۱۳۰-۱۲۱-۱۱۹-۱۱۶-۱۰۶-۱۰۳-۱۰۲-۹۱	۱۷۰-۸۲-۷۰-۶۹	باستان: تهران	۱۵۴	ملکی، محمود	۱۷۴	شمس حکیمی، داود	۱۷۱-۶۶	اشرفالکتابی، حسن
۱۳۶-۱۴۰-۱۳۹-۱۳۸-	۱۶۵	بحرالعلوم: قزوین	۷۲	موتابی، هدایت	۹-۸	شمیم، علی اصغر	۱۷۱	اشرفالکتابی، مینا
شوراء: تهران	۲-۱	پازند: تهران	۱۵۵	میرجانی، حمیدرضا	۷۴-۷۳	شهاب، نجمالدین	۱۹-۱۸	افتخاری، محمد
شهریار: قم	۱۰۱-۸۵	پژوهش: تهران	۷۹	میرزا محمد خلیجی، مهدی	۱۶۱	شیر محمدی، فضل الله	۷۰	امید، علی
۱۵۴	۱۴۵	پیک زبان: تهران	۶۸-۶۷	نادریان، جواد	۴۱-۴۰	صادق رنجی، جعفر	۱۰	انوری، حسن
۱۷۲	۱۲	پیک علوم: تهران	۷۲	نوروزی، مهدی	۱۷۰	صدیقی ارفعی، عنایت الله	۱۳	ایران پناه، اکبر
۱۴۹	۱۶۰-۷۱-۴۸	پیکان: تهران	۲۱	واحد تحقیقات و انتشارات، مجتمع آموزشی و فنی-	۱۵۴	صفایی، غلامعلی	۱۹-۱۸	باطنی، محمدرضا
۱۶۶	۸۰	پیمان: تهران	۲۱	تهران	۷۸-۶۲	صفی، عباس	۶۵	بصیر، منوچهر
۱۰	۳۹-۳۸-۳۶-۳۵	تاجیک: تهران	۲-۱	وزوان، حسن	۱۵۳	عباسی، علی	۷۶-۷۲-۷۳	بیرجندی، پرویز
۷۲	۱۳۲	تهران صدا: تهران	۲-۱	وزوان، حسین	۱۳۰-۷۷	عباسی، قاسم	۱۴۸-۱۴۷	پنجه چی، حسین
۷۳	۶۱-۶۰-۵۹-۵۸-۵۷	چهاران: تهران	۲-۱	وزوان، سیمین	۶	علی زاده، حسین	۳۹-۳۸-۳۷-۳۶-۳۵	تاجیک، پرویز
۲۱-۱۹-۱۸	۲۵	جهان دانش: تهران	۷۹	یوسف زاده، علیرضا	۱۱	علیمحمدی، ابوالفضل	۴۱-۴۰	توکل صابری، علیرضا
۱۰۸-۲۸	۲۲-۲۰	جهان رایانه: تهران			۷۵	علیمحمدی، محمود	۱۴	جعفرزاده، علی اکبر
قلستان هنر: تهران	۳	چاووش: تهران			۳۳	عنایی سراب، محمدرضا	۱۷۳	چرخچی، فاطمه
۱۳۳-۱۳۲-۱۱۴-۱۰۵-۱۰۴-۸۷-۸۴-۸۳	۱۳۷	دارالذکر: قم			۳۴	غلامپور، سهراب	۱۵۴	حسینی، قاسم
۱۵۳-۱۵۰-۱۴۳-۱۴۲-	۱۳	دارینه: تهران			۸۱	فرزاد، فرزانه	۶۵	حقانی، منوچهر
کانون فرهنگی آموزش: تهران	۱۷۴	داود شمس حکیمی: تهران			۷۱-۴۸	فرهنگ، مسعود	۷۷	حمزه، علیرضا
کانون گسترش علوم: تهران	۱۴۸-۱۴۷	دنیای نو: تهران			۱۶۶	فقه کریمی، علی	۵۰-۴۹	حیاتی، علی
کتابفروشی اسلامی: قم	۹۴-۹۳-۹۲-۳۱	دیارگران: تهران			۱۶۹-۱۶۴	فیلی، ایاد	۲۱-۱۹-۱۸	حییم، سلیمان
کلین، اصفهان	۶۳	راهگشا: تهران			۱۱	قاسم پور مقدم، حسین	۵۷	خزایی، حمید
گلستان کتاب: تهران	۷۶	رزمندگان اسلام: تهران			۸۰	قائم، رضا	۶۰-۵۹-۵۸	خزایی، حمید
مبتکران: تهران	۱۱۰-۱۰۰-۹۹-۵	رهنا: تهران			۳۱	قضیه، باهمکاری محمدعلی	۶۱	خزایی، حمید
مختومقلی فراغی: گرگان	۱۱۲-۱۱۱	زبان پژوه: تهران				قنبری، عبدالله	۱۵۷	درویش، حبیب الله
مدیر: تهران	۱۰۹	زبانساز: تهران					۸۲	رجائی، مصطفی
مرکز نشر دانشگاهی: تهران		سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزش،	۱۵۷-۳۳	آزمون نوین: تهران	۵۴-۵۳-۵۲-۵۱-۴۷-۴۶-۴۵-۴۴-۴۳-۴۲		۴۱-۴۰	رزازیان، مریم
منتشران: تهران		انتشارات مدرسه: تهران	۷۲	آشین: تبریز	۵۵-		۱۷۳	رضایی، حسن
۵۴-۵۳-۵۲-۵۱-۴۷-۴۶-۴۵-۴۴-۴۳-۴۲		سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی	۱۲۰-۷۷	آینده سازان: تهران	۱۷۳	کانار، محمد	۱۶۰	رضوانی، محمد
۱۶۱-۵۵-		دانشگاهها (سمت): تهران	۲۴	ابتداء: تهران	۶۹	کاوسی پرومند، پروانه	۱۹-۱۸	رویگریان، شیوا
۱۶۳-۱۶۲-۵۰-۴۹		۱۴۱-۹۸-۹۷-۹۶-۹۵	۹۰-۸۹-۳۰-۲۹	اربابی: تهران	۱۲	کرامی، قاسم	۷	زارع کاربزی، سمدالله
موسنین: قم			۱۷۱-۱۵۳-۶۶	استاندارد: تهران	۱۵۹		۶۳	زمانی، محمد
۷۵			۱۱۸-۱۱۷-۶۴-۲۳-۱۴	استیری: تهران	۱۵۶	کوچکی، حکیم	۱۶۸	زمانی، رضا
۲۷			۱۴۴-۱۳۱-۱۱۳-۱۰۷-۸۸-۸۶	اشتیاق: تهران	۱۶۳-۱۶۲	گنجی، حجت الله	۳۴	سلیمانی، فرامرز
۱۱			۱۷۳	اشراقی: تهران	۱۵۵	مقی زاده، عیسی		
۲۶								
هنرور: تهران		شکوه اندیشه: تهران						

نمایه ناشر

خانه کتاب ایران
کتاب ماه
فلسفه و روانشناسی

فهرست کتابهای منتشر شده در مرداد ماه ۱۳۷۹

نظریه‌های فلسفی

۱۰۱

چاپ اول

۱- بنیانهای فلسفه.

نایجل واربرتون؛ مترجم: علی حقی. - تهران: اهل قلم. - ۲۱۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۵۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Philosophy: the basics

۹۶۴-۵۵۶۸-۲۵-۰

شابک:

بنیانهای فلسفه

بنیانهای فلسفه در هفت فصل، شامل مباحث مهم فلسفی به زبان ساده است. مولف در این کتاب پس از مقدمه‌ای درباره تفکر و فلسفه، مبحث 'خداشناسی' را با استناد به برهان‌های مختلفی همچون: برهان اتقان صنع، برهان علت نخستین و برهان وجودی شرح می‌دهد. سپس نقد و تحلیلی از برهان‌های مذکور فراهم می‌آورد: درست و نادرست در آرای اندیشمندان و مکاتب مختلف نظیر: اخلاق مسیحی، اخلاق کانتی، نتیجه‌گیری، فایده‌گرایی، نظریه فضیلت، طبیعت‌گرایی و عاطفه‌گرایی مباحث فصل دوم کتاب را تشکیل می‌دهد که با نقد آن توأم است. در فصل سوم، مقوله 'سیاست' از زوایای مختلف نظیر: تبعیض، آزادی، برابری سیاسی و صیانت جامعه بررسی و ارزیابی می‌شود. فصل‌های دیگر کتاب عبارت‌اند از: 'عالم خارج، علم، ذهن و هنر'.

پیرا روانشناسی و علوم غریبه

۱۱۳

چاپ اول

۲- اسرار فال قهوه.

گازنیه. - تهران: ارمغان. - ۶۴ ص. - جیبی (شمیز). - ۳۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

۹۶۴-۵۵۶۰-۳۴-۶

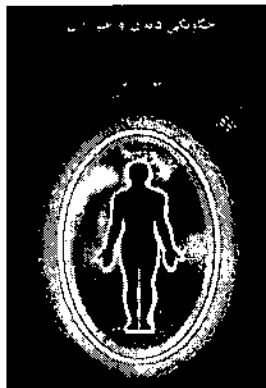
شابک:

۳- چگونگی دیدن و خواندن هاله انسان.

جودیت کالینز، رویا منجم. - تهران: نگاه سبز. - ۱۸۴ ص. - رقصی (شمیز). - ۹۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۵۶۳۹-۱۰-۷

شابک:

چاپ اول

در این نوشتار نخست مطالبی درباره انواع هاله‌ها و نیروهای درونی انسان بیان شده، سپس نکاتی درباره چگونگی درک و احساس هاله‌ها و نحوه بهره‌گیری از هر یک برای حفظ تندرستی و افزایش قدرت جسمی و روحی، فراهم آمده است.

۴- طالع‌بینی چینی: روز تولد شما.

ام. کاناکار؛ مترجم: ناهید ایران‌نژاد. - تهران: دایره. - ۴۸۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۱۹۵۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۳۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Your birthday

۹۶۴-۶۸۳۱-۱۰-۰

شابک:

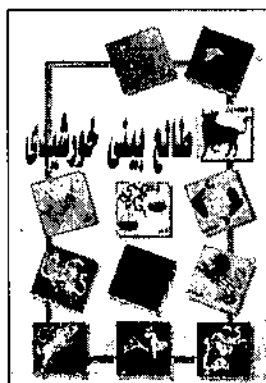
چاپ اول

۵- طالع‌بینی خورشیدی.

یوسف صبح‌روان، محمدرضا عمادی. - تهران: صالحین. - ۱۸۶ ص. - رقصی (شمیز). - ۹۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۱۰۰۰۰ نسخه.

۹۶۴-۶۸۳۹-۳۰-۳

شابک:

نوشته‌های این کتاب مربوط به طالع بینی، اخترگویی و پیش‌گویی زندگی متولدین ماه‌های مختلف سال است.

چاپ اول

۶- طالع‌بینی عمومی.

کارل وسکجه؛ مترجم: فروزان گنجی‌زاده. - تهران: اردیبهشت. - ۱۲۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۶۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

شابک:

۹۶۴-۶۰۶۲-۵۱-۲

کتاب شامل مطالبی است درباره متولدین ماه‌های دوازده گانه سال که با شرحی از خصوصیات شخصیتی، اخلاقی، جسمی و روانی زنان و مردان تدوین شده است.

۷- طالع‌بینی غربی آینده.

ماریا لیز کرامر؛ مترجم: حسین احمدی، عباس احمدی. - تهران: آگ. - ۱۹۰ ص. - رقصی (شمیز). - ۷۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۳۳۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Sun-sign revelations ...

۹۶۴-۷۰۰۸-۰۶-۶

شابک:

۸- فال حافظ با معنی.

شمس‌الدین محمد حافظ؛ به اهتمام: کاظم لاهیجی. - تهران: سماء. - ۲۱۶ ص. - جیبی (سلفون). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۸۵۱-۱۰-۱

شابک:

۹- فال حافظ با معنی.

شمس‌الدین محمد حافظ؛ به اهتمام: کاظم لاهیجی. - تهران: سماء. - ۲۱۶ ص. - جیبی (شمیز). - ۳۵۰۰ ریال. - چاپ پنجم / ۵۳۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۸۵۱-۱۰-۱

شابک:

چاپ اول

۱۰- فال‌نامه شیخ‌بهایی.

گردآورنده: ن. ل. - [تهران]: ایران نگین. - ۴۸ ص. - رقصی (شمیز). - ۲۵۰۰ ریال.

- چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۱۷۸۴-۹-X

شابک:

۱۱- گفتگو با خدا.

نیل دونالد والش؛ مترجم: توراندخت (مالکی) تمسن. - تهران: دایره. - ۶۴۰ ص. - رقصی (شمیز). - (دوره) ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۳۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین: Conversation with god

۹۶۴-۶۸۳۹-۰۴-۵

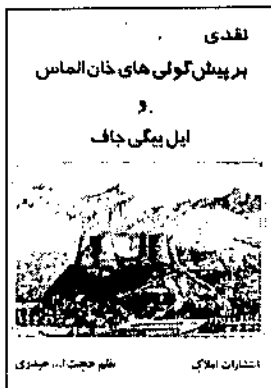
شابک:

چاپ اول

۱۲- نقدی بر پیش‌گویی‌های خان الماس و ایل بیگی جاف.

حجت‌الله حیدری. - خرم‌آباد: افلاک. - ۱۱۲ ص. - وزیری (شمیز). - ۴۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۴۳۱-۲۱-۶

شابک:

در این کتاب برخی پیش‌گویی‌های 'خان الماس' - یکی از نوادگان امام زین‌العابدین - و 'ایل بیگی جاف' (عارف قرن نهم) شرح و ارزیابی شده است. یادآور می‌شود این پیش‌گویی‌ها عمدتاً درباره تاریخ ایران و در قالب شعر است.

روایاها و رازواره‌ها

۱۳۵

چاپ اول

۱۳- رویاهای صادقانه و روش تعبیر از امام صادق (ع).

موسی خسروی. - مشهد: الف. - ۳۳۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۶۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۶۸۴-۱۷-۳

شابک:

انواع خواب و رویا و ویژگی‌های هر یک، نیز نمونه‌هایی از خواب‌ها و رویای معصومین (ع)، اصحاب پیامبر (ص)، علما و مومنین، سلاطین و متعبدین مطالب بخش نخست کتاب را تشکیل می‌دهد. در بخش دوم کتاب، تعبیر و

تفسیر خواب و رویا از دیدگاه امام صادق (ع) بیان شده است.

چاپ اول

۱۴- کلیات تعبیر خواب.

محمد بن سیرین ابن سیرین به اهتمام: سیاح بیوکی. - تهران: هیرمند. - ۲۱۶ ص. - رقی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۹۷۴-۱۶-۳ شابک:

طبیعت‌گرایی (ناتورالیسم) و نظام‌های وابسته

۱۲۶

۱۵- پوزیتیویسم منطقی (رهیافتی انتقادی).

بهاءالدین خرمشاهی. - تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. - ۱۶۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۹۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۱۵۰۰ نسخه. ۹۶۴-۴۴۵-۲۳۷-۲ شابک:

روانشناسی

۱۵۰

۱۶- روان‌آزمایی.

آن. اناسبتاری: مترجم: محمدتقی براهنی. - تهران: دانشگاه تهران. - موسسه چاپ و انتشارات. - ۹۰۸ ص. - وزیری (شمیز). - ۳۶۰۰۰ ریال. - چاپ چهارم / ۱۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Psychological tests
شابک: ۹۶۴-۳۲۱۴-۹-۳

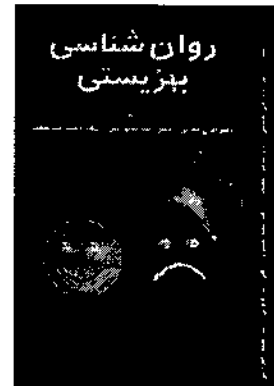
چاپ اول

۱۷- روان‌شناسی بهزیستی.

ایرج معانی، رضا شاپوریان، محمدرضا حجت‌بাহمکاری: محمدعلی بطحایی، ... [و دیگران]. - تهران: زرین. - ۵۱۲ ص. - رقی (شمیز). - ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه.

شابک:

۹۶۴-۴۰۷-۲۰۹-X

در بخش اول کتاب، مناسبات بین والدین و فرزند و فرایندهایی بررسی می‌شود که در جریان رشد شخصیت افراد تأثیر می‌گذارند. در این بخش همچنین همانندی‌ها و ناهمانندی‌های طب سنتی و پزشکی نوین از دیدگاه جامعه‌شناسی تطبیقی تبیین شده است. بخش دوم مشتمل است بر: مسائل و مشکلات ناشی از افسردگی، فشارهای روانی، نگرانی، بی‌خوابی، مشکلات خانوادگی، رفتارهای تهاجمی و عقب ماندگی هوشی و شیوه‌های درمان هر یک.

چاپ اول

۱۸- روان‌شناسی سلامت به

ضمیمه نگرشی بر منابع اسلامی. ام. رابین دیما: مترجم: محمد کاویانی، ... [و دیگران] زیر نظر: کیانوش هاشمیان نویراستار: کریم جباری. - تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). - ۴۲۲ ص. - جلد اول. - وزیری (شمیز). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

The psychology of health
شابک: ۹۶۴-۳۵۹-۳۹۸-۷

در این کتاب صور گوناگون پیوند جسم و روان و تأثیر متقابل آنها در سلامت جسم و بیماری بررسی شده است. بخش

دیگری از کتاب نیز به پیش‌آگهی و درمان بیماری‌ها مربوط می‌شود.

چاپ اول

۱۹- روان‌شناسی: مخصوص دانش‌آموزان نظام جدید علوم انسانی.

مریم کشاورزی آزاد. - تهران: راه اندیشه. - ۱۲۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۱۰۸-۸۶-۵ شابک:

۲۰- روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی.

علی دلاور. - تهران: ویرایش. - ۲۶۴ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۱۰۰۰ ریال. - چاپ هفتم / ۳۳۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Educational and psychological research
شابک: ۹۶۴-۶۱۸۴-۰۲-۲

چاپ اول

۲۱- روی‌کردی انتقادی به خاستگاه دین از نگاه فروید.

غلامحسین توکلی. - تهران: سپهروردی. - ۱۱۴ ص. - رقی (شمیز). - ۶۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۹۸۰-۰۴-X شابک:

کتاب حاضر، اولین اثر از آشنایی با فلسفه دین است که نگارنده در آن، دیدگاه‌های زیگموند فروید (۱۸۵۶-۱۹۳۹ م) را در خصوص "دین" نقد و تحلیل کرده است. وی ابتدا تئوری "دین": تسلی بخش و هراس‌زدا، سپس "دین و امیال سرکوب شده جنسی" و نهایتاً "توتیمسم اولین گونه مذهب" در آرای فروید را نقد می‌کند و در فصل پایانی، با مروری بر نظریات مختلف فروید به تحلیل آنها اهتمام می‌ورزد. گفتنی است: زیگموند فروید پیش‌تاز دانش روان‌کاوی و از جمله متفکران جنجال‌آفرین قرن بیستم است. وی در ریشه‌یابی و تبیین

خصالت‌ها، منش‌ها و نحوه سلوک آدمیان، برای تمایلات جنسی اهمیتی بیش از اندازه قائل است و پدیده‌های مختلف اجتماعی، ادبی، هنری و ... را از طریق ارجاع به تمایلات سرکوب شده فرد در دوران کودکی تحلیل می‌کند. فروید به دین نیز از همین زاویه می‌نگرد.

۲۲- زمینه روان‌شناسی (روانشناسی عمومی).

محمد پارسا. - تهران: بهت. - ۲۹۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ شانزدهم / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۰۶۷-۳۲-۸ شابک:

ادراک حسی، حرکت، هیجانها و سائقه‌ها

۱۵۲

۲۳- یادگیری حرکتی و اجرا از اصول تا تمرین.

ریچارد ای. اشمیت: مترجم: مهدی نمازی‌زاده، محمد کاظم واعظ موسوی. - تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). - ۳۳۶ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۳۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Motor learning and performance from principles to practice
شابک: ۹۶۴-۴۵۹-۲۳۶-۰

هوش، عقل و قوای ذهنی

۱۵۲

۲۴- تجسم خلاق.

شاکتی گوپتا: مترجم: کیتی خوشدل. - تهران: روشنگران و مطالعات زنان. - ۱۶۸ ص. - رقی (شمیز). - ۷۰۰۰ ریال. - چاپ دوازدهم / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Creative visualization
شابک: ۹۶۴-۵۵۱۲-۲۵-۵

چاپ اول

۲۵- سنجش توان و استعداد تحصیلی و استدلال ریاضی و منطقی هوش.

عبدالحسین حجازی، ... [و دیگران]. - تهران: علوی. - ۶۲۴ ص. - وزیری (شمیز). - ۲۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۳۱۰-۱۱۳-۴ شابک:

۲۶- شناخت و عاطفه: جنبه‌های بالینی و اجتماعی.

به‌اهتمام: حبیب‌الله قاسم‌زاده. - تهران: فرهنگان. - ۲۰۰ ص. - رقی (شمیز). - ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه. شابک:

۹۶۴-۵۵۵۸-۲۶-۳

چاپ اول

کتاب حاضر شامل مجموعه مقالاتی است که در شانزدهمین سمینار میان دانشگاهی سیستم‌های هوشمند، عرضه شده است. این سمینار با عنوان "شناخت و عاطفه: جنبه‌های بالینی و اجتماعی" به همت پژوهشکده سیستم‌های هوشمند مرکز تحقیقات فیزیک نظری و ریاضیات در سال ۱۳۷۵ برگزار گردید. عناوین برخی مقالات عبارت‌اند از: "مقدمه و طرح مسئله: حبیب‌الله قاسم-زاده"، "نقش عواطف در تصمیم‌گیری خردمندانه: محمدرضا باطنی"، "ریشه-های مشترک عقل و احساس: عبدالرحمن نجل رحیم"، "تأثیر عاطفه و هیجان در اختلال‌های شناخت چهره و شناسایی اشخاص: آذرخش مکری" و "رشد شناختی و عاطفی افراد دو زبانه: نقدی بر رویکردهای مسلط بالینی و اجتماعی/ آمیلیا نرسیسیانی".

روانشناسی ناخودآگاه و دگرگونی
حالت ضمیر
۱۵۴

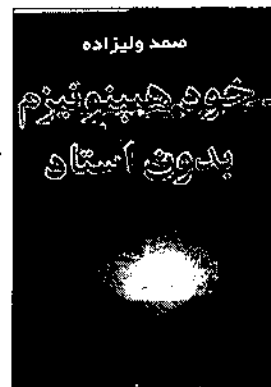
چاپ اول

۲۷- خود هیپنوتیزم بدون استاد. صمد ولیزاده. - تهران: نشاء. - ۱۶۰ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۵۰۰ نسخه. شابک:

۹۶۴-۷۰۵۸-۰۴-۷

در این کتاب، مطالبی در زمینه دست‌یابی به سطوح ضمیر ناخودآگاه، شیوه‌های شرطی‌سازی خویش‌بنیاد نیاز به

هیپنوتیزور، ارتباط تنفس با خود هیپنوتیزم و راز تنفس صحیح فراهم آمده است. خوانندگان علاوه بر آن،

مباحثی در خصوص چگونگی کنترل جسم و روح، اثرات تلقین و شیوه‌های حذف صنایع و مشکلات محیطی مطالعه می‌کنند. گفتنی است خود هیپنوتیزم، روش برقراری ارتباط با ضمیر ناخودآگاه است که به واسطه تمرین و ممارست‌های گوناگون کسب می‌گردد.

روانشناسی افتراقی و روانشناسی رشد

چاپ اول

۲۸- راز داشتن فرزندان شاد: راهنمای جدیدی برای والدین. استیو بیدولف؛ مترجم: مهرانگیز طباطبائی. تهران: انتشارات یزد. ۱۳۴ ص. - رقی (شمیز). ۷۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

The secret of happy children

شابک: ۹۶۴-۶۵۴۱-۲۸-۸

مؤلف در این کتاب نشان می‌دهد که چگونه والدین با گفتار و رفتار خود بر عزت نفس فرزندان تاثیر می‌گذارند و قالب‌های فکری و رفتاری کودکان خود را شکل می‌دهند. کتاب با این موضوعات تدوین شده است: پذیرایی

در ذهن، تجربه‌ها واقعا چه می‌خواهند؟. ترسان به وسیله گوش دادن، والدین قاطع، شکل خانوادگی، سنین و مراحل آن، انرژی و چگونگی صرفه‌جویی در آن و شرایط خاص.

چاپ اول

۲۹- روانشناسی نوجوان. علی اکبر شماری نژاد. تهران: فاخر. ۲۴۰ ص. - وزیری (شمیز). ۸۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۷۰۲۰-۲۸-۷ شابک:

روانشناسی نوجوان در قالب هشت فصل با هدف بررسی پدیده رشد و تکامل انسان در مراحل کودکی، به ویژه در دوران نوجوانی، همچنین کاهش نگرانی و پشت سر گذاشتن موفقیت‌آمیز این دوره، به رشته تحریر درآمده است. نگارنده در فصل نخست نکات مهم روان‌شناسی رشد و مراحل اولیه رشد و تکامل انسان یعنی بلوغ را شرح می‌دهد و در فصل دوم مفهوم روان‌شناسی بلوغ و نوجوانی، پیشینه این رشته و پیش‌گامان آن را معرفی می‌کند. عناوین فصل‌های بعدی شامل این مطالب هستند: تغییرات تنکاستی (فیزیولوژیک) و روان‌شناختی دوران نوجوانی، رشد و تکامل شناختی (هوشی یا ذهنی)، رشد و تکامل عاطفی و اجتماعی نوجوان، مسائل نوجوانان و بهره‌کاری نوجوانان.

۳۰- کلیدهای رفتاری کودکان با مشکلات رفتاری کودکان.

الینور سیگل، لیندا سیگل؛ مترجم: مسعود حاجی‌زاده؛ ویراستار: سیامک افشار. تهران: صابرین، کتابهای دان. ۱۶۸ ص. - رقی (شمیز). ۷۰۰۰ ریال. - چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۶۱۸۱-۱۰-۴ شابک:

چاپ اول

۳۱- مرگ: آخرین مرحله رشد. الیزابت کوبلر-راس؛ مترجم: پروین قائمی.

تهران: یک بهار. ۲۱۶ ص. - رقی (شمیز). ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۰۱۸۴-۶-۸ شابک:

الیزابت کوبلر-راس در این کتاب با گردآوردن دیدگاه‌های مختلف درباره مرگ کوشیده است تعریفی از مرگ و زندگی به دست دهد. برای این منظور، تجربه‌های شخصی خود را درباره واقعیت مرگ و مردن دیگران، در کنار اندیشه‌های عالمان ادیان مختلف قرار داده به نظریات افراد مختلف در این باب اشاره می‌کند که از آن جمله عبارتند از: پزشکان، پرستاران، مدیران برگزارکننده مراسم ترحیم، جامعه‌شناسان، دیدگاه‌های مردم سایر فرهنگ‌ها درباره مردن و مرگ، سخنان بیماران لاعلاج، و کسانی که عزیزی از دست داده‌اند. کتاب با این موضوعات تدوین شده است: سیری در واقعیت مرگ و رشد، چرا مردن این قدر سخت است، مرگ از منظر دیگران، مردن، آسان ولی زندگی کردن سخت است، مرگ و رشد: شرکای ناچور و مرگ: آخرین مرحله رشد.

روانشناسی عملی

۱۵۸

۳۲- آخرین راز شاد زیستن: پیرو قلب خود باشید.

اندرو ماتیوز؛ مترجم: وحید افضل‌راد. تهران: انتشارات نیریز. ۲۱۲ ص. - رقی (شمیز). ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Follow your heart: finding a purpose in your life and word

شابک: ۹۶۴-۹۱۵۳۸-۵-۳

۳۳- آئین دوست‌یابی.

دیل کارنگی؛ مترجم: پروین قائمی. تهران: ایمان. ۳۱۸ ص. - جیبی (شمیز). ۵۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۵۹۸۱-۳۹-۵ شابک:

۳۴- آئین روابط موثر.

تونی الساندر؛ مترجم: کت کارت؛ مترجم: محمدرضا آل یاسین. تهران: هامون. ۱۵۲ ص. - رقی (شمیز). ۶۵۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Relationship strategies: how can we influence

شابک: ۹۶۴-۶۵۳۸-۷-۷-X

۳۵- آئین زندگی.

دیل کارنگی؛ مترجم: ریچانه جعفری. پروین قائمی. تهران: ایمان. ۳۶۸ ص. - جیبی (شمیز). ۶۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

How to stop worry and start living

شابک: ۹۶۴-۵۹۸۱-۳۲-۶

۳۶- باور کنید تا ببینید.

وین دایر؛ مترجم: محمدرضا آل یاسین. تهران: هامون. ۳۰۰ ص. - وزیری (شمیز). ۱۲۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

You'll see it when you believe it

شابک: ۹۶۴-۶۵۳۸-۱۰-۷-X

۳۷- برندگان و بازندگان.

سیدنی جی. هریس؛ مترجم: مینو برنیانی. پروین مصطفوی؛ ویراستار: محمد رفیعی-مهرآبادی. تهران: خجسته. ۱۲۸ ص. - رقی (شمیز). ۷۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Winners and losers

شابک: ۹۶۴-۶۲۳۳-۰۴-۷-X

۳۸- به سوی کامیابی: نیروی عظیم درونی را فعال کنید.

آنتونی رابینز، مهدی مجردزاده کرمانی. تهران: راه بین. ۳۱۲ ص. - جلد دوم. - وزیری (شمیز). ۱۴۰۰۰ ریال. - چاپ پانزدهم / ۵۰۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Awaken the giant within

شابک: ۹۶۴-۶۲۷۶-۰۲-۲

۳۹- توان بی‌پایان.

آنتونی رابینز؛ مترجم: محمدرضا آل یاسین. تهران: هامون. ۱۵۲ ص. - رقی (شمیز). ۶۵۰۰ ریال. - چاپ نهم / ۲۰۰۰ نسخه. ۹۶۴-۹۱۴۶۶-۳-۶ شابک:

۴۰- چشم دل بگشا.

کاترین پاندر؛ مترجم: گیتی خوشدل. تهران: پیکان. ۲۱۶ ص. - رقی (شمیز). ۱۰۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه.

چاپ اول

عنوان به لاتین:

Open your mind to prosperity

شابک: ۹۶۴-۳۲۸-۰۷۹-۹

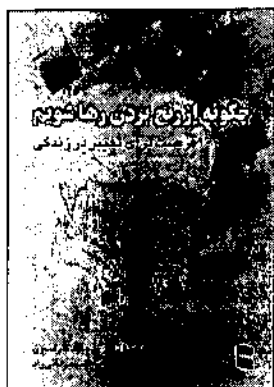
چاپ اول

۴۱- چگونه از رنج بردن رها

شویم: راههای ساده جلوگیری از غلبه چیزهای کوچک بر زندگی. ریچارد کارلسون؛ مترجم: قیطاس مردانی‌راد. تهران: رسا. ۲۲۸ ص. - رقی (شمیز). ۱۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۲۰۰ نسخه. عنوان به لاتین:

Dont sweat the small stuff

... شابک: ۹۶۴-۳۱۷-۴۲۱-۲

مؤلف در این کتاب برای حل مسائل و مشکلات مختلف زندگی و داشتن ذهنی آرام و پاشا ذیل عنوان 'شبه کمترین مقاومت' رهنمودهایی به دست می‌دهد. از جمله موضوعاتی که وی درباره آنها سخن گفته عبارت‌اند از: گسترش احساس همفردی، زندگی در زمان حال، تمرین فروتنی و مهربانی، دوری از افکار منفی، دوری از سرزنش دیگران، پرورش گل و گیاه، یوگا و عدم دخالت در کار دیگران.

۴۲- درمان اضطراب همراه با آبشار آرامش.

گیلیان باتلر، تونی هوب؛ مترجم: کوشیار کریمی‌طاری. تهران: نسل تواندیش. -

۹۶ ص. - رقی (شمیز) - ۵۰۰۰ ریال -
چاپ سوم / ۵۰۰۰ نسخه
عنوان به لاتین:
Managing your mind: the mental fitness guide
شابک: ۹۶۴-۶۷۱۳-۲۶-۹

چاپ اول

۴۳- روانشناسی کار.
محمود ساعتچی - تهران: ویرایش -
۳۲۲ ص. - وزیر (شمیز) - ۱۵۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۲۰۰ نسخه
عنوان به لاتین:
Psychology at work
شابک: ۹۶۴-۶۱۸۳-۱۸-۹

در این کتاب، کاربرد دانش روانشناسی در محیط کار از ابعاد مختلف بررسی و تشریح می‌شود. افزون بر آن، انواع نظریه‌ها و روش‌های مدیریت اثربخش بیان می‌گردد. در بخشی از کتاب، اطلاعاتی درباره آزمون‌های استخدامی، ارزیابی دوره‌های آموزشی، جدول زمانی کار و طراحی محیط کار عرضه شده است.

۴۴- شفای کودک درون.
لوشیا کاپاچونه، گیتی خوشدل - تهران: پیکان - ۲۴۰ ص. - وزیر (شمیز) - ۱۱۵۰۰ ریال - چاپ دوم / ۳۰۰۰ نسخه

عنوان به لاتین:
Recovery of your inner child
شابک: ۹۶۴-۶۷۴۲-۶۵-X

۴۵- عظمت خود را دریابید.
وین دایرمتزج: محمدرضا آل یاسین - تهران: هامون - ۹۲ ص. - رقی (شمیز) - ۵۰۰۰ ریال - چاپ نهم / ۲۰۰۰ نسخه
عنوان به لاتین:
Choosing your own greatness

شابک: ۹۶۴-۶۵۲۸-۰۴-۵
۴۶- قانون شفا.
کاترین پاندر: مترجم: گیتی خوشدل - تهران: روشنگران و مطالعات زنان - ۱۷۶ ص. - رقی (شمیز) - ۷۰۰۰ ریال - چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه
عنوان به لاتین:

The dynamic laws of healing
شابک: ۹۶۴-۵۵۱۲-۳۰-۱

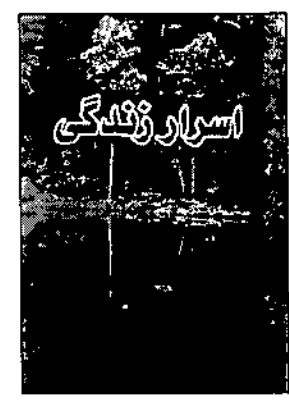
۴۷- هفت عادت مردمان موثر.
استیون کاوی: مترجم: محمدرضا آل یاسین - تهران: هامون - ۳۴۸ ص. - وزیر (شمیز) - ۱۵۰۰۰ ریال - چاپ چهارم / ۳۰۰۰ نسخه
عنوان به لاتین:
The seven habits of highly effective people
شابک: ۹۶۴-۹۱۴۶۶-۸-۷

۴۸- یادداشت‌های یک دوست (به انضمام رازهای کامیابی).
آنتونی رابینز: مترجم: مهدی مجردزاده - کرمانی - تهران: راه بین - ۱۹۲ ص. - جلد پنجم - رقی (شمیز) - ۱۰۰۰۰ ریال - چاپ ششم / ۵۰۰۰ نسخه
عنوان به لاتین:
Notes from a friend
شابک: ۹۶۴-۶۲۷۶-۰۵-۹

اخلاق
۱۷۰

چاپ اول

۴۹- اسرار زندگی.
به‌اهتمام: کاظم مقدم - قم: مهدی‌یار - ۲۰۰ ص. - رقی (شمیز) - ۶۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۶۹۷-۴۰-۹

نگارنده در این کتاب با آوردن بیانی از شاعران، سخنان علمای دینی و بزرگان،

همچنین حکایت‌های متعدد، نکاتی را در باب آداب زندگی ذکر نموده که از آن جمله است: آداب دوست گزیدن، آداب زیستن با دشمن، آداب جمع کردن اموال، آداب تجارت، آداب عشق ورزیدن، آداب تجمل و خانه خریدن، آداب زن خواستن، آداب تربیت فرزند، آداب میهمانی، آداب امانت نگاه داشتن، آداب عفو و عفویت و حاجت خواستن و آداب سخن گفتن.

چاپ اول

۵۰- تساهل و تسامح: اخلاقی، دینی، سیاسی.
محمود فتحعلی - تهران: طه - ۱۵۶ ص. - پالتویی (شمیز) - ۴۷۰۰ ریال - چاپ اول / ۵۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۷۰۱۹-۰۰-۹

هفتمین شماره از مجموعه 'تازه‌های اندیشه' به موضوع تساهل و تسامح در زمینه‌های اخلاقی، دینی و سیاسی اختصاص دارد. مولف کوشیده است تا به دور از گرایش‌های سیاسی و با نگرشی علمی، ضمن ارائه گزارشی از دیدگاه‌های مطرح در فرهنگ غرب، با استناد به آیات قرآن، احادیث و روایات و مستندات تاریخی دیدگاه دین اسلام را در این خصوص شرح و تبیین نماید.

اخلاق اقتصادی، شغلی و حرفه‌ای
۱۷۲

چاپ اول

۵۱- اخلاق روان‌شناسی اصول اخلاقی روان‌شناسان انجمن روانشناسی آمریکا.
مترجم: علی محمد گودرزی - تهران: رسا - ۱۱۲ ص. - رقی (شمیز) - ۷۵۰۰ ریال - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۳۱۷-۴۲۳-۰

مباحث کتاب در دو بخش سامان یافته است. بخش نخست با عنوان 'اصول اخلاقی روان‌شناسان انجمن روان‌شناسی آمریکا' شامل این مباحث است: فلسفه اخلاق، اخلاق پزشکی، اصول چهارگانه اخلاق پزشکی، کلیات اصول اخلاق پزشکی، سوگندنامه پزشکی، طب روحانی، تاریخ روان‌شناسی در ایران و جهان و برخی مباحث دیگر. در بخش دوم، اصول عمومی انجمن روان‌شناسان آمریکا و معیارهای اخلاقی به تفصیل بیان می‌شود. معیارهای عمومی، ارزشیابی، آفقی دادن، درمان، محررمیت و رازداری، تدریس، آموزش نظارت، فعالیت‌های قانونی و حل مسائل اخلاقی از مباحث این بخش به شمار می‌آید.

فلسفه شرق
۱۸۱

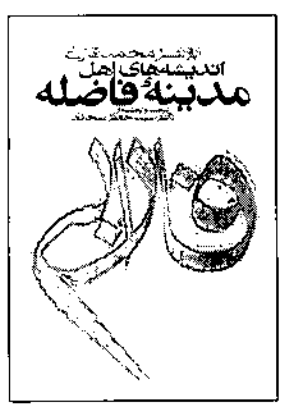
۵۲- آشنایی با علوم اسلامی: کلام - عرفان - حکمت عملی.
مرتضی مطهری - تهران: صدرا - ۲۴۰ ص. - جلد دوم - رقی (شمیز) - ۵۸۰۰ ریال - چاپ بیست و سوم / ۵۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۶۰۰-۸۹-۸

۵۳- اصول فلسفه و روش رئالیسم.
محمدرحیم طباطبایی: مقدمه: مرتضی مطهری - تهران: صدرا - ۲۲۴ ص. - جلد اول - وزیر (شمیز) - ۶۵۰۰ ریال - چاپ هفتم / ۲۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۶۰۰-۸۲-۰

۵۴- اصول فلسفه و روش رئالیسم.
محمدرحیم طباطبایی، مرتضی مطهری - تهران: صدرا - ۲۳۶ ص. - جلد دوم - وزیر (شمیز) - ۶۸۰۰ ریال - چاپ یازدهم / ۲۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۵۶۰۰-۸۳-۹

۵۵- اندیشه‌های اهل مدینه فاضله.
ابونصر محمد بن محمد فارابی: مترجم: جعفر سجادی - تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات - ۳۲۰ ص. - وزیر (شمیز) - ۱۵۰۰۰ ریال - چاپ اول / ۳۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۴۲۲-۱۹۳-۱

چاپ اول

کتاب حاضر مشتمل بر آرای سیاسی 'ابونصر محمد بن محمد فارابی' (۲۵۹ - ۳۳۹ ق) است که براساس کتاب 'آرا اهل المدینه الفاضله' به رشته تحریر درآمده است. نگارنده در این کتاب، تفصیل سی و هفت گانه آرای اهل مدینه فاضله فارابی را شرح و تفسیر کرده است. مقدمه این کتاب علاوه بر مروری بر آثار فارابی مشتمل است بر زمینه‌های فکری و فلسفی فارابی و تأثیراتی که فارابی از حکمای یونان در نگارش این کتاب پذیرفته است. فارابی در این کتاب از نیازمندی‌های آدمی به زندگی اجتماعی، صفات رئیس مدینه فاضله و خصایص چنین مدینه‌ای - مخصوصاً جهانی بودن آن - سخن رانده است. او مدینه را به فاضله و جاهله تقسیم کرده و بدترین مدینه را تقلبیه دانسته است یعنی کشوری که در سایه زور و قدرت حکومت می‌کند. فارابی همچنین طبقات این مدینه را باز شمرده و برتری هر یک بر دیگری را بیان داشته است. مصحح ذیل هر فصل توضیحات و حاشیه‌های خویش را به صورت پاورقی عرضه کرده است.

۵۶- سیاست مدینه.
ابونصر محمد بن محمد فارابی: مترجم: جعفر سجادی - تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات - ۳۰۶ ص. - وزیر (شمیز) - ۱۵۰۰۰ ریال - چاپ سوم / ۳۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۶۴-۴۲۲-۱۹۷-۴

۵۷. صحائف من الفلسفه.

رضا صدرا، به اهتمام: باقر خسروشاهی. - قم: حوزه علمیه قم، دفتر تبلیغات اسلامی، مرکز انتشارات. - ۷۲۶ ص. -

چاپ اول

وزیری (کالیستگور). - ۲۵۰۰۰ ریال. - چاپ اول ۱۵۰۰/ نسخه.

شابک: ۹۶۴-۴۲۴-۷۳۲-۵

جریان‌ها و تحولات فکری، اجتماعی و فرهنگی عصر نیز بازگو شده است.

۶۰. فلسفه در قرون وسطی.

کریم مجتهدی. - تهران: امیر کبیر. - ۲۹۸ ص. - وزیری (شمیز). - ۱۱۰۰۰ ریال. - چاپ دوم / ۲۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Philosophy in the middle ages

شابک: ۹۶۴-۰۰۰۰-۱۸۵-۶

فلسفه آلمان و اتریش

۱۹۳

چاپ اول

۶۱. هگل.

پیتر سینگر، مترجم: عزت‌الله فولادوند. - تهران: طرح نو. - ۱۸۰ ص. - رقیعی (شمیز). - ۱۰۵۰۰ ریال. - چاپ اول / ۵۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Hegel

شابک: ۹۶۴-۵۶۲۵-۸۷-۴

فلسفه غرب در قرون وسطی

۱۸۹

چاپ اول

۵۹. آشنایی با آکویناس.

پل استرترن، شهرام حمزهای. - تهران: نشر مرکز. - ۸۰ ص. - رقیعی (شمیز). - ۴۸۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Thomas aquinas in 90 minutes

شابک: ۹۶۴-۳۰۵-۵۳۵-۳

نوشتار حاضر یکی دیگر از مجموعه کتاب‌های آشنایی با فیلسوفان است که در آن اندیشه‌ها و دیدگاه‌های آکویناس شرح و بررسی می‌شود. در این کتاب علاوه بر شرح آثار و احوال آکویناس

بگوید که طبیعت انسان چیست و همیشه چگونه باید باشد، هگل سخن 'تسلی' را قبول داشت که می‌گفت کل بنیادهای وضع بشر ممکن است از یک عصر تاریخی به عصر دیگر تغییر کند. وی معتقد است تمام رویدادهای گذشته معطوف به هدف آزادی بوده است. هگل می‌گوید تاریخ جهان هیچ چیز نیست، مگر پیشرفت آگاهی از آزادی. او می‌گوید تمام مقصود و هدف فلسفه تاریخ، آشنایی با GEIST و نقش هدایتگر آن در تاریخ است. نگارنده در بخش انتهایی کتاب یعنی 'پیامدها'، پیروان هگل را به دو گروه تقسیم کرده است: هگلیان سنتی یا راست‌گرا که هیچ متفکر بزرگی بیرون نداد و هگلیان جوان، تند و رادیکال مانند: فریدریش اشتراوس، فویرباخ، ماریان اوایز و مارکس که تالیفات مهمی در زمینه ذهن، دین، هستی و آزادی نگاشتند.

فلسفه فرانسه

۱۹۴

چاپ اول

۶۲. آشنایی با سارتر.

پل استرترن، مترجم: زهرا آری. - تهران: نشر مرکز. - ۸۰ ص. - رقیعی (شمیز). - ۴۸۰۰ ریال. - چاپ اول / ۲۰۰۰ نسخه.

عنوان به لاتین:

Sartre in 90 minutes

شابک: ۹۶۴-۳۰۵-۵۳۱-۳

نمایه عنوان

آخرین راز شاد زیستن: پیرو قلب خود باشید ۳۲
آشنایی با آکویناس ۵۹
آشنایی با سارتر ۶۲
آشنایی با علوم اسلامی: کلام - عرفان ۵۲
حکمت عملی ۳۳
آئین دوست‌یابی ۳۴
آئین روابط موثر ۳۵
آیین زندگی ۳۵
اخلاق روان‌شناسی اصول اخلاقی ۵۱
روان‌شناسان انجمن روانشناسی آمریکا ۴۹
اسرار زندگی ۲
اسرار فال قهوه ۵۳-۵۴
اصول فلسفه و روش رئالیسم ۵۵
اندیشه‌های اهل مدینه فاضله ۳۶
باور کنید تا ببینید ۳۷
برندگان و بازندگان ۱
پنجاهای فلسفه ۲۸
به سوی کامیابی: نیروی عظیم درونی را فعال کنید ۱۵
پوزیتیویسم منطقی (رهافتی انتقادی) ۲۴
تجسم خلاق

تساهل و تسامح: اخلاقی، دینی، سیاسی ۵۰
توان بی‌پایان ۳۹
چشم دل بگشا ۴۰
چگونگی دین و خواندن هاله انسان ۳
چگونه از رنج بردن رها شویم: راههای ساده جلوگیری از غلبه چیزهای کوچک بر زندگی ۴۱
خود هیپنوتیزم بدون استاد ۲۷
درمان اضطراب همراه با آبشار آرامش ۴۲
راز داشتن فرزندی شاد: راهنمای جدیدی برای والدین ۲۸
روان‌آزمایی ۱۶
روان‌شناسی بهزیستی ۱۷
روانشناسی سلامت به ضمیمه نگرشی بر منابع اسلامی ۱۸
روانشناسی کار ۴۳
روانشناسی نوجوان ۳۹
روانشناسی: مخصوص دانش‌آموزان نظام جدید علوم انسانی ۱۹
روش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی ۲۰
روی‌کردی انتقادی به خاستگاه دین از نگاه فروید ۲۱

روایهای صادقانه و روش تمییز از امام صادق (ع) ۱۳
زمینه روانشناسی (روانشناسی عمومی) ۲۲
سنتش توان و استعداد تحصیلی و استدلال ریاضی و منطق هوش ۲۵
سیاست مدینه ۵۶
شفای کودک درون ۴۴
شناخت و عاطفه: جنبه‌های بالینی و اجتماعی ۲۶
صحائف من الفلسفه ۵۷
طالع‌بینی چینی: روز تولد شما ۴
طالع‌بینی خورشیدی ۵
طالع‌بینی عمومی ۶
طالع‌بینی غربی آینه ۷
عظمت خود را دریابید ۴۵
فال حافظ با معنی ۹-۸
فال‌نامه شیخیهایی ۱۰
فلسفه در قرون وسطی ۶۰
قانون شفا ۴۶
کلیات تعبیر خواب ۱۴
کلیدهای روبرویی با مشکلات رفتاری کودکان ۳۰
گفتگو با خدا ۱۱
مرگ: آخرین مرحله رشد ۳۱
نقدی بر پیش‌گویی‌های خان الماس و ایل بیگی جاف ۱۲
هفت عادت مردمان موثر ۴۷
هگل ۶۱
هیکل النور: متن عربی، ترجمه کهن فارسی. شرح فارسی از عهد آل مظفر ۵۸
یادداشت‌های یک دوست (به انضمام رازهای کامیابی) ۴۸
یادگیری حرکتی و اجرا از اصول تا تمرین ۲۳

نمایه پدیدآور

آری. زهرا ۶۲
آل‌یاسین، محمدرضا ۳۴-۳۶-۳۹-۴۵
آناستازی. آن. ۴۷
ابن‌سیرین، محمد بن سیرین ۱۶
احمدی، حسین ۱۴
احمدی، عباس ۷
استرترن، پل ۶۲-۵۹
اشمیت، ریچاردی ۲۳
افشار، سیامک ۳۰
افضلی‌راد، وحید ۳۲
الساندر، تونی ۳۴
ایران‌زاده، ناهید ۴
باتلر، گیلیان ۴۲
براهنی، محمدتقی ۱۶
بطحایی، محمدعلی ۱۷
بیدولف، استیو ۲۸
بیوکی، سیاوش ۱۳
پارسا، محمد ۲۲
پاندر، کاترین ۴۶-۳۰
پرنیانی، مینو ۳۷
تمن، نورالدخت (مالکی) ۱۱
توکل، غلامحسین ۲۱
جباری، کریم ۱۸
جمفری، ریچانه ۲۵
حاجی‌زاده، مسعود ۳۰
حافظ، شمس‌الدین محمد ۹-۸
حجازی، عبدالحسین ۲۵
حجت، محمدرضا ۱۷
حق، علی ۱
حمزهای، شهرام ۵۹
حیدری، حجت‌الله ۱۲
خرم‌شاهی، بهاء‌الدین ۱۵
خسروشاهی، باقر ۵۷
خسروی، موسی ۱۳
خوشدل، گیتی ۴۴-۴۴-۴۰-۳۴
دایر، وین ۴۵-۳۶
دل‌اور، علی ۳۰
دیماثو، ام‌رابین ۱۸
رایز، اتونی ۴۸-۳۹-۳۸
رفیعی‌مهرآبادی، محمد ۳۷
ساعتچی، محمود ۴۳
سجادی، جعفر ۵۶-۵۵
سیگل، الینور ۳۰
سیگل، لیندا ۳۰
سینگر، پیتر ۶۱
شاپوریان، رضا ۱۷
شماری‌زاده، علی‌اکبر ۳۹
صبح‌روان، یوسف ۵
صدر، رضا ۵۷
طباطبایی، محمدحسین ۵۴-۵۳
ظلیات، مهرانگیز ۲۸
عمادی، محمدرضا ۵
فارابی، ابونصر محمد بن محمد ۵۶
فارابی، ابونصر محمد بن محمد ۵۵
فتحعلی، محمود ۵۰